Žiulis Vernas

„Čensleris"

ANBO

Žiulis Vernas

„ČENSLERIS"

ROMANAS

ANBO
KAUNAS 1998

Verne, Jules
Ve-177
„Čensleris": romanas / Žiulis Vernas; [vertė Vytautas Venclovas]; leid. panaudotos dailininko Eduardo Riu iliustr. - Kaunas ANBO, 1998.- 223 p.: iliustr., portr.
Kn. taip pat: „Čensleris" / parengė Aloyzas Kutkus, p. 5-6.
ISBN 9986-507-09-X

Įtempto siužeto romane, prisodrintame gausių realistinių detalių ir sugestyvaus psichologizmo, su skaitytoju susitinka „Čenslerio" keleiviai ir jūreiviai didžiojo išmėginimo laiku, kai palengva nuskęsta jų laivas, kai vargais negalais persikelia ant plausto, o čia išgyvena nežmoniškas bado, troškulio, nežinomybės kančias. Autorius meistriškai veda savo herojus iki nužmogėjimo ribos, bet paskutinę valandėlę jų pasigaili.

Lietuvių kalba „Čensleris" leidžiamas pirmą kartą.

UDK 840-3

„Čensleris"

„Čensleris". Keleivio Dž. R. Kazalono dienoraštis" romanas atskiru leidiniu skaitytojus pasiekė 1875 metais; tačiau, kaip pats Žiulis Vernas pranešė leidėjui Etceliui (J.Hetzel) 1871 metų vasario 14 dienos laišku, autorius jį parašė Prancūzijos-Prūsijos karo metu, plaukiodamas jachta „San Mišelis".

„Čensleris" išlaiko vadinamojo „jūrų" romano formą ir tradicijas, – tokius romanus rašė anglų ir amerikiečių rašytojai D.Defo, T.Smoletas, F.Marietas, F.Kuperis, H.Melvilis ir kt. Šio pobūdžio romanai išpopuliarėjo ir prancūzų literatūroje. Prancūzijoje XIX amžiaus ketvirtame dešimtmetyje labai išgarsėjo Eženo Siu, G. de Lalandelio, R. de Naveros ir kitų autorių „jūriniai" romanai. Bet niekas iki šiol nesugebėjo pralenkti ir neparašė šios tematikos talentingesnių kūrinių už Žiulį Verną.

„Nepaprastųjų kelionių" autoriaus domėjimąsį navigacijos istorija ir jūrininkyste randame daugelyje jo knygų. Be „Čenslerio", skaitytojai, gal būt, yra skaitę kitus jo jūrų tematikos kūrinius, kaip antai: „Nuostabūs dėdulės Antifero nuotykiai", „Žano Mari Kabiduleno istorijos", „Maištininkai iš „Baunčio", jau nekalbant apie daugelį kitų, kurių veiksmas vyksta jūrose ir vandenynuose.

Savotišką „Čenslerio" siužetą Žiuliui Vernui, galima sakyti, padiktavo stiprus įspūdis, kurį jam paliko prancūzų dailininko romantiko Teodoro Žeriko garsusis paveikslas „Medūzos plaustas". Žeriko itin įspūdingai pavaizdavo kančias žmonių,

išsigelbėjusių po laivo žūties ir dabar mirštančių ant plausto vidury vandenyno iš bado, troškulio ir audrų. Atskirus epizodus ir detales Ž. Vernas rankiojo skaitydamas ataskaitas apie laivų sudužimus, kurias spausdino Didžiosios Britanijos kasmetinis leidinys.

Apie tragiškus „Čenslerio" keleivių ir jūreivių nuotykius pasakoja žmogus, kuriam teko dalia pačiam patirti visas romane aprašytas nelaimes. Tai stiprina kūrinio literatūrinį efektą ir psichologinį poveikį. Tikslūs dialogai, realistiškai pavaizduotos katastrofos detalės itin dera su gan santūria pasakojimo maniera. Nuolatos stiprėjančios tragedijos baigties pojūtį ūmai keičia džiaugsmas ir laimė žmonių, netikėtai grįžusių į gyvenimą, kai pasiekė Brazilijos pakrantę.

Lietuvių kalba „Čensleris" leidžiamas pirmą kartą.

Red.

ŽIULIS VERNAS

„ČENSLERIS"

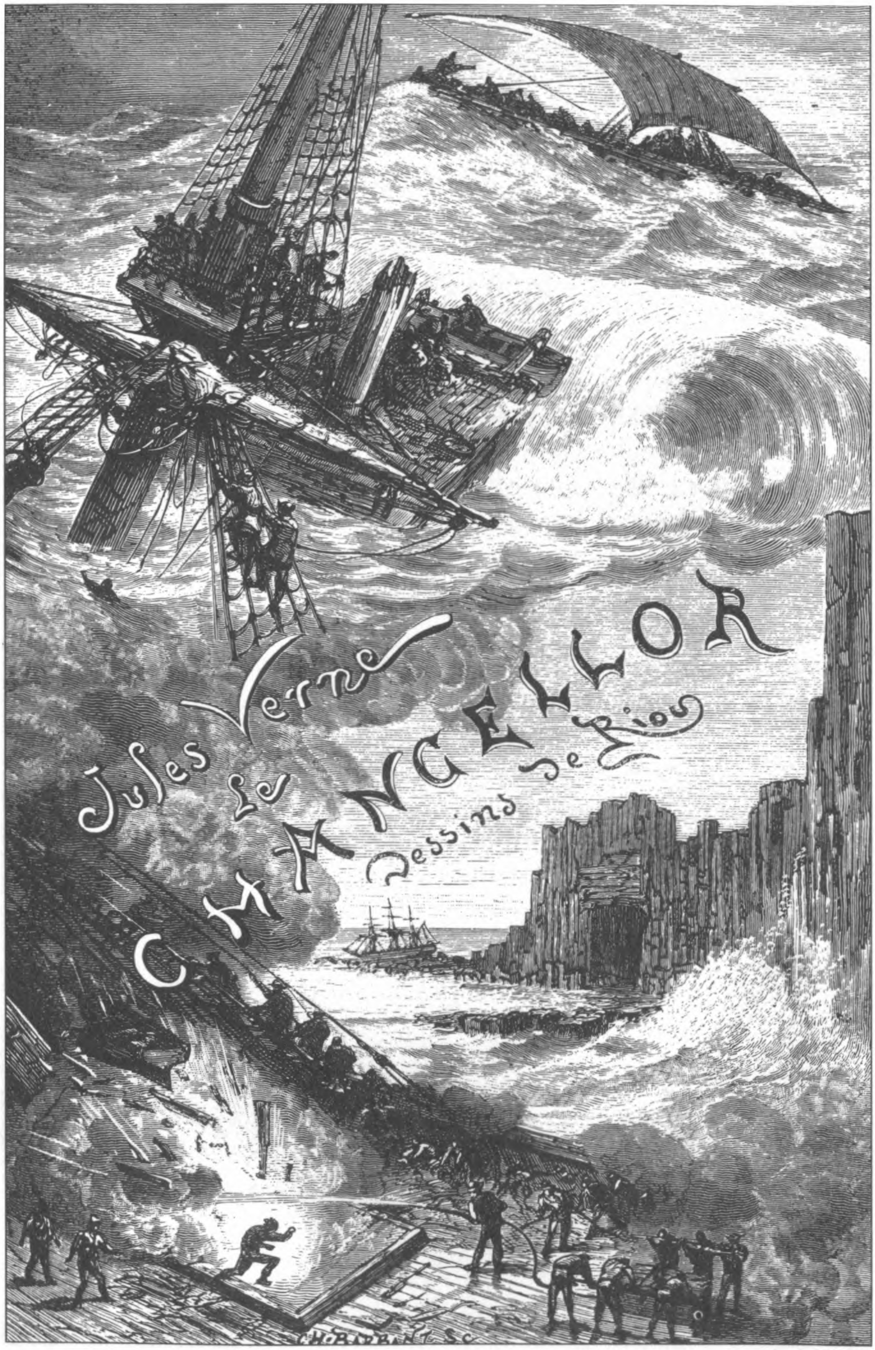
Keleivio Dž. R. Kazalono dienoraštis

ROMANAS

JULES VERNE

LE CHANCELLOR

Journal du passager J.–R. Kazallon

Jules Verne
Le Chancellor
Dessins de Riou

Pirmasis skyrius

Čarlstonas. 1869 metų rugsėjo dvidešimt septintoji

Laivas palieka Baterio prieplauką trečią valandą po pietų. Atoslūgis greitai neša jį į atvirą jūrą. Kapitonas Hantlis įsako iškelti viršutines ir apatines bures, ir „Čensleris", genamas šiaurės vėjo, kerta užutėkį. Netrukus aplenkia Samterio fortą ir kairėje palieka kranto baterijas. Ketvirtą valandą „Čensleris" įplaukia į sąsiaurį, kur jį pagauna šiuo dienos metu veržli srovė. Bet iki atviros jūros dar toloka, o norėdami ją pasiekti, turime plaukti vienu iš tų siaurų kanalų, kuriuos bangos išrausia smėlėtoje seklumoje. Kapitonas Hantlis pasuka laivą į pietvakarinį farvaterį, kairiau nuo Samterio forto. Dabar „Čensleris" plaukia smailiu beidevindu (*beidevindas – burinio laivo kursas, kai laivo nosis ir vėjo kryptis sudaro mažiau kaip 90°. – Vert.*). Septintą valandą vakaro laivas palieka paskutinę smėlio neriją ir, iškėlęs visas bures, skuba į Atlanto vandenyną.

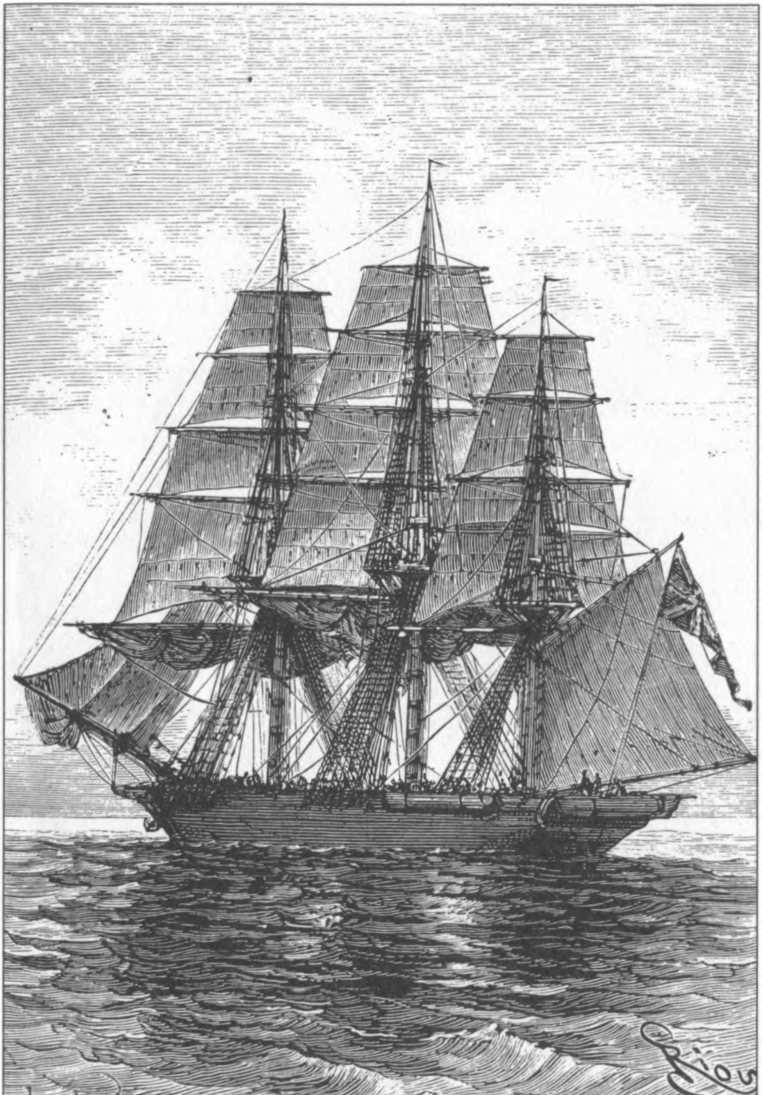
„Čensleris" – puikus tristiebis laivas, kurio vandens talpa devyni šimtai tonų, – priklauso stambiai Liverpulio kompanijai „Lirdas ir broliai". Nuleistas į vandenį prieš porą metų. Korpusas apmuštas variu, denis apkaltas Indijos ąžuolu, o visi apatiniai stiebai, išskyrus bizanstiebį, – geležiniai kaip ir dalis takelažo (*takelažas – visa judama ir nejudama virvinė laivo įranga. – Vert.*). Šis stiprus ir gražus laivas, „Veritaso" biuro rejestruose įrašytas tarp geriausių laivų, dabar trečiąjį

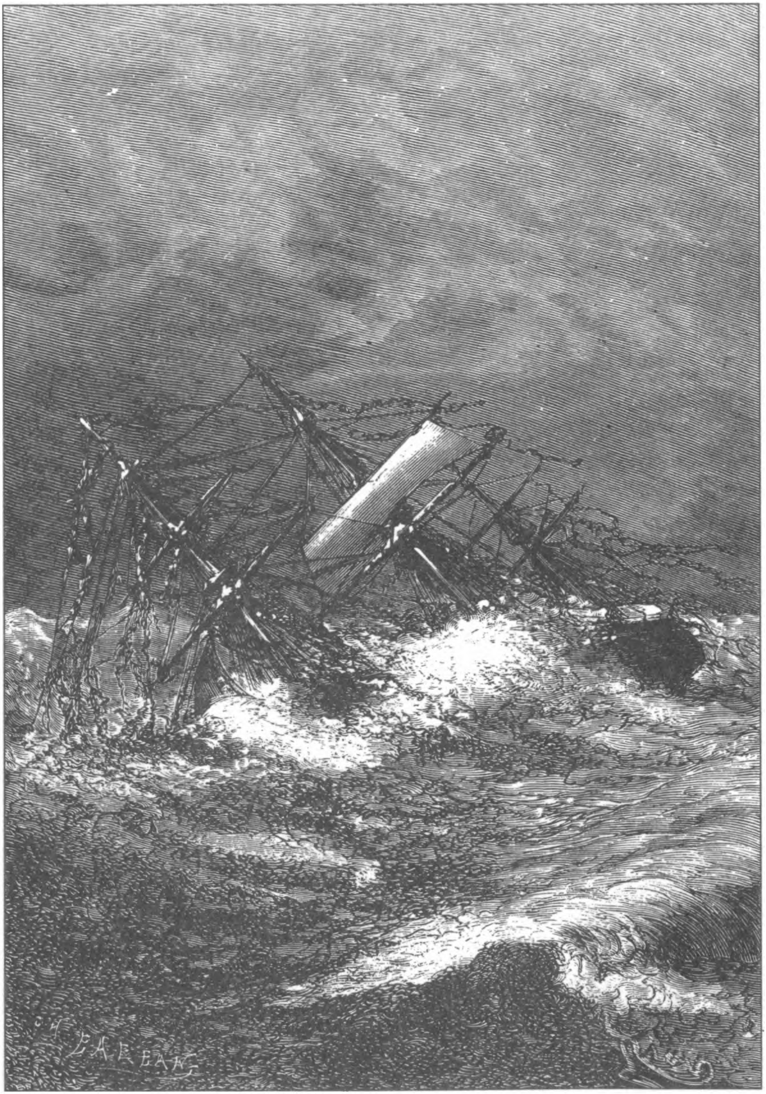
kartą plaukia iš Čarlstono į Liverpulį. Nors išplaukiant iš Čarlstono užutėkio britų vėliava buvo nuleista, tačiau bet kuris jūreivis, metęs akį į laivą, neapsirikdamas nustatytų, kuriai valstybei jis priklauso. Nuo vaterlinijos (*vaterlinija – linija išilgai laivo borto, rodanti, iki kiek gali nugrimzti pakrautas laivas. – Vert.*) iki stiebų viršūnių „Čensleris" buvo tuo, kuo ir atrodė, tai yra tipišku anglų laivu.

Štai dėl šių priežasčių ir nutariau plaukti „Čensleriu", grįžtančiu į Angliją.

Tarp Pietų Karolinos ir Jungtinės Karalystės laivai tiesiogiai nekursuoja. Norėdamas perplaukti Atlantą, turi nuvykti į Jungtines Valstijas – į Niujorką arba Naująjį Orleaną. Tarp Niujorko ir Senojo Pasaulio yra keletas laivų plaukiojimo linijų – anglų, prancūzų, Hamburgo; bet kuris garlaivis – „Škotija", „Pereirė" ar „Holsatija" – būtų greitai nuplukdę mane ten, kur reikia. Beje, tarp Naujojo Orleano ir Europos kursuoja „Nacionalinės laivų kompanijos" laivai, laikydamiesi prancūzų transatlantinių laivų linijos: Kolonas – Prancūzija. Bet vaikščiodamas Čarlstono krantine, pamačiau „Čenslerį". Jis man patiko. Nežinau, kas paskatino mane plaukti šiuo laivu. Galbūt komfortiškos kajutės. Be to, plaukti su burlaiviu, ypač jei pučia palankus vėjas ir ne per stipriausiai banguoja, galima taip pat sparčiai kaip ir garlaiviu, tik po burėmis visais atžvilgiais smagiau. Rudens pradžioje šiose platumose orai dar gana puikūs. Taigi nutariau plaukti „Čensleriu".

Ar protingai pasielgiau? Ar vėliau nereikės sau prikaišioti dėl tokio nutarimo? Parodys ateitis. Nutariau kasdien rašyti dienoraštį, nors dabar, kai brėžiu šias eilutes, dar nežinau, ar pateks jis kada nors skaitytojui į rankas.

Antrasis skyrius

Rugsėjo dvidešimt aštuntoji

Jau sakiau, kad „Čenslerio" kapitonas yra Hantlis, tik pridursiu – jį vadina Džonu Sailasu. Škotas iš Dandžio. Sulaukė penkiasdešimties metų, turi patyrusio jūrininko, daug kartų plaukiojusio po Atlanto vandenyną, reputaciją. Hantlis – vidutinio ūgio, siaurų pečių, nedidelės galvos, paprastai truputį pakreiptos į kairę, vyriškis. Nelaikydamas savęs pirmarūšiu fizionomistu, visgi manau, kad susidariau teisingą vaizdą apie kapitoną, nors išvydau jį viso labo tik prieš keletą valandų.

Galimas daiktas, kad Sailasas Hantlis yra puikus jūrininkas ir gerai išmano savo darbą, bet vargu ar jis fiziškai stiprus, ištvermingas ir ryžtingas vyras.

Iš tikrųjų Hantlis atrodo truputį dramblotas, jo pečiai pernelyg nuleisti. Apatiškas, tai rodo jo neužtikrintas žvilgsnis, neryžtingi judesiai ir lėta, nerangi eisena. Kapitonas, aišku, nėra nei ištvermingas, nei užsispyręs. Norint tuo įsitikinti, reikia tik žvilgtelėti į jo blausias akis, nevalingą burną ir bejėgiškai nuleistas rankas. Be to, Sailaso Hantlio veide pastebėjau kažkokią keistą išraišką; kol kas negaliu pasakyti nieko apčiuopiamo, nors ir skiriu jam didelį dėmesį, kurio nusipelno kapitonas, tas, kurį laive vadina „pirmuoju po Dievo".

Tačiau, jeigu neklystu, „Čenslerio" laive yra žmogus, kuris esant reikalui gali užimti reikšmingą vietą tarp Dievo ir Sailaso

Hantlio. Tai kapitono padėjėjas, apie kurį kol kas mažai žinau. Štai kodėl dabar dar nepasakosiu apie jį.

„Čenslerio" įgulą sudaro aštuoniolika žmonių – kapitonas Hantlis, jo padėjėjas Robertas Kertisas, leitenantas Volteris, bocmanas ir keturiolika anglų bei škotų jūreivių, – jų čia esama kur kas daugiau, negu reikia tristiebiam laivui, kurio vandens talpa – devyni šimtai tonų. Matyt, šie žmonės gerai išmano savo amatą. Galiu pasakyti, kad išplaukiant iš Čarlstono užutėkio, jie kuo puikiausiai susidorojo su savo darbu ir, komanduojant kapitono padėjėjui, atliko visus manevrus.

Norėdamas išvardyti visus „Čensleriu" plaukiančius asmenis, privalau pridėti dar bufetininką Hobartą, negrą virėją Džinkstropą bei keleivius.

Keleivių, įskaitant ir mane, – aštuoni žmonės. Aš bemaž jų nepažįstu, bet manau, kad monotoniškas gyvenimas laive, smulkūs kasdieniniai įvykėliai, ankšta erdvė, natūralus poreikis bendrauti, kiekvienam žmogui būdingas smalsumas – visa tai galų gale tikriausiai mus visus suartins. Iki šiol dėl šurmulio, kilusio lipant į laivą, dėl įsikūrimo rūpesčių, kurių neišvengsi rengdamasis plaukti dvidešimt ar dvidešimt penkias dienas, dėl visokių kitokių reikalų mes nepuolėme arčiau susipažinti. Vakar ir šiandien net ne visi atėjo valgyti į kajutkompaniją (*kajutkompanija – bendra patalpa laive vadams, kur jie renkasi pietų, poilsio, pasitarimams ir pan.– Vert.*), – galimas daiktas, kai kurie keleiviai susirgo jūrų liga. Žodžiu, ne visus mačiau, bet žinau, kad esama dviejų damų, apsigyvenusių laivagalio kajutėse.

Štai keleivių sąrašas, kurį nusirašiau iš laivo žurnalo:

Misteris ir misis Kirai, amerikiečiai iš Bafalo;

Mis Herbi, anglė, misis Kir kompanionė;

Ponas Leturneris su sūnumi Andrė, prancūzai iš Havro;

Viljamas Folstenas, inžinierius iš Mančesterio, ir *Džonas Rubis*, prekiautojas iš Kardifo, – abu anglai.

Dž. R. Kazalonas iš Londono – šio dienoraščio autorius.

Trečiasis skyrius

Rugsėjo dvidešimt devintoji

Pateikiu kapitono Hantlio konosamentą, kitaip sakant, dokumentą, kuriame pateikiamas „Čenslerio" krovinių sąrašas ir nurodomos jų gabenimo sąlygos.

„Bronsfildas ir K°, komisionieriai. Čarlstonas.

Aš, Džonas Sailasas Hantlis iš Dandžio uosto (Škotija), „Čenslerio" laivo, kurio vandens talpa devyni šimtai tonų arba apie tiek, kapitonas, šiuo metu esantis Čarlstone, laukiantis, kai tik papūs pirmasis palankus vėjas, išplaukti su Dievo pagalba tiesiai į Liverpulį, priėmiau iš ponų Bronsfildų ir kompanijos, prekybos komisionierių Čarlstone, vieną tūstantį septynis šimtus ryšulių medvilnės, kurių vertė dvidešimt šeši tūkstančiai svarų (*apytikriai – šeši šimtai penkiasdešimt tūkstančių frankų. – Aut.*), visi ryšuliai gerai surišti, turi žymeklius ir numerius pagal pridedamą aprašą; nurodytąjį krovinį įsipareigoju sveiką ir nesugadintą pristatyti į Liverpulį, jeigu jūroje neįvyks koks nors nelaimingas įvykis, ir priduoti broliams Lirdams arba bet kuriam jų nurodytam asmeniui, už tai gaudamas lygiai du tūkstančius svarų (*apytikriai – penkiasdešimt tūkstančių frankų. – Aut.*), kaip tai nurodyta laivo samdos sutartyje; be to, žadu atlyginti nuostolius dėl galimos žalos sutinkamai su esamomis šiuo reikalu taisyklėmis ir jūrų papročiais. Kad prisiimtus įsipareigojimus įvykdysiu, garantuoju laivu ir visu savo turtu.

Tai patvirtindamas ir pasirašau tris visiškai vienodus konosamentus. Viename jų pasirašius gavėjui, kiti du netenka galios.

Sudaryta Čarlstone, 1870 metų rugsėjo tryliktąją.

Dž. S. Hantlis"

Taigi „Čensleris" plukdo į Liverpulį tūkstantį septynis šimtus ryšulių medvilnės. Siuntėjai: Bronsfildas ir K° iš Čarlstono. Gavėjai: Broliai Lirdai iš Liverpulio.

Krovinys pakrautas gana sėkmingai, nes laivas specialiai statytas medvilnei gabenti. Visas „Čenslerio" triumas (*triumas – po deniu esanti laivo patalpa, kurioje gabenami kroviniai. – Vert.*) prigrūstas medvilnės, išskyrus nedidelę jo dalį, numatytą keleivių bagažui. Tvarkingai ir standžiai sukrauti medvilnės ryšuliai guli ilgomis eilėmis. Triume nebeliko nė menkiausios laisvos vietelės, – tai labai naudinga laivo, gabenančio krovinius, kapitonui.

Ketvirtasis skyrius

Nuo rugsėjo trisdešimtosios iki spalio šeštosios

„Čensleris" – greitaeigis laivas, be vargo lenkiantis tokios pat vandentalpos kitus laivus. Nuo to laiko, kai sustiprėjo vėjas, paskui laivą tįsta putotas pėdsakas ir tęsiasi tiek, kiek įžiūri akis – tarsi baltas nėrinys melsvame jūros fone.

Bangavimas vandenyne ne itin stiprus. Kiek žinau, niekas laive neserga nei dėl šoninio, nei dėl išilginio supimo. Be to, mūsų keleiviai plaukia ne pirmą sykį, taigi visi daugiau ar mažiau pažįsta jūrą. Dėl to vakarienės metu prie stalų nematyti tuščių vietų.

Keleiviai pamažu susipažįsta, todėl gyvenimas laive netrukus darosi įdomesnis. Aš šnekučiuojuosi su prancūzu ponu Leturneriu.

Ponas Leturneris – aukštas penkiasdešimt penkerių metų vyriškis žilais plaukais, barzdoje baltuoja sidabrinės gijos. Iš pažiūros jis atrodo gerokai vyresnis – matyt, jam buvo lemta nemažai patirti rūpesčių. Jaučiu, kad ir dabar jį graužia kažkokia slapta bėda. Kas be ko, šis žmogus tikriausiai turi neišsenkantį liūdesio šaltinį, ką išduoda jo truputį kumptelėjusi figūra ir įprotis dažnai nuleisti ant krūtinės galvą. Jis niekada nesijuokia, o jei kartais vos šypteli, tai tik savo sūnui. Vyriškio žvilgsnis švelnus, tačiau tarsi pritemdytas ašarų. Visoje senio išvaizdoje aiškiai matyti būdingas kartėlio ir švelnumo mišinys, nors jo veidas šiaip jau rodo beribį gerumą.

Galima pamanyti, kad ponas Leturneris dėl kažko nuolat graužiasi. Iš tikrųjų taip! Kaip gali nesijaudinti sužinojęs, kokiais priekaištais, be abejo, perdėtais, apipila save nelaimingasis tėvas?

Ponas Leturneris plaukia kartu su sūnumi Andrė. Tasai dvidešimtmetis jaunuolis turi švelnų ir patrauklų veidą. Labai panašus į tėvą, tik jo išvaizda ne tokia valinga. Bet Andrė – invalidas, štai kur glūdi tėvo nenumaldomo liūdesio priežastis! Kairioji jaunuolio koja stipriai suluošinta, todėl jis vaikšto tik pasiremdamas lazda ir smarkiai šlubuodamas.

Tėvas dievina sūnų, todėl nenuostabu, kad visą savo gyvenimą aukoja vargšui luošiui. Senis kamuojasi dėl įgimto Andrė luošumo kur kas stipriau negu pats sūnus ir širdyje nuolatos jo atsiprašinėja. Jo atsidavimas Andrė tiesiog krenta į akis. Ponas Leturneris nepalieka sūnaus vieno, tenkina net menkiausius jo norus, seka kiekvieną jo judesį. Tėvo rankos labiau priklauso sūnui negu jam pačiam. Jos nuolatos glėbia ir palaiko sūnų, kai tasai vaikščioja po „Čenslerio" denį.

Iš visų keleivių ponas Leturneris labiausiai suartėjo su manimi ir be perstojo man pasakojo apie sūnų.

Šiandien aš jam pasakiau:

– Ką tik kalbėjausi su Andrė. Jūs turite puikų sūnų, pone Leturneri. Tai protingas ir išsilavinęs jaunuolis.

– Taip, pone Kazalonai, – atsakė Leturneris mėgindamas nusišypsoti, – jis turi puikią sielą, įkalintą varganame kūne, – sielą savo velionės motinos, kuri mirė jį gimdydama!

– Jis jus myli, pone.

– Brangus vaikelis! – sušnibždėjo ponas Leturneris, liūdnai nuleisdamas galvą. – Taip, jums sunku suprasti, – tęsė, – kaip kenčia tėvas, žvelgdamas į luošą sūnų... luošą nuo gimimo!

– Pone Leturneri, – atsakiau, – nelaimė palietė ir jus, ir jūsų sūnų, bet tą naštą judu pasidalijote po lygiai. Andrė, be abejonės, vertas gailesčio, bet nejaugi maža būti mylimam taip, kaip jūs mylite? Fizinį trūkumą lengviau pakelti negu

dvasines kančias, o jos, kaip matau, labiau užgulė jūsų pečius. Aš atidžiai stebėjau Andrė ir esu pasiryžęs lažintis, kad jį labiausiai skaudina jūsų liūdesys...

– Bet aš labai slepiu nuo jo savo skausmą, – susijaudinęs tarė ponas Leturneris, – ir trokštu tik vieno – pralinksminti Andrė, neleisti jam liūdėti. Žinote, nepaisydamas šlubavimo, mano sūnus labai mėgsta keliauti. Jo visapusiškai išugdytas protas, turtinga fantazija, – štai jau keletą metų mudu tik ir keliaujame. Pirmiausia apkeliavome Europą, o dabar grįžtame iš Jungtinių Valstijų. Aš pats vadovavau Andrė mokslams, nes nenorėjau jo siųsti į koledžą. Dabar, trokšdamas papildyti sūnaus žinias, keliauju kartu su juo. Andrė apdovanotas aštriu protu, galinga vaizduote, yra labai pagaulus. Kartais su džiaugsmu regiu, kaip jis pamiršta savo negalią ir grožisi gamtos didybe.

– Taip, pone... be abejo... – susijaudinęs sakau jam.

– Bet jeigu jis ir pamiršta, – tęsia Leturneris spausdamas man ranką, – tai aš nepajėgiu pamiršti ir niekada nepamiršiu! Sakykite, pone, ar nemanote, jog mano sūnus nekaltina nei motinos, nei manęs už tai, kad jau gimė luošas?

Mane slegia šio žmogaus liūdesys, nes jis baudžia save už tai, dėl ko nėra kaltas. Aš stengiuosi jį paguosti, bet tą valandėlę pasirodo Andrė. Leturneris skuba jį pasitikti ir padeda išlipti gana stačiu trapu ant juto (*jutas – viršutinė denio dalis laivagalyje. – Vert.*).

Ten Andrė Leturneris atsisėda ant vieno suoliuko, pastatyto virš vištų narvų, šalia atsargiai prisėda tėvas. Juodu kalbasi, ir aš prisidedu prie jų pašnekesio. Šnekučiuojamės apie „Čenslerio" kelionę, apie atsitikimus ir gyvenimą laive. Ponas Leturneris irgi ne per geriausiai atsiliepia apie kapitoną Sailasą Hantlį. Kapitono neryžtingumas, mieguista išvaizda tikrai daro nemalonų įspūdį. Ir atvirkščiai, kapitono padėjėjas Robertas Kertisas itin patinka Leturneriui. Tai trisdešimtmetis, puikiai suręstas, labai judrus ir fiziškai stiprus vyriškis. Jis, matyt, turi didžiulę valią ir nemėgsta dykinėti.

Kaip sykis denyje pasirodo Robertas Kertisas. Aš atidžiai apžiūrinėju kapitono padėjėją, – mane labai stebina jo valinga išvaizda ir pašėlęs gyvastingumas. Padėjėjo figūra liekna, drąsios manieros, išdidus žvilgsnis, truputį suraukti antakiai. Matyti, kad jis ne tik energingas, bet ir šaltakraujiškas, o tai labai praverčia jūrininkui. Kita vertus, jis yra geros širdies, nes labai maloniai elgiasi su jaunuoju Leturneriu ir nuolatos stengiasi jam padėti.

Apžvelgęs dangų ir patikrinęs bures, kapitono padėjėjas prašnekina mus.

Matau, kad jaunasis Leturneris mėgsta su juo pasikalbėti.

Robertas Kertisas mums pateikia šiokių tokių žinių apie keleivius, su kuriais dar esame menkai susipažinę.

Misteris ir misis Kirai – amerikiečiai iš Šiaurės Amerikos, praturtėję iš naftos verslovių eksploatavimo. Žinoma, kad Jungtinėse Valstijose labai daug žmonių iš naftos įsigijo milžiniškus turtus. Misteris Kiras – penkiasdešimtmetis vyriškis – daro greičiau praturtėjusio prasimušėlio negu turtuolio įspūdį. Tai tikrai nuobodus pakeleivis, nieko nenorintis žinoti, išskyrus savo patogumus. Jo rankos nuolatos sukištos į kišenes, kuriose skambčioja auksinės ir sidabrinės monetos. Išdidus, ambicingas, savimeilis, niekina kitus ir rodo didžiausią abejingumą visiems ir viskam, išskyrus savąją personą. Elgiasi išdidžiai lyg povas; apie jį galima pakartoti mokslininko fizionomisto Gratiolio žodžius: „Jis pats save įkvepia, gardžiuojasi, ragauja". Žodžiu, tikras kvailys ir egoistas. Nesuprantu, kodėl jis plaukia „Čensleriu" – paprastu prekybiniu laivu, kuris jam negali teikti tokio komforto, kokį duoda transatlantiniai garlaiviai.

Misis Kir – niekuo nepasižyminti keturiasdešimtmetė moteriškė gerokai pražilusiais smilkiniais, lėtapėdė, viskam abejinga; neprotinga, neišsilavinusi, nesugeba palaikyti pokalbio. Atrodo, kad ji žiūri ir nemato, klausosi ir negirdi. Ar apskritai ji galvoja? Nesiryžčiau to teigti.

Vienintelis misis Kir užsiėmimas – bet kuria dingstimi reikalauti paslaugų iš savo kompanionės mis Herbi, jaunos dvidešimtmetės anglės, geros ir romios; dėl pasigailėtinų skatikų, kuriuos naftos prekeiva moka, sakytum, iš didelės malonės mis Herbi, vargšei merginai tenka iškęsti nemaža priekabių.

Jaunoji mergina labai daili – blondinė, tamsiai mėlynomis akimis ir švelnaus veido ovalo. Joje visiškai nematyti tos tuštybės, kuria garsėja anglės. Jos burna puiki, bet retai kas tą pastebi, nes juk vargšė mergina neturi nei laiko, nei dingsties šypsotis. Beje, o ir kam ji galėtų nusišypsoti, kęsdama savo ponios begalines priekabes ir nevykusius kaprizus? Tačiau jeigu mis Herbi ir skaudžiai išgyvena širdyje dėl tokio elgesio, tai vis dėlto susitaikė su savo dalia arba bent taip atrodo iš šalies.

Viljamas Folstenas, inžinierius iš Mančesterio, pasižymi būdinga anglams išvaizda. Jis valdo didžiulę hidraulinių mašinų gamyklą Pietų Karolinoje ir plaukia į Europą pirkti įvairių naujų patobulinimų, tarp kitko, – Keilo firmos išcentrinių malūnų. Šis keturiasdešimt penkerių metų vyriškis – tipiškas mokslininkas, galvojantis tik apie mašinas, – visa galva pasinėręs į mechaniką ir matematinius skaičiavimus, todėl be jų daugiau nieko nežino ir žinoti nenori. Bet kai jau užkalbina, tiesiog neįmanoma jo atsikratyti, be to, patiri tokį jausmą, lyg būtum pakliuvęs tarp kažkokios negailestingos mašinos krumpliaračių.

Tarp keleivių maišosi ir tūlas Džonas Rubis – pirklys, eilinis, smulkus, ribotas žmogelis. Ištisus dvidešimt metų jis tiek ir tedarė, kad tik pirko ir pardavė, o kadangi visada parduodavo brangiau negu pirkdavo, tai ir susikrovė turtą. Ką dabar veikti su pinigais, ir pats nežino. Visą gyvenimą prekiavo, todėl atprato galvoti, samprotauti, pasidarė pasiutusiai nejautrus; beje, jau tikrai jam negalima taikyti Paskalio posakio: „Žmogus aiškiai sukurtas mąstyti. Čia glūdi visa jo vertė ir visas jo nuopelnas".

Penktasis skyrius

Spalio septintoji

Štai jau praėjo dešimt dienų, kai palikome Čarlstoną ir, matyt, plaukiam gana sėkmingai. Dabar man dažnai pasitaiko šnekučiuotis su kapitono padėjėju, todėl užsimezgė draugiški mudviejų santykiai.

Šiandien Robertas Kertisas pranešė, kad dabar plaukiame netoli nuo Bermudų salų, kitaip sakant, mes gerokai nutolome nuo Hatero kyšulio ir sūpuojamės atvirame vandenyne. Pagal apskaičiavimus, mes dabar esame 30°20′ šiaurės platumos ir 64°50′ vakarų ilgumos imant nuo Grinvičo dienovidžio.

– Pamatysime Bermudų salas, tiksliau – Šventojo Jurgio salą dar iki nakties, – tarė man Robertas Kertisas.

– Kaip tai Bermudų salas? O aš maniau, kad laivas, plaukiantis iš Čarlstono į Liverpulį, turi laikytis šiauriau, pagal Golfo srovę? – nustebęs paklausiau.

– Be jokių abejonių, pone Kazalonai, – atsakė Robertas Kertisas, – tai įprastas laivų kelias, bet, matyt, šį sykį kapitonas nutarė jo nesilaikyti.

– Kodėl?

– Šito, deja, nežinau, bet jis pasuko į rytus, taigi „Čensleris" plaukia į rytus.

– Ar jūs atkreipėte jo dėmesį, kad..?

– Taip, aš atkreipiau jo dėmesį į tokį neįprastą laivo kursą, tačiau gavau atsakymą, kad jis pats atsako už savo veiksmus!

Robertas Kertisas bemat paniūra, automatiškai persibraukia ranka sau per kaktą ir, kaip man regis, nesako visko, ką norėtų pasakyti.

– Bet kaipgi taip, pone Kertisai, – atkakliai tęsiu, – šiandien jau spalio septintoji, taigi ieškoti naujų kelių jau vėloka. Negalima prarasti nė vienos dienos, kitaip mes nepasieksime Europos iki prastų orų pradžios...

– Teisingai, pone Kazalonai, nė vienos dienos.

– Nepalaikykite to mano nekuklumu, pone Kertisai, bet noriu paklausti, ką galvojate apie kapitoną Hantlį?

– Aš manau, – atsakė kapitono padėjėjas, – manau, kad... jis – mano kapitonas!

Šis aiškus išsisukinėjimas neduoda man ramybės ir dabar.

Robertas Kertisas neapsiriko. Apie trečią valandą po pietų laivo budėtojas išvydo žemę iš pavėjinės pusės, žiemryčiuose, nors iš pradžių toji žemė atrodė kaip melsvas dūmelis.

Šeštą valandą pakilau į denį kartu su tėvu ir sūnumi Leturneriais, ir mes ėmėme apžiūrinėti Bermudų salas – virtinę palyginti neaukštų salų, apsuptų rifų eilėmis.

– Štai tasai stebuklingasis salynas, pone Kazalonai, – tarė Andrė Leturneris, – tai vaizdingiausios salos, kurias jūsų poetas Tomas Muras apdainavo savo odėse! O dar anksčiau – tūkstantis šeši šimtai keturiasdešimt trečiaisiais metais – apie jas entuziastingai kalbėjo tremtinys Volteris. Jeigu neklystu, vienu metu anglų damos nešiojo skrybėlaites, padarytas iš kažin kokios Bermudų palmės lapų.

– Teisybę sakote, brangusis Andrė, – pritariau, – Bermudų salynas buvo labai madingas septynioliktajame amžiuje, bet dabar jau visiškai pamirštas.

– O tarp kitko, Andrė, jūreiviai laikosi visai kitokios nuomonės apie šias salas, – įsiterpė Robertas Kertisas, – ir tai visiškai natūralu: ši vaizdinga vieta itin pavojinga laivams. Per du ar tris lyė nuo kranto driekiasi grandinė povandeninių akmenų, kurių labai bijo jūrininkai. Reikia pridurti, kad nors

dangus čia giedras ir tyras, kuo teisėtai didžiuojasi Bermudų salų gyventojai, bet puikųjį orą dažnai pakeičia uraganai. Audros, siaučiančios Antilų salose, neretai užgriebia ir Bermudus ir čia parodo savo pašėlusią galią. Taigi aš nepatariu jūrų keliautojams tikėti Volterio ir Tomo Muro pasakojimais.

– Jūs, be abejo, sakote tiesą, pone Kertisai, – šypsodamasis tęsė Andrė Leturneris, – bet poetai, kaip ir patarlės, egzistuoja tik dėl to, kad paneigtų vienas kitą. Tiesa, Tomas Muras ir Volteris išgarsino šio salyno nuostabų grožį, užtat pats didžiausias iš jūsų poetų – Šekspyras, pažinęs salyną kur kas geriau už anuodu, pasirinko salas pačių baisiausių savo „Audros" scenų veiksmo vieta.

Iš tikrųjų jūra čia labai pavojinga. Anglai, kuriems Bermudai priklauso nuo atradimo pradžios, panaudoja juos tik kaip karo bazę tarp Antilų salų ir Naujosios Škotijos. Šį salyną sudaro šimtas penkiasdešimt salų ir salelių, bet kada nors jų bus priskaičiuota kur kas daugiau, nes koralai darbuojasi, be perstojo lipdydami vis naujus Bermudus, kurie tolimoje ateityje susijungs tarpusavyje ir sudarys naują žemyną. Toks gamtos dėsnis.

Niekas iš kitų keleivių nesivargino išlipti į denį ir paganyti akių po salyną. O vargšė mis Herbi vos tik pasirodė ant juto, kai pasigirdo gergždžiantis misis Kir balsas, ir mergina buvo priversta grįžti pas šeimininkę.

Šeštasis skyrius

Nuo spalio aštuntosios iki tryliktosios

Žiemryčių vėjas vis stiprėja, ir „Čensleris", visiškai surifavęs (*rifuoti – sumažinti burių plotą rifais. Rifas – eilė išvertų pro burę raiščių (rifsezniai), kuriais sutraukiant ir surišant apatinę burės dalį sumažinamas jos plotas. – Vert.*) foką (*fokas – žemiausia burė ant priekinio stiebo. – Vert.*) ir marselius (*marselis – tiesi keturkampė burė, išskleista po marsrėja. Apatinis marselis – antroji nuo apačios burė, viršutinis – trečioji. – Vert.*), laviruoja prieš vėją.

Jūra stipriai banguoja, todėl mes jaučiamės gana prastai. Kajutkompanijos pertvaros nemaloniai girgžda, ir tai pradeda erzinti. Dauguma keleivių slepiasi laivagalio kajutėse.

Aš vis dėlto stoviu denyje, nors vėjas pagriebia lietaus čiurkšles ir, pavertęs jas vandens dulkėmis, merkia mane iki kaulų.

Šitaip dvi dienas plaukiame stačiu beidevindu. „Gaivus brizas" (*brizas – silpnas pakrantės vėjas, keičiantis kryptį du kartus per parą: dieną pučia iš jūros į sausumą (jūros brizas), o naktį – iš sausumos į jūrą (sausumos brizas). Brizą sukelia oro masių judėjimas dėl skirtingos temperatūros virš sausumos ir jūros. – Vert.*) virto štormu (*štormas – smarki audra jūroje, kai vėjo greitis siekia daugiau nei 8 balus (15–18 m/s). Štormas pavojingas visiems laivams. – Vert.*). Bramstengos (*bramstenga – viršutinė stiebo dalis, stengos tęsinys. Stenga – rangauto detalė,*

sudėtinė stiebo dalis, jo tęsinys. Pagal stiebą vadinama fokstenga, grotstenga arba bizanstenga. – Vert.) nuleistos. Vėjas sustiprėjo iki penkiasdešimties ar šešiasdešimties mylių per valandą (*apytikriai trisdešimt metrų per sekundę. – Aut. Tarptautinė jūrmylė – 1,825 km. – Vert.*).

Nepaisant puikių savybių, „Čensleris" gerokai nukrypo nuo savo kurso, – jį vis labiau neša į pietus. Tiršti debesys trukdo išmatuoti saulės aukštį, todėl reikia tenkintis kitais apskaičiavimais, kad bent apytikriai žinotume laivo buvimo vietą.

Mūsų keleiviai, kuriems kapitono padėjėjas nieko nepranešė, iki šiol nežino, kad plaukiame kažkokiu keistu kursu. Anglija nuo mūsų į žiemryčius, o mes plaukiame į pietryčius! Robertas Kertisas visiškai nesupranta kapitono užsispyrimo, kai, užuot pasukęs kitu halsu (*halsas – burlaivio padėtis vėjo atžvilgiu: jei vėjas pučia į dešinįjį bortą – burlaivis plaukia dešiniuoju halsu, jei į kairįjį – kairiuoju halsu. – Vert.*) ir plaukęs į žiemvakarius, tai yra pasinaudojęs tos pačios krypties srovėmis, varo savo kursu. Nuo to laiko, kai vėjas papūtė iš žiemryčių, „Čensleris" suka vis labiau į pietus.

Susitikęs šiandien ant juto su Robertu Kertisu, aš jam sakau:

– Ar tik neišsikraustė iš proto jūsų kapitonas?

– Ir aš norėčiau to paties jūsų paklausti, pone Kazalonai, juk jūs tarytum atidžiai stebėjote jį, – atsako Robertas Kertisas.

– Teisybė, nežinau, net ką jums sakyti, pone Kertisai, bet prisipažįstu... jo keista išvaizda, kartais klajojantis žvilgsnis... Ar jums jau teko su juo plaukti?

– Ne, pirmą kartą.

– Ar daugiau nebekalbėjote su juo dėl laivo kurso?

– Kalbėjau, bet jis man atsakė, kad kursas teisingas.

– O ką mano apie kapitono veiksmus leitenantas Volteris ir bocmanas?

– Jie irgi galvoja taip, kaip ir aš.
– Na, o jeigu kapitonas Hantlis sumanytų plaukti į Kiniją?
– Juodu paklustų lygiai kaip ir aš.
– Bet klusnumas juk turi ribas!
– Taip, iki tol, kol kapitono poelgiai negrasina pražudyti laivo.
– O jeigu jis beprotis?
– Jeigu taip, pone Kazalonai, tai imsimės būtinų priemonių.

Rengdamasis keliauti „Čensleriu", visiškai nesitikėjau, kad susidursiu su šitokiais keistais sunkumais.

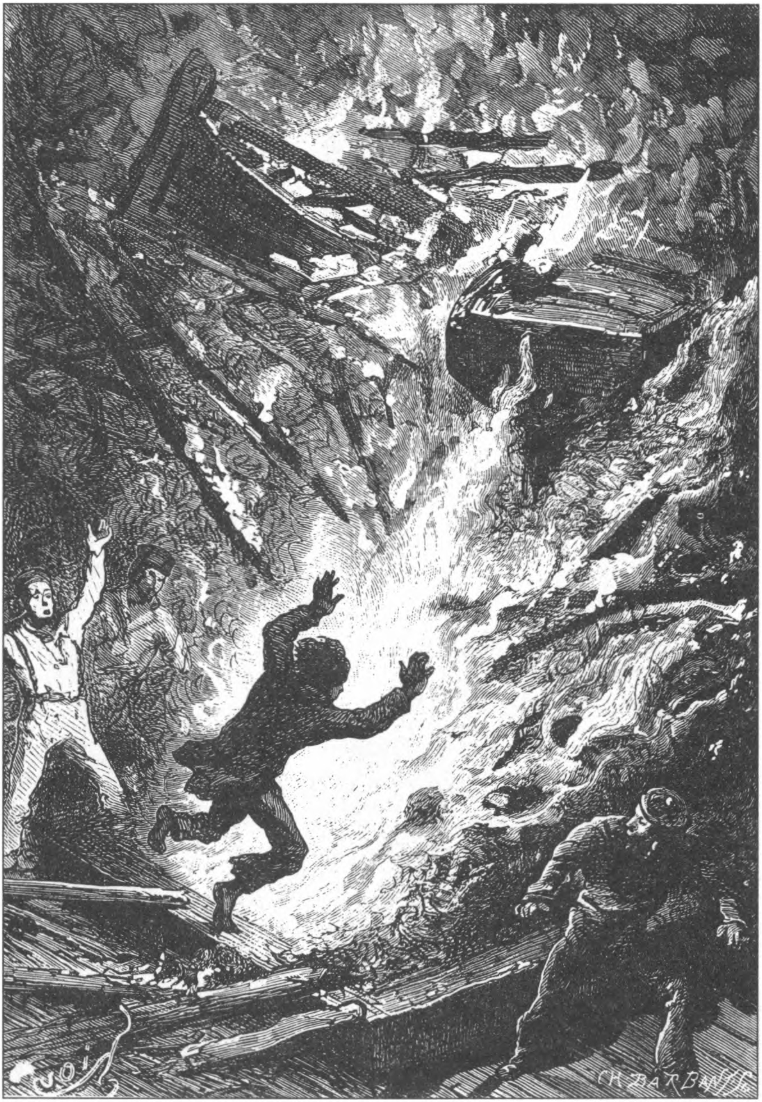
Beje, oras vis labiau genda, ir tikras štormas tarsi nutrūkęs nuo grandinės įsisiaučia šioje Atlanto vandenyno dalyje. Laivas plaukia iškėlęs tik mažąjį kliverį (*kliveris – įstrižoji trikampė burė, išskleista po štagu tarp bugšprito ir fokstiebio – Vert.*) ir grotmarselį (*grotmarselis – tiesi keturkampė antroji iš apačios grotstiebio burė. – Vert.*), kuris visiškai surifuotas, todėl drąsiai gali pasitikti audrą ir nesibaiminti siaučiančių bangų. Bet kaip jau sakiau, „Čensleris" gerokai nukrypo nuo kurso, jį vis labiau neša į pietus, – tai pasidarė visiškai akivaizdu, kai naktį iš spalio vienuoliktosios į dvyliktąją laivas įplaukė į Sargasų jūrą.

Ši jūra – ne kas kita, kaip didžiulis vandenų plotas, apsuptas šiltos Golfo srovės. Jūra priaugusi vandens augalų ir dumblių, kuriuos ispanai vadina „*sargasso*"; Kolumbo laivai pirmosios kelionės metu gana nelengvai ją perplaukė.

Išaušus rytui Atlanto vandenynas gana keistai pasikeitė, ir Leturneriai, nepaisydami vėjo šuorų, verčiančių metalinius vantus (*vantai – stačiojo takelažo lynai; stiebų, stengų ir bramstengų šoninės atatampos. – Vert.*) skambėti tarsi arfos stygas, išlipo pasižvalgyti. Vėjas taip stipriai pučia, kad mūsų drabužiai suplyštų į skivytus, jeigu jam pavyktų įsiskverbti po jais. Laivas lekia šia dumblių prižėlusia jūra tarsi plačia, vešliai sužėlusia lyguma, o forštevenis (*forštevenis – laivo priekio sija, jungianti abi šonines apkalas. Jis yra laivo nosies briauna, apačioje susijungianti su kiliu. – Vert.*) vagoja ją lyg

plūgo noragas. Kartais vėjas pagriebia dumblius ir neša su savimi; jie kabinasi už laivavirvių, apsiveja stiebus iki pat viršūnių, sakytum, lyg laukiniai vynuogienojai ir virš mūsų galvų supina nuostabias pavėsines. Kai kurie dumbliai – milžiniški, trijų ar keturių šimtų pėdų (*pėda – 30,479 cm, 1 pėda lygi 12 colių. – Vert.*) ilgio kaspinai – plevėsuoja pavėjui lyg kokie liepsnos liežuviai. Keletą valandų mums tenka skverbtis per Sargasų jūrą; „Čensleris" su dumblių apvytais stiebais panašus į giraitę, slenkančią per bekraštes prerijas.

Septintasis skyrius

Spalio keturioliktoji

Pagaliau „Čensleris" paliko tą vandens dumblių rojų. Štormas gerokai aprimo. Vėjas vėl virto „gaiviu brizu", ir mes greitai neriame iškėlę marselius, kurie suimti dviem rifais.

Ryškiai plieskia danguje pakilusi saulė. Darosi labai karšta. Nustatomos laivo koordinatės pasinaudojant tikrai puikiomis sąlygomis, – 21°33′ šiaurės platumos ir 50°17′ vakarų ilgumos. Taigi „Čensleris" nukrypo į pietus daugiau kaip 10°.

Bet laivas kaip ir anksčiau plaukia į pietryčius!

Norėdamas suprasti, kodėl šitaip spyriojasi kapitonas Hantlis, keletą sykių jį užkalbinau. Ar tik nesukvailėjo jis galų gale? Nežinau, ką ir galvoti. Šiaip jis samprotauja protingai. Galbūt kapitonas truputį praranda sveiką nuovoką ir nebesusigaudo tik tada, kai vadovauja laivui? Tokių atvejų yra buvę medicinos praktikoje. Apie tai užsimenu Robertui Kertisui, kuris šaltai mane išklauso. Jis ir vėl pareiškia, kad neturi teisės nušalinti kapitono, kol jo beprotybė nenustatyta ir negresia laivo saugumui. Iš tikrųjų tai rimtas dalykas, todėl, jeigu kas ne taip, didžiulė atsakomybė prislėgtų kapitono padėjėjo pečius.

Į savo kajutę grįžau apie aštuntą valandą vakaro ir besisūpuojančios lempos šviesoje gal visą valandą skaičiau bei mąsčiau. Paskui priguliau ir užmigau.

Po kelių valandų mane pažadino neįprastas triukšmas.

Denyje aidėjo sunkūs žingsniai ir girdėjosi susijaudinę balsai. Man pasirodė, kad jūreiviai blaškosi ir bėgioja po laivą. Kokia šio keisto sujudimo priežastis? Kuo aiškiausiai girdžiu girgždant rėjas (*rėja – į abu galus plonėjanti kartis, horizontaliai ties viduriu pritvirtinta prie stiebo arba stengų. Prie rėjos rišamas viršutinis keturkampės burės kraštas. Rėją kartu su bure galima sukioti į šalis (brasuoti). Burlaiviuose, turinčiuose daug rėjų, jos vadinamos pagal stiebus (fokrėja, grotrėja, bizanrėja) ir pagal vietą ant stiebo (fokmarsrėja, fokbramrėja, fokbombramrėja ir t.t.). – Vert.*), o taip būna, kai laivas keičia halsą... Bet ne! „Čensleris" ir toliau plaukia pasviręs į dešinę pusę, vadinasi, nepakeitė halso.

Jau norėjau išlipti į denį, bet triukšmas greitai nutilo. Išgirdęs, kad kapitonas Hantlis grįžo į savo kajutę, įrengtą po jutu, aš vėl kritau į savo lovą. Galimas daiktas, kažkoks manevras sukėlė tą bėgiojimą pirmyn ir atgal. Tačiau laivo greitis nepadidėjo, vadinasi, vėjas nestiprėja.

Kitą dieną, spalio keturioliktąją, šeštą valandą ryto pakylu ant juto ir apmetu akimis laivą.

Tarytum niekas nepasikeitė. „Čensleris" plaukia kairiuoju halsu iškėlęs žemutines bures, marselius ir bramselius (*bramselis – burių III-jo aukšto tiesioji burė. – Vert.*). Jis yra labai stabilus ir puikiausiai neria tarp bangų, genamų stiproko vėjo. Greitis tikrai pagirtinas, galbūt ne mažesnis kaip vienuolika mylių per valandą.

Netrukus denyje pasirodo ponas Leturneris su sūnumi. Aš padedu jaunuoliui išlipti ant juto. Andrė pasimėgaudamas įkvepia gaivaus rytmečio oro, prisodrinto jūros kvapų.

Klausiu, ar jų nepažadino naktį tasai triukšmas, žingsniai, bėgiojimas?

– Ne, ką jūs, – atsako Andrė Leturneris, – miegojau visą naktį lyg užmuštas.

– Vadinasi, tikrai miegojai labai kietai, – tarė tėvas, – nes ir mane pažadino triukšmas, apie kurį kalba ponas Kazalonas.

Net, regis, girdėjau žodžius: „Greičiau, greičiau! Prie liukų!"

– O kurią valandą tai įvyko? – susidomėjau.

– Beveik trečią valandą ryto, – atsakė ponas Leturneris.

– Ar nežinote, kodėl kilo tas triukšmas?

– Tikrai nežinau, pone Kazalonai, bet vargu ar kas ten buvo rimtesnio, nes kitaip būtų mus visus pašaukę į denį.

Apžiūriu liukus abipus grotstiebio (*grotstiebis – dvistiebiuose ir tristiebiuose burlaiviuose antrasis nuo priekio stiebas, daugiastiebiuose – visi stiebai, išskyrus priekinį (fokstiebis) ir paskutinį (bizanstiebis). – Vert.*). Liukai uždaryti kaip visada, bet pastebiu, jog jie apdengti storu brezentu, taip sakant, imtasi visų priemonių, kad neprasiskverbtų oras. Įdomu, kodėl taip rūpestingai užkamšyti ir užtaisyti liukai? Matyt, yra kažkokia priežastis, kurios niekaip negaliu suprasti. Tikriausiai Robertas Kertisas man viską papasakos. Niekam neprasitariu apie savo stebėjimus, nė žodžiu neužsimenu ponui Leturneriui ir laukiu, kada pradės budėti kapitono padėjėjas.

Diena, atrodo, bus graži, saulė pakilo akinamai ryški tarsi nuprausta, o tai geras ženklas. Priešingoje dangaus skliauto pusėje dar švyti blyškus mėnulio diskas; jis turi nusileisti dešimtą valandą penkiasdešimt septynios minutės ryto. Po trijų dienų prasidės delčia, o lapkričio dvidešimt ketvirtąją pasirodys jaunatis. Vartau kalendorių ir matau, kad tą dieną bus potvynis, sutampantis su jaunaties periodu. Mes plaukdami atvira jūra to potvynio beveik nejusime ir neišvysime visos jo galios. Užtat žemynų ir salų pakrantėse bus įdomu žiūrėti, kaip, veikiamos jauno mėnulio, gana aukštai pakils milžiniškos vandens masės.

Stoviu vienas ant juto. Leturneriai nusileido į kajutkompaniją gerti arbatos. Lūkuriuoju kapitono padėjėjo.

Aštuntą valandą pasirodo Robertas Kertisas ir perima vachtą (*vachta – budinti laivo įgulos dalis; jūreivių pamainos budėjimo laive laikas. – Vert.*) iš leitenanto Volterio. Noriu

paspausti jam ranką. Bet prieš pasisveikindamas su manimi Robertas Kertisas sviedžia greitą žvilgsnį į denį, o jo antakiai susibėga tarpuakyje. Paskui apžvelgia dangų, dėbteli į bures.

Žengęs prie leitenanto Volterio, klausia:

– O kur kapitonas Hantlis?

– Dar jo nemačiau, pone.

– Nieko nauja?

– Nieko.

Keletą minučių juodu kalbasi pritildę balsus. Leitenantas Volteris purto galvą, atsakydamas į kažkokį padėjėjo klausimą.

– Atsiųskite man bocmaną, Volteri, – sako kapitono padėjėjas, kai leitenantas jau žengia šalin.

Bocmanas pasirodo tuoj pat, ir Robertas Kertisas kažko jį klausinėja, vyrukas atsakinėja tyliu balsu ir linguodamas galvą. Paskui kapitono padėjėjo liepiamas pašaukia budėjimo komandą ir įsako sulaistyti vandeniu brezentą, dengiantį didįjį liuką.

Po kelių minučių prieinu prie Roberto Kertiso; iš pradžių neskubėdami šnekučiuojamės apie įvairiausias smulkmenas. Kapitono padėjėjas vengia kalbėti apie tai, kas mane domina, todėl pagaliau jam sakau:

– Beje, pone Kertisai, kas čia šiąnakt laive dėjosi?

Jis atidžiai žvelgia į mane ir nieko nesako.

– Mane, – tęsiu, – pažadino neįprastas triukšmas, beje, nutraukęs miegą ir ponui Leturneriui. Kas atsitiko?

– Nieko, pone Kazalonai, – sako man Robertas Kertisas, – tiesiog neatsargiai pasukę vairą vos nepastatėme laivo prieš vėją, reikėjo perkeisti bures, todėl ir girdėjote bėgiojant jūreivius. Bet klaida buvo greitai ištaisyta, ir „Čensleris" bemat vėl grįžo į savo kursą.

Man regis, jog Robertas Kertisas, visada toks atviras, šį sykį nuslėpė nuo manęs tiesą.

Aštuntasis skyrius

Nuo spalio penkioliktosios iki aštuonioliktosios

Ir toliau plaukiame tomis pačiomis sąlygomis. Vėjas kaip ir anksčiau pučia iš žiemryčių, ir paprastai akiai atrodo, kad laive nieko ypatingo neįvyko.

O tarp kitko, šis tas įvyko! Jūreiviai dažnai kažko būriuojasi, apie kažką kalbasi, bet mums prisiartinus tuoj pat nutyla. Keletą sykių išgirdau žodį „liukas", kuris jau tą neramią naktį patraukė pono Leturnerio dėmesį. Kas ten darosi „Čenslerio" triume, kodėl imamasi tokio atsargumo? Kodėl liukai hermetiškai uždaryti? Tiesą sakant, jeigu triume lindėtų paimta į nelaisvę priešo laivo įgula, turbūt ir tuomet nebūtų imamasi tokių ryžtingų priemonių.

Spalio penkioliktąją vaikščiodamas po baką (*bakas – viršutinio denio dalis tarp laivo nosies ir priekinio stiebo (fokstiebio). Ant bako stovi brašpilis, knechtai ir kita švartavimosi įranga. – Vert.*), išgirdau, kaip jūreivis Ovenas tarė bičiuliams:

– O žinote ką, vyručiai? Nesirengiu laukti iki paskutiniosios! Kiekvienas už save!

– Na, o ką gi tu padarysi, Ovenai? – klausia virėjas Džinkstropas.

– Ką? – nustemba jūreivis. – Berods valtys išrastos ne delfinams! O kaip tu manai?

Pokalbis ūmai nutrūksta, ir man nebepavyksta daugiau ką

nors sužinoti.

Kas tai? Ar tik jie nerengia maišto prieš laivo karininkus? Ar pastebėjo Robertas Kertisas nepasitenkinimo požymius? Reikia atsargiai elgtis su kai kuriais jūreiviais ir jų atžvilgiu griebtis geležinės drausmės.

Prabėgo trys dienos, bet tarsi nieko nauja neįvyko.

Nuo vakar dienos pastebiu, kad kapitonas ir jo padėjėjas labai dažnai vienu du tariasi. Robertas Kertisas aiškiai nekantrauja, tai mane stebina, nes sunku tikėtis šitokio elgesio iš puikiai susivaldančio žmogaus. Man regis, kad po tų pasitarimų kapitonas Hantlis labiau negu bet kada laikosi savo nuomonės. Be to, jis, atrodo, yra nerviškai labai sudirgęs, o kodėl, taip ir nesuprantu.

Pietaudami mudu su Leturneriu pastebime, kad kapitonas labai tylus, o Robertas Kertisas susirūpinęs. Retsykiais kapitono padėjėjas mėgina užmegzti pokalbį, kuris tuoj pat nutrūksta, ir nei inžinierius Folstenas, nei ponas Kiras nepajėgia jo pratęsti. Žinoma, tyli ir Rubis. Be kita ko, keleiviai visai pagrįstai pradeda skųstis, kad kelionė labai jau užsitęsė. Misteris Kiras kaip žmogus, kuriam, jo nuomone, visi privalo lenktis, labai atvirai verčia atsakomybę už gaišatį kapitonui Hantliui ir jo atžvilgiu elgiasi itin išdidžiai.

Pradedant nuo spalio septynioliktosios, kapitono padėjėjo liepimu, jūreiviai laisto denį keletą kartų per dieną. Paprastai anksčiau laistydavo tik rytais, o dabar griebiasi šlangų kur kas dažniau – tikriausiai dėl karščio, – juk mes gerokai nukrypome į pietus. Dar dažniau laisto liukus dengiantį brezentą, kuris pasidarė kietas ir vandeniui nebelaidus. „Čensleris" turi pakankamai šlangų, palengvinančių šį nemielą darbą. Manau, kad net puošniausių jachtų denių niekas taip rūpestingai neplauna. Regis, jūreiviai galėtų skųstis dėl padaugėjusių darbų, bet jie net nemurma.

Naktį iš spalio dvidešimt trečiosios į dvidešimt ketvirtąją karštis kajutėse ir kajutkompanijoje man pasirodė tiesiog

nebepakenčiamas. Nors vandenynas stipriai banguoja, bet buvau priverstas palikti atidarytą savo kajutės iliuminatorių (*iliuminatorius – storo stiklo, sandariai uždaromas langelis laivo borte ar antstato sienoje; dažniausiai apvalus. – Vert.*); mano kajutė dešinėje laivo pusėje.

Aiškiausiai jaučiasi, kad plaukiame atogrąžų platuma.

Auštant aš jau iškopiau į denį. Nesuprantu, kodėl išorės oro temperatūra visiškai skiriasi nuo laivo vidaus temperatūros. Ryto oras gerokai vėsus, nes saulė vos vos pasirodė virš horizonto, o tuo tarpu denyje labai karšta.

Jūreiviai visą laiką plauna denį; vanduo nenutrūkstama srove liejasi iš šlangų ir išbėga pro bortų nutekamąsias angas – priklausomai, į kurią pusę pakrypsta laivas. Per denį srūva skaidrus putotas upeliukas, o jūreiviai bėgioja po jį basi. Nežinau kodėl, bet ir aš panorau pasekti jų pavyzdžiu. Nusiaunu, nusimaunu kojines ir štai jau šlepsiu po vėsų jūros vandenį.

Savo didžiausiai nuostabai, pajuntu po kojomis, kad „Čenslerio" denis pašėlusiai karštas, ir nesusilaikiau nesušukęs.

Išgirdęs mane šūktelint Robertas Kertisas atsigręžia, neskubėdamas prieina ir, atsakydamas į mano nebylų klausimą, taria:

– Na taip! Laive gaisras!

Devintasis skyrius

Spalio dvidešimtoji

Dabar viskas pasidarė aišku – jūreivių pokalbiai, jų sunerimę veidai, Oveno žodžiai, nepertraukiamas denio laistymas ir pagaliau tas karštis, kuris jau pasiekė kajutkompaniją ir pasidarė nebepakenčiamas. Keleiviai tiesiog leipėja ir niekaip negali suprasti tokios pašėlusios temperatūros priežasties.

Pranešęs man šią svarbią žinią, Robertas Kertisas užsičiaupia. Jis laukia klausimų, bet mane, prisipažinsiu, jau purto lyg karštligė. Štai ji, siaubingiausia nelaimė, kokia tik gali atsitikti jūroje, ir nė vienas žmogus, kad ir kaip puikiai tvardytųsi, negali nedrebėdamas klausytis baisiųjų žodžių: „Laive gaisras!"

Bet aš bemat suimu save į nagą ir klausiu Roberto Kertiso:

– Kada prasidėjo gaisras?

– Prieš šešias dienas.

– Prieš šešias dienas! Vadinasi, aną naktį?

– Taip, tą pačią naktį, kai denyje kilo triukšmas. Budintys jūreiviai pastebėjo lengvą dūmelį, besiskverbiantį pro didžiojo liuko plyšelius. Jie nedelsdami pranešė kapitonui ir man. Nebuvo ko abejoti. Triume užsidegė krovinys, bet prisikasti iki gaisro židinio absoliučiai neįmanoma. Mes padarėme viską, ką šiuo atveju galėjome, tai yra užkalėme liukus, kad neleistume orui patekti į triumą. Šitaip tikėjomės užgesinti prasidėjusį gaisrą; ir iš tikrųjų pirmomis dienomis man

pasirodė, kad susidorojome su ugnimi. Bet štai jau trys dienos, kai norom nenorom tenka įsitikinti, jog gaisras plečiasi. Denis mums po kojomis vis labiau kaista; ir jeigu iš atsargumo aš nebūčiau įsakęs visą laiką jį laistyti, čia jau negalėtume stovėti. Norėčiau, kad visi žinotų tiesą, pone Kazalonai, – baigdamas taria man Robertas Kertisas, – štai kodėl jums viską papasakojau.

Tylėdamas išklausiau kapitono padėjėjo pasakojimą. Padėtis itin rimta – tai aišku. Gaisras vis stiprėja, ir ne žmonių jėgoms jį sustabdyti.

– Ar žinote, kaip kilo gaisras? – klausiu Roberto Kertiso.

– Matyt, savaime užsidegė medvilnė, – atsako jis.

– Ar dažnai taip atsitinka?

– Dažnai? Ne, bet kai kada; pavyzdžiui, jeigu medvilnė krovimo metu buvo ne visiškai sausa, ji gali savaime užsidegti drėgname triume, kuris blogai vėdinamas. Man labiau negu aišku, kad laive kilo gaisras tik dėl šios priežasties.

– Kuriam galui dabar mums ieškoti priežasčių, – sumurmu. – Sakykite, ar neturite jokių priemonių nutolinti nelaimei, pone Kertisai?

– Ne, pone Kazalonai, – atkerta Robertas Kertisas, – kartoju, kad viskas, kas įmanoma, jau padaryta. Norėjau pramušti laivo korpuse prie vaterlinijos skylę, kad šitaip į triumą prasiskverbtų vanduo, kurį vėliau išpumpuotume siurbliais, bet pasirodė, kad ugnis jau pasiekė viršutinius medvilnės ryšulius ir užgesinti ją galima tik užtvindžius visą triumą. Vis dėlto liepiau denyje iškirsti keletą angų, ir naktimis pro jas liejame vandenį, bet, pasirodo, to nepakanka. Ne, tėra tik vienintelis būdas, – paprastai tokiais atvejais jo ir griebiamasi, – tai neleisti orui patekti į triumą ir šitaip be deguonies užslopinti ugnį.

– Bet gaisras vis dėlto stiprėja?

– Taip, ir tai įrodo, kad oras pro kažkur patenka į triumą. Tačiau, kad ir kaip ieškojome, niekur neradome jokių plyšelių.

– O ar pasitaikydavo, kad laivai, patekę į tokią padėtį, vis dėlto išsigelbėdavo?

– Žinoma, pone Kazalonai. Kai kada laivai atplaukdavo į Liverpulį ar Havrą su medvilne, kurios pusė jau būdavo sunaikinta ugnies. Bet tais atvejais arba pavykdavo užgesinti gaisrą pakeliui, arba, šiaip ar taip, įgula neleisdavo pernelyg ugniai išsiplėsti. Pažįstu ne vieną kapitoną, įplaukusį į uostą su liepsnojančiu po kojomis deniu. Uoste negaišuodami puldavo iškrauti, stengdamiesi išgelbėti ir laivą, ir nesudegusią medvilnę. Bet pas mus visai kas kita. Aš aiškiai jaučiu, kad gaisras ne tik ne slopsta, o kasdien stiprėja! Savaime aišku, kažkur yra angelė, kurios niekaip negalime rasti, ir oras, veržsaid damasis į triumą, tik įpučia ugnį!

– Ar ne geriau pasukti atgal ir dumti į artimiausią prieplauką?

– Galbūt, – atsako Robertas Kertisas. – Kaip tik apie tai šiandien leitenantas, bocmanas ir aš norime pasikalbėti su kapitonu. Prisipažinsiu, pone Kazalonai, aš jau savo atsakomybe pakeičiau kursą, ir mes dabar, genami palankaus vėjo, plaukiame į pietvakarius, tai yra prie kranto.

– Ar keleiviai žino apie gresiantį pavojų?

– Ne. Be to, prašau laikyti paslaptyje tai, ką dabar pasakiau. Moterų ir bailių sukeltas sąmyšis tik apsunkins mūsų padėtį. Štai kodėl jūreiviai gavo įsakymą tylėti.

Suvokiu, kokie svarbūs kapitono padėjėjo argumentai, todėl prižadu nepaleisti liežuvio.

Dešimtasis skyrius

Spalio dvidešimtoji ir dvidešimt pirmoji

O „Čensleris" ir toliau sau plaukia. Iškelta tiek burių, kiek gali išlaikyti rangautas (*rangautas – apvalios medinės arba plieninės sijos ir kartys, įtaisytos burlaivyje burėms išskleisti (stiebai, stengos, rėjos, gafeliai, gikai, bugšpritas). – Vert.*). Retkarčiais bramstengos linksta ir, regis, tuoj tuoj lūš. Bet Robertas Kertisas nesnaudžia. Jis vengia visiškai pasikliauti vairininku ir stovi šalia jo prie vairo, sumaniai manevruodamas, kad susilpnintų vėjo jėgą, kai tasai ima grėsti laivui. Savo vairininko patikimai vedamas, „Čensleris" lekia per bangas nė valandėlę nemažindamas greičio.

Visą spalio dvidešimtąją keleiviai praleidžia ant juto.

Jie, be abejo, pastebėjo nenormaliai pakilusią temperatūrą kajutkompanijoje, bet, nežinodami tikros tiesos, nė kiek nesijaudino. Be to, visi gerai ir šiltai apsiavę, todėl nejaučia, kaip kaista denio lentos, nors ir be perstogės laistomos vandeniu. Šlangai veikia be atokvėpio, ir tai galėtų sukelti šiokį tokį įtarimą, bet ne, dauguma keleivių patogiai atsilošia ant suolelių ir, lengvai sūpuojami, mėgaujasi visiška ramybe.

Tik vienas Leturneris, matyt, nustebintas to perdėto švarinimosi, kraipo galvą ir neranda atsakymo. Jis užšnekina mane ir teiraujasi mano nuomonės, bet aš sumaniai išsisuku. Tiesa, tas prancūzas – energingas ir valingas vyriškis, ir jam būtų galima pasakyti tiesą, bet prižadėjau Robertui Kertisui

tylėti, taigi ir tyliu.

Kas be ko, mano širdis krūpteli, kai tik pagalvoju apie būsimus gaisro padarinius. Laive yra dvidešimt aštuoni žmonės, galimas daiktas, dvidešimt aštuoni mirtininkai, po kurių kojomis gana greitai ugnis nepaliks sveikos nė vienos lentos!

Šiandien įvyko pasitarimas – dalyvavo kapitonas, jo padėjėjas, leitenantas ir bocmanas, pasitarimas, nuo kurio priklausys „Čenslėrio", jo įgulos ir keleivių išgelbėjimas.

Robertas Kertisas pranešė man apie priimtą nutarimą. Kaip ir buvo nesunku numatyti, kapitonas Hantlis visai pametė galvą. Jis nebegebėjo nei tvardytis, nei ryžtingai elgtis, prarado visą savo energiją, todėl nepastebimai perleido vadovavimą Robertui Kertisui. Ugnis plinta, dėl to niekas neabejoja. Jau nebegalima būti jūreiviams skirtoje patalpoje priekinėje „Čenslerio" dalyje. Matyt, užgesinti gaisrą neįmanoma, taigi jis anksčiau ar vėliau prasiverš į denį.

Ką tokiu atveju daryti? Lieka vienintelis būdas – pasiekti artimiausią žemę. Tokia žemė pagal apskaičiavimus yra Mažųjų Antilų salos; kad ir kaip ten būtų, yra viltis greitai ten nusigauti pasinaudojus pastoviu žiemryčių vėju.

Štai koks nutarimas buvo priimtas, todėl kapitono padėjėjui reikia tik laikytis to kurso, kuriuo laivas plaukia jau visą parą. Keleiviai, nemokėdami orientuotis bekraštėse vandenyno platybėse ir prastai suprasdami kompaso parodymus, net nepastebėjo, kad „Čensleris" pakeitė kursą.

O iš tikrųjų, laivas, pakėlęs visas bures, skuba prie Antilų salų, iki kurių dar daugiau negu šeši šimtai mylių.

Tarp kitko, atsakydamas į Leturnerio klausimą dėl pakeisto kurso, Robertas Kertisas pareiškė, kad jis nepajėgia grumtis su vėju ir veda laivą į vakarus, kad ten pasinaudotų palankiomis srovėmis.

Tai buvo vienintelis klausimas, kurį pateikė keleiviai, pastebėję, jog „Čensleris" pakeitė plaukimo kryptį.

Kita diena, spalio dvidešimt pirmoji, neatnešė jokių permainų. Keleiviai mano, kad laivas plaukia normaliai, todėl ramiai sau leidžia laiką.

Tai, kad gaisras triume vis plinta, išorėje beveik nepastebima; šiaip ar taip, geras ženklas. Visi plyšiai taip gerai užkamšyti, kad niekur nematyti nė menkiausio dūmelio, rodančio gaisrą. Galbūt pavyks lokalizuoti ugnį, gal dėl oro trūkumo ji nuslops arba ramiai rusens, o neįsiliepsnos, neapims viso krovinio. Štai ko tikisi Robertas Kertisas ir iš atsargumo liepia kruopščiai užkamšyti angas, per kurias į triumą įleisti šlangai, nes bijo, kad kartu su vandeniu ten neprasiskverbtų bent kiek oro.

Tepadeda mums Dievas, nes, tiesą sakant, mes patys esame visai bejėgiai.

Diena praėjo be didesnių nuotykių, jeigu neimtume galvon mano išgirsto pokalbio, iš kurio aiškėja, kad mūsų padėtis, jau ir taip itin rimta, gali virsti katastrofa.

Spręskite patys.

Sėdėjau ant juto, o netoliese tyliai šnekučiavosi du keleiviai, nemanydami, kad kas nors gali juos girdėti. Tai buvo inžinierius Folstenas ir prekeiva Rubis, kurie dažnai pasikalbėdavo.

Mano dėmesį pirmiausia patraukė pikti gestai inžinieriaus, kuris, regis, už kažką priekaištavo pašnekovui. Nejučia įsiklausiau.

– Tai idiotizmas, tikras idiotizmas! – kartoja Folstenas. – Kaip galima taip neatsargiai elgtis!

– Na jau, na jau, – nerūpestingai atlenkia Rubis, – nieko baisaus!

– Atvirkščiai, gali įvykti didelė nelaimė, – tęsia inžinierius.

– Jau ne pirmą sykį šitaip darau.

– Bet juk reikia tik bent vieno trinktelėjimo, kad įvyktų sprogimas!

– Butelis puikiausiai supakuotas, pone Folstenai, todėl

kartoju – nėra ko baimintis.

– Bet kodėl neperspėjote kapitono?

– Paprasčiausiai todėl, kad jis būtų atsisakęs priimti butelį.

Vėjas kelioms akimirkoms susilpnėja, ir aš daugiau nieko nebegirdžiu, bet aišku – inžinierius ir toliau laikosi savo. Rubis tik trauko pečius.

Netrukus vėl mane pasiekia jų žodžiai.

– Taip! Taip! Reikia įspėti kapitoną, – spiriasi inžinierius, – patariu tuoj pat išmesti butelį į jūrą. Neturiu jokio noro išlėkti į orą.

Išlėkti į orą! Pašoku iš vietos. Ką nori pasakyti Folstenas? Kokios čia užuominos? Juk jis nežino tikrosios padėties, nežino, kad „Čensleryje" siaučia gaisras!

Bet vienas siaubingas mūsų padėtyje žodis priverčia mane sustingti. Šis žodis, arba tiksliau – žodžiai „kalio pikratas" pakartojami keletą sykių.

Po akimirkos aš atsiduriu šalia abiejų pašnekovų ir, nebesuprasdamas, ką darau, griebiu Rubį už atlapų:

– Laive yra kalio pikratas?

– Taip! – atsako Folstenas. – Visas trisdešimties svarų (*Svaras - 453,6 g. – Vert.*) butelis!

– Kur?

– Triume, ten pat, kur ir medvilnė!

Vienuoliktasis skyrius

Spalio dvidešimt pirmoji. Tęsinys

Negaliu aprašyti, ką pajutau išgirdęs Folsteno atsakymą. Tai buvo ne siaubas, ne, greičiau kažkas panašaus į pasidavimą likimo valiai! Bematant suvokiu, kad sprogalas ne tiek sukomplikuos mūsų padėtį, kiek gali priartinti dramos atomazgą! Ir štai aš absoliučiai ramus einu pas Robertą Kertisą.

Sužinojęs, kad butelis, kuriame yra trisdešimt svarų kalio pikrato, kitaip sakant, kiekis, kurio pakanka susprogdinti ištisam kalnui, paslėptas triumo gilumoje, pačiame gaisro židinyje, ir kad „Čensleris" bet kurią akimirką gali sprogti, Robertas Kertisas net nesumirksėjo, tik jo kaktą išraižė raukšlės ir išsiplėtė vyzdžiai.

– Štai kaip! – sako jis man. – Nė žodžio apie tai... Kur tasai Rubis?

– Ant juto.

– Eime su manimi, pone Kazalonai!

Mudu nužingsniuojame ant juto, kur ir toliau ginčijasi inžinierius ir prekeiva.

Robertas Kertisas žengia tiesiai prie jų.

– Tai jūs padarėte? – klausia jis Rubio.

– Na taip, aš, – ramiai atlenkia Rubis, kuris galvoja, kad nusikalto tik veždamas uždraustą krovinį.

Vieną akimirką man pasivaideno, kad Robertas Kertisas tuoj pat pasmaugs piktavalį keleivį, nesuvokiantį savo pada-

rytos beprotybės viso baisumo. Bet kapitono padėjėjas susivaldo, – aš matau, kaip jis susideda užpakalyje rankas, kad nepasiduotų pagundai ir negriebtų Rubio už gerklės.

Paskui ima ramiai klausinėti prekeivą. Vyriškis patvirtina mano žodžius. Tarp jo prekių yra butelis, turintis apytikriai trisdešimt svarų sprogstamosios medžiagos.

Šiuo atveju Rubis pasielgė taip, kaip paprastai, reikia pripažinti, mėgsta daryti anglosaksai, – paslėpė sprogstamąjį mišinį laivo triume taip pat nerūpestingai, kaip prancūzas ten pastatytų paprasčiausią vyno butelį. Ir jeigu jis nieko nesakė kapitonui apie butelio turinį, tai tik todėl, kad, kaip jis pats puikiai žinojo, kapitonas būtų atsisakęs priimti tokį krovinį.

– Visa ši istorija kiaušinio lukšto neverta, – pareiškia Rubis gūžteldamas pečiais, – jeigu butelis jums maišo, įsakykite jį išmesti į jūrą! Mano krovinys apdraustas!

Išgirdęs tokią šneką, aš jau nebepajėgiu susivaldyti, nes neturiu Roberto Kertiso kraujo.

Netverdamas pykčiu, prišoku prie Rubio ir, anksčiau negu kapitono padėjėjas sumoja mane sustabdyti, rėkiu:

– Niekše, nejaugi nežinote, kad laive siaučia gaisras?

Tuoj pat pasigailėjau savo žodžių, bet jau buvo pernelyg vėlu! Jie Rubiui padarė baisų įspūdį. Nelaimingąjį pagavo paniška baimė. Iš siaubo jis sustingo vietoje, jo plaukai pasišiaušė, akys iššoko iš orbitų, ėmė trūkčiojamai alsuoti tarsi koks astmininkas, liežuvis sustingo. Netikėtai žmogėno pirštai susirietė, jis apžvelgė „Čenslerio" denį, kuris kiekvieną valandėlę galėjo išlėkti į orą, ir, mosuodamas rankomis, striuoktelėjo nuo juto, pargriuvo, pašoko ir ėmė bėgioti po laivą. Netrukus atgavo kalbos dovaną, ir iš lūpų ištrūkdo baisūs žodžiai:

– Gaisras, gaisras laive!

Išgirdę šį riksmą, į denį atbėga visi jūreiviai, matyt, galvodami, kad ugnis prasimušė į paviršių ir atėjo laikas gelbėtis valtimis. Pasirodo ir keleiviai – misteris Kiras su

žmona, mis Herbi, abu Leturneriai. Robertas Kertisas nori nutildyti Rubį, bet vyrukas iš baimės prarado protą.

Kyla neįsivaizduojamas sąmyšis. Misis Kir nualpsta. Vyras nekreipia į ją jokio dėmesio, leisdamas mis Herbi gaivinti moteriškę. Jūreiviai jau sugriebė tales (*talė – krovinio kėlimo įrenginys; burlaiviuose naudojamas stipriai įtempti laivavirvėms. – Vert.*), norėdami nuleisti didžiąją valtį.

Aš pasakau Leturneriams tai, ko juodu nežino, o būtent – krovinys apimtas ugnies. Susijaudinęs tėvas galvoja tik apie sūnų ir priglaudžia jį prie savęs tarsi mėgindamas apginti. Jaunuolis elgiasi visiškai šaltakraujiškai ir stengiasi nuraminti tėvą vis kartodamas, kad tiesioginio pavojaus dar nėra.

Tuo tarpu Robertui Kertisui kartu su leitenantu pavyksta sustabdyti jūreivius. Jis užtikrina, kad gaisras nesustiprėjo, o keleivis Rubis prarado sveiką galvą ir pats nežino, ką šneka. Padėjėjas įtikina juos nesielgti neapgalvotai, nes visi spės palikti laivą, kai būtinai reikės...

Jūreiviai aprimsta išgirdę balsą kapitono padėjėjo, kurį mėgsta ir gerbia. Jis priverčia juos taip elgtis, kaip to niekada nesugebėtų kapitonas Hantlis, ir valtis lieka savo vietoje.

Didžiausia laimė, kad Rubis neprasižiojo apie triume paslėptą kalio pikratą. Jeigu jūreiviai sužinotų tiesą, jeigu suprastų, kad „Čensleris" virto ugnikalniu, bet kada galinčiu sprogti po jų kojomis, jie, be abejo, būtų nebeklausę vadų ir, nepaisydami visų įkalbinėjimų, bemat būtų pabėgę iš laivo.

Kapitono padėjėjas, inžinierius Folstenas ir aš – vien tik mes žinome, kokie baisūs gali būti gaisro padariniai, todėl apie tai nevalia niekam nė žodžio.

Vos tik atstatoma tvarka, mudu su Robertu Kertisu einame pas Folsteną, stovintį ant juto. Inžinierius ten liko prasidėjus visuotinei panikai ir, sukryžiavęs ant krūtinės rankas, matyt, apmąstė kokią nors mechanikos problemą. Mes prašome jį neprasitarti niekam apie naująją nelaimę, kurią sukėlė Rubio neatsargumas.

Folstenas prižada tylėti. Kai dėl kapitono Hantlio, kuris dar nežino visos siaubingos mūsų padėties, tai Robertas Kertisas pats imasi viską jam pranešti.

Bet pirmiausia reikia imtis priemonių Rubio atžvilgiu, nes nelaimingasis visiškai išsikraustė iš proto. Jis nebesuvokia, ką daro, ir vis dar bėgioja po denį rėkaudamas: „Gaisras! Gaisras!"

Robertas Kertisas įsako jūreiviams sučiupti keleivį. Rubį pavyksta surišti, užkimšti gerklę ir nunešti į kajutę, kur jis bus laikomas ir visą laiką prižiūrimas.

Lemtingasis žodis taip ir neišsprūdo iš jo lūpų!

Dvyliktasis skyrius

Spalio dvidešimt antroji ir dvidešimt trečioji

Robertas Kertisas viską papasakoja kapitonui Hantliui; formaliai pastarasis vis dar yra laivo vadas, nuo kurio negalima slėpti tikrosios padėties.

Išklausęs pranešimą, kapitonas neištarė nė žodžio. Persibraukęs ranka kaktą kaip žmogus, kuris nori nuginti nuo savęs įkyrią mintį, jis kuo ramiausiai žengia į savo kajutę nedavęs nė vieno nurodymo.

Robertas Kertisas, leitenantas, Folstenas ir aš visą laiką tariamės, ir mane baisiausiai stebina tas mūsų šaltakraujiškumas, su kuriuo žiūrime į ištikusią visus nelaimę.

Aptariame visus išsigelbėjimo šansus, o baigdamas Robertas Kertisas mums sako:

– Gaisro užgesinti neįmanoma, karštis laivo priekyje pasidarė nebepakeliamas. Ateis momentas, ir tikriausiai labai greitai, kai pagaliau ugnis prasiverš į denį. Jeigu bangos leis pasinaudoti valtimis, tai mes dar iki tol paliksime „Čenslerį". Jeigu pabėgti iš laivo nepavyks, grumsimės su ugnimi iki paskutiniųjų. Kas žino, gal bus lengviau užgesinti ugnį, kai ji prasiverš į paviršių? Galbūt mes greičiau nugalėsime aiškų priešą negu nematomą.

– Visiškai jums pritariu, – ramiai sako inžinierius.

– Aš irgi, – linkteliu ir aš. – Bet, pone Kertisai, ar nepamiršote, jog triumo gilumoje esama trisdešimt svarų sprogsta-

mosios medžiagos?

– Ne, pone Kazalonai, – tai smulkmena, ir aš neimu jos galvon! Kuriam galui tuščiai nerimauti? Ar galiu ištraukti iš liepsnojančio triumo butelį su sprogalu, be to, nusileidęs ten, kur negalima įleisti nė gurkšnio oro? Ne! Apie tai ir galvoti neverta. Ar susprogs kalio pikratas anksčiau, negu baigsiu šią frazę? Visiškai įmanoma! Ugnis arba pasieks butelį, arba nepasieks. Vadinasi, aplinkybė, apie kurią dabar kalbame, man neegzistuoja. Išgelbėti mus visus nuo baisios mirties – Dievo reikalas, o ne mano.

Visa tai Robertas Kertisas sako ramiai, rimtai, o mes tylėdami nuleidžiame galvas. Tokioj audringoj jūroj negalima išsigelbėti valtimis, – vadinasi, ir jas reikia pamiršti.

„Sprogimas nebūtinas, bet galimas", – sakytų formalistas. Šią pastabą kuo šalčiausiai ir pareiškia inžinierius.

– Noriu jūsų paklausti, pone Folstenai, – sakau jam. – Ar gali užsidegti kalio pikratas, jeigu nebus kaip nors sukrėstas?

– Be abejonės, – atsako inžinierius. – Įprastomis sąlygomis kalio pikratas užsiliepsnoja taip pat kaip ir parakas. Ergo (*vadinasi, lot. – Vert.*)...

Taip, Folstenas ištarė „ergo". Atrodo, teisybė, kad jis skaito chemijos paskaitas.

Išeidamas iš kajutkompanijos, Robertas Kertisas paspaudžia man ranką.

– Pone Kazalonai, – sako jis, nesistengdamas slėpti susijaudinimo, – „Čensleris" – tai laivas, kurį aš be galo myliu... Baugu matyti, kaip jį naikina ugnis, ir jaustis bejėgiam, visiškai bejėgiam!..

– Pone Kertisai, jūsų susijaudinimas...

– Pone, atleiskite, šią valandėlę praradau savitvardą! Jūs vienintelis matėte, kaip man skaudu. Bet daugiau to nebematysite, – stengdamasis susitvardyti priduria padėjėjas.

– Vadinasi, padėtis beviltiška?

– Beviltiška, – abejingai pakartoja Robertas Kertisas. –

Mes esame pririšti prie minos, kurios dagtis jau uždegtas! Belieka sužinoti, ar ilgai jis degs.

Tai paskęs Robertas Kertisas nueina.

Šiaip ar taip, nei jūreiviai, nei keleiviai nežino, kokia pavojinga mūsų padėtis.

Nuo to laiko, kai visi sužinojo apie gaisrą, misteris Kiras ėmėsi atrinkinėti vertingiausius daiktus ir, be abejo, pamiršo žmoną. Pareiškęs kapitono padėjėjui, kad būtinai reikia užgesinti ugnį, jis uždėjo jam atsakomybę už visus gaisro padarinius, paskui pasišalino į savo kajutę laivo pirmagalyje ir daugiau nebeiškišo nė nosies. Misis Kir visą laiką dejuoja; nepaisant jos kvaištelėjimo, moteriškė vis dėlto kelia gailestį. Mis Herbi mano, jog ji labiau negu bet kada privalo prižiūrėti savo ponią, ir rodo stebėtiną pasiaukojimą. Negaliu nesižavėti ta jauna mergaite, kuriai pareiga – viskas.

Kitą dieną, spalio dvidešimt trečiąją, kapitonas Hantlis pasikvietė savo padėjėją į kajutę, kur tarp jų įvyko štai toks pokalbis, kurį man vėliau perpasakojo Robertas Kertisas.

– Pone Kertisai, – sako kapitonas, kurio klajojantis žvilgsnis rodo aptemusį protą, – juk aš esu jūreivis, ar netiesa?

– Taip, pone!

– Tai štai, įsivaizduok, kad užmiršau savo amatą... Nesuprantu, kas man yra... bet pamirštu... nežinau... Argi mes, išplaukę iš Čarlstono, nepasukome į žiemryčius?

– Ne, pone, – atsako Robertas Kertisas, – mes visą laiką plaukėme į pietryčius – pagal jūsų įsakymą.

– Juk mes gabename krovinį į Liverpulį?

– Žinoma.

– O kaip... kaip vadinasi mūsų laivas, pone Kertisai?

– „Čensleris"

– Ak, taip! „Čensleris"... Kur jis dabar yra?

– Truputį į pietus nuo Vėžio atogrąžos.

– Tai štai, pone, aš nebesiimu jo vesti į šiaurę... Ne! Negaliu... nenoriu niekur eiti iš kajutės... Man bjauru žiūrėti

į jūrą...

– Tikiuosi, pone, kad rūpestinga priežiūra...

– Taip... taip! Pamatysime... vėliau. O dabar jums duosiu įsakymą, paskutinį, kurį iš manęs gausite.

– Klausau jūsų.

– Nuo šios valandėlės, pone, aš – laive niekas, o jūs priimate jį ir vadovaujate... Aplinkybės stipresnės už mane, nebegaliu daugiau kovoti... Kažkodėl ėmiau prastai suvokti, be to, labai bjauriai jaučiuosi, pone Kertisai, – spausdamas galvą abiem rankom priduria Sailasas Hantlis.

Kapitono padėjėjas atidžiai žvelgia į tą, kuris iki šiol vadovavo laivui, ir trumpai atsako:

– Gerai, pone!

Paskui pakilęs į denį, jis perpasakoja man tą pokalbį.

– Jeigu tasai žmogus galutinai ir nepamišo, – sakau, – tai, šiaip ar taip, jis nebe viso proto. Gerai, kad kapitonas savanoriškai atsisakė vadovauti laivui.

– Aš jį pakeičiu labai sunkiomis aplinkybėmis, – pareiškia Robertas Kertisas. – Na ką gi, vykdysiu savo pareigą.

Tai pasakęs Robertas Kertisas pasišaukia jūreivį ir įsako surasti bocmaną, kuris bemat čia pat ir atsiranda.

– Bocmane, – sako jam Robertas Kertisas, – išrikiuokite įgulą prie grotstiebio.

Po kelių minučių visi „Čenslerio" jūreiviai jau stovi nurodytoje vietoje.

Robertas Kertisas atsistoja prieš juos.

– Vyručiai, – sako jis ramiai, – susidarius šiai sunkiai mums visiems padėčiai ir dėl priežasčių, apie kurias nenoriu kalbėti, Sailasas Hantlis perdavė man kapitono pareigas. Nuo šiandien laive komanduosiu aš.

Šitaip Robertas Kertisas tapo „Čenslerio" kapitonu; šis paskyrimas gali tik pasitarnauti visų labui. Dabar įgulos priešakyje stovi ryžtingas ir patikimas žmogus, pasirengęs mus visus išgelbėti. Leturneriai, Folstenas ir aš tuoj pat pasvei-

kiname Robertą Kertisą; prie mūsų prisijungia leitenantas ir bocmanas.

Laivas ir toliau plaukia į pietvakarius, – Robertas Kertisas, įsakęs pakelti visas bures, skuba kuo greičiau pasiekti artimiausią Mažųjų Antilų salą.

Tryliktasis skyrius

Nuo spalio dvidešimt ketvirtosios iki dvidešimt devintosios

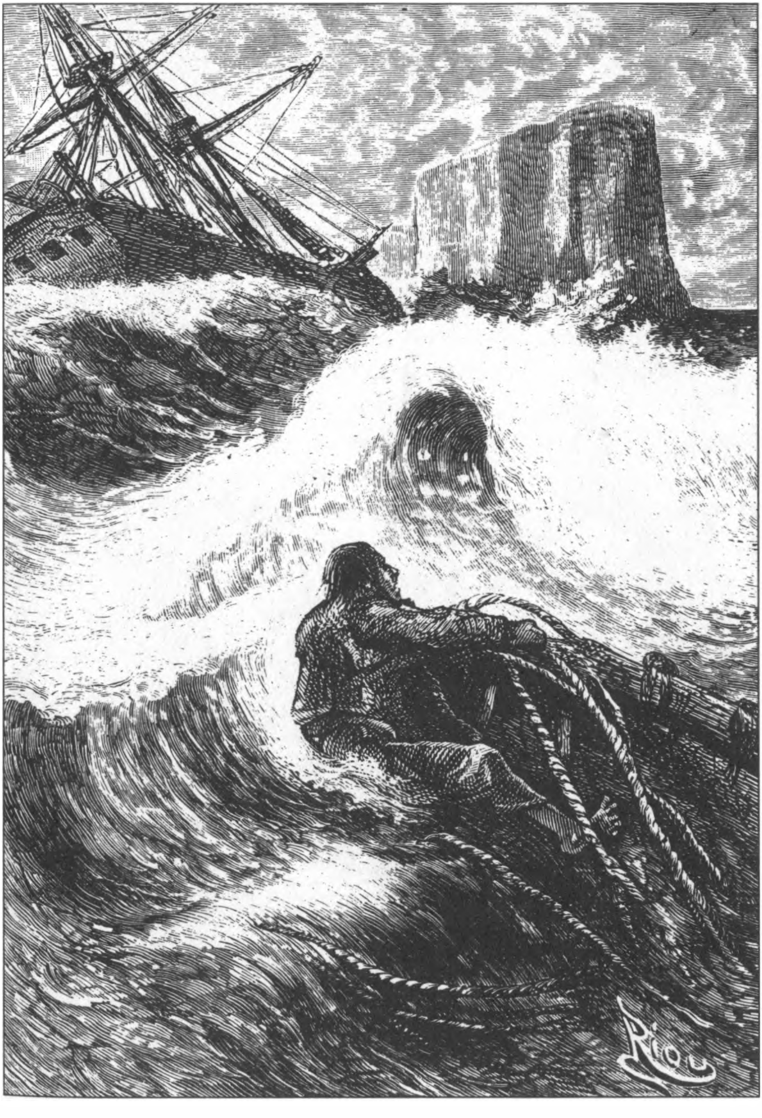
Visas šias penkias dienas jūra labai nerami. Ir nors „Čensleris" plaukia pavėjui, jį nuolat svaido bangos. Sėdėdami šiame karštame branderyje (*branderis – sprogmenų laivas; uostui užtverti skirtas paskandinti laivas. – Vert.*), neturime nė valandėlės ramybės ir pavydžiais žvilgsniais žvalgomės į supantį mus vandenį, kuris traukia ir keri.

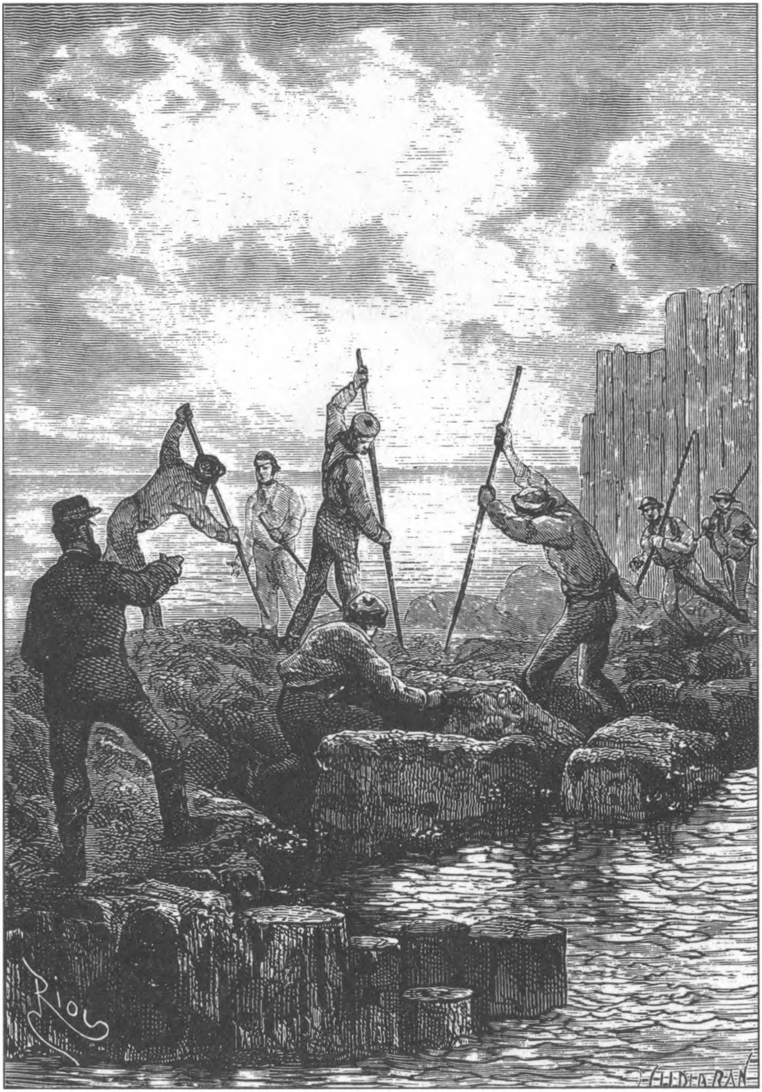
– O kodėl mums neprakirsti skylės denyje? – klausiu Roberto Kertiso. – Tegu vanduo užlieja triumą. Ar didelė čia bėda, kad laivas bus pilnas vandens? Juk užgesinę gaisrą galėsime siurbliais išsiurbti tą vandenį!

– Jau sykį jums sakiau ir dar kartoju, pone Kazalonai, – atsako Robertas Kertisas, – kad vos tik oras prasiskverbs į triumą, gaisras bemat išsiplės, o ugnis apims visą laivą nuo kilio (*kilis – pagrindinis išilginis konstrukcinis laivo korpuso elementas. Priekyje prie kilio tvirtinamas forštevenis, gale – achterštevenis, o virš kilio montuojami španhautai. – Vert.*) iki pirmgalio! Mes esame bejėgiai ką nors padaryti! Būna aplinkybių, kai reikia turėti drąsos laukti.

– Ką gi, hermetiškai užkamšyti visus plyšius – tai vienintelė priemonė prieš gaisrą. Tą kaip tik ir daro jūreiviai.

Deja, gaisras vis labiau plečiasi ir, galimas daiktas, greičiau, negu manome. Pasidarė taip karšta, kad keleiviai priversti ieškoti prieglobsčio ant denio ir dviejose kajutėse laivo prieky-

Riou

Riou

je, turinčiose didelius iliuminatorius; tik tenai dar įmanoma kvėpuoti. Misis Kir įsitaisė vienoje iš tų kajučių, o kitą Robertas Kertisas paskyrė prekeivai Rubiui. Aš keletą sykių aplankiau tą nelaimėlį, kuris galutinai prarado protą, todėl jį reikia laikyti surištą, kitaip jis suskaldytų į šipulius kajutės duris. Keistas dalykas! Kad ir pamišęs, jis nepamiršo gaisro ir gailiai dejuoja, tarsi, veikiamas nesuprantamo fiziologinio reiškinio, jaustų tikrus nudegimus.

Ne kartą užėjau ir pas buvusį kapitoną. Jis sėdi visiškai ramiai ir protingai samprotauja apie viską, išskyrus plaukiojimą. Netyčia prabilęs apie jūreivystę, Sailasas Hantlis praranda nuovoką. Pasisiūliau jį prižiūrėti, tačiau Hantlis atsisakė. Iš savo kajutės jis nežengia nė žingsnio.

Šiandien laivo įgulos patalpos jau pilnos aitrių ir troškių dūmų, kurie skverbiasi pro pertvarą. Aišku, kad gaisras artėja iš šios pusės, o įsiklausius net galima girdėti duslų ūžesį. Bet kad ugnis gerai įsigautų, reikia daug deguonies. Kur ta angelė, kurios niekaip nerandame? Baisioji katastrofa artėja! Gali būti, kad netrukus – po kelių dienų ar kelių valandų. O jūra, mūsų nelaimei, taip banguoja, kad nėra ko ir galvoti apie gelbėjimąsi valtimis.

Įsakius Robertui Kertisui, pertvarą jūreiviai apdengia brezentu, kurį nuolat laisto vandeniu. Nepaisant to, dūmai kaip ir anksčiau veržiasi, maišosi su drėgnu karštu oru ir pripildo visą laivo priekinę dalį; čia jau nebeįmanoma kvėpuoti.

Gerai, kad „Censlerio" grotstiebis ir fokstiebis geležiniai. Jeigu būtų kitaip, jie užsiliepsnotų, nuvirstų ant denio, mes irgi žūtume.

Robertas Kertisas liepė iškelti visas bures, kurias tik turime, ir „Čensleris", genamas stiprėjančio žiemryčių vėjo, greitai lekia pirmyn.

Štai jau dvi savaites siaučia gaisras, jis vis dar stiprėja, nes niekaip negalime jam sutrukdyti. Valdyti laivą darosi vis sunkiau. Jutas įrengtas ne virš triumo, todėl ten dar galime

vaikščioti, užtat ant denio jau nebeįmanoma pastatyti kojos – iki pat bako – net apsiavus storapadžiais batais. Vanduo nebeatvėsina lentų, kurias iš apačios laižo liepsnos; viduryje denio jos jau kuprojasi. Skiriasi špuntai. Lydosi derva, užverda apie šakas ir, laivui supantis, tekėdama visaip išrašo denį.

Ūmai, sunkindamas mūsų padėtį, vėjas stipriai keičia kryptį ir pradeda taip pašėlusiai galingai pūsti, jog primena tikrą uraganą, kokių pasitaiko šiose vietose. Jis tolina mus nuo Antilų salų, kurias labai trokštame pasiekti. Robertas Kertisas mėgina priešintis audrai ir pastato „Čenslerį" tiesiai prieš vėją, bet vėjo galia tokia stipri, jog pagaliau mums lieka vienintelė išeitis – trauktis, kad išvengtume klastingų ir didžiulių bangų, kurios kelia siaubą, kai ritasi per laivo priekinę dalį.

Spalio dvidešimt devintąją audra galutinai įsisiautėja. Bangos riaumoja ir taško purslais visą laivą. Nuleisti į jūrą valtį neįmanoma – ji bemat paskęstų. Vieni gelbstisi sulipę ant juto, kiti – ant bako. Žvelgiame vieni į kitus, bijodami išdaužti bent žodį.

Jau absoliučiai nebegalvojame apie kalio pikrato butelį. Visiškai pamiršome tą „smulkmeną", kaip sakė Robertas Kertisas. Beje, nėra ko ir gailėtis, jeigu sprogtų laivas, – blogiausiu atveju greičiau ateitų atomazga. Kalbėdamas apie tai, noriu kuo tiksliau išreikšti visų mūsų bendrą jausmą. Žmogus, kuriam ilgą laiką gresia pavojus, pagaliau ima niekinti jį, nes neišvengiamos katastrofos laukimas – baisesnis už pačią katastrofą.

Kapitonas Kertisas laiku įsakė paimti maisto produktus iš kambuzo (*kambuzas – laivo virtuvė. – Vert.*), kur dabar jau nebegalima įkelti kojos. Nuo karščio ir taip jau sugedo daug produktų, tačiau jūreiviams pavyko išridenti į denį keletą statinaičių su džiūvėsiais ir sūdyta jautiena, taip pat statinę vandens, nemažą statinaitę viskio. Šalia sudėjo keletą antklodžių, instrumentus, kompasą, atsargines bures, kad, atsiradus

mažiausiai galimybei, spruktume iš laivo.

Aštuntą valandą vakaro, nors audra pašėlusiai staugia, girdime garsiai traškant ugnį. Denio lentos, spaudžiamos iš apačios karšto oro, pakyla, iš po jų veržiasi juodi tumulai dūmų – tarsi garas iš po garo katilo dangčio.

Jūreiviai puola prie Roberto Kertiso ir laukia jo įsakymų. Visų galvose vienintelė mintis – kuo greičiau bėgti iš šio ugnikalnio, kuris tuoj ims veikti mums po kojomis!

Robertas Kertisas apmeta žvilgsniu milžiniškas bangas svaidantį vandenyną. Prie valties, įtvirtintos denio viduryje, jau nebeįmanoma prisiartinti, bet dar galima pasiekti valtį, pakabintą ant dešiniojo borto, ir velbotą (*velbotas – jūrinė irklinė arba burinė valtis su smailiu priekiu ir galu. – Vert.*), kabantį laivo pirmgalyje.

Jūreiviai lekia prie valties.

– Atgal! – šaukia Robertas Kertisas. – Atgal! Kitaip prarasime paskutinį šansą išsigelbėti!

Keletas apdujusių jūreivių priešakyje su Ovenu vis dėlto kėsinasi nuleisti valtį. Robertas Kertisas puola ant juto ir, sugriebęs kirvį, garsiai perspėja:

– Perskelsiu galvą pirmajam, kuris palies talę!

Jūreiviai atsitraukia. Vieni lipa ant vantų. Kiti įsitaiso marsuose (*marsas – aikštelė stiebe ties stiebo ir stengos sujungimu. – Vert.*).

Vienuoliktą valandą ryto triume nuaidi garsūs sprogimai. Tai sprogínėja perdengimai, atverdami kelią įkaitusiam orui ir dūmams. Tuoj pat garų debesys išsiveržia iš įgulos patalpų, ir ilgas ugnies liežuvis laižo fokstiebį.

Girdisi riksmai. Misis Kir, palaikoma mis Herbi, skubiai palieka savo kajutę, į kurią veržiasi ugnis. Paskui pasirodo Sailasas Hantlis pajuodusiu nuo dūmų veidu ir, nusilenkęs Robertui Kertisui, ramiai patraukia į laivo pirmgalį, lipa virvelinėmis lipynėmis ir įsitaiso marse.

Išvydęs Sailasą Hantlį, prisimenu kitą žmogų, uždarytą

po jutu kajutėje, kurią, galimas daiktas, jau pasiekė ugnis.

Negalima leisti žūti nelaimingajam Rubiui! Skubu prie trapo, bet pamišėlis jau sutraukė savo pančius ir štai išlekia į denį liepsnojančiais plaukais ir rusenančiais drabužiais. Nedejuodamas ir neaikčiodamas šokčioja sau liepsnojančiomis lentomis, – matyt, nebejaučia nudegimų skausmo. Žengia į juodų dūmų debesį, bet neuždūsta. Tarsi žmogaus pavidalo salamandra (*salamandra – dvasia, gyvenanti ugnyje. – Vert.*) eina sau per ugnį!

Girdisi naujas griaudėjimas, – tai valtis išlakstė į šipulius; viduriniojo liuko dangtis, suplėšęs brezentą, šauna aukštyn, ir ilgai tramdytos ugnies stulpas pakyla iki stiebų vidurio.

Tą akimirką pamišėlis surinka laukiniu balsu, iš jo burnos veržiasi žodžiai:

– Kalio pikratas! Kalio pikratas! Mes visi susprogsime... susprogsime!.. susprogsime!..

Ir anksčiau, negu kas nors spėja jį sugriebti, Rubis puola į liepsnojančią triumo gelmę.

Keturioliktasis skyrius

Spalio dvidešimt devintosios naktis

Toji scena sukrečia mus visus: nepaisydami savo beviltiškos padėties, mes suvokiame visą jos siaubingumą.

Rubis žuvo, bet paskutiniai jo žodžiai, galimas daiktas, turės pačių liūdniausių padarinių. Jūreiviai girdėjo, kaip jis klykė: „Kalio pikratas!" Jie suprato, kad laivas bet kurią akimirką išlėks į orą, kad jiems gresia ne tik gaisras, bet ir siaubingos galios sprogimas.

Keletas jūreivių, praradę bet kokią savitvardą, nori sprukti iš laivo tuoj pat, sprukti bet kokia kaina...

– Valtį! Valtį! – rėkia jie.

Tie bepročiai nemato, nenori matyti siaučiančios jūros, nesupranta, kad nė viena valtis neįveiks milžiniškų bangų, pakylančių į neįsivaizduojamą aukštį. Niekas jau nebegali jų sulaikyti, jie jau nebeklauso kapitono. Robertas Kertisas puola prie jūreivių, – viskas veltui! Ovenas kursto bičiulius, naitovai (*naitovai – virvės ir lynai laive. Naituoti – nejudomai pritvirtinti lynus.– Vert.*) atrišti, vyriškiai permeta valtį per bortą. Kartodama laivo siūbavimą, ji kurį laiką supasi ore, bet užkliūva už turėklų. Jūreiviai vargais negalais ją išvaduoja. Valtis jau beveik siekia vandenį, kai ūmai milžiniška banga pagriebia ją, nuneša į šalį, o paskui su nepaprasta jėga trenkia į „Čenslerio" korpusą.

Taigi jau dvi valtys sunaikintos; mums liko tik siauras ir

nedidelis velbotas.

Apimti siaubo, jūreiviai sustingsta. Girdisi tik vėjo švilpesys tarp laivavirvių, ugnies traškesys ir šnypštimas. Gaisras siautėja laivo gelmėse, ir pajuodusios nuo suodžių garų srovės, išvirtusios iš liuko, kyla stulpu į dangų. Nuo laivagalio nematyti, kas darosi laivo priekyje, nes ugnies uždanga perskiria „Čenslerį" į dvi dalis.

Keleiviai ir du ar trys įgulos nariai slepiasi juto užpakalinėje dalyje. Misis Kir guli be sąmonės ant vištų narvų, o mis Herbi sėdi šalia jos. Ponas Leturneris glaudžia prie krūtinės sūnų. Nervingas jaudulys purto mane, ir aš nepajėgiu jo nugalėti. Inžinierius Folstenas šaltakraujiškai žvilgčioja į laikrodį ir užsirašo bloknote laiką.

Kas vyksta laivo priekyje, kur, man regis, tikriausiai yra leitenantas, bocmanas ir likusieji jūreiviai, nematome. Bet koks ryšys tarp abiejų laivo dalių nutrauktas, niekas negali prasiveržti per ugnies, kylančios iš centrinio liuko, uždangą.

Prieinu prie Roberto Kertiso.

– Ar jau nebėra vilties? – klausiu.

– Yra, – atsako jis. – Dabar, kai liukas atviras, pro jį į triumą paleisime vandens sroves, galbūt mums pavyks užgesinti gaisrą!

– Bet kaip panaudoti šlangus ant degančio denio, pone Kertisai? Kaip duosite įsakymą lįsti į liepsnas?

Robertas Kertisas neatsako.

– Tai viskas žuvo? – vėl klausiu.

– Ne! Ne! – pykteli Robertas Kertisas. – Aš neprarasiu vilties tol, kol iš „Čenslerio" liks bent viena lenta.

O gaisras vis stiprėja ir stiprėja. Jūros vanduo įgauna melsvą atspalvį. Virš mūsų galvų lekia rausvi debesys. Ilgi ugnies liežuviai pradeda lįsti iš liukų, ir mums tenka gelbėtis ropščiantis ant bortų. Misis Kir paguldoma į pakabintą velbotą, mis Herbi vėl įsitaiso šalia jos.

Kokia siaubinga naktis! Kieno plunksna sugebės aprašyti

visą šią baisybę!

Ne juokais įsisiautėjęs uraganas tarsi milžiniškomis dumplėmis vis pučia liepsnojantį laužą, ir „Čensleris" lekia miglose nelyg koks gigantiškas branderis. Nebėra kitos alternatyvos: arba šokti į jūrą, arba žūti liepsnose!

Beje, nejaugi kalio pikratas nesprogs? Neatsivers po mūsų kojomis ugnies bedugnė? Rubis melavo! Triume nėra sprogstamosios medžiagos!

Pusę dvyliktos, kai jūra pasiunta ne juokais, pro bangų riaumojimą girdisi būdingas traškesys, kurio baisiausiai baiminasi jūreiviai; laivo priekyje nuaidi riksmas:

– Gožos, gožos (*gožos – lūžtančios, putojančios bangos. – Vert.*) prie dešiniojo borto!

Robertas Kertisas užšoka ant borto, greitu žvilgsniu apmeta bangų baltas keteras ir, atsigręžęs į vairininką, įsakmiai sušunka:

– Kairiuoju bortu!

Pernelyg vėlu... siaubinga banga pasigriebia „Čenslerį", ir visi pajuntame duslų smūgį. Laivas trenkiasi užpakaline dalimi, kilis atsiremia į kažką kietą, o išlūžęs iš pagrindo bizanstiebis (*bizanstiebis – paskutinis (galinis) stiebas trijų ir daugiau stiebų burlaivyje. – Vert.*) krenta į jūrą. „Čensleris" nebejuda.

Penkioliktasis skyrius

Spalio dvidešimt devintosios nakties tęsinys

Dar ne vidurnaktis. Mėnulio nėra, aplinkui – tikras pragaras. Mes nežinome, kur mūsų laivas užšoko ant rifo. Galbūt genamas audros jis pasiekė Amerikos krantą, tad prašvitus pamatysime žemę?

Sakiau, kad, atsitrenkęs keletą sykių laivagaliu, „Čensleris" sustojo vietoje. Greitai pirmgalyje pasigirsta grandinių dardesys, ir Robertas Kertisas supranta, kad nuleidžiamas inkaras.

– Puiku! – sako jis. – Leitenantas su bocmanu nuleido abu inkarus. Reikia tikėtis, laivas jau nebenuplauks.

Matau, kad Robertas Kertisas eina prie ribos, kurios peržengti neleidžia ugnis. Tada prasibrauna iki dešiniojo borto tos vietos, kur jau šeimininkauja bangos, ir keletą minučių ten stovi, nepaisydamas uraganiško vėjo. Įsiklauso. Galima pamanyti, kad tarp riaumojančių bangų jis girdi kažkokį ypatingą garsą.

Pagaliau Robertas Kertisas grįžta ant juto.

– Vanduo liejasi į triumą, – sako jis. – Tepadeda mums dangus! Galbūt vanduo nugalės ugnį!

– Na, o paskui? – klausiu jo.

– „Paskui" – tai ateitis, pone Kazalonai, o ji Dievo rankose! Galvokime tik apie dabartį! – atlenkia Robertas Kertisas.

Pirmiausia, ką reikia padaryti, tai išbandyti siurblius, bet

jų neįmanoma pasiekti per ugnį. Bet galbūt laivas pramuštas, ir dabar vanduo lieja ugnį?.. Man atrodo, gaisras silpnėja. Girdėti tik kurtus šnypštimas, bylojantis apie dviejų stichijų grumtynes. Be abejonės, triumas jau semiamas vandens ir apatinis medvilnės klodas, matyt, užgesintas. Na ką gi! Tegu tik vanduo užgesina gaisrą, o mes jau susidorosime su vandeniu. Reikia tikėtis, vanduo ne toks baisus kaip ugnis! Vanduo – tai jūreivio stichija, jis įpratęs nugalėti šį skystymėlį!

Iki ryto dar trys valandos, naktis slenka pašėlusiai lėtai, mes laukiame aušros ir kamuojamės negalėdami nieko daryti. Kur esame? Neaišku. Nekelia abejonių tik vienas dalykas: audra palengva rimsta, bangų puolimas silpnėja. Matyt, „Čensleris" užšoko ant povandeninės uolos praėjus valandai po to, kai vanduo buvo aukščiausiai pakilęs, bet tą dabar sunku tiksliai nustatyti be preliminarių skaičiavimų ir apžiūros. Jeigu taip, tai galime viltis, kad užgesinę gaisrą mes be vargo nušliaušime nuo rifo, kai vėl atplūs potvynis.

Apie pusę penkių ryto ugnies uždanga, atskyrusi laivo pirmgalį nuo užpakalinės dalies, po truputį sklaidosi, ir mes pagaliau išvystame anapus tamsią žmonių grupę. Tai įgula, pasislėpusi ant bako. Netrukus užmezgame ryšį tarp abiejų laivo dalių, ir leitenantas su bocmanu turėklais perlipa ant juto, nes ant denio neįmanoma net kojos pastatyti.

Kapitonas Kertisas, leitenantas ir bocmanas man dalyvaujant tariasi ir padaro išvadą, kad iki ryto neverta ko nors griebtis. Jeigu žemė netoli ir bangavimas truputį aprims, pasieksime krantą su velbotu arba plaustu. Jeigu žemės nematyti ir „Čensleris" patyrė avariją toli nuo kranto, reikia kaip nors nuplaukti nuo rifo, skubiai pataisyti laivą ir nusigauti iki artimiausiojo uosto.

– Sunku spėti, kur mes esame, – sako Robertas Kertisas, kurio nuomonę palaiko leitenantas ir bocmanas, – matyt, žiemvakarių vėjas nunešė „Čenslerį" gana toli į pietus. Jau senokai nebenustatinėjau saulės aukščio, bet kiek suvokiu,

šioje Atlanto dalyje nėra jokių rifų. Galimas daiktas, mes sudužome kur nors prie Pietų Amerikos krantų.

– Bet mums kol kas tebegresia sprogimas, – pareiškiu. – Ar ne geriau palikti „Čenslerį" ir pasislėpti...

– Ant šio rifo? – paprieštarauja Robertas Kertisas. – Bet ką apie jį žinome? Ar tik jo neužlieja vanduo potvynio metu? Argi galime tokioje tamsoje jį apžiūrėti? Palaukime iki ryto, tada ir pasidarys aišku.

Nedelsdamas perduodu Roberto Kertiso žodžius visiems keleiviams. Žodžiai, deja, nėra labai jau padrąsinantys, tačiau niekas nenori galvoti apie naujus laivui gresiančius pavojus tuo atveju, jeigu jis, mūsų nelaimei, užlėkė ant nematomo rifo, esančio už keleto šimtų mylių nuo kranto. Galvojame tik apie tai, jog vanduo dabar triūsia mūsų labui ir sėkmingai grumiasi su gaisru, šalindamas galimo sprogimo grėsmę.

Iš tikrųjų iš liuko vietoj ryškios liepsnos ėmė kilti tiršti juodi dūmai. Keletas liežuvių dar kyščioja tarp tamsių tumulų, bet tuoj pat gęsta. Ugnies traškėjimą keičia vandens garų, besiveržiančių iš triumo gelmių, švilpesys. Be abejonės, vandenynas daro tai, ko nepajėgė padaryti visi mūsų šlangai ir kibirai; po teisybei, kad būtų užgesintas gaisras, kilęs tarp tūkstančio septynių šimtų ryšulių medvilnės, reikėjo – nei daugiau, nei mažiau – potvynio!

Šešioliktasis skyrius

Spalio trisdešimtoji

Rytmetis jau brėkšta, bet rūkas neleidžia toli įžiūrėti. Žemės nematyti, ir vis dėlto mes nekantriai stebeilijamės į vakarinę ir pietinę vandenyno pusę.

Vanduo bemaž visai nuslūgo. „Čensleris", kuris pilnutinai pakrautas nugrimzta į vandenį apie penkiolika pėdų, dabar rodo ne gilesnę kaip šešių pėdų gramzdą. Vandenyno paviršiuje tai vienur, tai kitur kyšo povandeninių uolų, tikriausiai bazaltinių, viršūnės, jeigu spręstume iš jų atspalvio. Kaip „Čensleris" pateko tarp šių rifų? Matyt, buvo pagautas milžiniškos bangos, ką, beje, aš jutau keletą akimirkų prieš avariją. Studijuoju uolų, supančių laivą, išsidėstymą ir negaliu įsivaizduoti, kaip mums pavyks iš čia išsikapstyti. „Čensleris" turi didelį priekinį diferentą (*diferentas – laivo išilginis pasvirimas, nustatomas pagal laivo priekio ir galo grimzlių skirtumą. – Vert.*), kas labai trukdo vaikščioti po denį; be to, nuo to laiko, kai vanduo srūva į triumą, denis ėmė svirti į kairę pusę. Robertas Kertisas net baiminasi, kad atoslūgio metu laivas neapsiverstų, tačiau denis daugiau nebesvyra, taigi šiuo atžvilgiu nebėra ko gąsčiotis.

Šeštą valandą ryto jaučiame stiprius smūgius. Tai bangų nuneštasis bizanstiebis vėl atplaukė ir daužo „Čenslerio" šoną. Tuo pat metu pasigirsta riksmai, ir aš išskiriu keletą kartų pakartotą Roberto Kertiso pavardę.

Pažvelgę į tą pusę, iš kur sklinda riksmai, neryškioje priešaušrio šviesoje matome žmogų, įsitvėrusį į kriuismarsą (*kriuismarsas – marsas ant bizanstiebio. – Vert.*). Tai per stebuklą išvengęs mirties Sailasas Hantlis, kurį buvo nusitempęs į vandenį nuvirtęs stiebas.

Nepaisydamas pavojaus, Robertas Kertisas puola padėti savo buvusiam kapitonui ir ištraukia jį iš vandens. Sailasas Hantlis, netaręs nė žodžio, atsisėda pačiame tolimiausiame juto kampe. Tai jau nebe žmogus, o kažkoks bevalis šešėlis; niekas į jį nebekreipia dėmesio.

Pagaliau pavyksta pritraukti prie „Čenslerio" bizanstiebį ir stipriai pririšti iš pavėjinės pusės, kad jis daugiau nebegrasintų pramušti laivo korpusą; be to, toji nuolauža, galimas daiktas, dar mums pravers.

Dabar, kai jau ganėtinai prašvito, rūkas palengva sklaidosi. Jau matyti jūroje daugiau kaip per tris mylias aplinkui, bet niekur neišvystame nieko panašaus į krantą. Mylios ilgumo rifų virtinė tęsiasi iš pietvakarių į žiemryčius. Šiaurėje, ne toliau kaip už dviejų šimtų sieksnių nuo „Čenslerio", iš vandens kyšo netaisyklingos formos salelė. Tai ne kas kita, o tik keista penkiasdešimties pėdų aukščio uolų krūsnis; jūra, matyt, jos neužlieja ir stipriausio potvynio metu. Esant būtinam reikalui, galime nusigauti iki tos salelės atoslūgio metu atsirandančia siaura sekluma.

Toliau jūra vėl tamsėja. Ten didelis gylis, ten baigiasi rifų grandinė.

Didžiulis nusivylimas apima visus. Iš tikrųjų galime neabejoti, kad už tų putotų bangų nėra jokios žemės.

Jau septinta valanda; visiškai išaušo, dingo rūkas. Aiškiai matoma horizonto linija, bet vandenynas tuščias – aplinkui tik vanduo ir dangus.

Robertas Kertisas tylėdamas įtemptai apžvelgia vandenyną; jo žvilgsnis ilgam užkliūna vakarų horizonte. Mudu su ponu Leturneriu stovime šalia, gaudome menkiausią kapitono

judesį ir aiškiai skaitome mintis, kurios sūkuriuoja jo galvoje. Jo nuostaba beribė. Juk jis manė, kad laivas kažkur netoli nuo žemės, nes nuo to momento, kai prie Bermudų salų pakeitėme kursą, visą laiką plaukėme į pietus. Ar šiaip žiūrėk, ar taip, bet žemės nematyti.

Robertas Kertisas palieka jutą, bortu nusigauna iki grotvanto (*grotvantas – virvė, laikanti grotą. Grotas – tai apatinė ir didžiausia grotstiebio burė, išskleista po grotrėja. – Vert.*), pakyla lipyne ir vikriai pasiekia bramstengą. Iš ten jis keletą minučių atidžiai žvalgosi po bekraštę vandenų platybę, paskui, nusitvėręs už vieno bakštago (*bakštagas – bušprito stačiojo takelažo dviguba laivavirvė (porinė). – Vert.*), nušoka žemyn ir sugrįžta prie mūsų.

Mes žvelgiame į jį gailiomis akimis.

– Žemės nematyti! – šaltai atsako į mūsų nebylų klausimą.

Prieina misteris Kiras ir suirzęs klausia:

– Kur mes dabar esame, pone?

– Nežinau, – atkerta Robertas Kertisas.

– Jūs privalote žinoti, – kvailai pareiškia naftos prekeiva.

– Galbūt. Bet visgi nežinau!

– Taigi turėkite galvoje, pone, – tęsia misteris Kiras, – kad aš nesu pasiryžęs amžinai kiurksoti jūsų laive ir reikalauju, kad tęstumėte kelionę!

Robertas Kertisas tik gūžteli pečiais.

Paskui, atsigręžęs į mane ir Leturnerį, sako:

– Jeigu pasirodys saulė, nustatysiu jos aukštį, tuomet sužinosime, į kurią Atlanto vandenyno vietą mus atvarė audra.

Ir Robertas Kertisas ramiai įsako išduoti maisto atsargas keleiviams ir įgulai, ko tikrai labai pasigendame, nes esame nežmoniškai išvargę ir alkani. Kramtome džiūvėsius su konservuota mėsa. Paskui kapitonas, negaišuodamas nė valandėlės, pradeda svarstyti, kaip nustumti laivą nuo rifo.

Gaisras gerokai susilpnėja, ugnis jau nebekyščioja pro liukus. Dūmai irgi nebe tokie tiršti, nors vis dar juodi lyg

suodžiai. Matyt, „Čenslerio" triume daug vandens, bet negalime tuo įsitikinti, nes pastatyti koją ant denio kaip ir anksčiau dar neįmanoma.

Robertas Kertisas įsako aplieti rusenančias lentas, ir jau po dviejų valandų jūreiviai gali vaikščioti po denį.

Pirmiausia matuojame, kiek vandens triume. Šį darbą dirba bocmanas. Pasirodo, jo pribėgo per penkias pėdas nuo dugno, bet kapitonas neįsako griebtis siurblių, nes nori, kad vanduo baigtų savo misiją. Pirmiau reikia užgesinti gaisrą, o paskui išsiurbti vandenį.

Bet ar ne geriausia nedelsiant sprukti iš laivo ir ieškoti prieglobsčio uolų salelėje? Tačiau kapitonas nesutinka; beje, leitenantas ir bocmanas jam pritaria. Jie sako teisybę, – mat jeigu vėl pradėtų siausti milžiniškos bangos, negalėtume pasislėpti salelėje net ant aukščiausių uolų, nes vanduo vis tiek nuplautų. Kai dėl sprogimo, tai jo pavojus irgi gerokai sumažėjo. Be abejonės, vanduo užtvindė tą dalį triumo, kur sukrautos Rubio prekės, vadinasi, ir kalio pikrato butelis. Taigi nutarta, kad niekas nepaliks „Čenslerio". Tuoj pat ant juto įrengiame kažką panašaus į stovyklą; keletą išlikusių nuo gaisro čiužinių atiduodame dviems moterims. Jūreiviai, kuriems pavyko išgelbėti savo kuprines, tempia jas ant bako. Čia jie ir įsitaiso, nes jų patalpa jau nebetinkama gyventi.

Kokia laimė, kad ugnis ne per labiausiai nuniokojo kambuzą – didžioji produktų dalis, taip pat vandens statinės liko sveikos! Atsarginių burių sandėlis, įrengtas pirmgalyje, irgi ugnies nepaliestas.

Pagaliau sunkūs išmėginimai berods baigiasi! Norime tuo tikėti, juolab kad nuo ryto vėjas gerokai nusilpo ir jūra pasidarė truputį ramesnė. Tai tikrai puiku, nes bangos galėtų „Čenslerį" sudaužyti į šipulius, jeigu imtų trankyti į bazalto uolas.

Mudu su Leturneriu ilgai kalbėjomės apie karininkus ir jūreivius, apie jų elgesį pavojaus akivaizdoje. Visi jie pasirodė esą ryžtingi ir drąsūs. Ypač pasižymėjo leitenantas Volteris,

bocmanas ir dailidė Daulasas. Taip, „Čensleryje" susirinko šaunūs vyrukai ir puikūs jūreiviai, kuriais galima pasikliauti. O apie Robertą Kertisą nėra ko ir kalbėti. Šiandien, kaip ir visada, jis kupinas energijos, visur suspėja, niekas jo neužklumpa nepasirengusio. Kapitonas įkvepia jūreivius ir žodžiu, ir veiksmu, jis – visos įgulos, kuri jam besąlygiškai paklūsta, siela.

Beje, septintą valandą ryto vanduo ėmė kilti. Dabar jau vienuolikta valanda, ir visos uolų keteros jau pranyko bangose. Kaip ir reikėjo laukti, kartu su potvyniu ėmė kilti vandens lygis ir „Čenslerio" triume. Netrukus lotas (*lotas – prietaisas gyliui matuoti iš laivo. Tai plonas, bet stiprus lynas, kurio gale pritvirtintas švininis ar ketinis svambalas. – Vert.*) parodo devynias pėdas, vadinasi, užlietos naujos medvilnės ryšulių eilės, su kuo mus verta tik pasveikinti.

Nuo to laiko, kai prasidėjo potvynis, didžioji dalis uolų, supančių „Čenslerį", dingo po vandeniu. Matome tik kontūrus mažo apvalaus baseino, kurio diametras – du šimtai penkiasdešimt ar trys šimtai pėdų; jo šiauriniame kampe stūkso „Čensleris". Jūra čia ganėtinai rami, bangos taikiai pliuškenasi į laivą. Tai didelė laimė, nes mūsų laivas stūkso įstrigęs, – kitaip didelės bangos daužytųsi į jį kaip į uolą.

Pagaliau pusę dvyliktos labai laiku pasirodo saulė, kuri dešimtį valandų slėpėsi už debesų. Kapitonas dar anksti rytą spėjo apskaičiuoti valandinį kampą ir dabar rengiasi nustatyti meridiano aukštį, kad vidurdienį padarytų tikslią observaciją (*observacija – laivo geografinių koordinačių nustatymas pagal pakrantės objektus arba dangaus šviesulius. – Vert.*).

Paskui jis eina į savo kajutę, apskaičiuoja laivo koordinates ir, sugrįžęs ant juto, mums sako:

– Mes esame aštuoniolika laipsnių penkios minutės šiaurės platumos ir keturiasdešimt penki laipsniai penkiasdešimt trys minutės vakarų ilgumos.

Kapitonas čia pat paaiškina laivo padėtį tiems, kurie

menkai išmano apie ilgumas ir platumas. Robertas Kertisas teisingai daro, kad nenori nieko slėpti. Jis už tai, kad kiekvienas iš mūsų žinotų tikrąją padėtį.

„Čensleris" patyrė avariją 18°5′ šiaurės platumos ir 45°53′ vakarų ilgumos – užšokęs ant rifo, nepažymėto žemėlapyje. Nesuprantama, kaip iki šiol jūrininkai nežinojo apie rifus šioje Atlanto vandenyno dalyje? Matyt, mūsų salelė pasirodė palyginti neseniai. Ar tik ji ne vulkaninės kilmės? Nežinau, kaip kitaip paaiškinti jos atsiradimą.

Kad ir kaip ten būtų, bet salelė stūkso, šiaip ar taip, apie aštuonis šimtus mylių nuo Gvianos, tai yra nuo artimiausios mums žemės, – štai ką absoliučiai tiksliai rodo Roberto Kertiso apskaičiuotos koordinatės.

Taigi „Čensleris" nukrypo į pietus beveik iki aštuonioliktosios paralelės – iš pradžių dėl Sailaso Hantlio kvailo užsispyrimo, o vėliau dėl štorminio žiemvakarių vėjo, nuo kurio turėjo gelbėtis paklusdamas jo valiai. Vadinasi, laivas turi dar nuplaukti daugiau kaip aštuonis šimtus mylių, kol pasieks artimiausią krantą.

Padėtis tikrai rimta, bet visa tai, ką neslėpdamas pasakė kapitonas, ne itin mus nuvylė, bent jau šią valandėlę. Kokie pavojai gali dabar mus išgąsdinti, kai tik ką išvengėme gaisro ir sprogimo grėsmės? Visiškai pamirštame, kad „Čenslerio" triumą užliejo vanduo, kad žemė toli, kad vėl į jūrą išplaukęs laivas gali pakeliui nuskęsti... Mus vis dar veikia išgyventi baisumai, todėl truputį nusiraminę esame linkę tikėti sėkminga pabaiga.

Ko dabar imsis Robertas Kertisas? Matyt, to, ką diktuoja sveika nuovoka: reikia galutinai užgesinti gaisrą, išmesti į jūrą visą ar bent dalį krovinio, nepamiršti butelio su kalio pikratu, užtaisyti skylę ir pasinaudoti potvyniu, kad kuo greičiau paliktume šį rifą.

Septynioliktasis skyrius

Spalio trisdešimtoji. Tęsinys

Kalbėjausi su ponu Leturneriu apie mūsų padėtį. Mano nuomone, jeigu viskas susiklos gerai, mes nebeilgai gaišuosime ant rifo, bet Leturneris, matyt, nepritarė mano optimizmui.

– O aš, atvirkščiai, labai baiminuosi, – atsakė, – kad, neduok Dieve, mums gali tekti ilgam pasėdėti ant šių uolų!

– Bet kodėl? Išmesti už borto keletą šimtų medvilnės ryšulių ne taip jau sunku ir ilgai trunka, – galime susidoroti per kokias dvi ar tris dienas.

– Savaime aišku, pone Kazalonai, išmesti ryšuliams daug proto nereikia. Bet juk kol kas įeiti į „Čenslerio" triumą negalime, ten nėra kuo kvėpuoti, rasi tik po kelių dienų ten įkišime nosį, nes viduje dar gruzda krovinys. Ir apskritai ar pajėgsime toliau plaukti, net kai užgesinsime gaisrą? Ne! Reikia dar užtaisyti skylę, matyt, gana didelę, ir užtaisyti itin kruopščiai, kad nenuskęstume po to, kai vos negavome galo ugnyje! Ne, pone Kazalonai, aš negyvenu iliuzijomis ir laikyčiau didžiausia laime, jeigu mums pasisektų palikti šį rifą bent jau po trijų savaičių. Ir duok Dieve, kad audra vėl neįsisiautėtų anksčiau, negu mes išplauksime į jūrą. Kitaip „Čensleris" suduš kaip kevalas į šį rifą, tapsiantį mūsų kapais!

Iš tikrųjų tai didžiausias pavojus, kuris nūnai mums gresia. Gaisrą vis tiek užgesinsime, skylę, reikia tikėtis, užtaisysime, bet svarbiausia – priklausome nuo vėjo malonės. Tegu net

užsikorę ant uolų ir sugebėsim išsisukti nuo audros, bet kas laukia keleivių ir įgulos, jeigu laivas trinktelės į šias uolas?

– Ar pasitikite Robertu Kertisu, pone Leturneri? – klausiu.

– Be abejonės. Ir laikau Dievo malone, kad ankstesnysis kapitonas perdavė jam laivą. Esu tikras, kad Robertas Kertisas padarys absoliučiai viską, jog rastų išeitį iš sunkios mūsų padėties.

Kai klausiu kapitoną, ar ilgai dar čia kūpsos „Čensleris", jis visada pareiškia, kad kol kas negali nieko pasakyti, viskas priklauso nuo aplinkybių, bet jis tikisi, jog oras nesuges. Ir iš tikrųjų barometras nuolat kyla ir rodo, kad atmosferoje viskas ramu. O tai tikras ženklas, jog bus ilga giedra ir kad galėsime ramiai ir nuosekliai dirbti savo darbus.

Dar yra laiko, todėl visi energingai imamės darbo.

Robertas Kertisas pirmiausia nori galutinai užgesinti ugnį, kuri vis dar rusena, nors beveik visą triumą užliejo vanduo.

Apie krovinio išgelbėjimą nėra ko ir kalbėti. Todėl lieka tik viena išeitis: užlieti ugnį vandeniu. Taigi vėl imamės šlangų.

Jūreiviai be pašalinės paramos dar susitvarko su savo darbu. Keleiviai kol kas stoviniuoja be darbo, nors visi esame pasirengę siūlyti savo paslaugas; be abejo, jomis bus pasinaudota, kai imsimės iškrauti laivą. Laukdami tos valandėlės, mudu su Leturneriu šnekučiuojamės, skaitome, o aš, be viso to, keletą valandų skiriu dienoraščiui. Inžinierius Folstenas, nemėgstantis bendrauti žmogus, arba kažką sau skaičiuoja, arba braižo įvairiausius mašinų brėžinius. Duok Dieve, kad jis išrastų kokį nors galingą mechanizmą, kuris galėtų padėti nukelti „Čenslerį" nuo rifų! Kai dėl sutuoktinių Kirų, tai juodu laikosi nuošalyje, neįkyri mums begaliniais priekaištais; nelaimei, mis Herbi priversta būti su jais, todėl retai matome jaunąją merginą, o dažnai ji ir visai kažkur prapuola. Sailasas Hantlis niekur nesikiša, nenurodinėja. Kaip jūrininkas jis jau baigtas, o kaip žmogus – ne gyvena, o egzistuoja. Bufetininkas Hobartas vykdo savo priedermes taip, tarsi laive nieko

neatsitiko ir jis plaukia įprastu kursu.

Hobartas – iki šleikštulio pataikūniškas žmogėnas. Labai uždaras, nuolat pjaunasi su virėju Džinkstropu – šiurkščiu, bjauriu ir įžūliu negru, kuris pernelyg daug laiko praleidžia su jūreiviais.

Taigi pramogų laive labai maža. Laimei, man šovė į galvą mintis ištyrinėti nežinomąjį rifą, ant kurio užšoko „Čensleris". Tyrimas nežadėjo būti nei ilgas, nei įdomus, bet tai vienintelė galimybė bent kelioms valandoms palikti laivą ir apžiūrėti salelę, kurios kilmė, be abejo, itin žadinanti vaizduotę.

Be to, labai svarbu sudaryti niekur žemėlapiuose nepažymėto rifo planą. Manau, jog aš su Leturneriais laisvai susidorosime su šiuo hidrogeografijos uždaviniu, palikdami Robertui Kertisui jį papildyti tiksliomis salos koordinatėmis.

Mano pasiūlymą palaiko Leturneriai. Kapitonas mums duoda velbotą, ir, pasiėmę svarstį bei lotą, spalio trisdešimt pirmosios rytą, lydimi tik vieno irkluojančiojo jūreivio, paliekame „Čenslerį".

Aštuonioliktasis skyrius

Nuo spalio trisdešimt pirmosios iki lapkričio penktosios

Pirmiausia apėjome aplink salelę, kurios ilgis – apie ketvirtį mylios.

Ši menka „kelionė aplink pasaulį" greitai baigiasi, paskui su lotu nustatome, kad salelės krantai beveik stačiai nunyra į vandenį. Gylis čia tikrai didelis, taigi nėra abejonių, jog salelė – netikėto jūros dugno iškilimo rezultatas.

Žodžiu, be jokių abejonių salelės kilmė – vulkaninė. Kur tik nepažvelgsi, visur kyšo bazaltinės nuolaužos, tarsi žmogaus rankų rūpestingai sudėtos ir savo taisyklinga forma primenančios gigantiškus kristalus.

Jūra aplinkui tiesiog stebėtinai skaidri, todėl nesunku atskirti šio įdomaus antvandeninio statinio, irgi susidarančio iš suaugusių tarpusavyje bazaltinių prizmių, pagrindą.

– Na ir keista salelė! – šūkauja ponas Leturneris. – Ir berods visai neseniai iškilusi iš vandens!

– Teisybę sakai, tėve, – pritaria Andrė. – Tik pridursiu, kad ši uola susiformavo taip pat, kaip ir Džulijo salelė prie Sicilijos krantų ar grupė Santorino salelių Egėjo jūroje. Gamta tarsi tyčia sukūrė ją dėl to, kad laikinai taptų „Čensleriui" prieglobsčiu.

– Matyt, čia neseniai iškilo jūros dugnas, – įsiterpiu į jų kalbą, – nes šis rifas nepažymėtas net naujausiuose žemėlapiuose. Jūrininkai negalėjo jos nepamatyti, nes daugelis laivų

kaip tik ir plaukia šia Atlanto vandenyno dalimi. Imkime ir atidžiai ištirkime salelę, o paskui pranešime visiems jūrų keliautojams.

– O ar neišnyks ji taip pat netikėtai, kaip ir atsirado? – klausia Andrė Leturneris. – Juk žinote, pone Kazalonai, kad vulkaninės kilmės salos tikrai neilgaamžės. Vos tik mūsų sala bus pažymėta žemėlapiuose, kai jos, galimas daiktas, neliks nė pėdsako.

– Nesvarbu, sūneli, – prieštarauja ponas Leturneris, – geriau nurodyti žmonėms nesantį pavojų, negu pamiršti visai realią grėsmę. Sakau tau, jūreiviai negalės skųstis, jeigu neberas rifo ten, kur jį pažymėsime!

– Sutinku su tavimi, tėve, – atsako Andrė, – juk gali būti, kad salelė egzistuos tiek pat laiko, kiek ir žemynai. Bet jeigu jai lemta išnykti, tegu tai įvyksta po kelių dienų. Kapitonas Kertisas kaip tik spės sutaisyti visus gedimus, be to, jam nebereikės nukelti nuo rifo laivo.

– Teisingai, Andrė, – juokais sušunku, – matau, kad rengiatės savavališkai tvarkyti gamtą! Norite, kad gamta pagal jūsų norus iškeltų ir sunaikintų salas, taip sakant, jūsų patogumui! Sukūrusi rifą, kad padėtų užgesinti gaisrą „Čensleryje", jums mostelėjus lazdele, ji vėl turi nuskandinti jį ir šitaip išlaisvinti mūsų laivą.

– Nieko tokio nenoriu, pone Kazalonai, – atsako šypsodamasis jaunuolis, – išskyrus vieną dalyką – padėkoti Dievui už tikrai neabejotiną pagalbą. Jei jam patiko nusviesti mūsų laivą ant šios povandeninės uolos, tai ir nuleis „Čenslerį" į vandenį, kai ateis laikas.

– O mes savo ruožtu dėsime visas pastangas, kad padėtume patys sau, ar ne taip, bičiuliai?

– Taip, pone Kazalonai, – rimtai atsako ponas Leturneris, – juk žmonės privalo patys sau padėti. Tačiau Andrė sako tiesą, pasitikėdamas Dievu. Žinoma, leisdamasis į ilgą kelionę jūra, žmogus parodo visas tas savybes, kuriomis jį apdovanoja

gamta. Bet viduryje bekraščio vandenyno, tarp siaučiančių stichijų jis jaučia, koks trapus yra jo laiviūkštis, koks jis pats silpnas ir bejėgis! Todėl manau, kad jūreivis turi turėti tokį devizą: „Pasitikėk savimi, tikėk Dievu!"

– Visiškai pritariu jūsų nuomonei, pone, – sakau, – mano galva, mažai yra jūreivių, kuriems neegzistuoja Dievas!

Šitaip šnekučiuodamiesi mes kruopščiai tyrinėjame salelės pagrindą ir vis tvirčiau įsitikiname, kad ji atsirado tikrai neseniai. Iš tikrųjų ant bazalto uolų nematyti nė vienos kriauklelės, nė vieno dumblių plotelio. Natūralios istorijos mėgėjas negaištų laiko tyrinėdamas šią akmenų krūsnį, kur nėra nei augalų, nei gyvūnų, kur nerasi nei moliuskų, nei dumblių. Vėjas dar neatnešė čia nė vienos sėklelės, jūrų paukščiai irgi niekada čia neatskrido. Vien tik geologas galėtų sau rasti įdomią tyrinėjimo medžiagą, nuoširdžiai apžiūrinėdamas šias bazalto nuolaužas, išsaugojusias dar savo vulkaninės kilmės pėdsakus.

Mūsų velbotas apsukęs aplinkui kaip tik grįžta prie pietinio salelės kyšulio, kur patyrė avariją „Čensleris". Pasiūlau savo palydovams išlipti į krantą, ir jie su malonumu sutinka.

– Jeigu salelei lemta išnykti, – juokaudamas sako Andrė, – tegu bent kartą ant jos atsistoja žmogaus koja!

Valtis priplaukia prie kranto, ir mes išlipame. Andrė aplenkia mus: šioje vietoje uola gana nuožulni, ir jaunuolis gali eiti be pašalinės pagalbos.

Senasis Leturneris lieka užpakalyje greta manęs, ir mudu ramiai lipame itin patogia uola į salelę.

Po ketvirčio valandos mes jau viršuje ir visi trys sėdame pailsėti ant bazaltinės prizmės – čia pats aukščiausias salelės taškas. Andrė Leturneris išsitraukia iš kišenės užrašų knygelę ir ima piešti salą, kuri labai aiškiai išsiskiria žaliame jūros fone.

Danguje nė debesėlio. Atoslūgis ką tik apnuogino paskutinius rifus, sudarančius pietuose siaurą kanalą, kuriuo ir pra-

plaukė „Čensleris", prieš užšokdamas ant povandeninės uolos.

Salelės forma gana keista ir labai primena kumpį. Mes esame kaip tik ten, kur tas kumpis sustorėja.

Vos tik Andrė nubrėžė salelės kontūrus, kai jo tėvas sušuko:

– Juk tu nupiešei kumpį, sūnau!

– Taip, tėve, – atsako Andrė, – kumpį iš bazalto, kurio dydžiai tikrai pradžiugintų Gargantiua. Jeigu tik kapitonas Kertisas sutiks, mes šį rifą pavadinsime Hem Roku (*Kumpio uola. – Vert.*).

– Vykęs pavadinimas, – sakau, – Hem Rokas! Bet tegu jūrų keliautojai pernelyg nesiartina prie jo, nes reikia turėti stiprius dantis, kad paskanautum tokio kumpio.

„Čensleris" užšoko ant pietinės salelės dalies, tai yra ant kumpio kojos, ir atsidūrė mažoje įlankėlėje, kurią apriečia nedidelės uolos. Laivo priekis nuleistas, pats jis stipriai pasviręs, nes vanduo gerokai nuslūgo.

Kai tik Andrė Leturneris baigia piešti salelę, atgal prie velboto einame kitu uolos šlaitu, nuožulniai žemėjančiu vakarų pusėn, ir netrukus prieš mūsų akis atsiveria puiki ola. Vien tik pažvelgus į ją, atrodo, kad tai vienas iš tų nuostabių kūrinių, kuriuos gamta sukūrė Hebriduose ir ypač Stafo saloje. Leturneriai, matę Finhalo urvą, sako, kad mūsų ola – tiksli jo kopija, tiktai miniatiūrinė. Tos pačios prizminės nuolaužos, susidariusios vėstant bazaltui; toks pat juodas gotiškas skliautas su geltonais ornamentais; tokios pat dailios prizmių briaunos, kurių nė vienas architektas negalėtų gražiau nutašyti. Pagaliau toks pats melodingas vėjo ūžesys, aidintis bazalto nuolaužomis; tą aidą senovės keltai priskirdavo kažkokiems paslaptingiems šešėliams, grojantiems arfomis. Bet jeigu Stafo salos oloje po kojomis čiurlena vanduo, tai mūsų ola išklota tuo pačiu kietu bazaltu, ir bangos čia atplūsta tik siaučiant stipriai audrai.

– Yra dar vienas skirtumas, – sako Andrė Leturneris, –

jeigu Stafo salos ola – nuostabi gotikinė katedra, tai mūsų ola – viso labo tik priedas prie tos katedros! Na, kas gi galėtų pagalvoti, kad nežinomoje salelėje, pasiklydusioje vidury vandenyno, galima išvysti tokį gamtos stebuklą?

Atsikvėpę Hem Roke gal kokią valandą, mes grįžtame pakrante į „Čenslerį". Pranešame Robertui Kertisui apie savo atradimus, ir jis pažymi laivo žemėlapyje salą taip, kaip ją pavadino Andrė Leturneris.

Nuo tol nebuvo nė vienos dienos, kad neapsilankytume Hem Roke ir nepraleistume ten keleto smagių valandų. Robertas Kertisas irgi pabuvojo salelėje, bet jis atrodė pernelyg susirūpinęs ir neįvertino olos grožio. Folstenas oloje lankėsi tik vieną sykį, kad patyrinėtų uolų kilmę ir kaip tikras geologas atsiskeltų keletą gabalėlių bazalto. Misteris Kiras nepageidavo judintis iš vietos ir visą laiką tūnojo laive. Sykį misis Kir pasiūliau mus palydėti, bet moteriškė baiminosi, jog plaukimas velbotu ją nuvargins, todėl atsisakė.

Ponas Leturneris savo ruožtu paklausė mis Herbi, ar nenorinti apžiūrėti salelės. Jaunoji mergina vos nesutiko, džiaugdamasi galimybe bent valandai pasprukti nuo savo kaprizingosios šeimininkės, bet kai kreipėsi į misis Kir prašydama leisti, ta griežtai uždraudė.

Mane papiktino misis Kir elgesys, todėl užstojau merginą. Laimėjau, galima sakyti, ne taip jau lengvai: kadangi aš teikiau kai kurias paslaugas egoistiškajai damai ir dar galėjau praversti ateityje, ji, stipriai mano spiriama, nusileido.

Mis Herbi keletą sykių lydėjo mus į salelę. Čia gaudome pakrantėje žuvis ir linksmai pusryčiaujame oloje, klausydamiesi, kaip pučiant smagiam vėjeliui skamba nematomosios arfos. Esame tikrai laimingi, matydami, kaip ištrūkusi į laisvę džiaugiasi mis Herbi. Žinoma, salelė maža, bet dar nieko pasaulyje mergina neregėjo didesnio ir puikesnio už ją. Mes irgi pamėgome šį pilką rifą, ir netrukus salelėje nebeliko nė vieno nepaliesto akmens, nė vieno neištirto plyšio. Palyginti

su „Čenslerio deniu, tai – ištisas pasaulis, todėl esu įsitikinęs, kad išplaukimo valandėlę paliksime salelę liūdnomis širdimis.

Beje, Andrė Leturneris mums pranešė, kad Stafo sala priklauso Makdonaldų šeimai, kuri ją išnuomoja už dvylika svarų sterlingų per metus (*tris šimtus frankų. – Aut.*)

– O kaip jūs manote, ponai, – paklausė mis Herbi, – ar galėtume išnuomoti mūsų salelę daugiau negu už pusę kronos?

– Už ją ir penso niekas neduotų, mis, – pasakiau juokdamasis. – Ar tik nesirengiate jos nuomoti?

– Ne, ką jūs, pone Kazalonai, – atsakė jaunoji mergina užgniauždama atodūsį, – o tarp kitko, salelė galbūt vienintelė vieta, kur buvau laiminga!

– Aš irgi! – sušnibždėjo Andrė.

Kiek slapto skausmo aidi mis Herbi žodžiuose! Nelaimingoji našlaitė, neturinti nei artimųjų, nei draugų, pajuto laimės dvelktelėjimą šioje nežinomoje salelėje viduryje Atlanto vandenyno!

i. 1035

Devynioliktasis skyrius

Nuo lapkričio šeštosios iki keturioliktosios

Per pirmąsias penkias dienas po avarijos iš „Česlerio" triumo veržėsi tiršti aitrūs dūmai, paskui palengva ėmė skystėti, ir jau lapkričio penktąją galėjome konstatuoti, kad gaisras pasibaigė. Iš atsargumo Robertas Kertisas vis dar liepia kaip ir anksčiau pumpuoti į triumą vandenį, taigi laivo korpusas dabar pilnas vandens vos ne iki pat denio. Tiktai atoslūgio metu vanduo nusenka, pažemėdamas iki jūros lygio.

– Jeigu vanduo taip sparčiai išbėga, vadinasi, pradauža tikrai didelė, – sako man Robertas Kertisas.

Ir iš tikrųjų pradauža korpuse pasirodė esanti ne mažesnė kaip keturių kvadratinių pėdų. Vienas jūreivis, Fleipolas, atoslūgio metu panėrė ir nustatė skylės vietą ir dydį. Ji yra apie trisdešimt pėdų nuo vairo; pralaužtos trys apkalos lentos, kai laivas trenkėsi į rifą, – apytikriai dvi pėdos virš kilio špunto. Tokį stiprų smūgį galima paaiškinti ne tik audros siautėjimu, bet ir didele laivo grimzle. Net nuostabu, kad korpusas nebuvo pramuštas keliose vietose. Kai dėl skylės, tai kol kas neįmanoma pasakyti, ar lengvai pavyks ją užtaisyti. Pirmiau reikia iškrauti krovinį, kad dailidė galėtų apžiūrėti sužalotąją vietą. Bet dar reikia bent poros dienų iki to momento, kai bus įmanoma patekti į triumą ir iškrauti likusius sveikus medvilnės ryšulius.

O kol kas Robertas Kertisas darbuojasi nenuleisdamas rankų; jūreiviai nuoširdžiai seka jo pavyzdžiu. Jau padaryta nemažai svarbių darbų.

Kapitonas įsakė pastatyti avarijos metu nuvirtusį bizanstiebį, kurį pasisekė užtempti ant rifo kartu su visu takelažu. Laivagalyje įtaisytais kranais įkėlė stiebą į laivą. Dailidė Daulasas jį meistriškai pritaisė prie ankstesnio pagrindo. Abi nulaužtas dalis kuo stipriausiai sujungė geležiniais varžtais.

Vėliau jūreiviai itin kruopščiai patikrino visas laivavirves, vėl įtempė vantus, fordunus (*fordunai – stačiojo takelažo (kaip ir štagai bei vantai) lynai, prilaikantys iš šonų ir iš užpakalio stengas bei bramstengas. – Vert.*) ir štagus (*štagas – stačiojo takelažo lynas, esantis diametralinėje laivo plokštumoje ir laikantis iš priekio vieną jo rangauto detalę – stiebą, stengą, bušpritą ir t.t. – Vert.*), pakeitė keletą burių, sutvarkė judamąjį takelažą, taigi laivas dabar galėjo ramiai tęsti kelionę.

Yra dar daug darbų „Čenslerio" laivagalyje ir priekyje, nes jutas ir įgulos patalpos stipriai nukentėjo nuo ugnies; reikia vėl iš naujo viską suremontuoti, o tai pareikalaus laiko ir triūso. Laiko turime pakankamai, nestokojame ir darbščių rankų, todėl greitai vėl galėsime grįžti į savo kajutes.

Tiktai aštuntą dieną galėjome pradėti iškrauti „Čenslerį". Kadangi potvynio metu krovinius užlieja vanduo, prie liukų pastatome tales ir padedame jūreiviams traukti iš triumo sunkius medvilnės ryšulius, gaila, dažniausiai visiškai sugadintus. Paskui juos po vieną vyrai krauna į velbotą ir gabena ant rifo.

Kai viršutinis ryšulių sluoksnis jau iškrautas, pats laikas pagalvoti, kad reikia bent iš dalies išpumpuoti triumą užplūdusį vandenį. Todėl pirmiausia privalome kaip galėdami greičiau užtaisyti pradaužą. Tai sunkus darbas, bet bocmanas ir jūreivis Fleipolas kuo puikiausiai susidoroja. Atoslūgio

metu juodu neria į vandenį po laivagaliu, nusikasa iki pradaužos ir ją užkiša variniu lakštu. Kadangi išpumpavus iš triumo vandenį lakštas gali neišlaikyti išorinio spaudimo, Robertas Kertisas įsako versti medvilnės ryšulius į pramuštą vietą. Ryšulių tikrai nestokojame, ir netrukus visą „Čenslerio" dugną tarsi išgrindžia sunkūs vandeniui nelaidūs ryšuliai, kurių dėka, reikia tikėtis, lakštas tvirčiau laikysis.

Pasisekė net geriau, negu tikėjomės. Kai tik pradėjo veikti siurbliai, vanduo triume ėmė po truputėlį žemėti, todėl galėjome vėl pradėti krauti ryšulius.

– Mums tikriausiai pavyks prieiti prie pradaužos ir iš vidaus sustabdyti tekėjimą, – sako mums Robertas Kertisas. – Žinia, geriausia būtų paguldyti laivą ant šono ir pakeisti apkalos lentas, deja, negalime imtis šitokio sudėtingo remonto; kita vertus, bijau, kad tik nesugestų oras. Jeigu laivas gulės ant šono, tai jį bemat pražudys pirmasis atūžęs škvalas (*škvalas – stiprus trumpalaikis vėjas. Kyla erdvėje tarp dviejų skirtingos temperatūros oro masių. Pavojingas mažiesiems laivams. – Vert.*). Vis dėlto neabejodamas tikiu, kad pradaužą tvirtai užtaisysime ir netrukus pamėginsime pasiekti krantą, stengdamiesi nepakliūti į didelį pavojų.

Po dviejų atkaklaus triūso dienų bemaž išpumpavome visą vandenį ir baigėme iškrauti medvilnę. Keleiviams irgi teko stoti prie siurblių ir padėti jūreiviams; šitaip sutartinai padarėme svarbiausią darbą. Andrė Leturneris triūsė kartu su visais, nepaisydamas šlūbčiojimo, – kiekvienas atlikome savo pareigą kiek leido jėgos.

Vis dėlto tai alinantis darbas, todėl nepailsėdami nepajėgiame ilgai pumpuoti vandens. Rankos ir strėnos greitai pavargsta nuo siurblio rankenos begalinio kėlimo ir nuleidimo, todėl puikiai suprantu, kodėl jūreiviai bjaurisi šiuo darbu. O juk turime suprasti, kad mums susiklostė palankios aplinkybės, kadangi laivas stovi vietoje, o po kojomis netamsuoja vandenyno bedugnė. Mes juk neginame savo gyvybių nuo gra-

sinančios jūros, nesigrumiame su vandeniu, kuris vėl užlieja laivą tiek, kiek jo išpumpuojame. Duok Dieve, kad niekada daugiau nebetektų patirti tokio išmėginimo skęstančiame laive.

Dvidešimtasis skyrius

Nuo lapkričio penkioliktosios iki dvidešimtosios

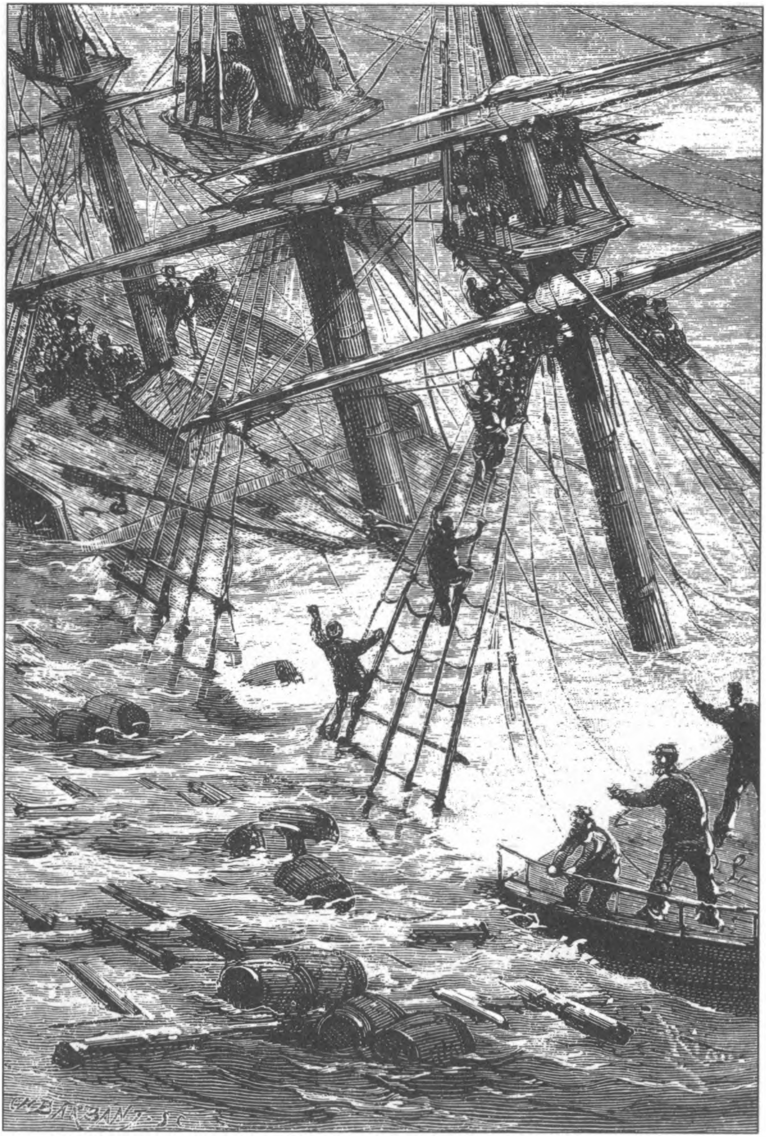
Šiandien pavyko apžiūrėti triumą, – čia pagaliau radome butelį su kalio pikratu. Jis gulėjo netoli nuo laivagalio, kurio, laimei, ugnis dar nebuvo pasiekusi. Butelis buvo sveikas ir nesuskilęs, net vanduo nepateko į vidų. Paslėpėme jį patikimoje vietoje tolimiausiame salelės kampe. O kodėl gi neišmetėme šios sprogstamosios medžiagos tiesiai į jūrą? Nežinau, bet, kad ir kaip ten buvo, butelis liko sausumoje.

Robertas Kertisas ir Daulasas atidžiai apžiūrėję konstatavo, jog denis ir jį palaikantys bimsai (*bimsai – skersinės sijos, ant kurių laikosi denis; tai laivo skersinių elementų dalis. – Vert.*) nukentėjo kur kas menkiau, negu manėme. Nuo didelio karščio storos ir tvirtos lentos bei skersinės sijos tik persisuko, – matyt, ugnis labiausiai suniokojo „Čenslerio" korpusą.

Iš tikrųjų vidinė laivo apkala gana stipriai ir plačiai išdegė. Tai vienur, tai kitur styro apanglėję kaiščių galai; mūsų nelaimei, labai rimtai nukentėjo laivo karkasas. Kanapės laivo galiniuose ir išilginiuose plyšiuose išdžiūvo, – tiesiog stebuklas, jog laivas iki šiol nesubyrėjo.

Negalima nepripažinti, kad visa tai labai nemalonu. „Čensleris" buvo taip sužalotas, kad mūsų turimomis priemonėmis nebuvo ko galvoti jį sutaisyti, juolab kad laivo laukia dar ilga kelionė.

Savaime aišku, kad kapitonas ir dailidė po apžiūros grįžta labai susirūpinę. Sužalojimai tokie rimti, jog jeigu Robertas Kertisas būtų saloje, o ne ant uolos, kurią jūra grasina užlieti bet kurią akimirką, nesvyruodamas išardytų „Česlerį" ir mėgintų pastatyti kitą, mažesnį, bet patikimesnį laivą.

Tačiau Robertas Kertisas negaišdamas priima sprendimą ir denyje surenka visus – jūreivius ir keleivius.

– Bičiuliai mano, – sako jis, – avarija kur kas didesnė, negu mes galvojome, – „Česlerio" korpusas stipriai apgadintas. Kita vertus, mes neturime nei galimybių kaip reikiant sutaisyti laivą, nei laiko pastatyti naują, nes pirmasis štormas nuplaus mus nuo šios salelės. Todėl siūlau daryti štai ką: kaip galima stipriau užtaisyti pradaužą ir pasiekti artimiausią žemę. Mes esame viso labo tik už aštuonių šimtų mylių nuo Paramaribo uosto olandų Gvianos šiauriniame krante; esant geram orui, galime ten nuplaukti per dešimt ar dvylika dienų.

Nieko kita mums nebeliko daryti, kaip tik vieningai priimti Roberto Kertiso pasiūlymą.

Daulasas su savo padėjėjais tuoj pat ėmė užtaisinėti pradaužą ir kiek įmanoma tvirtinti ugnies apgadintus španhautus (*španhautai (špantai) – pagrindinės laivo karkaso dalys, suteikiančios jam skersinį atsparumą. Jie yra laivo griaučiai (lenktos medžio sijos), prie kurių tvirtinama išorinė apkala. Laivo griaučius sudaro špantai, kilis ir števenis. – Vert.*). Tačiau buvo aišku, kad „Česleris" negalės toli nuplaukti, taigi jį teks palikti pačiame pirmajame uoste.

Dailidė taip pat kamšo tas išorinės apkalos vietas, kurios pasirodo atoslūgio metu, tačiau nieko negali padaryti toje dalyje, kuri slypi po vandeniu, todėl ten šį bei tą tvarko tik iš vidaus pusės.

Darbai baigiami lapkričio 20 dieną. Padaręs viską, ką žmogus tokiomis sąlygomis gali padaryti, Robertas Kertisas nutaria šią pat dieną išplaukti į jūrą.

Nėra ko ir sakyti, jog vos tik išmetėme ryšulius ir išpum-

pavome iš triumo vandenį, „Česleris" nuplaukė nuo rifo ir plūduriavo vandens paviršiuje netgi atoslūgio metu. Iš atsargumo, kad laivas neatsitrenktų vėl į rifą, nuo priekio ir galo nuleidome inkarus. „Česleris" stovėjo mažoje natūralioje įlankėlėje, iš kairės ir dešinės saugomas uolų, kurių jūra neužlieja net potvynio metu. Plačiausioje įlankėlės dalyje „Česleris" galėjo pasisukti pavėjui, be to, manevrą lengvino pritvirtinti prie rifo perlyniai (*perlyniai – kanapiniai lynai. – Vert.*). Šiuo metu laivas stovėjo atsukęs priekį į pietus.

Iš visko sprendžiant, išvesti „Čenslerį" į atvirą jūrą nebus sunku: arba papūtus palankiam vėjui reikia iškelti visas bures, arba nesiliaujant priešiniam vėjui nutempti laivą su buksyru iki įlankos galo. Žinia, bus šiokių tokių sunkumų, kuriuos turėsime įveikti.

Iš esmės įėjimą į įlanką pertveria povandeninė uola, ir net potvynio metu vanduo virš jos nepakyla tiek, kiek reikia dabartinei „Čenslerio" grimzlei. Jeigu laivas prieš katastrofą ir peršoko šią užtvarą, tai, kartoju, tik todėl, kad jį pakėlė didžiulė banga ir sviedė į natūralią įlanką, apie kurią jau pasakojau. Be to, tą dieną buvo išskirtinai aukštas potvynis, vienas iš tų, kurie pasitaiko lygiadienio laikotarpiu, todėl anksčiau kaip po kelių mėnesių jis nepasikartos.

Savaime aišku, jog Robertas Kertisas nesutiks laukti kelis mėnesius. Šiandien pilnatis, todėl vanduo aukštai pakilęs; ką gi, reikia tuo pasinaudoti – išvesti iš įlankos laivą, paskui pakrauti balastą, kad iškėlus bures stabiliai laikytųsi, ir leistis į tolesnę kelionę. Vėjas kaip tik palankus – žiemryčių. Pučia į įlankos pusę. Tačiau kapitonas nesikarščiuoja ir daro visiškai teisingai, nenorėdamas plaukti visu greičiu prieš kliūtį, ant kurios gali užšokti mūsų laivas, kuris dabar, deja, labai jau nebepatikimas. Ir štai, pasitaręs su leitenantu Volteriu, bocmanu ir dailide, Robertas Kertisas įsako tempti „Čenslerį" buksyru. Vieno inkaro – laivagalyje – neiškeliame dėl to, kad jeigu manevras nepasiseks, teks grįžti atgal, o kitus du išme-

tame už įlankėlės, kurios ilgis neviršija dviejų šimtų pėdų. Grandines jūreiviai apvynioja apie brašpilio (*brašpilis – rankinis arba mechaninis veleninis lyno suktuvas inkarams arba kroviniams pakelti. – Vert.*) veleną, prie kurio triūsia visa įgula, ir ketvirtą valandą po pietų „Čensleris" pradeda judėti įlankėlės link.

Dvidešimt trečią minutę po keturių potvynis pasiekia aukščiausią tašką. Lieka dar dešimt minučių. „Čenslerį" nutempiame taip toli, kiek tik leidžia jo grimzlė, bet štai priekinė kilio dalis užčiuožia ant povandeninės uolos, ir laivas sustoja.

O dabar, kai „Čenslerio" forštevenis įveikė kliūtį, Robertas Kertisas nutaria pasitelkti vėjo galią ir ją pridėti prie brašpilio jėgos, todėl liepia iškelti viršutines ir apatines bures.

Pats laikas! Jūra ramut ramutėlė. Jūreiviai ir keleiviai dirba prie brašpilio. Leturneriai, Folstenas ir aš stovime prie dešiniojo borto šalia siurblio. Robertas Kertisas nuo juto stebi bures, leitenantas budi ant bako, bocmanas prie vairo.

„Čensleris" keletą sykių virpteli, potvynis palengva jį kelia. Jūra, laimei, rami.

– Na, bičiuliai, – šaukia Robertas Kertisas savo ramiai ryžtingu balsu, – kartu, draugiškai... pirmyn!

Brašpilis vėl pradeda veikti. Girdėti, kaip žviegia grandinės. Slinkdamos per kliuzus (*kliuzas – anga laivo borte inkaro grandinei. – Vert.*), jos pamažu įsitempia. Vėjas stiprėja, o kadangi laivas negali plaukti tinkamu greičiu, stiebai, burių slegiami, linksta. Pasislenkame dvidešimt pėdų. Vienas jūreivis garsiai užtraukia dainą, kurios besiklausant lengviau dirbti. Mes padvigubiname pastangas, „Čenslerio" korpusas virpa...

Beprasmės pastangos! Potvynis pradeda slūgti. Neišplaukėme.

Tačiau „Čenslerio" negalime palikti ant uolos, atoslūgio metu jis praras pusiausvyrą ir perlūš perpus. Kapitonui įsakius jūreiviai skubiai nuleidžia bures, o laivagalio inkaras turi tuoj

pat pradėti eiti savo tarnybą. Negalime prarasti nė valandėlės. Laivas slysta atgal, ir visi, pagauti baisios nuojautos, apmiršta... Bet „Čensleris" lygiai slysta kiliu per povandeninę uolą ir grįžta atgal į mažąją įlankėlę, kuri nuo šiol tampa jo kalėjimu.

– Ponas kapitone, kaipgi mes dabar išplauksime? – klausia bocmanas.

– Nežinau, – atsako Robertas Kertisas, – bet vis dėlto išplauksime!

Dvidešimt pirmasis skyrius

Lapkričio dvidešimt pirmoji – dvidešimt trečioji

Iš tikrųjų privalome kuo greičiau ir nedelsdami dingti iš šio siauro baseino. Visą lapkričio mėnesį buvę palankūs orai jau grasina keistis. Nuo vakar dienos barometras nukrito, jūra apie Hem Roką ima banguoti. Beje, audrai užklupus negalėsime pasilikti arti salelės, nes „Čensleris" suduš į uolas kaip žaislelis.

Tą patį vakarą mes su Robertu Kertisu, Folstenu, bocmanu ir Daulasu tyrinėjame povandeninę uolą, užgriozdinusią mums kelią iš įlankėlės. Yra tik vienintelis būdas padaryti laivui kelią – tai kirtikliais prakirsti uoloje dešimties pėdų pločio ir šešių pėdų ilgio griovį, jį pagilinti aštuoniais ar dešimčia colių (*colis – 25,4 mm. – Vert.*), prieš tai viską gerai aplinkui nuvalius. Tuomet, turėdamas dabartinę grimzlę, „Čensleris" be vargo išplauks iš baseino į atvirą jūrą.

– Bet juk bazaltas kietas kaip granitas, – sako bocmanas, – turėsime rimtai padirbėti, juolab kad dirbti galėsime tik atoslūgio metu, kitaip sakant, kokias dvi valandas per parą!

– Todėl, bocmane, negalime gaišti nė valandėlės, – atsako Robertas Kertisas.

– Bet juk mums prireiks viso mėnesio, ponas kapitone, – prabyla ir Daulasas. – O ar negalime susprogdinti šios uolos? Juk laive turime parako.

– Jo pernelyg mažai, – pareiškia bocmanas.

– Iš tikrųjų padėtis be galo rimta. Visą mėnesį triūsti! Bet juk bangos laivą sudaužys anksčiau – nepraėjus net mėnesiui.

– O juk mes turime kai ką geresnio už paraką, – įsikiša į pokalbį Folstenas.

– Ką tokį? – suklūsta Robertas Kertisas.

– Kalio pikratą!

Iš tikrųjų juk mes turime kalio pikratą! Tą patį butelį, kurį į „Čenslerį" atsitempė nelaimingasis Rubis. Tasai pikratas vos nesusprogdino laivo, o štai dabar pravers šalinant kliūtį. Reikia tik padėti miną, ir uola bus nušluota nuo žemės paviršiaus!

Kaip jau sakiau, butelį su kalio pikratu paslėpėme salelėje patikimoje vietoje. Kokia laimė, tiesiog Apvaizdos pirštas, kad jo neišmetėme į jūrą!

Jūreiviai atneša kirtiklius, ir Daulasas, vadovaujamas Folsteno, pradeda kapoti bazaltą tam tikra kryptimi, kad padarytų kamerą minai. Galima tikėtis, kad kamera bus iškirsta naktį, o rytoj auštant prieš mūsų laivą atsivers laisvas kelias į jūrą.

Kaip žinoma, pikrino rūgštis – karti kristalinė medžiaga, gaunama iš akmens anglies. Sujungta su angliarūgštės kaliu, ji sudaro geltonos spalvos druską, vadinamą kalio pikratu. Šios medžiagos sprogstamoji galia šiek tiek silpnesnė negu piroksilino arba dinamito, bet kur kas stipresnė už paprastą paraką (*vienas pikrino miltelių gramas pagal sprogimo jėgą prilygsta trisdešimčiai gramų paprasto parako. – Aut.*).Kalio pikratas užsidega nuo stipraus ir aštraus smūgio. Mes be didelio vargo tą patį rezultatą galime pasiekti panaudoję kapsulę – detonatorių.

Daulasas ir jo pagalbininkai triūsia iš peties, tačiau išaušus darbo pabaigos vis dar nematyti. Visai nenuostabu – juk kirsti kamerą minai galima tik atoslūgio metu, tai yra kokią valandą ar dvi. Vadinasi, reikia padirbėti paeiliui keturis atoslūgius, kad padarytume ją pakankamai gilią.

Ir štai tiktai lapkričio 23 dienos rytą pagaliau darbas baigtas. Bazalto uoloje išurbtas kreivas griovelis, kuriame gali tilpti dešimt svarų sprogstamosios medžiagos. Artėja aštunta valanda.

Prieš padėdamas miną Folstenas mums pareiškia:

– Mano galva, būtų neblogai pikratą sumaišyti su paprastu paraku, tada vietoj kapsulės, kuri sprogsta tik nuo smūgio, galėsime uždegti paprasčiausią deglą, o tai kur kas lengviau. Be to, parako ir pikrato mišinys rekomenduojamas sprogdinant tvirtas uolienas. Pikratas, turintis didžiulę sprogstamąją galią, padarys kelią, o parakas, kuris užsiliepsnoja lėčiau ir dega lygiau, geriau sutrupins bazaltą.

Inžinierius Folstenas kalba nedaug, tačiau turime būti jo atžvilgiu teisingi, – jei jau pravers burną, tai pasakys ką nors tikrai dalykiško. Jo pasiūlymas priimamas. Jūreiviai sumaišo abi medžiagas ir, padėję vieną deglo galą griovelyje, ten pat paguldo miną.

„Čensleris" stovi gana toli nuo minos, todėl žmonėms nėra ko baimintis. Tačiau iš atsargumo jūreiviai ir keleiviai sulenda į grotą priešingame salelės pakraštyje; netgi misteris Kiras, nors ir prieštarauja, priverstas palikti laivą.

Tada Folstenas uždega deglą, kuris iki sprogimo turi degti dešimt minučių, ir atlekia pas mus.

Pasigirsta sprogimas. Jis nuaidi dusliai, gerokai silpniau, negu manėme, bet šitaip būna visada, kai mina giliai įdėta.

Skubame pažiūrėti, kas išėjo... Pavyko kuo puikiausiai: iš bazalto uolos tiesiog neliko nė pėdsako, taigi kliūtis pašalinta; susidaręs nedidelis kanalas greitai prisipildo vandens, nes prasideda potvynis.

Kelias laisvas. Visi kurtinamai šaukiame „valio". Kalėjimo durys atsivėrė, taigi kaliniams liko tik sprukti.

Ir štai, sulaukęs potvynio aukščiausio taško, „Čensleris" perkerta įlankėlę ir išplaukia į atvirą jūrą.

Tačiau esame priversti pabūti prie salelės dar vieną dieną,

nes prieš toliau plaukdami turime sutvarkyti balastą, kad laivas būtų stovus (*stovumas – laivo savybė išlaikyti pusiausvyrą vandenyje. Stovumas priklauso nuo svorio centro vietos (kuo žemiau laivo svorio centras, tuo geresnis stovumas). – Vert.*). Visą parą jūreiviai krauna akmenis ir mažiau sugadintus medvilnės ryšulius.

Šią dieną Leturneriai, mis Herbi ir aš padarome dar vieną iškylą į bazaltinę salelę, kurios daugiau jau niekada nebepamatysime ir kurioje praleidome ištisas tris savaites. Andrė labai meniškai vienoje uoloje išgraviravo žodį „Čensleris", rifo pavadinimą, taip pat laivo avarijos datą. Štai paskutinį sykį sakome salelei „atleisk"; ji kai kuriems iš mūsų primins laimingiausias gyvenimo dienas.

Pagaliau lapkričio 24 dieną rytmetinio potvynio valandą „Čensleris" pakelia žemutines marselio ir bramselio bures, o po dviejų valandų paskutinė Hem Roko viršūnė dingsta horizonte.

Dvidešimt antrasis skyrius

Lapkričio dvidešimt ketvirtoji – gruodžio pirmoji

Ir štai mes vėl jūroje, vėl plaukiame laivu, kurio patikimumu negalime pasigirti. Vienintelė laimė, kad plaukti reikės neilgai – gal kokius aštuonis šimtus mylių. Jeigu palankus žiemryčių vėjas išsilaikys dar keletą dienų, tai „Čensleris" ne itin nukentės kelionėje ir be vargo pasieks Gvianos krantus.

Plaukiame į pietvakarius. Gyvenimas laive teka savo vaga. Pirmosios dienos praslenka ramiai ir be įvykių. Vėjas krypties nekeičia, tačiau Robertas Kertisas nenori iškelti daug burių, baimindamasis, kad greitai plaukiančiame laive vėl neatsivertų pradauža.

Apskritai nelinksma plaukti, kai negalime pasitikėti laivo patvarumu, be to, mes, užuot lėkę pirmyn, plaukiame tuo pačiu keliu, kuriuo jau keliavome. Todėl visi paskendę savo mintyse, denyje neregėti to gyvumo ir judrumo, kai laivas plaukia greitai ir sėkmingai.

Lapkričio 29 dieną vėjas pasisuka per vieną rumbą į šiaurę. Plaukti fordevindu (*fordevindas – kai laivo kursas sutampa su vėjo kryptimi – pavėjui. – Vert.*) jau nebegalime. Reikia pasukti rėjas ir pakreipti bures dešiniuoju halsu. Todėl laivas gana stipriai pasvyra.

Matydamas, kad laivo pakrypimas nemažėja, o tai gana rimta grėsmė, Robertas Kertisas duoda įsakymą priglausti bramselį prie gitovo (*gitovai – laivavirvės, skirtos burių*

7. 1035

apatiniam kraštui pritraukti prie viršutinio, t.y. suglausti bures. – Vert.). Jis daro teisingai, nes dabar svarbiausia ne didinti greitį, o kaip nors pasiekti krantą be naujų nuotykių.

Naktis iš lapkričio dvidešimt devintosios į trisdešimtąją – tamsi ir darganota. Vėjas vis stiprėja ir, mūsų nelaimei, ima pūsti iš žiemvakarių. Keleiviai daugiausia laiko sėdi kajutėse, bet kapitonas Kertisas pasilieka ant juto, jūreiviai irgi budi denyje."Čensleris" visą laiką plaukia smarkiai pasviręs, nors viršutinės burės ir suvyniotos.

Apie antrą valandą nakties, kai jau buvau sumanęs nusileisti į savo kajutę, jūreivis Berkė išbėga iš triumo šaukdamas:

– Vanduo! Dvi pėdos vandens!

Robertas Kertisas ir bocmanas nuskuba trapu į triumą ir įsitikina, kad nelaboji naujiena neabejotinai teisinga. Nežinia, ar vėl atsivėrė pradauža, nors ir imtasi visų atsargumo priemonių, ar prairo prastai užkamšytos siūlės, bet triume vanduo gana sparčiai kyla ir kyla.

Kapitonas sugrįžta ant juto, duoda įsakymą laivą pasukti fordevindu, kad mažiau suptų. Visi laukiame ryto.

Auštant vėl pamatavus pasirodo, kad vanduo triume pakilo iki trijų pėdų.

Aš žvelgiu į Robertą Kertisą. Iš susijaudinimo jo lūpos pabalo, tačiau pats atrodo visiškai ramus. Keletas keleivių išeina į denį. Jie jau žino, kas mums gresia; šito niekaip nenuslėpsi nuo žmonių.

– Vėl nauja nelaimė? – klausia ponas Leturneris.

– Ją buvo galima iš anksto numatyti, – atsakau. – Bet mes tikriausiai jau nebetoli nuo sausumos ir, tikiuosi, netrukus ją pasieksime.

– Teišgirsta jus Dievas! – garsiai pareiškia ponas Leturneris.

– Argi Dievas plaukia laivu? – nustebęs gūžteli pečiais Folstenas.

– Taip, gerbiamasis, Jis čia, – rimtai sako mis Herbi.

Inžinierius nutyla, pagarbiai priimdamas šiuos žodžius, kupinus nesvarstomo tikėjimo.

Įsakius Robertui Kertisui, jūreiviai vėl stoja prie siurblių. Dirba be didelio entuziazmo, nuolankiai tylėdami, nes sprendžiamas laivo išgelbėjimo klausimas, todėl pasidaliję į dvi komandas pamainom pumpuoja vandenį.

Dieną bocmanas keletą sykių matuoja vandens lygį triume ir konstatuoja, kad jis palengva, bet atkakliai kyla.

Nelaimei, ilgai naudojami siurbliai ėmė dažnai gesti, nori nenori turime taisyti. Kai kada jie užsikemša tai dumblu, tai medvilnės pluoštais, kurie užpildė apatinę triumo dalį. Valymas irgi reikalauja laiko ir stabdo darbą.

Kitą rytmetį vėl pamatavus pasirodo, kad vandens lygis pakilo iki penkių pėdų. Taigi, jei nors trumpam liautumės pumpuoti vandenį, jis bemat užlietų visą laivą. Tai būtų tik laiko klausimas, beje, be abejonės, gana trumpo. „Čenslerio" vaterlinija jau nusileido po vandeniu per vieną pėdą, todėl laivas ima suptis vis juntamiau, nes jam vis sunkiau įveikti bangas. Matau, kaip paniūra kapitonas Kertisas kas kartą, kai bocmanas arba leitenantas artėja su raportu. Tai blogas ženklas.

Siurbliai pumpuoja vandenį visą dieną ir visą naktį, bet jūra vėl ima viršų. Jūreiviai visai neteko jėgų, nusiminė, jų nuotaika prislėgė laive visus. Tačiau kapitonas ir bocmanas patys stoja prie siurblio; keleiviai paseka jų pavyzdžiu.

Padėtis, kas be ko, buvo geresnė, kai „Čensleris" užlėkė ant Hem Roko rifo. Dabar laivas siūbuoja virš jūros bedugnės, kuri kas valandėlę grasina mus praryti.

Dvidešimt trečiasis skyrius

Gruodžio antroji ir trečioji

Mes dar vieną parą grumiamės iš visų jėgų, neleisdami laivo triume kilti vandeniui. Tačiau aišku, kad netrukus nepajėgsime išpumpuoti tiek vandens, kiek jo susirinks.

Kapitonas Kertisas nepriseda nė valandėlei. Jis nuolat pats apžiūri triumą, aš lydžiu jį kartu su dailide ir bocmanu. Atkėlę keletą ryšulių, mes įsiklausome ir girdime kažkokį čiurlenimą, arba, tiksliau, gurgėjimą. Ar vėl neatsivėrė senoji pradauža? O gal visas laivo korpusas palengva yra? Sunku pasakyti. Kad ir kaip ten būtų, Robertas Kertisas stengiasi užkirsti kelią vandeniui, iš išorės po laivagaliu pakišdamas dervuotą burę. Galbūt vanduo bent trumpam nustos sunktis į triumą? Tuomet siurbliai galėtų sėkmingiau pumpuoti, o laivo grimzlė tikriausiai sumažėtų.

Bet padėtis kur kas sudėtingesnė, negu mums atrodo. Pirmiausia turime sumažinti „Čenslerio" greitį, paskui su gordeniais (*gordeniai – virvės burei pritraukti prie rėjos. – Vert.*) patraukti burę po kiliu, uždengti pradaužą, ir glaudžiai aptempti ją talėmis.

Kas numatyta, viską vykdome; dabar mes palengva jau pradedame nugalėti jūrą, todėl jaučiame jėgų antplūdį. Be abejonės, vanduo dar sunkiasi į triumą, bet lėčiau negu anksčiau, tad baigiantis dienai konstatuojame, kad jo lygis pažemėjo per keletą colių. Viso labo tik keletą colių! Ne bėda!

Dabar siurbliai išpumpuoja daugiau vandens, negu jo patenka į triumą. Darbas nenutrūksta nė valandėlę.

Naktis pasitaikė tamsi, papūtė gan stiprus vėjas; kapitonas Kertisas įsako iškelti visas bures. Jis puikiausiai žino, koks nepatikimas „Čenslerio" korpusas, todėl skuba pasiekti artimiausią krantą. Jeigu jūroje pasirodytų bet koks laivas, kapitonas nesvyruodamas duotų nelaimės signalą, kad galėtų išgelbėti keleivius ir jūreivius, o pats toliau budėtų „Čensleryje", laikydamas savo pareiga nepalikti jo iki paskutinės akimirkos. Tačiau kitą dieną paaiškėja, kad visos mūsų priemonės nieko gera nedavė.

Per naktį burė, kuria buvo aptempta pramušta vieta, neatlaikė vandens spaudimo, – ir gruodžio 3 dienos rytą bocmanas, kaip visada išmatavęs vandens lygį ir beviltiškai burnodamas, riktelėjo:

– Ir vėl triume šešios pėdos vandens!

Taip, tai nenuginčijamas faktas! Laivas vėl grimzta, jo vaterlinija aiškiai nuėjo po vandeniu.

Tačiau mes pumpuojame vandenį dar įnirtingiau negu pirma. Mūsų jėgos senka, skauda rankos, pirštai pūslėti ir kruvini, bet nepaisant visų pastangų vanduo nugali. Robertas Kertisas išrikiuoja žmones prie didžiojo liuko, ir pilni kibirai vandens sparčiai ima eiti iš rankų į rankas.

Bet viskas veltui! Puse dešimtos ryto konstatuojame, kad vandens triume vėl padaugėjo. Kai kurie jūreiviai visiškai prarado viltį. Robertas Kertisas įsako jiems tęsti darbą. Jūreiviai atsisako.

Tarp jūreivių nuolat šmėkščioja kurstytojas, apie kurį jau kalbėjau, – tai maištininkas Ovenas. Jam keturiasdešimt metų. Smakras apžėlęs ruda šeriuota barzda, kuri neauga, o gal švariai nuskutama ant skruostų. Lūpos siauros, suspaustos, šviesiai rudas akeles dengia raudoni vokai, tiesi nosis, stipriai atlėpusios ausys, kaktą vagoja piktos raukšlės.

Jis pirmasis pasišalina iš posto.

Penki ar šeši jūreiviai paseka jo pavyzdžiu; tarp jų pastebiu virėją Džinkstropą, – jis irgi nedoras žmogus.

Išklausęs Roberto Kertiso įsakymą grįžti prie darbo, Ovenas visų vardu griežtai atsisako.

Kapitonas pakartoja įsakymą. Ovenas ir vėl atsisako.

Robertas Kertisas žengia tiesiai prie maištininko.

– Nepatariu jums mane paliesti! – šaltai pareiškia Ovenas ir užlipa ant bako.

Tada Robertas Kertisas eina į savo kajutę ir iš jos sugrįžta su užtaisytu pistoletu rankoje.

Ovenas vieną akimirką akylai žvelgia į kapitoną, bet Džinkstropas duoda jam ženklą, ir visi vėl grįžta prie darbo.

Dvidešimt ketvirtasis skyrius

Gruodžio ketvirtoji

Pirmąjį mėginimą pasipriešinti energingai nutraukė pats kapitonas. Bet ar galime tikėtis, jog šitaip sėkmingai neramumai baigsis ir ateityje? Ką gi, privalome tikėti, kad taip: jeigu įgula pakriks, mūsų padėtis, ir šiaip nelengva, taps baisi.

Naktį siurbliai jau vos ne vos susidoroja su vandeniu. Laivas plaukia sunkiai, vargais negalais ropšdamasis ant bangų keterų. Vanduo žliaugia per bortus, skverbiasi pro liukus. Visur jo pilna.

Netrukus padėtis tapo tokia pat pavojinga kaip ir gaisro metu, ypač paskutinėmis jo valandomis. Keleiviai, įgula – visi jaučia, kad laivas palengva slysta jiems iš po kojų. Jie mato, kad vanduo kyla pamažu, bet be perstojo, jis ima žmonėms kelti tokį pat siaubą kaip anksčiau ugnis.

Tačiau jūreiviai ir toliau triūsia, – raginami rūsčių Roberto Kertiso riksmų, grumiasi iš paskutiniųjų jėgų. Vargšai jau nebepajėgia išpumpuoti vandens, kuris vis srūva ir srūva be galo, be krašto; jo lygis kyla kas valandą. Tie, kurie jį semia triume kibirais, jau stovi iki pusės vandenyje ir rizikuoja paskęsti. Galiausiai priversti išlipti į denį.

Lieka tik vienintelė išeitis, ir gruodžio 4 dienos rytą leitenantas, bocmanas ir kapitonas Kertisas pasitarę nusprendžia palikti laivą. Kadangi velbotas, kuris liko mums vienintelis, negali sutalpinti visų keleivių ir įgulos, nutariama pasidaryti

plaustą. Jūreiviai pumpuos vandenį iki to laiko, kol negaus įsakymo palikti laivą.

Kapitonas pasikviečia dailidę Daulasą. Nutariama, kad plaustas bus statomas iš atsarginių rėjų ir rangauto, supjaustytų į reikiamo ilgio sijas. Jūra palyginti rami, todėl žmonėms lengviau dirbti darbą, šiaip sunkų netgi palankiausiomis aplinkybėmis.

Ir štai Robertas Kertisas, inžinierius Folstenas, dailidė ir dešimt jūreivių su pjūklais ir kirviais traukia ir pjausto rėjas denyje. Paskui nuleidžia ant vandens, čia tvirtai suriša ir padaro gan patvarų plausto karkasą, kurio ilgis keturiasdešimt pėdų, o plotis – dvidešimt ar dvidešimt penkios pėdos.

Likusioji įgulos dalis ir mes, keleiviai, vis dar pumpuojame vandenį. Šalia manęs dirba Andrė Leturneris, į kurį tėvas žvelgia su giliu graudulių. Kas ištiks jo sūnų, ar jaunuoliui pakaks jėgų grumtis su bangomis tokiomis aplinkybėmis, kai netgi sveikam žmogui sunku išsigelbėti? Kad ir kaip ten būtų, mes esame du, todėl nepaliksime jaunuolio nelaimėje.

Mes nuslepėme gresiantį pavojų nuo misis Kir, kuri pasidarė kažkokia mieguista ir prastai besiorientuojanti aplinkoje.

Mis Herbi keletą sykių trumpam buvo išėjusi į denį. Iš nuovargio ji pablyško, bet laikosi santūriai. Patariu jai pasirengti bet kokiems netikėtumams.

– Aš visada pasirengusi blogiausiam, pone, – atsako drąsioji mergina ir tuoj pat grįžta pas misis Kir.

Andrė Leturneris palydi ją liūdnu žvilgsniu.

Aštuntą valandą vakaro plausto pagrindas jau bemaž gatavas. Jūreiviai dar nuleidžia tuščias, hermetiškai užkaltas statines ir pririša prie plausto, kad pastarasis geriau laikytųsi ant vandens.

Po dviejų valandų kabinoje pasigirsta nevilties kupini riksmai. Išbėga misteris Kiras.

– Mes skęstame! Skęstame! – šaukia jis.

Ir tuoj pat mis Herbi ir Folstenas išneša į denį nualpusią

misis Kir.

Robertas Kertisas puola į savo kajutę ir grįžta su žemėlapiu, sekstantu ir kompasu.

Siaubo riksmai... Laive visi laksto kaip be galvų. Jūreiviai skuba prie plausto, bet negali juo pasinaudoti: gatavas tik pagrindas, visa kita dar nepadaryta...

Nesugebu persakyti visų minčių, šmėkštelėjusių mano smegenyse tą valandėlę, arba nupiešti greitai praskriejančių vaizdų, – viskas susimaišė ir susijaukė mano galvoje! Man atrodo, kad visa mano egzistencija susikaupė šioje paskutinėje, viską užbaigiančioje akimirkoje! Jaučiu, jog denis dingsta iš po kojų. Matau, kaip aplinkui laivą kyla vanduo, tarsi vandenynas žiojasi, norėdamas mus visus praryti!

Keletas jūreivių, klykdami nesavais balsais, ieško išsigelbėjimo ant vantų. Ir aš rengiuosi lėkti pas juos...

Kažkas mane sustabdo. Tai Leturneris; jis man rodo į savo sūnų, iš jo akių rieda didelės ašaros.

– Gerai, – sakau mėšlungiškai spausdamas jo petį. – Dviese mudu jį išgelbėsime!

Bet Robertas Kertisas aplenkia mane ir prilekia prie Andrė, kad nuneštų jį ant grotstiebio vantų. „Čensleris", kuris, genamas stipraus vėjo, lėkė dideliu greičiu, netikėtai sustojo. Pajutome stiprų smūgį.

Laivas jau skęsta! Vanduo jau laižo mano kojas, aš instinktyviai griebiuosi už lyno... Bet staiga nustojame grimzti. Nors denį jau semia dviejų pėdų vandens sluoksnis, „Čensleris" laikosi ir toliau nebeskęsta.

Dvidešimt penktasis skyrius

Naktis iš gruodžio ketvirtosios į penktąją

Robertas Kertisas paima ant rankų jaunąjį Leturnerį ir, perbėgęs su juo vandens užlietą denį, pastato jaunuolį ant dešiniojo borto vantų. Tėvas Leturneris ir aš irgi užsiropščiame ant tų pačių vantų.

Apsižvalgau. Naktis gana šviesi, ir aš galiu matyti viską, kas aplinkui darosi. Robertas Kertisas vėl užėmė kabinoje savo postą. Užpakalyje, prie dar neapsemto hakaborto (*hakabortas – laivagalio bortas; jo plokščią, viršuje suapvalintą paviršių papuošdavo. – Vert.*), įžvelgiu neryškius misterio Kiro, jo žmonos ir Folsteno siluetus; ant paties bako krašto matau leitenantą ir bocmaną; marsuose ir ant vantų – visus likusiuosius.

Andrė Leturneris, padedamas tėvo, sunkiai ropščiasi į grotstiebį; vyresnysis Leturneris perstatinėja sūnaus kojas nuo skersinio ant skersinio, ir jaunuolis, nepaisydamas supimo, sėkmingai pasiekė marsą. Bet misis Kir nepasidavė jokiems įkalbinėjimams ir pasiliko ant kabinos, nuo kurios ją gali nuplauti vanduo, jeigu sustiprės vėjas. Todėl ir mis Herbi pasiaukodama sėdi prie moters.

Kai tik laivas liovėsi grimzti, Robertas Kertisas įsakė nedelsiant nuleisti visas bures, o paskui pašalinti rėjas ir bramstengas, kad „Čensleris" neprarastų stabilumo. Jis viliasi, kad šios priemonės padės laivui atsilaikyti prieš bangas. Bet juk „Čensleris" gali bet kurią valandėlę nuskęsti? Prieinu prie

Roberto Kertiso ir užduodu jam šį klausimą.

– Nežinau, – atsako kapitonas ramiai. – Tai pirmiausia priklauso nuo jūros. Dabar aišku, kad „Čensleris" kol kas išlaiko pusiausvyrą... bet ji bet kurią akimirką gali pasikeisti.

– Bet ar gali plaukti „Čensleris", kai jo denis per dvi pėdas nugrimzdęs po vandeniu?

– Ne, pone Kazalonai, bet srovės ir vėjas gali jį nešti, o jeigu laivas išsilaikys keletą dienų, ir nuplukdyti iki kokios nors pakrantės. Pagaliau mes turime plaustą – paskutinį savo prieglobstį; jį baigsime po kelių valandų, o rytmetį persikelsime visi.

– Vadinasi, viltis dar neprarasta? – paklausiau, nustebintas Roberto Kertiso ramybės.

– Vilties niekada nereikia prarasti, pone Kazalonai, net ir baisiausiomis aplinkybėmis. Jeigu iš šimto šansų devyniasdešimt devyni prieš mus, vis dėlto galima kliautis šimtuoju, – tai viskas, ką dabar galiu jums pasakyti. Jeigu atmintis man nemeluoja, pusiau nuskendęs „Čensleris" dabar yra tokioje padėtyje kaip ir tristiebis laivas „Junona" tūkstantis septyni šimtai devyniasdešimt penktaisiais metais. Daugiau kaip dvidešimt dienų jis kabojo lyg ant plauko. Keleiviai ir jūreiviai išsigelbėjo marsuose, o kai pagaliau pasirodė žemė, visi, kurie pakėlė badą ir nuovargį, liko gyvi. Tai plačiai žinomas laivyno metraščio faktas, todėl šitokią valandą negaliu jo neprisiminti! Nėra jokio pagrindo galvoti, jog „Čensleryje" likusiems gyviems žmonėms pasiseks mažiau negu „Junonos" keleiviams.

Daug kur galėjau prieštarauti Robertui Kertisui, bet iš šio mudviejų pokalbio paaiškėjo – mūsų kapitonas neprarado vilties.

Bet jeigu laivo pusiausvyra bet kurią akimirką gali pakisti, privalome kuo skubiau palikti „Čenslerį", beje, kuo greičiau, tuo geriau. Todėl nutarta, kad rytoj, vos tik plaustas bus sutvarkytas, visi persikels ant jo.

Nesunku įsivaizduoti, kokia neviltis apėmė įgulą, kai Daulasas apie vidurnaktį pastebėjo, jog dingo plausto karkasas. Kad ir kokie stiprūs buvo lynai, bet dėl šoninio supimo nu-

sitrynė, ir plaustą gal jau prieš valandą nunešė srovė.

Kai jūreiviai sužinojo apie šią naują nelaimę, pasigirdo nevilties kupini šauksmai!

– Į jūrą! Stiebus į jūrą! – klykia praradę galvas žmonės.

Jie nori nukapoti takelažą, kad galėtų į jūrą numesti stengas ir tuoj pat pradėti ręsti naują plaustą...

Bet štai pasigirsta Roberto Kertiso balsas.

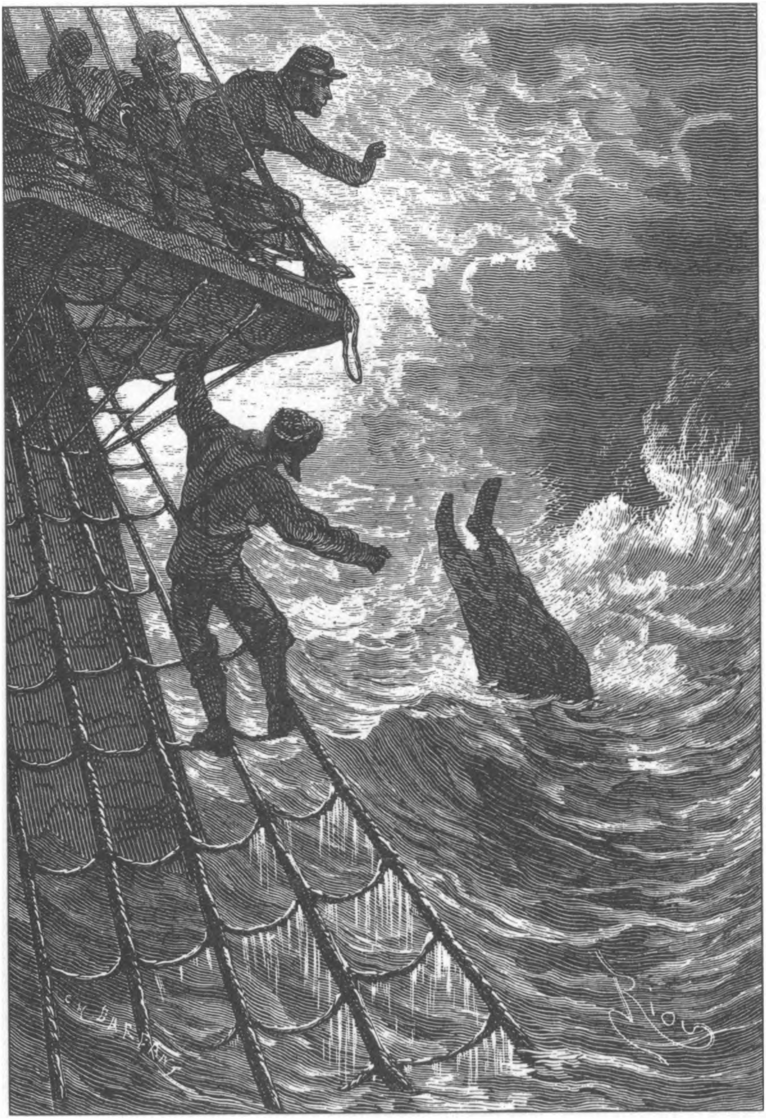
– Į vietas, vyručiai! – šaukia kapitonas. – Kad nė vieno siūlelio nenupjautumėte be mano įsakymo! „Čensleris" neskęsta! „Čensleris" dar laikosi!

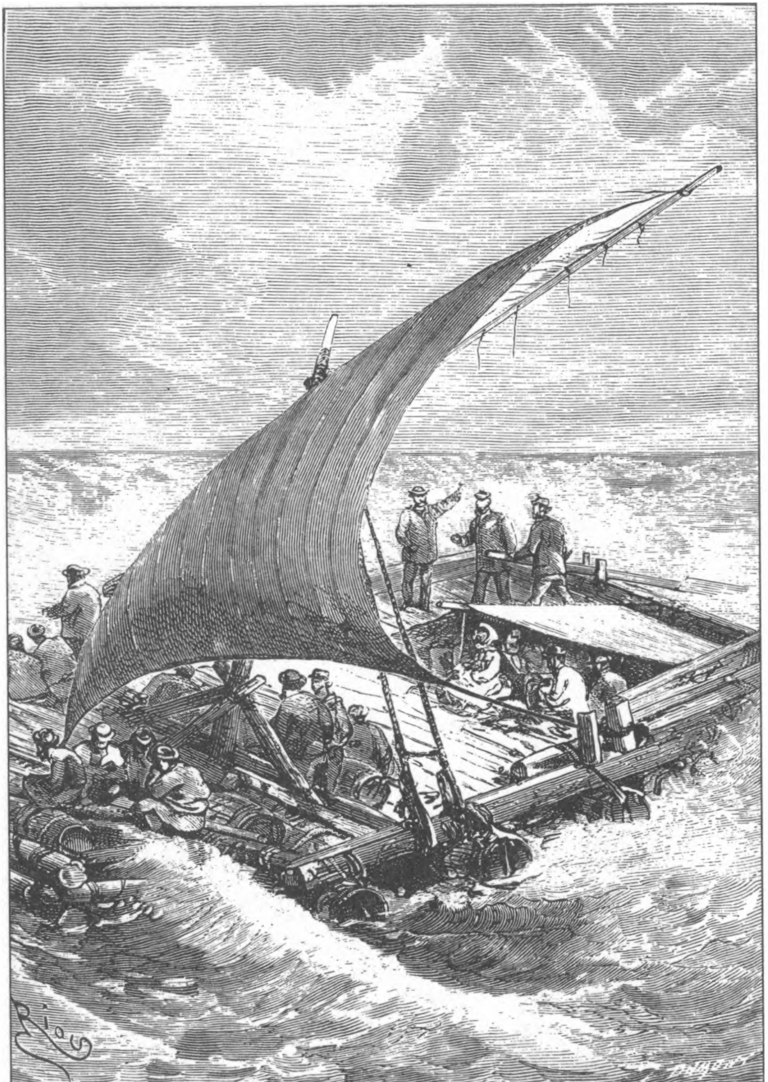
Įgulos nariai, išgirdę ryžtingą kapitono balsą, bemat atgauna šaltą kraują; nors kai kurie jūreiviai aiškiai rodo nepasitenkinimą, visi eina į savo vietas.

Auštant dienai Robertas Kertisas užlipa ant salingo (*salingas – rėmo pavidalo aikštelė burlaiviuose, įrengta stengos ir jos viršutinio tęsinio bramstengos sujungimo vietoje. – Vert.*) ir atidžiai apžvelgia horizontą. Ne! Plausto niekur nematyti! Ką daryti! Paruošti velbotą ir plaukti ieškoti, nors šis žygis gali būti ilgas ir pavojingas? Stipriai banguojant jūrai, tai padaryti neįmanoma – toks laivelis ilgai nepasipriešins bangoms. Vadinasi, reikia statyti naują plaustą, ir nedelsiant.

Bangavimas dar sustiprėjo, ir misis Kir pagaliau nutarė palikti savo vietą juto gale; ji irgi užsiropštė į grotmarsą ir ten sukniubo visiškai netekusi jėgų. Misteris Kiras kartu su Sailasu Hantliu įsikūrė formarse (*formarsas – marsas ant fokstiebio. – Vert.*). Šalia misis Kir ir mis Herbi prisiglaudė abu Leturneriai, prisispaudę vienas prie kito, nes šios aikštelės ilgis viso labo buvo dvylika pėdų. Tarp vantų nutiesti lynai, kurie padeda mums laikytis, kai ima stipriau supti. Be to, Robertas Kertisas liepė užtiesti virš marso burę, kuri truputį saugo abi moteris nuo plieskiančios saulės.

Jūreiviai laiku surinko, užkėlė į marsą ir stipriai pririšo prie štagų keletą statinaičių ir dėžių. Šios dėžės su konservais ir džiūvėsiais bei gėlo vandens statinaitės – visos mūsų menkos atsargos.

Dvidešimt šeštasis skyrius

Gruodžio penktoji

Karšta diena. Gruodis prie šešioliktosios paralelės jau ne rudens, o tikras vasaros mėnuo. Ką gi, reikia tikėtis pašėlusio karščio, jeigu vėjas neatvėsins svilinančių saulės spindulių kaitros.

Tačiau jūra nesiliauja banguoti. Bangos daužosi į „Čenslerio" korpusą, trim ketvirčiais nugrimzdusį į vandenį, lyg į kokią uolą. Putotos keteros siekia marsus ir mus gerokai aptaško, sakytum, tarsi lytų smulkus lietus.

Štai viskas, kas liko iš „Čenslerio" ir kas dar plūduriuoja audringos jūros paviršiuje: trys stiebai, virš jų – stengos, bušpritas (*bušpritas – horizontalus arba įstrižas stiebas, laivo priekyje, skirtas štagams tvirtinti ir įstrižosioms trikampėms burėms (kliveriams, stakseliams ir bomstakseliams) iškišti kad pagerėtų laivo manevringumas. – Vert.*), po kuriuo pakabintas velbotas, kad jo nesudaužytų bangos, paskui kabina ir bakas, sujungti tik siauro falšborto (*falšbortas – statmenas laivo borto tęsinys, medinė ar metalinė sienelė, juosianti viršutinį denį. Skirtas apsisaugoti nuo vandens, taip pat, kad žmonės nenukristų nuo denio. – Vert.*). Deja, visas denis nugrimzdęs po vandeniu.

Susisiekti tarp atskirų marsų labai sunku. Tiktai jūreiviai, laipiodami štagais, gali nuo vieno marso nusigauti į kitą. Apačioje tarp stiebų – nuo hakaborto iki bako – ritasi puto-

damos bangos lyg virš povandeninės uolos ir pamažu nuplėšia nuo bortų apkalos dalis; jūreiviai renka lentas. Iš tikrųjų tai siaubingas reginys keleiviams, susigrūdusiems ankštuose marsuose, – matyti po savimi siaučiantį vandenyną. Stiebai, kyšantys iš vandens, dreba nuo kiekvieno bangos smūgio, ir atrodo, jie tuoj tuoj bus nuplauti.

Geriausia, žinia, nežiūrėti, negalvoti, – bet ši bedugnė traukia, norisi pulti į ją!

Tačiau jūreiviai be perstojo darbuojasi prie antrojo plausto. Jiems praverčia stengos, bramstengos, rėjos; vadovaujant Robertui Kertisui, darbas virte verda. Matyt, „Čensleris" nuskęs dar negreitai: pasak kapitono, jis dar išsilaikys paviršiuje kurį laiką, nors ir pusiau nugrimzdęs. Kapitonas Robertas Kertisas seka, kad plaustas būtų suręstas kuo tvirtesnis. Kelionė laukia ilga, nes artimiausias krantas – Gvianos – nuo mūsų dar už kelių šimtų mylių. Todėl geriau vieną kitą dieną praleisti marsuose, o per tą laiką padaryti plaustą patikimesnį. Šiuo klausimu visi vieningos nuomonės.

Jūreiviai jau šiek tiek atsigavo, todėl triūsia gan draugiškai.

Ir tiktai vienas jūreivis, šešiasdešimtmetis senis, pražilęs klajodamas po jūras, mano, kad nėra ko palikti „Čenslerio". Tai airis O'Redis.

Sykį mudu vienu metu atsidūrėme kabinoje.

– Pone, – tarė jis, abejingiausiai kramtydamas tabaką, – bičiuliai mano, kad reikia palikti laivą. O aš taip negalvoju. Devynis kartus esu patyręs laivų avarijas, – keturis sykius atviroje jūroje ir penkis prie kranto. Avarijos jau virto vos ne mano profesija. O, aš puikiai išmanau, kaip elgtis sudužus laivui! Tai štai, tegu prasmegsiu šioje vietoje, jeigu meluoju, bet tie gudruoliai, kurie ieškodavo išsigelbėjimo ant plaustų arba valtyse, visada žūdavo! Kol laivas laikosi, nevalia jį palikti. Patikėkite manimi.

Gan ryžtingu tonu ištaręs šią tiradą, senasis airis, matyt, prabilęs, kad nuramintų savo sąžinę, vėl kažkur nuėjo,

nebeišspaudęs daugiau nė žodžio.

Šiandien trečią valandą pastebėjau, kad misteris Kiras ir buvęs kapitonas Sailasas Hantlis, sėdėdami formarse, kažko gyvai šnekučiuojasi. Naftos pirklys, matyt, kažką karštai įrodinėja savo pašnekovui, o tas prieštarauja. Sailasas Hantlis keletą sykių ir gan ilgai žvalgosi po jūrą bei dangų ir linguoja galvą. Pagaliau po ištisos barnių valandos Hantlis nusileidžia štagu ant bako, prieina prie grupės jūreivių, ir aš pametu jį iš akių.

Beje, aš neteikiu didelės reikšmės tam jų pokalbiui. Sugrįžtu į grotmarsą ir keletą valandų šnekučiuojuosi su abiem Leturneriais, mis Herbi ir Folstenu. Saulė kepina negailestingai, jeigu ne burė, pakeičianti tentą, mūsų padėtis būtų siaubinga.

Penktą valandą pietaujame. Kiekvienas gauna po džiūvėsį, truputį džiovintos mėsos ir pusę stiklinės vandens. Kamuojama karštligės misis Kir nevalgo. Mis Herbi slaugo ligonę, kartkartėmis sudrėkina vandeniu jos sukepusias lūpas. Nelaimingoji moteris labai kenčia. Abejoju, ar ji dar ilgai galės atlaikyti mūsų lemčiai tekusius išmėginimus.

Vyras nė sykio nepasidomėjo jos sveikata. Beje, buvo akimirka, kai man pasivaideno, kad pradėjo plakti ir šio egoisto širdis, kad jį pagavo nuoširdus gailestingumo protrūkis. Apie šeštą valandą misteris Kiras pakvietė keletą jūreivių, kažką dirbusių ant bako, ir paprašė jų padėti nusileisti iš formarso. Ar tik kartais jis nepajuto troškimo pabūti šalia žmonos, gulinčios grotmarse?

Jūreiviai ne tuoj atsiliepė į misterio Kiro kvietimą. Pastarasis ėmė garsiau šaukti, žadėdamas gerai sumokėti tiems, kurie padarys jam paslaugą.

Du jūreiviai – Berkė ir Sandonas – bemat puolė prie falšborto ir vantais užsikorė į marsą.

Pasiekę misterį Kirą, jie ilgai derėjosi. Aišku, kad jūreiviai užsiprašė didelės sumos, o misteris Kiras nenori jos mokėti.

Jūreiviai, matau, net rengiasi lipti atgal, palikę keleivį marse. Bet pagaliau abi pusės pasiekia susitarimą, misteris Kiras išsitraukia pluoštą dolerių ir paduoda vienam jūreiviui. Pastarasis atidžiai perskaičiuoja pinigus, – mano galva, ne mažiau kaip šimtą dolerių.

Jūreiviai privalo pristatyti misterį Kirą ant bako. Berkė ir Sandonas apvynioja jo kūną virve, kurią paskui apsuka apie štagą. Jie nuleidžia keleivį tarsi ryšulį, pakratydami jį aidint jūreivių juokui ir patyčioms.

Bet aš apsirikau. Misteris Kiras neturi nė menkiausio noro užsikarti į grotmarsą ir pabūti prie savo žmonos. Jis pasilieka ant bako kartu su Sailasu Hantliu, kuris jo ten lūkuriuoja. Greitai ima temti, ir aš nieko nebeįžiūriu.

Atėjo naktis, aprimo vėjas, bet jūra vis dar stipriai banguoja. Dar ketvirtą valandą dienos pasirodęs mėnulis tik retsykiais žvilgčioja pro siauras debesų properšas. Ilgi, sluoksniuoti debesys, susigrūdę horizonte, parausta, o tai žada rytdienai stiprų vėją. Duok Dieve, kad jis vėl papūstų iš žiemryčių ir imtų mus nešti link kranto! O jeigu vėjo kryptis pasikeis, mūsų laukia neišvengiama pražūtis. Juk, šiaip ar taip, lipsime ant plausto, kuris gali plaukti tik pavėjui.

Robertas Kertisas užlipo į grotmarsą aštuntą valandą vakaro. Atrodo, jis ne per daug patenkintas tuo, ką mato aplinkui, ir stengiasi atspėti, ką visiems mums siūlo rytdiena. Ketvirtį valandos kapitonas stebi dangų; prieš nusileisdamas, netardamas nė žodžio, paspaudžia man ranką ir grįžta į savo įprastą vietą – kabiną.

Mėginu užmigti marse, tarp ankštai susigrūdusių žmonių, bet neima miegas. Kamuoja miglotos nuojautos, kelia nerimą visiškai nurimęs vėjas, – šioji ramybė man atrodo kažkokia grėsminga. Tik retkarčiais lengvas dvelktelėjimas pralekia tarp laivo takelažo, vos vos virpčioja metaliniai lynai. Beje, jūra ne visai tokia jau rami. Bangos skrieja visai nemenkos, – matyt, kažkur toli siaučia audra.

Vienuoliktą valandą vakaro ima ryškiai šviesti mėnulis, išlindęs iš po debesų, sužvilga bangos, tarsi pačios spinduliuotų šią šviesą.

Atsikeliu, įsižiūriu į tolį. Keista, bet akyse šmėkščioja kažkoks juodas taškas, kuris tai pakyla, tai leidžiasi ant žvilgančios jūros paviršiaus. Ne, ten ne uola, ne, nes lekia kartu su bangomis. Kas gi ten galėtų būti?

Mėnulį vėl uždengia tiršti debesys, tamsa pasidaro neįžvelgiama; ką gi, atsigulu palei kairiojo borto vantą.

Dvidešimt septintasis skyrius

Gruodžio šeštoji

Pasisekė keletą valandų numigti. Ketvirtą valandą ryto mane ūmai pažadina vėjo švilpesys. Pro audros, drebinančios stiebus, riaumojimą girdžiu Roberto Kertiso balsą.

Atsikeliu. Stipriai įsitvėręs lyno, mėginu įžiūrėti, kas čia aplinkui darosi.

Tamsoje girdisi dundanti jūra. Tarp stiebų, virpančių nuo šoninio supimo, šuoliuoja putotos bangos – greičiau mirtinai melsvos negu baltos. Baltuojančiame jūros fone, laivagalio pusėje, matau du juodus šešėlius. Tai kapitonas Kertisas ir bocmanas. Jų balsus, vos išskiriamus iš jūros griausmo ir vėjo švilpesio, mano ausys pagauna lyg dejones.

Tą akimirką pro šalį praeina vienas jūreivis, kuris buvo įlipęs į marsą, kad sutvarkytų kažkokias virves.

– Kas atsitiko? – klausiu jo.

– Pasikeitė vėjas...

Jūreivis dar kažką sako, tačiau aš nebesuprantu jo žodžių. Išgirstu kažką panašaus į „papūtė į priešingą pusę"!

– Į priešingą pusę! Vadinasi, dabar pučia ne žiemryčių vėjas, o pietvakarių, taigi dabar mus neša nuo kranto į atvirą jūrą! Ką gi, nuojauta manęs neapgavo!

Lėtai aušta diena. Pasirodo, vėjas – žiemvakarių, taigi nors pučia ne tiesiai nuo kranto, bet tai mums irgi ne geriau. Jis tolina mus nuo žemės. Bet to dar maža. Vanduo virš denio

pakilo iki penkių pėdų, taigi falšborto jau nebematyti. Per naktį „Čensleris" dar giliau nugrimzdo į vandenį; bakas ir kabina vos matosi virš bangų, kurios be perstojo juos puola. Vėjas stiprėja. Robertas Kertisas ir jūreiviai jau baigia tvarkyti plaustą, bet dirba lėtai dėl stipraus bangavimo; reikia imtis pačių rimčiausių priemonių, kad bangos nesudaužytų plausto anksčiau, negu jis bus galutinai baigtas.

Tėvas ir sūnus Leturneriai kaip tik stovi šalia manęs. Pradėjo labai stipriai supti, todėl senasis palaiko Andrė.

– Marsas lūžta! – sušunka senasis Leturneris, klausydamasis, kaip traška nedidelė aikštelė, kurioje mes prisiglaudėme.

Išgirdusi šiuos žodžius, mis Herbi pakyla ir sako, rodydama į misis Kir, išsitiesusią prie jos kojų:

– O ką gi mums daryti?

– Pasilikti čia, – atsakau.

– Mis Herbi, – priduria Andrė, – marsas kol kas pats patikimiausias prieglobstis. Nieko nesibaiminkite...

– Ne dėl savęs baiminuosi, – ramiai pareiškia jaunoji mergina, – o dėl tų, kurie brangina savo gyvybę.

Penkiolika minučių po aštuonių bocmanas šaukia jūreiviams:

– Ei, jūs ten ant bako!

– Kas yra, bocmane? – atsiliepia vienas iš jūreivių, regis, O'Redis.

– Ar ne pas jus velbotas?

– Ne, bocmane.

– Aha, vadinasi, šėlioja po jūrą!

Iš tikrųjų velboto po bušpritu jau nėra, ir tuojau pat visi pastebi, kad kartu su juo dingo misteris Kiras, Sailasas Hantlis ir trys įgulos nariai – vienas škotas ir du anglai. Tik dabar supratau, apie ką vakare tarėsi misteris Kiras ir Sailasas Hantlis. Bijodami, kad „Čensleris" paskęs anksčiau, negu bus suręstas plaustas, jie nutarė pabėgti ir, papirkę tris jūreivius,

pagrobė velbotą. Tai štai kokį ten juodą tašką mačiau naktį. Niekšas metė savo žmoną ir paliko ją likimo valiai! Niekšas buvęs kapitonas paliko savo laivą! Jie pagrobė iš mūsų velbotą – vienintelį mums likusį laiviūkštį!

– Penki žmonės išsigelbėjo! – sako bocmanas.

– Penki žmonės jau žuvo! – prieštarauja senis airis.

Kad ir kaip ten būtų, bet siaučiančios jūros vaizdas tarsi patvirtina O'Redžio žodžius.

Dabar „Čensleryje" liko tik dvidešimt du žmonės. Kiek dar po kurio laiko mūsų liks?

Sužinojusi apie niekingą Hantlio dezertyravimą ir apie pavogtą velbotą, įgula prapliumpa keikti bėglius. Jeigu likimas sugrąžintų juos atgal į „Čenslerį", jie brangiai sumokėtų už savo išdavystę!

Aš patariu nieko nesakyti misis Kir apie jos vyro pabėgimą. Nelaimingąją moterį kamuoja karštligė, su kuria mes neturime kaip kovoti, nes katastrofa įvyko taip greitai, jog nespėjome išsaugoti vaistinėlės. Bet jeigu ir turėtume vaistų, argi jie padėtų šioje padėtyje, kurioje dabar atsidūrė misis Kir?

Dvidešimt aštuntasis skyrius

Gruodžio šeštoji. Tęsinys

„Čensleris" sunkiai išlaiko pusiausvyrą tarp siaučiančių bangų. Visiškai tikėtina, kad laivo korpusas neatlaikys ir suirs; be to, jis vis giliau grimzta į jūrą.

Laimei, plaustas numatomas baigti vakare. Galėsime persikraustyti ant jo, jei tiktai Robertas Kertisas nesumanys to daryti rytoj auštant. Plausto pagrindas padarytas kaip reikiant. Sijos surištos stipriomis virvėmis, o kadangi jos dedamos kryžmai, tai visas įrenginys iškyla virš vandens paviršiaus per dvi pėdas. Plaustas išklotas falšborto lentomis, kurias atplėšė bangos, o susirinko jūreiviai.

Vakarop ant plausto įgulos nariai pradeda krauti visas išlikusias atsargas, bures, prietaisus, instrumentus. Turime skubėti, kadangi grotmarsas jau stūkso virš vandens tik per dešimt pėdų, o nuo bušprito besimato tik stipriai pakrypęs laivagalis.

Tikrai nuoširdžiai nustebsiu, jeigu rytoj „Čensleris" nesusilauks galo.

Na, o mūsų dvasinė būsena? Stengiuosi susivokti, kas vyksta mano širdyje.

Kad ir kaip ten būtų, jaučiu gilų abejingumą, bet ne nuolankumą likimui. Ponas Leturneris gyvena vien tik savo sūnumi, kuris savo ruožtu galvoja tik apie tėvą. Andrė demonstruoja vyrišką krikščionio nuolankumą, labai primenantį mis

Herbi nuotaiką. Folstenas visada lieka Folstenu, ir – atleisk man, Viešpatie! – vis rašosi kažkokius skaičius užrašų knygutėje. Misis Kir miršta, nors ją rūpestingai globoja jaunoji mergina, be to, ir aš negailiu savo pastangų.

Kai dėl jūreivių, tai du ar trys ramūs, o visi kiti pametę galvas. Daugumą jų valdo laukiniai instinktai, kurie gali vyriškius pastūmėti griebtis kraštutinių priemonių. Šiuos žmones, patekusius į Oveno ir Džinkstropo įtaką, bus sunku suvaldyti, kai visi atsidursime ant nedidelio plausto.

Leitenantas Volteris labai nusilpo; nors ir rodo vyrišką atkaklumą, tačiau jau nebepajėgia vykdyti savo priedermių. Robertas Kertisas ir bocmanas – energingi, nepalenkiami žmonės, „stipriai grūdinti" vyrai, – jei vartosime išsireiškimą, paplitusį metalurgijoje.

Apie penktą valandą vakaro baigė savo kančias viena bendros nelaimės bičiulė: misis Kir mirė po sunkios agonijos, tikriausiai jau nebesuvokusi savo padėties pavojingumo. Pasigirdo atodūsis, kitas – ir viskas. Mis Herbi iki paskutinės valandėlės ja dar rūpinosi, – merginos elgesys mus visus labai sujaudino!

Naktis praslinko be jokių įvykių. Rytmetį, vos ėmė brėkšti, aš paliečiau mirusiosios ranką, – moteris jau buvo atšalusi. Kūno negalime palikti marse. Mis Herbi ir aš suvyniojome misis Kir į jos drabužius. Paskui sukalbėjome keletą maldų už nelaimingosios sielos ramybę, ir pirmoji mus užgriuvusių nelaimių auka išnyko putotoje jūroje.

O vienas jūreivis, sėdėdamas ant vantų, ištarė baisius žodžius:

– Greitai pasigailėsite, kad išmetėte į jūrą lavoną!

Staiga atsigręžiu. Tai Ovenas. Ir man šauna keista mintis, kad juk ir iš tikrųjų ateis diena, kai liksime be maisto.

Dvidešimt devintasis skyrius

Gruodžio septintoji

Laivas vis giliau grimzta į vandenį, kuris jau beveik siekia formarsą. Jutą ir baką irgi apsėmė jūra, nebematyti bušprito galo. Tarp bangų kyšo tik trys stiebai.

Bet plaustas jau paruoštas, ant jo sukrovėme viską, ką tik galėjome rasti. Priekinėje plausto dalyje įtaisytas lizdas stiebui, kurį palaikys vantai, pritvirtinti prie aikštelės kraštų. Grotbombramselis (*grotbombramselis – grotstiebio ketvirtojo aukšto tiesioji burė. – Vert.*) pririštas prie rėjos, – jis padės mums pasiekti krantą.

Kas žino, ar išsigelbėsime ant šio netvirto lentinio plausto, nes „Čensleris" vis tiek pasmerktas žūti? Viltis taip giliai įsišaknija žmogaus širdyje, jog aš vis dar jos neprarandu!

Jau septinta valanda ryto. Rengiamės galutinai persikraustyti ant plausto. Ūmai „Čensleris" pradeda spėriai grimzti į vandenį; dailidės ir jūreiviai, triūsiantys ant plausto, priversti nukirsti švartavimosi lynus, kad kartu su laivu nepatektų į vandens sūkurį.

Visi pajuntame baisų nerimą: kaip tik tą akimirką, kai bedugnė rengiasi praryti laivą, plaustas, vienintelis mūsų išsigelbėjimas, gali nuplaukti į šalį!

Du jūreiviai ir junga pametę galvas puola į jūrą paskui plaustą, tačiau nepajėgia grumtis su bangomis. Netrukus mums visiems pasidaro aišku, kad jie nebesugebės nei pasiekti

plaustą, nei grįžti į laivą, – bangos ir vėjas pernelyg stiprūs. Robertas Kertisas apsivynioja apie juosmenį virvę ir šoka jiems padėti. Beprasmiškas aukojimasis! Anksčiau, negu jis spėjo priplaukti prie vyrų, trys nelaimingieji, nepaisant jų beviltiškų pastangų, pranyksta gelmėse, veltui tiesdami į mus rankas!

Jūreiviai ištraukia iš vandens Robertą Kertisą, kurį gerokai apdaužė bangos,– jos jau siekia stiebų viršūnes.

O Daulasas ir jūreiviai vėl mėgina priartėti prie laivo, energingai mosuodami kartimis, kuriomis iriasi tarsi irklais. Po valandos įtempto darbo, po valandos, pavirtusios mums ištisu amžiumi, nes jūra per šį laiką pakilo iki marsų, plaustas, bangų nuneštas tik už dviejų kabeltovų (*apie keturis šimtus metrų.– Aut.*), vėl priartėjo prie „Česlerio". Bocmanas sviedžia Daulasui švartavimo lynus, ir plaustas vėl pririšamas prie grotstiebio takelažo.

Negalime gaišti nė valandėlės: prie skęstančio laivo susidaro stiprus sūkurys, o vandens paviršiuje atsiranda didžiuliai burbulai.

– Ant plausto! Ant plausto! – šaukia Robertas Kertisas.

Visi puolame ant plausto. Andrė Leturneris, įsitikinęs, jog mis Herbi jau nulipo, pats sėkmingai nusigauna ant plausto aikštelės, o paskui sūnų ir tėvas. Per keletą minučių sulipame visi, išskyrus kapitoną Kertisą ir senąjį jūreivį O'Redį.

Robertas Kertisas stovi grotmarse. Jis paliks savo laivą tik tada, kai pastarasis ims grimzti į bedugnę. Tai jo pareiga ir jo teisė. Nežinia, koks jaudulys suima kapitoną šią valandėlę – atsisveikinimo su „Čensleriu" valandėlę, kai jam iš po kojų dingsta laivas, kurį myli, kuriam dar vadovauja!

Airis irgi stovi formarse.

– Lipk ant plausto, jūreivi! – šaukia jam kapitonas.

– Argi laivas skęsta? – šaltakraujiškai klausia užsispyręs senis.

– Taip. Jau skęsta.

– Vadinasi, jau laikas, – atsako O'Redis, stovėdamas iki juosmens vandenyje.

Ir, krestelėjęs galvą, šoka ant plausto.

Robertas Kertisas dar vis stovi marse; žvilgsniu atsisveikina su laivu ir paskutinis jį palieka.

Laikas! Jūreiviai neskubėdami nukerta švartavimosi lynus, ir plaustas palengva tolsta nuo žūstančio laivo.

Visi žvelgiame į tą pusę, kur grimzta „Čensleris". Iš pradžių dingsta fokstiebio viršūnė, paskui – grotstiebio ir galiausiai iš gražuolio „Čenslerio" nebelieka net pėdsako.

Trisdešimtasis skyrius

Gruodžio septintoji. Tęsinys

Nešantis mus plaustas nuskęsti negali. Jis suręstas iš sijų, kurios bet kokiomis aplinkybėmis vis tiek laikysis vandens paviršiuje. Bet ar nesudaužys jo bangos? Nenutrūks lynai, kuriais jis surištas? Nepraris jūra saujelės žmonių, patyrusių laivo katastrofą ir susirinkusių šiame kevale?

Iš dvidešimt aštuonių žmonių, išplaukusių „Čensleriu" iš Čarlstono, dešimt jau žuvo.

Vadinasi, liko aštuoniolika žmonių ant plausto, kurio ilgis tik keturiasdešimt, o plotis – dvidešimt pėdų.

Štai vardai tų, kurie liko gyvi: Leturneriai, inžinierius Folstenas, mis Herbi ir aš – keleiviai; kapitonas Robertas Kertisas, leitenantas Volteris, bocmanas, bufetininkas Hobartas, virėjas negras Džinkstropas, dailidė Daulasas ir septyni jūreiviai: Ostinas, Ovenas, Vilsonas, O'Redis, Berkė, Sandonas ir Fleipolas.

Ar jau ne per daug Dangus pasiuntė mums nelaimių per šias septyniasdešimt dvi dienas – nuo to laiko, kai palikome Amerikos krantus? Ar jau nepakanka sunkios kančių naštos, slegiančios mūsų pečius? Netgi patys patikliausi nebedrįsta ko nors viltis.

Bet nereikia galvoti apie ateitį, geriau rūpinkimės dabartimi ir kasdien pasižymėkime visus nenumaldomos dramos epizodus.

Su plausto keleiviais skaitytojas jau susipažino. Keletą žodžių tarsiu apie maisto produktus ir daiktus, kuriuos pasisekė išsaugoti.

Robertas Kertisas galėjo sukrauti į plaustą tik tai, ką pavyko paimti iš kambuzo; didžioji dalis maisto pradingo tą akimirką, kai po vandeniu atsidūrė „Čenslerio" denis. Mūsų atsargos tikrai skurdžios, jeigu turėsime galvoje, jog reikės maitinti aštuoniolika žmonių ir galbūt gana ilgą laiką, kol išvysime laivą ar žemę. Džiūvėsių statinaitė, džiovintos mėsos statinaitė, nedidelė degtinės statinukė, dvi statinės gėlo vandens – štai ir viskas, ką mums pavyko išgelbėti. Todėl jau nuo pirmos dienos turime laikytis nustatyto raciono.

Atsarginių drabužių neturime jokių. Keletą burių vienu metu naudosime ir kaip antklodes, ir kaip priedangą. Instrumentai, priklausantys dailidei Daulasui, sekstantas ir kompasas, žemėlapis, lenktiniai peiliai, metalinis arbatinukas, skardinis puodelis, su kuriuo niekada nesiskiria senasis airis O'Redis, – štai ir visi įrankiai bei apyvokos daiktai, kuriuos čia turime. Visos dėžės, gulėjusios ant denio ir skirtos pirmajam plaustui, nuskendo, kai „Čensleris" ėmė grimzti į jūrą, o paskui jau niekas nebegalėjo prasibrauti į triumą ir paimti likusių.

Mūsų padėtis sunki, bet nusiminti nėra reikalo. Nelaimei, reikia tik baimintis, kad, senkant fizinėms jėgoms, daugelis praras valią grumtis su nebūtimi. Be to, tarp mūsų esama žmonių su nedorais polinkiais. Suvaldyti juos bus nelengva.

Trisdešimt pirmasis skyrius

Gruodžio septintoji. Tęsinys

Pirmoji diena praslinko be nuotykių.

Šiandien aštuntą valandą ryto kapitonas Kertisas surinko mus visus – ir keleivius, ir jūreivius.

– Mano bičiuliai, – tarė jis, – išklausykite mane. Aš vadovauju plaustui, kadangi vadovavau ir „Čenslerio" laivui, todėl tikiuosi, jog visi man paklusite. Galvosime tik apie tai, kaip visiems išsigelbėti, veiksime draugiškai, ir tegu pasigaili mūsų Aukščiausiasis!

Šiems kapitono žodžiams visi pritarė.

Vėjelis, kurio kryptį kapitonas nustatė pagal kompasą, sustiprėjo ir ėmė pūsti iš šiaurės – mums labai palankia kryptimi. Turime nedelsdami juo pasinaudoti, kad kuo greičiau pasiektume Amerikos krantus. Dailidė Daulasas pradėjo statyti stiebą, kuriam lizdas jau buvo paruoštas priekinėje plausto dalyje; jis padarė dvi atramas, kad stiebas būtų atsparesnis. Tuo laiku bocmanas ir jūreiviai pritaisė mažą bombramselį prie rėjos, specialiai jam skirtos.

Pusę dešimtos stiebas jau pastatytas ir su vantais įtvirtintas. Burė iškelta, halsas nustatytas, škotas (*škotai – laivavirvės žemutiniams burių kampams įtempti, pačioms burėms valdyti. – Vert.*) įtemptas, ir genamas vėjo plaustas gana sparčiai plaukia; šiaurys vis stiprėja.

Vos tik baigęs šį darbą, dailidė ėmėsi meistrauti vairą, kuris

leis mums laikytis norimos krypties. Robertas Kertisas ir inžinierius Folstenas duoda dailidei patarimus ir nurodymus. Po dviejų valandų triūso pasiseka prie užpakalinės plausto dalies pritaisyti kažką panašaus į laivagalio irklą, kokį, regis, naudoja malajiečiai.

Šiuo metu kapitonas Kertisas atlieka būtinus stebėjimus, kad tiksliai apskaičiuotų mūsų buvimo koordinates, o atėjus vidurdieniui išmatuoja ir saulės aukštį. Štai jo stebėjimų rezultatai:

Šiaurės platuma – 15°7′.

Vakarų ilguma – 49°35′, skaičiuojant nuo Grinvičo meridiano.

Pažymėtas žemėlapyje, šis taškas rodo, kad mes esame apytikriai už šešių šimtų penkiasdešimties mylių į šiaurės rytus nuo Paramaribo, mums artimiausios Pietų Amerikos žemyno dalies, tai yra nuo olandų Gvianos krantų.

O iš tikrųjų negalime net ir pučiant pasatams tikėtis, jog mums pasiseks per dieną nuplaukti daugiau kaip po dešimt ar dvylika mylių tokiu netobulu statiniu kaip plaustas, negalinčiu pasipriešinti vėjui. Kitaip sakant, esant net ir palankiausioms aplinkybėms, mums reikės dviejų mėnesių, kad pasiektume krantą, jeigu anksčiau nesutiksime kokio nors laivo, nors tai – mažai tikėtinas dalykas. Šioje Atlanto vandenyno dalyje laivai kursuoja kur kas rečiau negu toliau į šiaurę arba į pietus. Nelaimei, esame nunešti į šalį nuo kelių, kuriais plaukioja anglų arba prancūzų transatlantiniai laivai, keliaujantys į Antilų salas arba į Braziliją; taigi geriau neturėti vilties atsitiktinai ką nors sutikti. O jeigu prasidės štilis, jeigu vėjas pasikeis ir ims nešti mus į rytus, galimas daiktas, mums reikės jau ne dviejų, o keturių ar šešių mėnesių; o juk mūsų maisto atsargos baigsis po trijų mėnesių!

Taigi atsargumas reikalauja, kad jau nuo pirmosios dienos apribotume savo poreikius. Šiuo reikalu kapitonas Kertisas tariasi su mumis, todėl įsivedame griežtą režimą, kurio privalėsime visąlaik laikytis. Racioną nustatome visiems

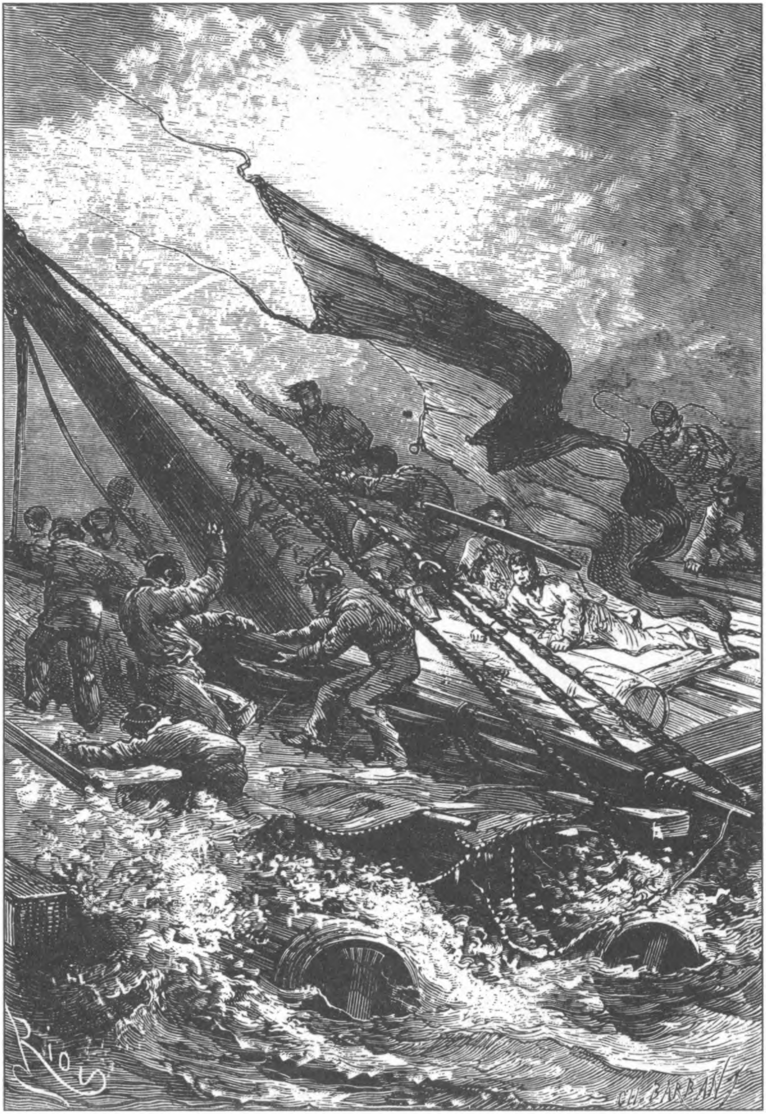
vienodą, be to, atsižvelgėme, kad galėsime ištverti ir pusiau malšindami alkį ir troškulį. Valdyti plaustui nereikia didelių fizinių pastangų, todėl galime tenkintis ir menku daviniu. Degtinė – o statinaitėje jos yra tik penki galonai (*apie dvidešimt tris litrus. – Aut. Galonas – 3,785 l (JAV), 4,546 l (angl.). – Vert.*) – bus išdavinėjama itin taupiai. Niekas neturi teisės kišti nagų prie jos be kapitono leidimo.

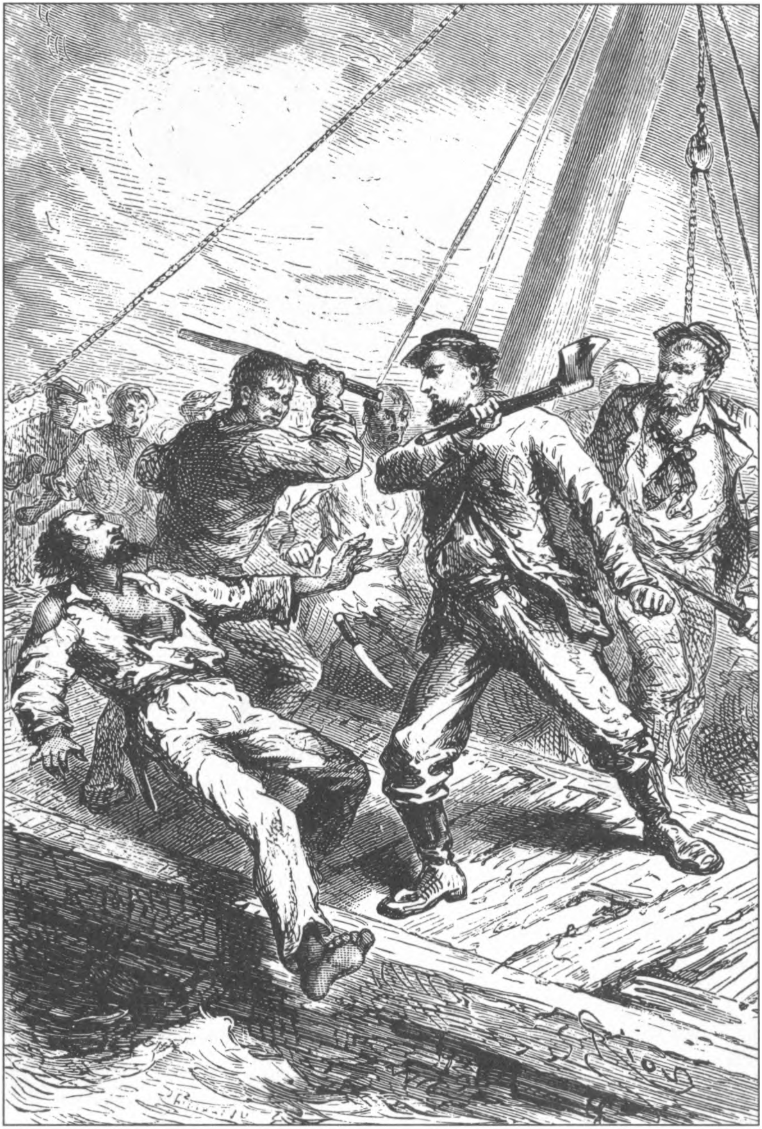
Režimas ant plausto nustatytas štai toks: žmogui per dieną penkios uncijos (*apie 30 gramų. – Aut. Uncija – 28,35 g. – Vert.*) mėsos ir penkios uncijos džiūvėsių. Nedaug, bet, deja, nieko nepadarysi, nes aštuoniolika žmonių per dieną suvalgo daugiau kaip po penkis svarus kiekvieno produkto, tai yra per tris mėnesius – po šešis šimtus svarų. Mes dabar turime ne daugiau kaip po šešis šimtus svarų mėsos ir džiūvėsių. Vadinasi, negalime didinti raciono. Vandens turime apie šimtą trisdešimt du galonus (*apie šešis šimtus litrų. – Aut.*), todėl nutariame, kad kiekvienas žmogus per dieną gaus po vieną pintą (*pinta – 0,4732 l (JAV), 0,5683 l (angl.). – Vert.*); taigi ir vandens turėtų pakakti trims mėnesiams.

Kiekvieną dieną dešimtą valandą ryto bocmanas išduos maisto atsargas. Visi keleiviai gaus dienai savo džiūvėsių ir mėsos porcijas, o valgyti galės, kada ir kaip norės. Dėl indų stokos – juk mes neturime nieko, išskyrus arbatinuką ir airio puodelį, – vanduo bus dalijamas du sykius per dieną – dešimtą valandą ryto ir šeštą vakaro, – kiekvienas turės jį čia pat išgerti.

Turiu pabrėžti, kad mes neprarandame vilčių padidinti savo atsargas: lietus ir žvejyba gali mums nemenkai padėti. Ant plausto pastatytos dvi tuščios statinės, tikintis, kad lietus jas pripildys. O žvejojimo įrankius apsiėmė padaryti jūreiviai.

Štai kokių priemonių ėmėmės. Visoms joms pritarėme ir griežtai laikysimės. Tik įsivedus patį griežčiausią režimą, įmanoma tikėtis, jog išvengsime bado šmėklos. Žiaurūs išmėginimai išmokė mus įžvalgumo, ir jeigu mums vis dėlto teks kęsti dar didesnius sunkumus, tai tik todėl, jog lemtis smogs naujus smūgius!

Riou
CH. BARBANT

Trisdešimt antrasis skyrius

Nuo gruodžio aštuntosios iki septynioliktosios

Atėjus vakarui visi sulindome po burėmis. Po ilgo tūnojimo „Čenslerio" marse keletą valandų numigau. Plaustas, palyginti nedaug nugrimzdęs, plaukia gana lengvai. Jūra rami, bangos mums negrasina. Nelaimei, jos aprimo tik todėl, jog nusilpo vėjas; paryčiui esu priverstas įrašyti į dienoraštį: štilis.

Išaušus kitai dienai, neturėjau nieko nauja įrašyti. Tėvas ir sūnus Leturneriai irgi numigo pusę nakties. Mes dar sykį paspaudėme vieni kitiems rankas. Ilsėjosi ir mis Herbi; jos veidas jau nebeatrodo toks pavargęs, o ji pati kaip visada buvo labai rami.

Dabar esame žemiau vienuoliktosios paralelės. Tvyro didelis karštis, saulė ryškiai plieskia. Oras karštas ir drėgnas. Vėjas pučia gūsiais, o tarp gūsių, kurie, deja, gana reti, burė nejudėdama karo ant stiebo. Tačiau Robertas Kertisas ir bocmanas iš kai kurių požymių, kuriuos supranta tik jūrininkai, konstatuoja, jog kažkokia srovė neša mus į vakarus – po dvi mylias per valandą greičiu. Tai būtų didelė sėkmė, kuri labai sutrumpintų mūsų kelionę. Norime tikėti, kad kapitonas ir bocmanas neapsiriko – juk nuo pačių pirmųjų dienų šitaip kaitinant saulei vargu ar pakaks nustatytų vandens normų, kad numalšintume troškulį!

Beje, nuo to laiko, kai mes palikome „Čenslerį", arba tiksliau – jo marsus, ir užsiropštėme ant plausto, padėtis labai

pagerėjo. Juk „Čensleris" bet kurią akimirką galėjo nuskęsti, o ši medinė aikštelė, ant kurios dabar glaudžiamės, palyginti saugi. Taip, kartoju, padėtis tikrai labai pagerėjo, todėl palyginti su anomis dienomis jaučiamės visai neblogai. Turime ir kai kurių patogumų. Galime vaikščioti po plaustą. Dieną susirenkame, kalbamės, ginčijamės, žvalgomės į jūrą. Naktį miegame po burių priedanga. Linksminamės spoksodami į horizontą, akimis sekdami į vandenį nuleistus žvejojimo įnagius.

– Pone Kazalonai, – sako man Andrė Leturneris, praėjus kelioms dienoms po plaukimo plaustu, – man regis, jog čia mes gyvename taip pat ramiai kaip ir Hem Roko saloje.

– Taip, brangusis Andrė.

– Bet pridursiu, kad plaustas prieš salą turi svarbų pranašumą: jis nestovi vietoje.

– Kai pučia palankus vėjas, Andrė, pranašumas tikrai plausto pusėje, bet jeigu vėjas pasikeičia...

– Sutinku, pone Kazalonai! – atsako jaunuolis. – Nežvelkime į ateitį pernelyg niūriai. Daugiau tikėjimo!

Tikėjimas įkvepia mus visus! Taip! Mums ima atrodyti, kad jau baigėsi baisieji išmėginimai! Aplinkybės pasikeitė į gerąją pusę. Visi beveik nusiraminome.

Nežinau, kas dedasi Roberto Kertiso sieloje, ir negaliu pasakyti, ar jis pritaria mūsų džiaugsmingoms viltims. Daugiausia laiko leidžia atskirai nuo mūsų. Tokį jo elgesį, žinia, galima paaiškinti tuo, jog jį slegia milžiniška atsakomybė. Jis yra kapitonas, jis privalo gelbėti ne tik savo, bet ir mūsų gyvybes! Esu įsitikinęs, kad Kertisas šitaip ir supranta savo pareigą. Todėl dažnai sėdi visas paskendęs mintyse, o mes stengiamės be reikalo jam netrukdyti.

Slenkant šitoms be galo ilgoms valandoms, dauguma jūreivių miega priekinėje plausto dalyje. Pagal kapitono įsakymą kita plausto dalis paskirta keleiviams; joje pastatyta palapinė, kuri teikia mums šiek tiek pavėsio. Šiaip ar taip, jaučiamės

patenkinamai. Tiktai leitenantas Volteris niekaip negali pasveikti. Mūsų rūpinimasis juo kol kas neduoda apčiuopiamos naudos, nes vyriškis kasdien silpnėja.

Tiktai dabar kaip reikiant įvertinau Andrė Leturnerį. Šis šaunus vyrukas – mūsų mažo būrelio siela. Jis turi originalų protą, jo svarstymai dažnai stulbina savo novatoriškumu ir originalumu. Pašnekesiai su juo smagūs, o kartais ir labai pamokantys. Kai Andrė kalba, jo truputį liguistas veidas itin pagyvėja. Tėvas, galima sakyti, net svaigsta nuo jo žodžių. Kai kada paima sūnų už rankos ir nepaleidžia ištisas valandas.

Mis Herbi kaip visada labai santūri, bet retsykiais dalyvauja mūsų pokalbiuose. Visi mes stengiamės atitraukti ją nuo minčių apie prarastus žmones, kurie buvo laikomi jos globėjais. Ši jauna mergina, galima sakyti, nuoširdžiai susidraugavo su vyresniuoju Leturneriu, tapo jam tarsi dukra; kai ji kreipiasi į jį, jos žodžiuose jaučiu laisvumą, kurį galima paaiškinti tuo, jog Leturneris jau nebejaunas vyriškis. Leturneriui atkakliai prašant, mis Herbi papasakojo apie savo gyvenimą, kupiną narsos ir pasiaukojimo. Ko gali tikėtis vargšė našlaitė? Ji pragyveno dvejus metus misis Kir namuose ir dabar pasiliko be jokių lėšų, bet ramiai tiki ateitimi, nes yra pasirengusi iškentėti bet kokius išmėginimus. Mis Herbi mums kelia pagarbą savo charakteriu, savo dorovine jėga, todėl iki šiol nė vienas iš pačių šiurkščiausių žmonių, plaukiančių kartu, nedrįso jos įžeisti nei žodžiu, nei veiksmu.

Gruodžio dvyliktąją, tryliktąją, keturioliktąją jokių permainų mūsų gyvenime neįvyko. Vėjas kaip ir anksčiau pūtė gūsiais. Niekas nekliudė plaustui ramiai slinkti vandens paviršiumi. Jokių darbų ant plausto nereikėjo dirbti. Nebuvo netgi reikalo perdaryti vairą, tiksliau – užpakalinį irklą. Plaustą palengva gena vėjas, mūsų įrenginys pakankamai stabilus, nesvyra nei į vieną, nei į kitą pusę. Plausto priekinėje dalyje visada budi keli jūreiviai: jiems įsakyta akylai stebėti jūrą.

Jau prabėgo savaitė nuo to laiko, kai palikome „Čenslerį".

Pastebiu, kad mes pripratome prie savojo režimo – bent jau prie maisto raciono. Tiesa, mums kol kas nereikia eikvoti fizinių jėgų kokiam nors darbui. Kaip sako paprasti žmonės, „mes neišsekiname savęs", – štai posakis, tiksliai perteikiantis mano mintį; mūsų sąlygomis nedaug reikia žmogui, kad palaikytų jėgas. Pats sunkiausias dabar dalykas – trūksta vandens: šitokioje kaitroje aiškiai nepakanka skiriamos porcijos.

Gruodžio penkioliktąją šalia plausto pasirodė gausybė žuvų. Nors mūsų žvejybos įnagiai tėra viso labo ilgos virvės su užlenktomis vinimis galuose ir džiovintos mėsos gabalėliais vietoj masalo, sugauname aibę žuvų, – tokios jos godžios.

Taip, žvejyba iš tikrųjų nuostabi, todėl šiandien ant plausto tikra šventė. Mes kepame žuvį ant iešmų, verdame jūros vandenyje, užkūrę laužą plausto priekinėje dalyje. Kokia puota! Be to, papildome savo atsargas... Žuvų visur pilna, nes per dvi dienas jų prigaudėme gal du šimtus svarų. Jeigu dar užeitų lietus, tai daugiau nieko ir nebetrokštume.

Nelaimei, žuvys neilgai lydėjo mūsų plaustą. Gruodžio 17 dieną jūros paviršiuje pasirodė keli stambūs rykliai – iš dėmėtųjų jūrų vilkų baisingosios padermės; jų ilgis siekė gal keturis ar penkis metrus. Jų nugaros ir plaukmenys – juodi su baltomis dėmėmis ir skersinėmis juostomis. Šių siaubingų gyvūnų artumas visada kelia nerimą. Mūsų plaustas neaukštas, mes sėdime bemaž vienodame lygyje su rykliais, todėl keletą sykių jų uodėgos neregėtai stipriai trenkėsi į plaustą. Tačiau jūreiviams pavyko juos nuginti šalin. Būčiau labai nustebęs, jeigu rykliai nebūtų sekę iš paskos, laikydami mus tikru laimikiu. Tiesą sakant, nepatinka man šie „nujaučiantys" siaubūnai.

Trisdešimt trečiasis skyrius

Nuo gruodžio aštuonioliktosios iki dvidešimtosios

Šiandien oras pasikeitė, sustiprėjo vėjas. Negalime skųstis – jis mums padeda. Kapitonas įsakė dėl atsargumo geriau įtvirtinti stiebą, kad išpūsta burė jo nenulenktų. Dabar sunkus plaustas ėmė plaukti kur kas greičiau, palikdamas paskui save ilgą pėdsaką.

Dieną danguje pasirodė debesys, kaitra truputį sumažėjo. Bangos stipriau supa plaustą, du ar tris kartus netgi per jį persirito. Laimei, dailidei pasisekė iš kelių lentų padaryti dviejų pėdų aukščio falšbortą, todėl dabar esame geriau apsaugoti nuo jūros. Statinaites su maistu ir vandeniu stipriai pririšome dvigubu lynu. Jeigu bangos jas nuneštų, būtume pasmerkti siaubingai nelaimei, – nesudrebėjus net neįmanoma pagalvoti apie tokią galimybę!

Gruodžio aštuonioliktąją jūreiviai iš vandens ištraukė jūrų augalų, kurie žinomi kaip „sargasiniai", t.y. augantys Sargasų jūroje; mes jau juos matėme tarp Bermudų salų ir Hem Roko. Tai ne kas kita kaip cukrinės laminarijos. Patariu savo bičiuliams pakramtyti jų stiebų. Jie labai atgaivina burną ir gerklę.

Šiandien neatsitiko nieko nauja. Tik pastebėjau, jog kai kurie jūreiviai – Ovenas, Berkė, Fleipolas, Vilsonas ir negras Džinkstropas – dažnai susirenka į būrį ir tariasi. Apie ką? Negaliu suprasti. Jie tuoj pat nutyla, jei kas nors iš karininkų ar keleivių prisiartina. Robertas Kertisas šiuos susibūrimus

pastebėjo anksčiau negu aš. Žinia, toks slapukavimas jam irgi nepatinka. Nutarė atsargiai pasekti jūreivius. Negras Džinkstropas ir jūreivis Ovenas – niekšai, kurių reikia saugotis, nes juodu gali patraukti visus kitus.

Gruodžio devynioliktąją kaitra pasidarė tiesiog nepakeliama. Danguje nė debesėlio. Vėjas nebeišpučia burės, todėl plaustas bemaž nejuda. Keletas jūreivių puolė į jūrą, – maudynės labai juos atgaivino, laikinai išvadavo iš alsos. Tačiau maudytis jūroje, kur plaukioja gausybė ryklių, pašėlusiai pavojinga, todėl niekas iš mūsų nepasekė šių nerūpestingų vyrų pavyzdžiu. Kas žino, gal vėliau ir mes neišlaikysime ir patys maudysimės jūroje? Kai matai, jog plaustas stovi vietoje, apima baimė; nejaugi mūsų kelionė dar pailgės?

Mus labai jaudina leitenanto Volterio sveikata. Jaunąjį vyriškį kamuoja karštligė, kurios priepuoliai kartojasi nevienodais tarpais. Galimas daiktas, ligą būtų galima įveikti chininu. Bet, kartoju, kabiną taip sparčiai užplūdo vanduo, jog dėžė su vaistais per akimirką dingo bangose. Be to, matyt, vargšas jaunuolis serga ir džiova – neišgydoma liga, todėl jo būklė pastaruoju metu labai pablogėjo. Kai kurie simptomai itin būdingi. Volteris sausai kosti, negiliai kvėpuoja, gausiai prakaituoja, ypač rytais; jis lieséja, nosis paaštrėjo, išsikišo skruostikauliai, liesame veide prasimuša džiovos raudonos dėmės, skruostai įdubo, burna susičiaupė, akys nenatūraliai blizga. Net jeigu nelaimingasis leitenantas turėtų palankiausias sąlygas, medicina jau būtų bejėgė prieš šią negailestingą ligą.

Gruodžio dvidešimtąją vis taip pat karšta, plaustas vis dar stovi vietoje. Svilinantys saulės spinduliai prasiskverbia per mūsų burę, alsa tokia nepakeliama, jog tiesiog dūstame. Kaip nekantriai laukiame tos valandos, kai bocmanas duoda menkutę vandens porciją! Kaip godžiai ryjame šiuos kelis šilto skysčio lašus! Kas nėra patyrę troškulio kančių, tie manęs nesupras.

Leitenantas Volteris labai sunyko; vandens trūkumą jis

pakelia sunkiau negu mes visi. Pastebėjau, kad mis Herbi atiduoda jam bemaž visą savo porciją. Ši geroji siela iš visų jėgų stengiasi nors truputį palengvinti mūsų nelaimingo bičiulio kančias.

Šiandien mis Herbi man pasakė:

– Mūsų ligonis silpnėja kasdien, pone Kazalonai.

– Taip, mis, – atsakiau, – bet mes nieko negalime jam padėti, ničnieko!

– Tyliau, – apsidairo mergina, – kad tik jis mūsų neišgirstų!

Ji pasitraukia nuo manęs, atsisėda ant plausto krašto ir, nuleidusi galvą ant rankų, paskęsta mintyse.

Šiandien atsitiko nesmagus įvykis, apie kurį verta šį bei tą pasakyti. Jūreiviai Ovenas, Fleipolas, Berkė ir negras Džinkstropas apie kažką labai gyvai šnekučiavosi visą valandą. Jie pusbalsiu ginčijosi ir, sprendžiant iš jų gestų, atrodė stipriai susijaudinę. Po šio pokalbio Ovenas ryžtingai patraukė į tą plausto dalį, kuri skirta keleiviams.

– Tu kur, Ovenai? – klausia jo bocmanas.

– Kur reikia, – įžūliai atkerta jūreivis.

Išgirdęs tokį šiurkštų atsakymą, bocmanas keliasi, bet Robertas Kertisas jį aplenkia ir ūmai stoja akis į akį prieš Oveną.

Jūreivis, atlaikęs kapitono žvilgsnį, nesivaržydamas pareiškia:

– Kapitone, turiu su jumis pakalbėti draugų vardu.

– Kalbėk, – šaltai prabyla Robertas Kertisas.

– Kalbu apie degtinę, – tęsia Ovenas. – Žinote, ta maža statinaitė... dėl ko ji laikoma? Delfinams ar karininkams?

– Toliau? – klausia Robertas Kertisas.

– Mes reikalaujame, kad rytais kaip visada gautume savo porcijas.

– Ne, – atlenkia kapitonas.

– Tai ką... – surinka Ovenas.

– Aš sakau: ne.

Jūreivis atidžiai žvelgia į Robertą Kertisą; jo lūpomis nuvingiuoja negera šypsena. Vieną akimirką jis svyruoja, galbūt rengiasi reikalauti, bet susivaldęs be žodžių grįžta prie draugų. Ir visi vėl ima šnibždėtis.

Ar teisingai padarė Robertas Kertisas, šitaip ryžtingai atmetęs jūreivių prašymą? Parodys ateitis. Kai apie tai pradėjau su kapitonu šneką, jis tarė:

– Jūs ką, duoti degtinės šiems žmonėms? Jau geriau statinaitę išmesti į jūrą!

Trisdešimt ketvirtasis skyrius

Gruodžio dvidešimt pirmoji

Vakarykštis susikirtimas kol kas dar be padarinių.

Sparai vėl keletą valandų lydi mūsų plaustą; ir vėl daug jų sugauname. Žuvis sudedame į tuščią statinę; dabar, kai turime papildomų maisto atsargų, tikimės, jog blogiausiu atveju nekentėsime bado.

Atėjo vakaras, tačiau oras nė kiek neatvėso, kaip paprastai būna atogrąžose. Šiąnakt, matyt, bus labai tvanku. Virš bangų kyla sunkūs garai. Jaunas mėnulis pasirodys tik pusę antros nakties. Tamsu, nors į akį durk, bet ūmai horizontą nušviečia akinantis amalas. Elektros iškrovos nušviečia pusę dangaus. Bet griaustinio negirdėti. Tyla mus supa tokia, jog nejučiomis darosi nejauku.

Mis Herbi, Andrė Leturneris ir aš, laukdami atplūstančios vėsos, ištisas dvi valandas stebime šiuos audros pranašus, šią repeticiją, kurią surengė gamta; mes pamirštame net pavojų, – šitaip mus paveikia didingas reginys – kaunasi elektros pritvinkę debesys. Jie mums panašūs į tvirtovės dantytas sienas, tarp kurių kas minutę blyksteli ugnys. Net pačios kiečiausios širdys jautriai reaguoja į tokį stulbinantį reginį; jūreiviai atidžiai seka debesyse įsiliepsnojantį aukštybių gaisrą. Bet kartu visi sunerimę spokso į šiuos paprastų žmonių vadinamus „pamėnus", tuos žybčiojimus, kadangi jie sėja baimę, įspėja greitai prasidėsiant stichijų siautulį. Po teisybei, kas ištiks

mūsų plaustą, patekusį į grėsmingą jūros ir dangaus šėlimą?

Iki vidurnakčio visi sėdime užpakalinėje plausto dalyje. Žaibų šviesoje, ypač ryškioje nakties metu, bičiulių veidai atrodo mirtinai blyškūs; šitokį šmėklišką atspalvį paprastai daiktams duoda spirito, prisodrinto druskos, liepsna...

– Ar nebijote perkūnijos, mis Herbi? – jaunosios merginos klausia Andrė Leturneris.

– Ne, – šypteli mis Herbi, – pasakyčiau, jog jaučiu greičiau ne baimę, o palaimą. Juk tai vienas iš pačių puikiausių gamtos reiškinių, tiesiog negaliu nesižavėti perkūnija.

– Taip, jūs sakote teisybę, mis Herbi, – pritaria Andrė Leturneris, – ypač kai dunda griaustinis. Nežinau didingesnio garso... Argi perkūnijai gali prilygti artilerijos griausmas, tas sausas trenksmas be dundėjimo? Griaustinis tiesiog pakylėja sielą, tai garsas, o ne triukšmas, jis tai stiprėja, tai silpnėja tarsi dainininko balsas. Tiesą sakant, mis Herbi, niekada artisto balsas taip manęs nejaudina kaip šis didis ir neprilygstamas gamtos bylojimas.

– Sodrus bosas, – pasakiau juokdamasis.

– Taip, iš tikrųjų, – linktelėjo Andrė, – pagaliau norėčiau jį išgirsti... juk šie begarsiai žaibai kelia nuobodulį!

– Ką jūs sakote, brangusis Andrė, – nustebau. – Bus audra, čia jau nieko nepadarysi, bet tik neprisišaukite jos.

– Audra – tai vėjas!

– Ir vanduo, be abejo, – pridūrė mis Herbi, – vanduo, kurio mums labai trūksta!

Daug kur būčiau galėjęs paprieštarauti šiems jaunuoliams, bet nenoriu savo liūdnos prozos įmiešti į jų poeziją. Juodu vertina audrą savaip, ypatingai ir štai jau ištisą valandą nieko daugiau neveikia, o tik poetizuoja ir kviečia ją...

Tuo metu žvaigždėtą dangų palengva aptraukė tirštas debesų sluoksnis. Žvaigždės gęsta viena po kitos, netrukus Zodiako žvaigždynai pranyksta ūke, užklojusiame horizontą. Užgožę paskutines žvaigždes, virš mūsų galvų pakibo sunkūs

ir juodi debesys. Iš jų vis dažniau išsiveržia balti šviesos spiečiai, nutvieksdami žemiau plaukiančius mažus pilkus debesėlius.

Visa elektra, susikaupusi viršutiniuose atmosferos sluoksniuose, iki šiol blykčiojo be garso, o kadangi oras labai sausas, todėl dabar prastas laidininkas, tai elektros fluidai akimirksniu su baisia jėga pradeda laužti sau kelią. Aišku, jog netrukus įsisiautės galinga audra.

Robertas Kertisas ir bocmanas visiškai man pritaria. Bocmanas pasikliauja tik savo jūreiviška nuojauta – neklystančia nuojauta; kai dėl kapitono, tai, be *„weather wise"* (*atspėjančio orą. – Vert.*) pojūčio, jis pasižymi ir mokslininko gebėjimu pažinti reiškinį. Kapitonas parodo man tankų debesį, kurį meteorologai vadina *„cloud-ring"* (*žiediniu debesiu. – Vert.*); tokios formos debesys susidaro tik karštojoje juostoje, kur gausu drėgmės ir garų, kuriuos pasatai neša iš įvairių vandenyno taškų.

– Taip, pone Kazalonai, – sako man Robertas Kertisas, – mes esame audrų zonoje, į kurią mūsų plaustą atvarė vėjas. Žmogus, turintis subtilią klausą, čia nuolatos girdi perkūnijos dundėjimą. Tai jau seniai pastebėta, ir aš manau, kad jūrininkai sako tiesą.

– Man regis, – atsakau įtemtai įsiklausydamas, – kad girdžiu dundesius, apie kuriuos kalbate.

– Be abejonės, – patvirtino Robertas Kertisas. – Tai pirmieji pranašai audros, kuri po poros valandų įsišėls kaip reikiant. Na ką gi! Esame pasirengę ją sutikti!

Niekas jau nebegalvoja apie miegą, beje, ir negalėtų miegoti tokioje atmosferoje. Žaibai blykčioja vis ryškiau, jie įsižiebia horizonte apimdami 100–150° erdvę ir palengva plinta po visą dangaus skliautą, o oras ima skleisti fosforescuojančią šviesą.

Pagaliau priartėja perkūnijos dundesys, jis jau gana aiškiai girdimas, bet, jeigu galima taip sakyti, tai kol kas tik apvalūs

garsai, be kampų, tai yra be stiprių sprogimų, – perkūnija dunda dar be aido. Dangaus skliautą aptraukė debesys, slopinantys elektros iškrovų griausmus.

Iki šiol jūra tvyrojo rami, sunki, beveik nejudri, bet pamažu joje ima kilti plačios bangos, – jūrininkai jas tuoj pat pastebi ir žino, ką jos pranašauja. Jie sako, kad jūra „jau jau įsižaidžia", jog kažkur toli siaučia audra, o vandenynas ją jaučia. Netrukus kyla pašėlęs vėjas. Jei plauktume „Čensleriu", kapitonas įsakytų „nukreipti laivą prieš vėją", bet plaustas negali manevruoti, todėl turės paklusti audros valiai.

Pirmą valandą nakties ryškus žaibas, po kelių sekundžių palydėtas griaustinio, pranešė mums, kad audra jau čia pat. Horizontas ūmai dingo tirštame drėgname rūke, ir mums pasivaideno, kad atsirėmėme į rūko sieną.

Ir tuoj pat pasigirdo kažkurio jūreivio riksmas:

– Škvalas! Škvalas!

Trisdešimt penktasis skyrius

Naktis iš gruodžio dvidešimt pirmosios į dvidešimt antrąją

Bocmanas čiumpa lyną, pririštą prie burės, ir vienu trūktelėjimu nuleidžia rėją. Ir pačiu laiku, nes škvalas atūžė su neregėta galia. Jeigu ne tas perspėjantis jūreivio riksmas, škvalas būtų apvožęs plaustą, o mus nusviedęs į jūrą. Užpakalinėje plausto dalyje pastatytą palapinę nunešė per mirksnį.

Bet jeigu plaustas, tik šiek tiek pakilęs virš vandens, nebijo vėjo ir negali nuo jo nukentėti, tai jam grasina baisingos, uragano keliamos bangos. Jūra kelioms minutėms tarsi sustingsta ir nereaguoja į vėjo šuorus; bet paskui bangos, priešindamosi jo galiai, pakyla dar labiau įniršusios, dar aukštesnės.

Plaustas atremia šiuos pakrikus bangų šuolius, jis jau nebeplaukia pirmyn, nes svaidomas į visas puses lyg skiedra.

– Prisiriškite! Prisiriškite! – šaukia bocmanas, numetęs mums virves.

Keleiviams padėti puola Robertas Kertisas. Ir štai Leturneris, Folstenas ir aš jau stipriai pririšti prie plausto. Jūra gali mus nuplauti tik tuomet, jeigu sudaužys plaustą. Mis Herbi prisirišo per liemenį prie vienos vėjo nuneštos palapinės karties. Žaibo šviesoje matau, kad jos veidas giedras ir ramus.

Dabar žaibai pila be paliovos, nenutrūkdama dunda perkūnija. Mus akina ir kurtina ši šviesa ir šie griausmai. Perkūnija trankosi be perstojo, vienas žaibas dar nespėja užgesti,

kai jau žiebiasi kitas. Nuo šių ryškių zigzagų atrodo, jog visas dangus liepsnoja. Beje, ir visą vandenyną apėmęs gaisras; man dingojasi, jog žaibai atitrūksta nuo bangų keterų, nuvingiuoja į aukštybes ir debesyse kryžiuojasi su tokiais pat zigzagais. Ore sklinda stiprus sieros kvapas, bet žaibai kol kas mūsų gaili ir krenta tik į vandenį.

Antrą valandą nakties audra galutinai įsiautėjo. Vėjas pavirto uraganu, stiprus bangavimas svaidyte svaido mūsų plaustą. Dailidė Daulasas, Robertas Kertisas, bocmanas ir kiti jūreiviai stengiasi jį dar stipriau surišti virvėmis. Ant mūsų griūva milžiniški vandens kalnai, aplieja nuo galvos iki kojų beveik šiltu vandeniu. Leturneris atstato nugarą šioms nirtulingoms bangoms, tarsi mėgindamas nuo jų apsaugoti sūnų. Mis Herbi sustingusi lyg statula, įkūnijanti nuolankumą likimui.

Trumpoje žaibų šviesoje pastebiu ilgus ir tirštai rusvus debesis; girdisi traškesys, primenantis šautuvų šūvius; šį ypatingą garsą skleidžia nesuskaičiuojamos elektros iškrovos, atsimušusios į krušos ledukus. Ir iš tikrųjų susidūrus audros debesiui su šalto oro srove, susidaro kruša, kuri dabar griūte užgriūva vandenyną ir mus. Ledai krenta sulig riešutais ir kapoja mus tarsi kokie sviedinukai, – atsitrenkia į plaustą skambėdami lyg metalas.

Kruša tęsiasi apie gerą pusvalandį, paskui po truputį silpnėja vėjas, kuris, blaškydamasis į visas puses, po kurio laiko vėl užgriūva mus neregėta jėga. Vantai nutrūko, stiebas nuvirto skersai plaustą, jūreiviai skuba ištraukti jo galą iš lizdo, kad nenulūžtų prie pat pagrindo. Vairą nuplėšė bangos, o paskui ir užpakalinį irklą; suvaldyti ir išsaugoti jį sveiką neturėjome pakankamai jėgų. Dingo ir kairysis falšbortas, į atsivėrusį tarpą plūstelėjo bangos.

Dailidė ir jūreiviai nori sutaisyti išlaužą, tačiau supimas jiems trukdo, vyrai tiesiog virsta vienas ant kito. Staiga plaustas, pakilęs ant baisingos bangos keteros, pasvyra daugiau

kaip 45 laipsnių kampu. Kaip tų žmonių nenunešė vanduo? Kaip nenutrūko laikiusios mus virvės? Kaip toji banga nenusviedė visų į jūrą? Į šiuos klausimus atsakyti neįmanoma. Aš tiesiog negaliu suprasti, kaip nė viena banga neapvertė plausto, – tuomet, žinia, mes, prisirišę prie klojinio lentų, paskęstume, tiesiog uždustume vandenyje.

Iš tikrųjų apie trečią valandą ryto, kai uraganas dar baisiau įsisiautėjo, plaustas, pakeltas didžiulės bangos, pasviro bemaž stačiu kampu. Pasigirdo siaubo šauksmai! Mes apvirstame!.. Ne!.. Plaustas vis dėlto išsilaikė ant bangos keteros pašėlusiame aukštyje; akinančioje susikryžiavusių žaibų šviesoje mes – apdują, sustingę iš siaubo, – išvystame visą jūrą: ji putoja, burbuliuoja tarsi trankydamasi į uolas.

Paskui plaustas tuoj pat vėl atvirsta į horizontalią padėtį, bet nuo stipraus smūgio nutrūksta lynai, kuriais buvo pririštos statinaitės. Mano akyse viena jų dingsta jūroje, o antrajai, pilnai vandens, iššoka dugnas.

Jūreiviai puola gelbėti statinės su džiovinta mėsa. Bet vienas iš jų įkiša koją tarp prasižiojusių plausto lentų ir nuvirsta gailiai sudejavęs.

Noriu bėgti jam padėti, sunkiai mazgau laikančias mane virves...Pernelyg vėlu, nes blykstelėjus žaibui matau, kad nelaimingą jūreivį, kuriam vis dėlto pasisekė išlaisvinti koją, nuplauna banga, užliejusi visą plaustą. Jo draugas irgi dingsta kartu. Mes negalime jų išgelbėti...

Banga sviedžia mane ant plausto klojinio; mano galva trenkiasi į kažkokios sijos briauną, ir aš netenku sąmonės.

Trisdešimt šeštasis skyrius

Gruodžio dvidešimt antroji

Pagaliau atsliūkino rytas; pro debesis, vis dar nepasitraukusius nuo praėjusios audros, išlindo saulė. Stichijų grumtynės tęsėsi viso labo keletą valandų, bet buvo siaubingos; vėjas ir vanduo negailestingai galynėjosi.

Paminėjau tik svarbiausius įvykius: nes alpulys, kurį sukėlė tas kritimas, nebeleido matyti, kaip baigėsi kataklizmas. Tiktai žinau, kad po trumpos ir stiprios liūties uraganas aprimo. Atmosferoje susikaupęs elektros perteklius galiausiai išsikrovė. Audra nesitęsė visą naktį. Bet kokius nuostolius, kokią nepataisomą žalą ji mums padarė per šį trumpą laiką! Kokios nelaimės dabar mūsų laukia! Deja, nesugebėjome surinkti nė lašo iš tų vandens srautų, kurie mus buvo užplūdę!

Atgavau sąmonę, nes manimi pasirūpino Leturneriai ir mis Herbi. Bet kai antrąjį sykį plaustą užliejo aukštos bangos, už tai, kad likau gyvas, esu dėkingas Robertui Kertisui.

Vienas iš dviejų jūreivių, žuvusių audros metu, – Ostinas buvo dvidešimt aštuonerių metų, šaunus, energingas ir narsus vyrukas. Antrasis – senis airis O'Redis, savo gyvenime patyręs daugybę laivų avarijų.

Dabar mūsų ant plausto tiktai šešiolika, vadinasi, bemaž pusės tų, kurie įlipo į „Čenslerį", jau nebėra tarp gyvųjų.

O kas mums liko iš maisto?

Robertas Kertisas nutarė tiksliai suskaičiuoti išlikusias

atsargas. Kuriam laikui jų pakaks?

Vandens kol kas dar turime, nes sudužusioje statinėje ant dugno radome apie keturiolika galonų (*šešiasdešimt penki litrai. – Aut.*), o antroji išliko visiškai sveika. Tačiau audra nunešė džiovintos mėsos statinę ir tą, kurioje kaupėme sugautas žuvis; iš šių atsargų, deja, neliko nieko. Kai dėl džiūvėsių, tai Robertas Kertisas mano, kad jų turime ne daugiau kaip šešiasdešimt svarų.

Šešiasdešimt svarų džiūvėsių šešiolikai žmonių, – vadinasi, maisto beturime tik aštuonioms dienoms, jeigu skaičiuosime vienam žmogui po pusę svaro kasdien.

Robertas Kertisas nieko nuo mūsų neslėpė. Išklausėme nepratarę nė garso. Šitaip tylėdami praleidome ir visą gruodžio 22 dieną. Visi įsigilino į save, bet aišku, kad tos pačios mintys kamavo kiekvieną iš mūsų. Man atrodo, kad dabar mes žvelgiame vienas į kitą visai kitomis akimis ir kad bado šmėkla jau nebe už kalnų. Iki šiolei mes dar iš esmės nepatyrėme nei bado, nei troškulio kančių. O dabar vandens porcijas reikės sumažinti, o kai dėl džiūvėsių raciono...

Priėjau prie grupės jūreivių, susėdusių ant plausto krašto, kaip tik tą akimirką, kai Fleipolas ironiškai kalbėjo:

– Jeigu kam jau lemta mirti, tegu pasiskubina greičiau tą padaryti.

– Taip, – pritarė Ovenas, – šiaip ar taip, jo porcija liks kitiems.

Diena prabėgo, o mus visus tebeslėgė niūri nuotaika. Kiekvienas gavome savo pusę svaro džiūvėsių. Kai kurie juos ryte prarijo, kiti stropiai dalį atidėjo ateičiai. Man atrodo, jog inžinierius Folstenas padalijo savo porciją į keletą dalių – tiek, kiek paprastai kartų per dieną valgydavo.

Jeigu kas nors iš mūsų sugebės išgyventi, tai tik Folstenas.

Trisdešimt septintasis skyrius

Nuo gruodžio dvidešimt trečiosios iki trisdešimtosios

Po audros vis dar stiprokas vėjas ėmė pūsti iš žiemryčių. Turėjome būtinai juo pasinaudoti, kadangi jis neša mus link krantų. Šiaip ne taip Daulaso sutvarkytas stiebas vėl tvirtai stovi savo lizde, burė iškelta, plaustas, genamas vėjo, plaukia dviejų – dviejų su puse mylių per valandą greičiu.

Jūreiviai ėmėsi daryti užpakalinį irklą iš karties ir plačios lentos. Jis šiaip taip veikia, bet plaustui plaukiant greičiu, kurį diktuoja vėjas, nereikia daug pastangų valdyti.

Klojinį irgi sutaisėme, virvėmis pririšę atšokusias lentas. Jūros nuneštą kairiojo borto apkalą pakeitėmė nauju, todėl dabar bangos mūsų nebeaplieja. Žodžiu, padarėme tiek, kiek galėjome, kad kaip nors sutvarkytume plaustą, – stiebą sujungėme su rėjomis, bet didžiausias pavojus mums gresia iš kitos pusės.

Dangus pragiedrėjo, nušvito saulė, o su ja grįžo atogrąžų karštis, nuo kurio per pastarąsias dienas labai kamavomės. Šiandien jį, laimei, slopina vėjas. Vėl pastatėme palapinę ir paeiliui joje ieškome išsigelbėjimo nuo svilinančių saulės spindulių.

Tačiau pradedame jausti maisto trūkumą. Aiškiai imame kamuotis iš alkio. Visiems jau įkrito skruostai, sumenko veidai. Daugelio nervų sistema aiškiai sutrikusi; tuščias skrandis pašėlusiai spazmuoja. Jeigu dabar turėtume bet kokį

narkotiką, opiumo arba tabako, mums, galimas daiktas, pavyktų apgauti alkį, numarinti jį! Deja! Mes visai nieko neturime!

Tiktai vienas žmogus ant plausto nejunta šio valdingo poreikio. Tai leitenantas Volteris, kurį naikina sekinanti karštligė, – ji ir „maitina" vargšą; užtat ligonį kamuoja baisus troškulys.Mis Herbi ne tik atiduoda Volteriui dalį savo vandens porcijos, bet ir išprašė iš kapitono papildomo puodelio; kas ketvirtį valandos ji sudrėkina leitenantui lūpas. Volteris jau nebepajėgia kalbėti, todėl gerajai merginai dėkoja žvilgsniu. Vargšelis! Jis jau pasmerktas, ir net pati rūpestingiausia priežiūra jo nebeišgelbės. Šiaip ar taip, jam jau nebeilgai liko kentėti!

Šiandien leitenantas, matyt, jau suvokia savo padėtį; mosteli man ranka. Atsisėdu šalia. Tada ligonis sukaupia visas menkas jėgas ir nutrūkstamu balsu klausia:

– Pone Kazalonai, ar greitai mirsiu?

Svyruoju tik vieną akimirką, bet Volteris tai pastebi.

– Tik tiesą! – sako. – Visą teisybę!

– Aš ne gydytojas, todėl negaliu...

– Nesvarbu! Prašau atsakyti!..

Ilgai žvelgiu į ligonį, paskui priglaudžiu ausį prie jo krūtinės. Per pastarąsias dienas džiova, matyt, siaubingai nugalavo šį organizmą. Visiškai aišku, kad viena plaučių pusė jau nebeveikia, o antroji vargais negalais dar atlieka savo užduotį. Volteriui labai pakilo temperatūra, o sergančiam tuberkulioze, kiek žinau, tai artimos mirties požymis.

Ką galiu atsakyti į leitenanto klausimą?

Vyriškis nenuleidžia nuo manęs klausiančių akių, o aš nežinau, ką pasakyti, todėl ieškau žodžių, kurie padėtų išvengti tiesaus atsakymo.

– Mano drauge, – prabylu, – tokioje padėtyje nė vienas iš mūsų negali manyti ilgai gyvensiąs! Kas žino, galbūt nepraeis net savaitė, kai mes visi čia ant plausto...

– Nepraeis net savaitė! – šnabžda leitenantas, nė akimirkai neatplėšdamas nuo manęs žibančių akių.

Paskui nusisuka ir tikriausiai nejučiom užsnūsta.

Gruodžio dvidešimt ketvirtąją, dvidešimt penktąją ir dvidešimt šeštąją ant mūsų plausto jokių permainų. Tai gali atrodyti tiesiog neįtikėtina, bet mes palengva priprantame nemirti iš bado. Katastrofų ištikti žmonės dažnai savo pasakojimuose pabrėžia tą patį, ką ir aš jaučiu. Skaitydamas aš netikėjau, maniau, kad jie perdeda. Bet jų teisybė. Dabar matau, kad badauti galima kur kas ilgiau, negu galvojau. Beje, kapitonas, be džiūvėsių, ėmė visiems duoti po keletą lašų degtinės, ir ji mus palaiko kur kas labiau, negu galima įsivaizduoti. Kad turėtume šitokį racioną nors dviems, nors vienam mėnesiui! Bet atsargos senka, taigi nebetoli ta diena, kai nebegausime ir šių skurdžių maisto porcijų.

Ką gi, vadinasi, reikia nieko nepaisant ieškoti maisto jūroje, o tai padaryti labai sunku. Vis dėlto bocmanas ir dailidė sumeistravo naujus žvejybos įnagius, šiam tikslui vėl panaudodami virves; ištraukė iš plausto klojinio lentų keletą vinių ir pririšo jas prie virvių vietoj kabliukų.

Bocmanas, matau, patenkintas savo darbu.

– Jų, žinoma, nesulyginsi su tikromis meškerėmis, – sako jis, – bet žuvys vis tiek gali kibti. Tik štai visa bėda su masalu! Mes turime tiktai džiūvėsių, o jie ant kabliukų nesilaiko. Kad bent sugautume nors vieną žuvį! Aš ją panaudočiau kaip masalą. Bet kaip ją, šitą pirmąją žuvį, sugauti, – štai kur esmė!

Bocmanas sako tiesą, – šitokia žvejyba vargu ar ką nors mums duos. Vis dėlto jis ryžtasi rizikuoti ir sviedžia į vandenį tas virves. Kaip ir galėjome tikėtis, žuvys jų neliečia. Be to, ir žuvų šiose jūrose nedaug!

Gruodžio dvidešimt aštuntąją ir dvidešimt devintąją mes vis mėginame sugauti bent vieną žuvį ir vis taip pat nesėkmingai. Cukraus gabaliukai, kuriuos užmauname ant virvių, vandenyje ištirpsta. Tenka atsisakyti šių beviltiškų mėginimų:

visai be naudos prarandame cukrų, vienintelį mūsų maistą, o juk jau atėjo laikas ir trupinius skaičiuoti.

Bocmanas, ieškodamas išeities, sugalvojo ant tų vinių užmauti audinio skiauteles. Mis Herbi atplėšė nuo savo raudono šalio gabalėlį. Galbūt ryški skiautė, šmėžuodama vandenyje, suvilios kokią nors godžią žuvį?

Šį naują mėginimą padarėme gruodžio trisdešimtąją. Kelias valandas leidome į vandenį savo žvejybos įnagius, bet ištraukę matėme, kad raudonąja skiaute niekas nesusidomėjo.

Bocmanas visiškai nusiminė. Ir vėl nepasisekė! Nežinia, ką būtume davę, kad tik sugautume pirmąją žuvį, kuri duotų šansą suvilioti ir kitas!

– Yra dar vienas būdas, kuris padėtų prisivilioti žuvis, – sako bocmanas man į ausį.

– Koks? – susidomiu.

– Sužinosite vėliau, – atsako vyriškis, kažkaip keistai žvilgtelėjęs į mane.

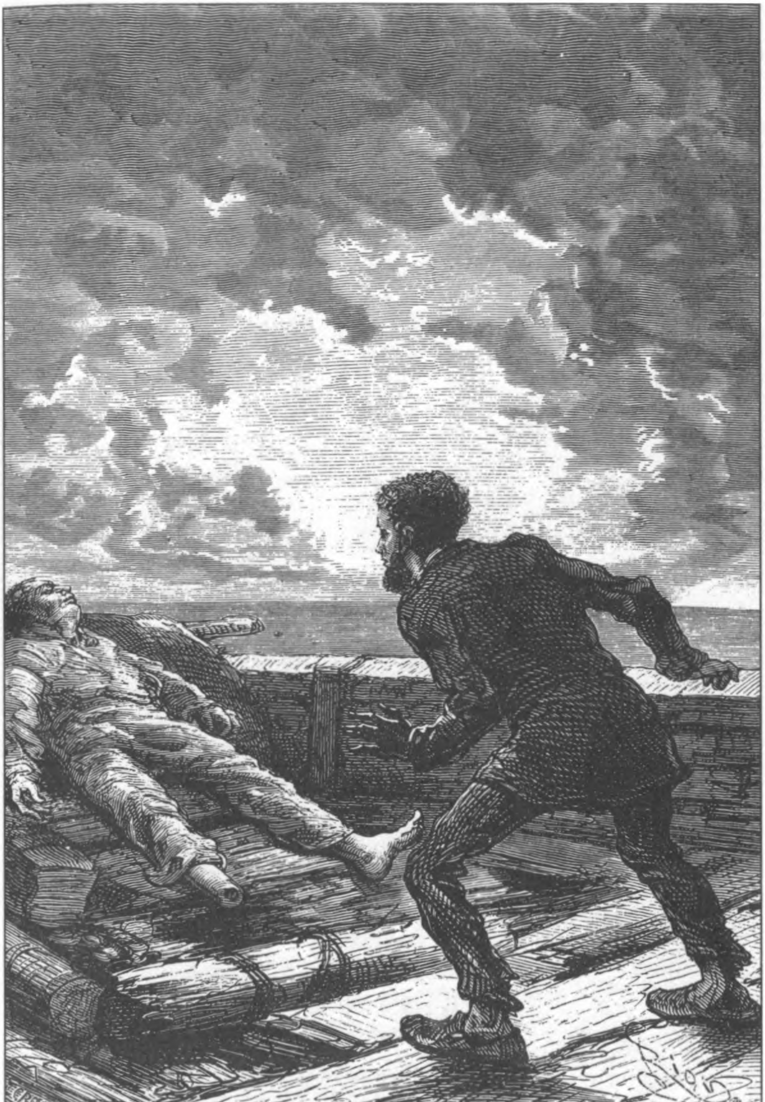
Ką jis čia nori pasakyti? Juk šis vyras niekada tuščiai neplepa! Visą naktį galvoju apie jo žodžius.

Trisdešimt aštuntasis skyrius

Nuo sausio pirmosios iki penktosios

Praėjo daugiau kaip trys mėnesiai nuo tos dienos, kai „Čensleriu" išplaukėme iš Čarlstono. O štai jau dvidešimt dienų kapanojamės per vandenyną savuoju plaustu, atsidavę stichijų valiai! Ar mes nors kiek pasistūmėjome į vakarus, link Amerikos pakrančių, o gal audra dar toliau nubloškė nuo žemės? Deja, nebeturime net galimybės atsakyti į šį klausimą. Siaučiant uraganui, turėjusiam mums baisių padarinių, kapitono instrumentai sulūžo, nors ir labai juos saugojo. Robertas Kertisas jau nebeturi nei kompaso, kuris padėtų nustatyti pasaulio šalį, nei sekstanto išmatuoti šviesulių aukščiui. Ar mes visai netoli kranto, o gal už šimtų mylių nuo sausumos? Deja, nežinome, bet baiminamės, jog žemė vis dėlto toli: juk viskas prieš mus.

Visiška nežinomybė kartais sukelia neviltį, tačiau kadangi viltis niekada nepalieka žmogaus širdies, sykiais, nepaisydami blaivaus proto, tikime, kad sausuma kažkur netoli. Kiekvienas spitrėjasi į horizontą ir stengiasi įžvelgti beribiuose vandenyno toliuose kranto kontūrus. Mus, keleivius, akys visą laiką apgauna, todėl dar stipriau ir skaudžiau išgyvenam. Štai jau manai, kad išvydai... bet ne! Ten tiktai debesis, rūkas arba aukštesnė už kitas banga. Žemės niekur nematyti, nė vienas laivas neryškėja pilkšvame vandens fone. Plaustas visą laiką supasi tuštutėlio vandenyno centre.

Sausio pirmąją suvalgėme paskutinį džiūvėsį arba, tiesą sakant, paskutinius džiūvėsių trupinius. Sausio pirmoji! Kokius atsiminimus mūsų širdyse sužadina ši diena ir kokia sunki ji mums dabar atrodo palyginti su praėjusiais metais! Naujieji metai, sveikinimai, linkėjimai, nuoširdus artimųjų ir giminių dėmesys, viltys, nuo kurių ima plakti širdis, – visa tai ne mums! Kas dabar iš mūsų išdrįstų ištarti žodžius, paprastai sakomus su šypsena: „Su Naujaisiais metais! Linkiu naujos laimės!" Kas iš mūsų drįsta galvoti, jog išgyvens dar vieną dieną?

Tačiau, mano nuostabai, priėjo bocmanas ir pasakė, kažkaip keistai žvilgtelėjęs į mane:

– Pone Kazalonai, sveikinu jus...

– Su Naujaisiais metais?

– Ne, su nauja diena... ir šitaip pernelyg jau drąsu šiandien sakyti, nes mes jau nebeturime nė trupinio.

Taip, iš tikrųjų nebeturime ko valgyti. Visi tą žinome, tačiau rytą, porcijų davimo valandą, tikrovė pritrenkia mus tarsi netikėtas smūgis. Be galo sunku patikėti, kad prasidėjo visiškas badas!

Vakarop pajutau stipriai raižant skrandį. Ėmiau dažnai ir skaudžiai žiovauti; po dviejų valandų skausmas šiek tiek atlėgo.

Sausio trečiąją nustebęs įsitikinau, kad nebejaučiu jokių skausmų. Juntu tiktai kažkokią bedugnę tuštumą, bet tai greičiau dvasinė būsena, o ne fizinis pojūtis. Dingojasi, jog mano galva pašėlusiai sunki, vos laikosi ant pečių, svaigsta, tarsi stovėčiau prie bedugnės.

Bet ne visi vienodai jaučia ir išgyvena. Kai kurie mano bičiuliai siaubingai kamuojasi. Tarp kitko, dailidė ir bocmanas, turintys vilko apetitą, taip galuojasi, jog retsykiais nejučiomis pradeda dejuoti. Jie stipriai virvėmis susiveržė pilvus. O juk eina tik antroji diena!

Ak! Koks dabar mūsų akims atrodo nuostabus tasai skur-

dus davinys – pusė svaro džiūvėsių! Dabar, kai mes nieko nebeturime, toji porcija regisi buvusi milžiniška! Jeigu dar bent sykį gautume tą pusę svaro džiūvėsių, na, jeigu gautume bent pusę jų, bent ketvirtį, išgyventume keletą dienų! Valgytume džiūvėsius po trupinėlį.

Apgultame ir pasmerktame badauti mieste dar galima ką nors rasti griuvėsiuose, grioviuose, užkaboriuose, netgi kokį nors kaulą, kokias nors atmatas, kad bent valandėlei apgautum alkį! Bet ant šių lentų, daugybę sykių nuplautų vandens, jau nieko neberasi, – mes jau apieškojome visus plyšelius, visus kampelius, kur vėjas galėjo užnešti bent kruopelę...

Labai ilgos pasidarė mums naktys – kur kas ilgesnės negu dienos! Veltui tikiesi, kad miegas atneš bent valandėlę užmaršties! Jei sumerki akis, tai tik trumpam užsnūsti ir sapnuoji košmarus.

Bet šiąnakt, nusikamavęs ir nuovargio slegiamas, numigau keletą valandų; kartu užmigo ir mano alkis.

Kitą rytą šeštą valandą mane pažadino riksmai, sklindantys ant plausto. Pašoku ir matau priekinėje plausto dalyje negrą Džinkstropą, jūreivius Oveną, Fleipolą, Vilsoną, Berkę ir Sandoną. Jie susibūrę į krūvą ir įžūliai vaiposi. Šie niekšai pasičiupo dailidės įrankius – kirvį, pjūklą, kastuvą ir grasina kapitonui, bocmanui ir Daulasui. Negaišdamas žengiu prie Roberto Kertiso ir jį apsupusių vyriškių. Folstenas atseka paskui mane. Mes neturime nieko, išskyrus lenktinius peilius, tačiau nestokojame ryžto gintis.

Ovenas ir jo būrelis atsigręžia į mus. Šitie nelaimingieji girti. Naktį jie pasičiupo degtinės statinaitę ir nusilakė.

Ko jie nori?

Ovenas ir negras, blaivesni negu visi kiti, kursto savo šalininkus mus užmušti; visus pagavęs kažkoks girtas įsiūtis.

– Šalin Kertisą! – šaukia jie. – Į jūrą kapitoną! Tegu vadovauja Ovenas! Vadovauk, Ovenai!

Matau, kad Ovenas – vadeiva, o negras – jo dešinioji ranka.

Šių žmonių neapykanta karininkams ūmai prasiveržė, jie sukėlė maištą, kuris net laimėtas nepagerins jų padėties. Bet maištininkai nesugeba galvoti; jie apsiginklavę, o mes ne, todėl jie gali mums diktuoti.

Robertas Kertisas, matydamas, kad jūreiviai spraudžiasi pirmyn, žengia priešpriešiais žingsnį ir surinka garsiu balsu:

– Padėkite ginklus!

– Mirtis kapitonui! – suriaumoja Ovenas.

Niekšas gestu drąsina savo bendrininkus, bet Robertas Kertisas, atstūmęs girtus jūreivius, žengia tiesiai prie jo.

– Ko nori? – klausia Oveno.

– Kad niekas čia ant plausto nekomanduotų! – atkerta Ovenas. – Čia visi lygūs!

Kvailys! Tarsi ir iš tikrųjų ne visi lygūs prieš baisiąją nelaimę!

– Ovenai, – pakartoja kapitonas, – atiduok ginklą!

– Drąsiau! – surinka Ovenas saviškiams.

Prasideda grumtynės. Ovenas ir Vilsonas puola Robertą Kertisą, kuris ginasi karties nuolauža; Berkė ir Fleipolas užgriūna Folsteną ir bocmaną. Aš susikimbu su negru Džinkstropu, – jis mojuoja kirviu, stengdamasis man smogti. Stengiuosi apglėbti jį rankomis ir neleisti mojuoti kirviu, bet niekšas stipresnis už mane. Po trumpo susirėmimo jaučiu, kad pradedu silpti. Bet ūmai Džinkstropas krenta, patraukdamas sykiu ir mane. Tai Andrė Leturneris sugriebė jį už kojų ir parvertė.

Jaunuolis išgelbėjo mane. Negras krisdamas paleido kirvį, kurį aš bemat pačiupau. Jau noriu suknežinti negrui galvą, bet ir mane sulaiko Andrė.

Pakėlusius maištą jūreivius sugrūdome į priekinę plausto dalį. Robertas Kertisas, išsisukęs nuo smūgių, kuriuos jam mėgino smogti Ovenas, čiupo iš mano rankų kirvį ir užsimojo.

Bet Ovenas atšoko į šalį, ir kirvis įsmigo tiesiai į Vilsono krūtinę. Niekšas krenta aukštielninkas tiesiai į jūrą ir bemat

dingsta tarp bangų.

– Gelbėkite jį! Gelbėkite! – sušunka bocmanas.

– Bet juk jis negyvas! – atsako Daulasas.

– Ė! Kaip tik todėl!..– ištrūksta bocmanui, bet jis nebaigia frazės.

Vilsono mirtis nutraukia grumtynes. Fleipolas ir Berkė, mirtinai girti, guli ant klojinio kaip negyvi, mes gi puolame prie Džinkstropo ir stipriai jį pririšame prie stiebo.

Oveną sutvarkė dailidė ir bocmanas. Robertas Kertisas žengia prie jo.

– Melskis Dievui! Tuoj mirsi! – lėtai ištaria.

– Matau, kad baisiausiai trokštate mane suvalgyti! – atkerta Ovenas neįsivaizduojamai įžūliu tonu.

Šis siaubingas atsakymas išgelbsti jam gyvybę. Robertas Kertisas išblyškęs numeta jau iškeltą kirvį, nueina šalin ir atsisėda ant plausto krašto.

Trisdešimt devintasis skyrius

Sausio penktoji ir šeštoji

Šis atsitikimas mus labai sukrėtė. Oveno žodžiai mūsų aplinkybėmis negalėjo lyg niekur nieko nuskambėti, – jie pašiurpino net stipriausios dvasios žmones.

Truputį nusiraminęs, karštai padėkojau jaunajam Leturneriui, išgelbėjusiam man gyvybę.

– Be reikalo man dėkojate, – sako jaunuolis, – o juk turėtumėte, kas be ko, mane prakeikti!

– Jus, Andrė?

– Pone Kazalonai, aš tik pratęsiau jūsų kančias!

– Vis tiek, pone Leturneri, – sako tą akimirką prie mūsų priėjusi mis Herbi,– jūs atlikote savo pareigą!

Pareigos jausmas – štai kas nuolatos palaiko mis Herbi. Ji suliesėjo nuo patirtų sunkumų ir maisto stokos; nublukusi suknia suplyšusi, kabo skiautės, bet nė vieno skundo neištaria jos lūpos; jaunoji mergina nepasiduoda nevilčiai.

– Pone Kazalonai, – sykį paklausė, – ar mes pasmerkti mirti iš bado?

– Taip, mis Herbi, – atsakiau bemaž žiauriai.

– Kiek laiko galima išgyventi be maisto?

– Ilgiau, negu paprastai galvojama! Galbūt daugybę begalinių dienų!

– Ar stipresni žmonės labiau kenčia? Ar ne taip? – klausia ji.

– Taip, bet užtat jie greičiau miršta.

Kaip galėjau šitaip atsakyti jaunajai merginai? Neištariau nė vieno paguodos ar vilties žodžio! Sviedžiau vargšei į veidą pliką ir rūsčią tiesą! O gal aš jau nebeturiu bet kokio žmoniškumo jausmo?Andrė Leturneris ir jo tėvas, klausęsi šio mudviejų pašnekesio, žvilgčiojo į mane nustebusiomis ir giedromis akimis, padidėjusiomis nuo badavimo. Juodu, galimas daiktas, klausia savęs, ar tai aš šitaip kalbu.

Po kelių minučių, kai mudu su mis Herbi likome akis į akį, ji pusbalsiu man taria:

– Pone Kazalonai, ar padarysite man vieną paslaugą?

– Žinoma, mis, – atsakau ir susijaudinu; esu pasirengęs dėl mis Herbi padaryti viską, ką galiu.

– Jeigu mirsiu anksčiau už jus, – ramiai tęsia mis Herbi, – o taip gali atsitikti, juk esu silpnesnė už jus, prižadėkite mano kūną išmesti į jūrą.

– Mis Herbi, aš visiškai nepagrįstai...

– Ne, ne, – užprotestuoja vos pastebimai šypsodamasi mergina, – jūs sakėte teisybę, atvirai kalbėjote su manimi, bet prižadėkite išpildyti mano prašymą. Žinau, kad esu silpnadvasė. Gyva tikrai nieko nebijau... Bet po mirties... duokite žodį, kad išmesite mane į jūrą...

Pažadėjau. Mis Herbi ištiesė man ranką; pajutau silpną jos liesų pirštelių spustelėjimą.

Praslinko dar viena naktis. Kartkartėmis taip baisiai pradeda skaudėti skrandį, jog nejučiomis dejuoju; paskui šiek tiek atlėgsta, bet mane sukausto kažkoks stingulys. Atsigavęs su nuostaba matau, kad mano bičiuliai dar gyvi.

Matyt, geriausiai užgriuvusius sunkumus pakelia bufetininkas Hobartas, apie kurį iki šiol neužsiminiau. Tai žemaūgis gudrios fizionomijos ir meilikaujančių akių žmogėnas; vyrutis dažnai šypsosi vien tik lūpomis, jo akys visados pusiau primerktos, regis, vien dėl to, kad padėtų slėpti mintis. Jis visas kažkoks netikras. Galiu prisiekti, kad vyriškis

veidmainis. Jau sakiau, kad sunkumai, matyt, ne per labiausiai jį slegia... Ne, ne todėl, kad jis retai skundžiasi, priešingai, bufetininkas nuolatos ir įkyriai inkščia, bet, net pats nežinau kodėl, šis jo inkštimas man atrodo apsimestinis. Pažiūrėsime, kas bus toliau. Nenuleisiu akių nuo šio žmogėno, nes jo atžvilgiu man kilo kai kurių įtarimų; norėčiau juos patikrinti.

Šiandien, sausio šeštąją, Leturneris pasikvietė mane į šalį ir pasakė, jog nori „slaptai pasikalbėti". Jis nepageidauja, jog kas nors pamatytų ar išgirstų.

Nužingsniuojame į patį tolimiausią plausto kampą, be to, jau vakaras, todėl tamsa mus paslepia nuo pašalinių žvilgsnių.

– Pone, – sako man pusbalsiu Leturneris, – Andrė labai nusilpo. Mano sūnus miršta iš bado! Pone, negaliu to matyti! Ne, daugiau nebeturiu jėgų!

Leturneris šiuos žodžius ištaria balsu, kuriame girdžiu tramdomą pyktį ir gilią neviltį. O! Suprantu, kaip turi kentėti tėvas!

– Negalima prarasti vilties, – sakau, imdamas jį už rankos. – Koks nors laivas...

– Pone, – nutraukęs mane, tęsia Leturneris, – kalbu su jumis visai ne dėl to, kad išgirsčiau banalią paguodą. Jokio laivo mes nesutiksime, jūs tai pats puikiai žinote. Ne! Aš turiu galvoje visai ką kita. Kiek jau laiko mano sūnus, jūs ir visi kiti nieko nevalgė?

– Džiūvėsių atsargos baigėsi sausio antrąją. Šiandien jau šeštoji. Vadinasi, prabėgo keturios dienos... – atsakau į netikėtą pašnekovo klausimą.

– Aha, keturias dienas jau nevalgėte! – užbaigia Leturneris. – Na, o aš nevalgiau aštuonias dienas!

– Aštuonias dienas!

– Taip! Aš taupiau džiūvėsius savo sūnui.

Man ištryško ašaros. Paėmiau už rankos Leturnerį... Vos galiu išspausti žodį. Žvelgiu tik į jį!.. Aštuonias dienas!

– Pone, – pratariu pagaliau, – ką galėčiau dėl jūsų padaryti?

– Tss! Ne taip garsiai! Kad niekas negirdėtų!

– Sakykite!

– Aš noriu, – šnibžda Leturneris, – aš pageidauju, kad jūs pasiūlytumėte Andrė...

– O jūs pats ką, negalite?..

– Ne! Ne!.. Sūnus suprastų, kad aš taupiau jam maistą!.. Tikrai atsisakytų.. Ne! Noriu, kad jūs pasiūlytumėte...

– Pone Leturneri!

– Maldauju! Padarykite man šią paslaugą... didžiausią iš visų...Tarp kitko... už jūsų triūsą...

Tardamas šiuos žodžius, Leturneris ima mano ranką ir švelniai ją glosto.

– Už jūsų triūsą... Jūs pats užkąskite... bent truputį!..

Vargšas tėvas! Klausydamasis jo virpu lyg vaikas. Visas krūpčioju, mano širdis garsiai daužosi! O Leturneris palengva įspaudžia man į ranką džiūvėsį.

– Saugokitės, kad niekas jūsų nepamatytų! – šnabžda jis. – Šie žvėrys jus užmuš. Čia vienos dienos porcija, bet rytoj irgi tiek pat jums duosiu.

Nelaimingasis tėvas nepasitiki manimi! Bet galbūt jis teisus: pajutęs rankoje džiūvėsį, aš vos jo nepakėliau prie burnos!

Atsilaikiau, ir tegu skaitytojai supras viską, ko nebepajėgia išreikšti mano plunksna! Naktis užklupo netikėtai, kaip ir visada žemose platumose. Palengva prislenku prie Andrė Leturnerio ir paduodu jam džiūvėsio gabalėlį, esą mano sutaupytą.

Jaunuolis nesusimąstęs čiumpa jį.

– O tėvas? – ūmai klausia atsitokėjęs.

Atsakau, kad ponas Leturneris irgi gavo tiek pat... Aš taip pat... Kad rytoj... ir kitomis dienomis... galiu jam duoti po tokią pat porciją. Tegu ima ... Tegu neabejodamas ima!

Andrė net nepaklausė, iš kur gavau šį džiūvėsį, tik godžiai sugrūdo į burną.

Tą vakarą, nepaisydamas Leturnerio pasiūlymo, nieko neturėjau burnoje!.. Nieko!..

Keturiasdešimtasis skyrius

Sausio septintoji

Jūros vanduo, bemaž be perstojo užliejantis plaustą, kai tik pakyla bangos, kai kuriems jūreiviams ėmė ėsti kojų odą. Ovenas, kurį bocmanas po maišto laiko surištą plausto priekinėje dalyje, dabar atsidūrė sunkiausioje padėtyje. Mums prašant bocmanas jį atrišo. Sandonas ir Berkė irgi nukentėjo nuo sūraus jūros vandens; mes gi kol kas išvengėme šios bėdos: bangos beveik nepasiekia užpakalinės plausto dalies.

Šiandien bocmanas, bemaž pamišęs iš alkio, ėmė graužti burės gabalus, medines kartis. Man ir dabar ausyse dar aidi jo dantų gergždesys. Nelaimėlis nebegali daugiau kentėti baisių bado kančių ir stengiasi bet kuo prikimšti tuščią skrandį, kad tik apgautų alkį. Ilgai ieškojęs, jis pagaliau randa ant stiebo kabantį odos gabalą. Mat oda vis dėlto organinė medžiaga, todėl bocmanas ją kramto ir ryja neįsivaizduojamai godžiai. Matyt vyriškiui pasidaro lengviau. Visi pasekame jo pavyzdžiu. Į burnas kemšame viską, ką sugebame rasti ir kas atrodo valgoma, – odinę kepurę, odinius kepurių snapelius... Mumyse pabunda kažkoks žvėriškas instinktas, kurio nebepajėgiame nuslopinti. Šią valandėlę nesunku pagalvoti, kad nebeturime nieko žmogiška. Niekada nepamiršiu šios scenos!..

Jeigu alkio ir nenumalšinome, tai, šiaip ar taip, bent liovėsi raižyti skrandžius. Tačiau kai kurie iš mūsų negalėjo pakelti šio šlykštaus maisto – viską išvėmė.

Prašau atleisti už šias smulkmenas! Privalau nieko nenuslėpdamas perduoti viską, ką iškentėjo patyrusieji „Čenslerio" katastrofą. Tegu skaitytojai iš mano pasakojimo sužino, kiek moralinių ir fizinių kančių gali pakelti žmogiškoji būtybė! Tegu visiems tai būna pamoka, perskaityta mano dienoraštyje! Pasakosiu absoliučiai apie viską; gaila, bet nujaučiu, kad mes dar nepasiekėme baisiausių kančių ribos!

Šios scenos metu aš nenuleidau akių nuo bufetininko, ir mano įtarimas pasitvirtino. Hobartas, nors inkštė kaip ir anksčiau ir net gailiau nei visada, bet prie mūsų neprisidėjo. Tik pasiklausyk jo, tas žmogelis jau miršta nuo išsekimo, bet atidžiai įsižiūrėjęs nejučiomis imi galvoti, jog vyrukas mažiau kamuojasi negu visi kiti. Ar šis veidmainis kur nors slaptoje vietelėje neslepia atsargų, kuriomis iki šiol tyliai vienas sau maitinasi? Seku jį, bet nieko ypatingo nepastebiu.

Kaitra kaip ir anksčiau nepakenčiama, ypač jeigu jos nesumažina vėjas. Geriamo vandens racionas, žinia, labai menkas, bet badas, matyt, slopina troškulį. Nors maniau, kad dėl vandens trūkumo mes kamuosimės dar labiau negu nuo alkio, dabar negaliu tuo patikėti arba geriausiu atveju bent įsivaizduoti. Teapsaugo mus Viešpats nuo naujų kančių!

Laimei, statinaitėje, kuri pusiau sudaužyta, liko kelios pintos vandens, o antroji dar nepradėta. Nors mūsų dabar mažiau, kapitonas, nepaisydamas kai kurių jūreivių reikalavimų, sumažino dienos racioną iki pusės pintos vienam asmeniui. Pritariu jo taupumui.

Kai dėl degtinės, jos liko tik ketvirtis galono, paslėpto patikimoje vietoje plausto užpakalinėje dalyje.

Šiandien, sausio septintąją, apie pusę aštuonių vakaro vienas žmogus mirė. Dabar mūsų liko tik keturiolika! Leitenantas Volteris numirė man ant rankų. Nei aš, nei mis Herbi nebegalėjome jo išgelbėti... jis jau savo iškentėjo!

Likus kelioms minutėms iki mirties, Volteris padėkojo mis Herbi ir man balsu, kurį mes vargais negalais pajėgėme išgirsti.

Iš jaunuolio drebančių rankų iškrito sulamdytas laiškas.

– Pone, – tarė leitenantas. – Šis laiškas... mano motinos... nebeturiu jėgų... paskutinis, kurį gavau! Ji rašo: „ Aš laukiu tavęs, mano sūnau, noriu tave pamatyti!" Ne, mama, tu jau nebepamatysi manęs! Pone... šį laišką... pridėkite man prie lūpų... noriu pabučiuoti jį... Mama... Dieve!..

Įspraudžiau laišką į glembančią leitenanto Volterio ranką ir padėjau jį pakelti prie lūpų. Jo žvilgsnis akimirką atgijo, išgirdau silpną bučinio garsą...

Leitenantas Volteris mirė! Viešpatie, priimk jo sielą!

Keturiasdešimt pirmasis skyrius

Sausio aštuntoji

Visą naktį praleidau prie nelaimingojo leitenanto kūno, o mis Herbi keletą sykių priėjusi pasimeldė už jo sielą.

Kai išaušo rytas, lavonas jau galutinai atšalo. Skubėjau... Taip! Skubėjau jį išmesti į jūrą. Paprašiau Robertą Kertisą man padėti atlikti paskutinę pareigą. Suvyniosime velionį į suplyšusius ir pasigailėtinus jo drabužius ir atiduosime jūros gelmėms; viliuosi, kad galutinai išsekęs leitenanto kūnas neiškils į vandens paviršių.

Robertas Kertisas ir aš ėmėmės priemonių, kad niekas mūsų nepamatytų, paskui iš vargšo leitenanto kišenių ištraukėme šiokias tokias smulkmenas, kurias atiduosime jo motinai, jeigu kuris iš mudviejų liks gyvas.

Vyniodamas lavoną į drabužius, kurie turėjo leitenantui tapti įkapėmis, nepajėgiau nekrūptelėti iš siaubo.

Dešiniosios kojos nebebuvo, vietoj jos kyšojo kruvinas strampas!

Kas išdrįso šitaip padaryti? Tikriausiai naktį kietai užmigau, nes įveikė nuovargis, ir kažkas tuo pasinaudojo sužalodamas Volterio lavoną. Kas galėjo drįsti?

Robertas Kertisas svaido niūrius žvilgsnius. Tačiau ant plausto nepastebime nieko neįprasta; tylą retsykiais nutraukia tik dejonės. Galbūt mus kas nors stebi! Ką gi, greičiau meskime į jūrą lavoną, kad išvengtume dar baisesnių dalykų!

Sukalbėję maldą už mirusiuosius, mudu išmetame lavoną į vandenį. Jis bemat dingsta tarp bangų.

– Velniai rautų! Geras davinys rykliams!

Kas taip pasakė? Apsidairau. Tai negras Džinkstropas.

Bocmanas stovi šalia manęs.

– Ta koja... – klausiu jo. – Jūs manote, kad jie, šitie nelaimingieji...

– Koja?.. Ak taip! – kažkaip keistai atsako bocmanas. – Tarp kitko, tai jų teisė!

– Jų teisė?! – surinku.

– Pone, – sako man bocmanas, – geriau suvalgyti mirusį negu gyvą.

Nežinau, ką atsakyti į šiuos šiurpius žodžius, tik atsigulu ant klojinio.

Tačiau vienuoliktą valandą atsitiko laimingas įvykis.

Bocmanas, kuris dar anksti rytą užmetė savo meškeres, šį sykį sugavo tris žuvis – stambias menkes, kurių kiekviena siekė net aštuoniasdešimt centimetrų ilgio. Išdžiovinta ši žuvis plačiai žinoma ir vadinama „stokfish".

Vos bocmanas ištraukė savo laimikį, kai jūreiviai bemat puolė prie žuvų. Kapitonas Kertisas, Folstenas ir aš negaišdami šokame prie vyrų ir netrukus padarome šiokią tokią tvarką. Trys žuvys keturiolikai žmonių – nedidelis laimikis, bet, kad ir kaip ten būtų, kiekvienas gaus savo dalį. Vieni graužia žalią, galima sakyti vos ne gyvą žuvį, beje, jų dauguma. Kiti – Robertas Kertisas, Andrė Leturneris ir mis Herbi turi valios palaukti. Viename plausto kampe jie uždega keletą pagalių ir ant lauželio kepa savo porcijas. Bet aš, deja, neturiu tokios kantrybės, todėl ryju žalią kraujuojančią mėsą!

Leturneris tėvas irgi demonstruoja tokį pat nekantrumą kaip ir kiti, – savo žuvies porciją puolė tarsi koks išbadėjęs vilkas. Negaliu suprasti, kaip dar išgyvena šis nelaimingas žmogus, taip ilgai kenčiantis badą.

Jau sakiau, kad bocmanas labai apsidžiaugė, kai pasisekė

sugauti žuvį. Jo džiaugsmas buvo toks didelis, jog panėšėjo į kliedesį.

Jeigu ir ateityje pasiseks šitaip sėkmingai meškerioti, tai netrukus būsime išgelbėti nuo bado mirties.

Aš prašnekinu bocmaną ir siūlau jam pakartoti žvejybą.

– Taip! – sako vyriškis. – Taip... Žinoma... pamėginsiu... Tikrai pamėginsiu!..

– O kodėl tuoj pat neužmetate savo meškerių? – klausiu.

– Ne dabar! – atsako jis kažko išsisukinėdamas. – Stambias žuvis geriausia gaudyti naktį, be to, ir masalą reikia taupyti. Mes tikri kvailiai, kad nieko nepasilikome, kuo galėtume sugauti žuvis!

Jis sako teisybę, galbūt ši mūsų klaida nebepataisoma.

– Bet, – sakau, – jeigu jau sykį pavyko be masalo...

– Masalas buvo.

– Ir geras?

– Kuo puikiausias, pone, jeigu žuvys bemat užkibo!

Žvelgiu į bocmaną, jis spokso į mane.

– Ar dar pasilikote to masalo? Ar vėl galėsite sugauti? – klausiu.

– Taip, – tyliai sumurma bocmanas ir nueina nebepridėjęs nė žodžio.

Šis menkas davinys, kurį ryte prarijome, suteikė truputį jėgų, o su jėgomis grįžo ir šiokia tokia viltis. Kalbamės apie bocmano žvejybą ir negalime patikėti, jog galbūt nebepavyks dar sugauti žuvų. Gal pagaliau likimas liausis mus persekiojęs?

Netikėtai imame prisiminti praeitį, – tai rodo, kad mūsų širdys nusiramino. Jau gyvename ne baisia dabartimi ir siaubinga ateitimi, kuri mūsų laukia. Tėvas ir sūnus Leturneriai, Folstenas, kapitonas ir aš prisimename viską, kas mus ištiko po katastrofos. Žuvę draugai, gaisro smulkmenos, laivo sudužimas, Hem Roko salelė, nuskendęs jūroje „Čensleris", siaubingas plaukimas sėdint marsuose, plausto statymas, audra, – visi šie epizodai, kurie dabar atrodo labai nutolę, pralekia

mums prieš akis. Taip! Visa tai įvyko, bet mes vis dar gyvename!

Gyvename! Nejaugi tai vadinama gyvenimu? Iš dvidešimt aštuonių žmonių liko tik keturiolika, o netrukus, galimas dalykas, bus tik trylika!

– Nelaimingas skaičius, – sako jaunasis Leturneris, – bet mes turbūt sunkiai rasime tą keturioliktąjį!

Naktį iš sausio aštuntosios į devintąją bocmanas vėl užmeta meškeres užpakalinėje plausto dalyje ir pats pasilieka sekti, nes niekam nepatiki šio darbo.

Rytmetį prieinu prie bocmano. Diena vos tik brėkšta. Bocmanas stengiasi savo liepsnojančiu žvilgsniu prasiskverbti į pačias jūros gelmes. Jis nemato manęs, netgi negirdi mano žingsnių.

Lengvai paliečiu vyriškio petį. Jis staiga atsigręžia.

– Na kaip, bocmane?

– O taip, kad šitie prakeiktieji rykliai prarijo mano masalą! – atkerta jis dusliu balsu.

– Ir daugiau jo nebeturite?

– Ne! Ar žinote, ką tai įrodo, pone? – priduria spausdamas pirštais mano petį. – Jog negalima nieko pusiau daryti!

Užspaudžiu ranka jam burną! Supratau...

Vargšas Volteris!

Keturiasdešimt antrasis skyrius

Nuo sausio devintosios iki dešimtosios

Šiandien vėl štilis. Saulė plieskia, vėjas nurimo, nė menkiausios bangelės lygiame jūros paviršiuje, kuris vos pastebimai supasi. Jeigu čia nėra jokios srovės, kurios vis tiek negalime nustatyti, tai plaustas tikriausiai plūduriuoja vienoje vietoje.

Jau sakiau, jog karštis tiesiog nepakeliamas. Todėl ir troškulys padidina mūsų kančias – dabar jau atrodo baisesnis net už alkį. Daugeliui iš mūsų nuo sausros sutraukė burnas, gerkles ir rykles; visa gleivinė sukietėjo nuo įkvepiamo karšto oro.

Man atkakliai reikalaujant, kapitonas pakeitė geriamojo vandens išdavimo tvarką. Jis padvigubino porcijas, todėl mes šiaip ne taip nuslopiname troškulį keturis sykius per dieną. Sakau „šiaip ne taip", nes vanduo pernelyg šiltas, nors statinę ir uždengėme burės gabalu.

Žodžiu, diena buvo sunki. Kamuojami alkio jūreiviai vėl prarado bet kokią viltį.

Vakare pakilo beveik pilnatis, tačiau vėjo vis dar nesulaukėme. Vis dėlto vėsi atogrąžų naktis atneša šiokį tokį palengvėjimą. Bet dieną temperatūra tiesiog nežmoniška. Karštis vis didėja, todėl padarome išvadą, kad plaustas stipriai nešamas į pietus.

Jau liovėmės akimis ieškoti kranto, mums jau ima atrodyti,

jog Žemės rutulyje nėra nieko, išskyrus sūrų vandenį. Visur ir visada tik bekraštis vandenynas!

Dešimtąją – toks pat štilis, ta pati temperatūra. Iš dangaus srūva ugninis lietus, mes alsuojame įkaitusiu oru. Troškulys darosi nebepakeliamas, jis taip kamuoja mus, jog pamirštame bado kančias ir godžiai laukiame valandėlės, kai Robertas Kertisas kiekvienam išduos porciją – keletą apgailėtinų vandens lašų. Ak! Kad taip galėtume atsigerti iki soties, o paskui nors ir mirtis, nebelikus vandens atsargų!

Dabar vidurdienis. Vienas plausto keleivis suriko iš skausmo. Tai nelaimėlis Ovenas; gulėdamas priekinėje plausto dalyje, jis raitosi tampomas siaubingų traukulių. Svyruodamas einu prie Oveno. Kad ir kaip vertinčiau jūreivio elgesį, vis dėlto turiu iš žmogiškos pareigos palengvinti jo kančias.

Staiga ir jūreivis Fleipolas surinka. Atsigręžiu.

Fleipolas stovi prisišliejęs prie plausto stiebo ir ranka rodo į kažkokį tašką, vos matomą horizonte.

– Laivas! – rėkia vyriškis.

Visi pašoka. Ant plausto – nė garso. Paskui kitus tramdydamas dejones atsistoja ir Ovenas.

Ir iš tikrųjų ten, kur rodo Fleipolas, matosi baltas taškas. Bet ar jis juda? Ar ten burės? Ką apie tai galvoja jūreiviai, pasižymintys puikiu regėjimu?

Akimis seku Robertą Kertisą, kuris stovi sukryžiavęs rankas ir žiūri į baltąjį tašką. Visi jo veido raumenys įtempti, smakras pakeltas, antakiai suraukti, akys primerktos, akylas žvilgsnis įsmeigtas į horizontą. Jeigu baltasis taškas – burės, kapitonas neapsiriks.

Tačiau Robertas Kertisas nusivylęs papurto galvą, jo rankos bejėgiškai nukara.

Žiūriu. Nebematau baltojo taško. Ten buvo ne laivas, ne, o kažkoks atspindys, šmėkštelėjusios bangos ketera...

Jeigu tai vis dėlto laivas, tai jis jau dingo!

Koks nusiminimas apėmė mus visus po akimirką blykste-

lėjusios vilties! Vėl visi sugrįžtame į savo vietas. Vienas tik Robertas Kertisas nejudėdamas stovi, nors ir nebežiūri į horizontą.

Ovenas vėl ima stūgauti net garsiau negu anksčiau. Jis raitosi nuo nepakeliamų skausmų. Baisu net į jį žiūrėti. Jūreivio gerklė spazmiškai susitraukia, liežuvis sausas, pilvas išsipučia, pulsas – siūlinis, dažnas, su pertrūkiais. Galingi traukuliai riečia jo kūną, kartkartėmis net pametėja aukštyn. Iš šių simptomų neklysdamas galiu diagnozuoti, jog Ovenas apsinuodijo vario oksidu.

Deja, mes neturime būtinų priešnuodžių. Galiu tik sukelti vėmimą, kad jūreivis išsivalytų savo skrandį nuo tos nuodingos medžiagos. Paprastai šiam reikalui naudojamas šiltas vanduo, todėl kreipiuosi į kapitoną prašydamas man duoti nors šiek tiek vandens. Kertisas sutinka. Kadangi pirmojoje statinėje vanduo jau baigėsi, noriu jo įsipilti iš antrosios, dar neliestos, bet Ovenas atsiklaupia ir šaukia balsu, jau nebepanašiu į žmogaus:

– Ne, ne, ne!

Kodėl jis atsisako? Prieinu prie Oveno ir paaiškinu, ką noriu daryti. Jūreivis dar ryžtingiau pareiškia, kad to vandens negers. Tuomet stengiuosi jį priversti vemti kutendamas gomurį; netrukus vyriškis pradeda vemti melsvu skysčiu. Dabar visiškai aišku: Ovenas apsinuodijo vario sulfatu, kitaip sakant, mėlynuoju akmenėliu, todėl, kad ir ką darytume, jo nebeišgelbėsime!

Bet kaip jis apsinuodijo? Nusivėmęs Ovenas pasijunta truputį geriau. Pagaliau jūreivis gali kalbėti. Kapitonas ir aš imame klausinėti...

Aš net nemėginu aprašyti įspūdžio, kurį mums padarė nelaimingojo jūreivio atsakymas!

Ovenas, kamuojamas troškulio, pavogė keletą pintų vandens iš neliestosios statinės!.. Vanduo joje apnuodytas!

Keturiasdešimt trečiasis skyrius

Nuo sausio vienuoliktosios iki keturioliktosios

Ovenas mirė naktį baisiose kančiose.

Taip, tai tiesa! Anksčiau statinėje buvo laikytas mėlynasis akmenėlis. Tai faktas. Bet dėl kokio lemtingo atsitiktinumo ši statinė buvo paskirta laikyti geriamam vandeniui? Ir kodėl – dar baisesnis atsitiktinumas! – ji pateko ant mūsų plausto!.. Bet dabar vis tiek. Aiškus vienas dalykas: vandens daugiau nebeturime.

Oveno kūną turėjome išmesti į jūrą, nes jis tuoj pat pradėjo irti. Bocmanas net negalėjo jo panaudoti vietoj masalo; lavonas pavirto kažkokia iškiožusia mase. Šio nelaimėlio mirtis visiškai mums nedavė naudos.

Visi suprantame, kokioje padėtyje atsidūrėme, todėl nepajėgiame išspausti nė žodžio. O ir ką čia bepasakysi? Sunku net klausytis savo balso. Bemat pasidarėme pašėlusiai irzlūs, todėl geriau vienam su kitu nebekalbėti, nes menkiausias žodis, žvilgsnis, gestas gali sukelti ūmų įniršį, kurio bus nebeįmanoma sutramdyti. Nesuprantu, kaip mes dar neišprotėjome.

Sausio dvyliktąją nebegavome kaip buvome įpratę savo vandens raciono: išvakarėse išgėrėme paskutinius lašus. Danguje nė menkiausio debesėlio. Tikėtis lietaus net neverta; jeigu turėtume termometrą, jis tikriausiai rodytų 104° šešėlyje (*104° pagal Farenheitą atitinka 40° pagal Celsijų. – Aut.*), jei

ant plausto būtų koks nors šešėlis.

Tryliktąją padėtis nepasikeitė. Jūros vanduo ima stipriai ėsti mano kojas, bet aš bemaž nebejuntu skausmo. O tų žmonių, kurie jau anksčiau kentėjo nuo opų, padėtis dar labiau pablogėjo.

Ak, tik pagalvok, jeigu būtų galima garais paversti jūros vandenį, o paskui kondensuoti, gautume tinkamą gerti vandenį! Jame jau nebebūtų druskos, taigi galėtume gerti ir gerti! Tačiau mes neturime nei reikiamos įrangos, nei sąlygų ją pasigaminti.

Šiandien bocmanas ir du jūreiviai, rizikuodami patekti rykliams į nasrus, išsimaudė jūroje. Maudynė šiek tiek atgaivina. Paskui jūreiviai į vandenį nuleido pririštus prie virvių mane ir tris kitus keleivius, vos mokančius plaukti. Vandenyje išbuvome apie pusvalandį. Per tą laiką Robertas Kertisas stebėjo jūrą. Laimei, rykliai nepasirodė. Nepaisydama visų įkalbinėjimų, mis Herbi nepanoro sekti mūsų pavyzdžiu, nors nuo kaitros labai kenčia.

Keturioliktąją dieną vienuoliktą valandą ryto kapitonas priėjo prie manęs ir pašnibždomis tarė:

– Nesijaudinkite, pone Kazalonai, ir nepatraukite kitų dėmesio. Galimas daiktas, aš klystu, todėl nenoriu dar sykį skaudžiai nuvilti mūsų bendrakeleivių.

Nesuprasdamas žiūriu į Robertą Kertisą.

– Šį kartą, – tęsia kapitonas, – aš iš tikrųjų mačiau laivą!

Kapitonas gerai padarė perspėjęs mane, nes galėjau nesusivaldyti.

– Pažvelkite, – priduria jis. – Štai ten, už kairiojo borto!

Vaizduodamas abejingą, atsistoju, nors iš tikrųjų pašėlusiai jaudinuosi, ir apžvelgiu horizontą, kurį nurodė Robertas Kertisas. Aš nesugebu taip akylai matyti kaip jūreiviai, bet vis dėlto įžvelgiu vos ryškėjančius laivo, plaukiančio visomis iškeltomis burėmis, kontūrus.

Beveik tuo pat metu bocmanas, jau keletą minučių

spitrėjęsis į tą pačią pusę, sušunka:

– Laivas!

Horizonte pasirodęs laivas iš pradžių nepadaro laukiamo įspūdžio. Mūsų bendrakeleiviai arba netiki jo pasirodymu, arba jau galutinai neteko jėgų. Niekas nepajuda iš savo vietos. Bet po to, kai bocmanas keletą sykių pakartojo: „Laivas! Laivas!" – pagaliau visi nukreipė žvilgsnius į horizontą.

Šį kartą jau nebeįmanoma apsirikti. Mes matome jį, tą laivą, kurio pasirodymu jau nustojome tikėti. Bet ar jis pamatys mus?

Jūreiviai stengiasi nustatyti, kas ten per laivas, ir svarbiausia, kuria kryptimi plaukia.

Robertas Kertisas, ilgai ir atidžiai stebėjęs horizontą, sako:

– Tai brigas, jis plaukia beidevindu, dešiniuoju halsu. Jeigu dar dvi valandas plauks tuo pačiu kursu, būtinai kirs mūsų kelią.

Dvi valandas! Du šimtmečius! Tačiau laivas bet kada gali pakeisti kursą, juolab kad jis tikriausiai laviruoja prieš priešinį vėją. Jeigu taip, tai baigęs manevrą plauks kairiuoju halsu ir dings. Ak, jeigu laivas plauktų pavėjui arba nuleistomis burėmis, turėtume bent šiokią tokią viltį!

Būtinai mus turi pamatyti laivo žmonės. Nieko nepaisydami, privalome pasiekti, kad mus pastebėtų! Robertas Kertisas įsako duoti visokiausius signalus, nes brigas šiuo metu dar plaukia už dvylikos mylių į rytus, todėl mūsų riksmų tikrai neišgirs. Šautuvų neturime, todėl negalime patraukti jų dėmesio šūviais. Bent iškelkime kokią nors vėliavą į stiebo viršūnę! Mis Herbi šalis raudonas, o ši spalva geriausiai matoma jūros ir dangaus fone.

Vietoj vėliavos iškeliame mis Herbi šalį; lengvas vėjelis, šiaušiantis vandens paviršių, tyliai jį sklaisto. Kai „vėliava" galiausiai ima plazdėti, širdyse atgyja viltis. Kaip žinia, skęstantysis griebiasi net už šiaudo.

Mums tasai šiaudas – vėliava.

Ištisą valandą pakaitomis puolame tai į džiaugsmą, tai į neviltį. Brigas, matyt, vis dėlto artėja prie plausto, nors retsykiais jis tarsi sustoja, ir mes klausiame savęs, ar tik nepasuko atgal.

Kaip lėtai plaukia tas laivas! Beje, jis lekia iškėlęs visas bures, galime jau išskirti bombramselius, stakselius (*stakselis – trikampė burė, išskleista po štagu tarp stiebų. Pagal štagus stakseliai vadinami: grotstakseliu, grotstenstakseliu, grotbramstakseliu. – Vert.*) ir vos ne laivo korpusą horizonte. Bet vėjas silpnas, o jeigu jis dar labiau susilpnės!.. Atiduotume ištisus gyvenimo metus, kad tik taptume vyresni viena valanda!

Pusę pirmos bocmanas ir kapitonas nustato, jog brigas nuo mūsų yra už devynių mylių. Vadinasi, per pusantros valandos jis nuplaukė tik tris mylias. Lengvas vėjelis, lekiantis virš mūsų galvų, vargu ar pasiekia laivą. Dabar man dingojasi, kad brigo burės jau nebeišpūstos, kad jos nukaro palei stiebus. Žvalgausi, ar nestiprėja vėjas, bet bangos ritasi tingios, o dvelksmas, į kurį sudėjome visas viltis, vos gyvas.

Stoviu plausto užpakalyje kartu su Leturneriais ir mis Herbi; kas valandėlę nuo laivo nukreipiame žvilgsnius į kapitoną. Robertas Kertisas sustingo vietoje, kartu su bocmanu atsirėmę į stiebą. Jų akys nė valandėlę neatitrūksta nuo brigo. Mes regime kupinus susijaudinimo jų veidus, juodu vos valdosi. Niekas neištarė nė žodžio iki tos akimirkos, kai dailidė Daulasas nesuriko tokiu beviltišku balsu, kurio neįmanoma aprašyti:

– Jis gręžiasi!

Šią akimirką visa mūsų gyvybė susitelkė į akis. Visi pašokome, kai kurie atsiklaupė. Staiga iš bocmano lūpų išsiveržia baisus keiksmas. Laivas plaukia už devynių mylių, todėl nenuostabu, kad per tokį atstumą jie negalėjo pastebėti mūsų signalo! Juk plaustas – viso labo tik taškas, pasimetęs vandenyno platybėse, nužertose akinančių saulės spindulių. Jo taip paprastai nepamatysi. Todėl ir nepamatė! Juk laivo

kapitonas, kad ir kas jis būtų, negali taip nežmoniškai elgtis, kad nuplauktų neištiesęs mums pagalbos rankos! Ne! Tai neįtikėtina. Jis tiesiog mūsų nepastebėjo.

– Ugnies! Ugnies! – ūmai sušunka Robertas Kertisas. – Užkurkime laužą! Mano bičiuliai! Draugai! Tai paskutinis mūsų šansas, – kitaip jie mūsų nepastebės!

Plausto priekyje sumetėme keletą lentų, iš jų padarėme laužą. Uždegėme gan sunkiai, nes lentos labai drėgnos. Kita vertus, tuo geriau: dūmai bus tirštesni, vadinasi, pastebimesni. Ugnis įsiliepsnoja, į orą pakyla bemaž juodas dūmų stulpas. Jeigu tai būtų naktį, jeigu tamsa nusileistų anksčiau, negu brigas dingtų iš akių, jie ugnį pamatytų ir už devynių mylių.

Bet valandos slenka, ugnis gęsta!..

Kad po visko galėtume susitaikyti su savo padėtimi, kad paklustume Dievo valiai, turime gebėti save valdyti, bet aš, deja, jau nebesugebu. Ne! Nebegaliu tikėti Dievu, suteikusiu tokią trumpą viltį, kuri tik sustiprino mūsų kančias! Aš jau koneveikiu Dievą, kaip anksčiau Jį koneveikė bocmanas... Mano petį paliečia kažkieno gležna ranka, ir aš išvystu mis Herbi. Ji rodo man į dangų!

Bet to jau per daug! Nebenoriu nieko matyti, atsigulu po bure, – aš jau slepiuosi, iš mano krūtinės išsiveržia verksmas...

Tą akimirką brigas pasuka kitu halsu ir lėtai nutolsta į rytus; po trijų valandų net akyliausias žvilgsnis jau nebepajėgtų įžvelgti jo iškeltų burių.

Keturiasdešimt ketvirtasis skyrius

Sausio penkioliktoji

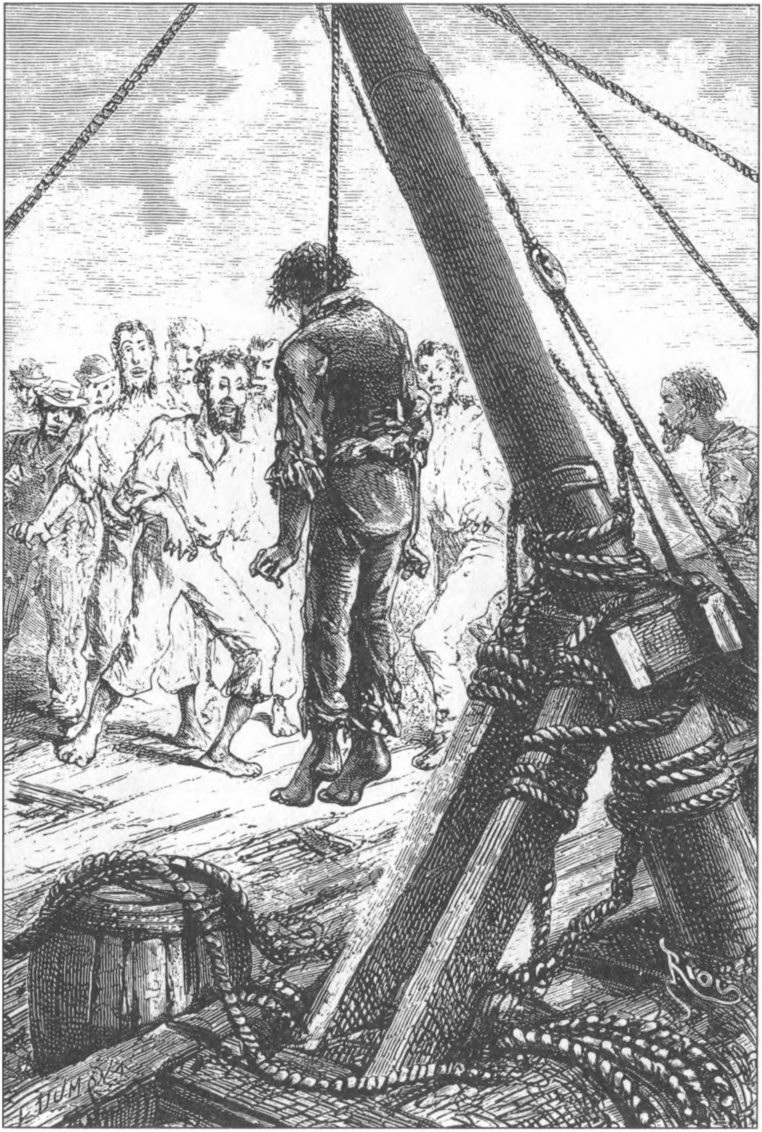
Po šio paskutiniojo likimo smūgio mums lieka tik viena išeitis – laukti mirties. Anksčiau ar vėliau, bet ji ateis.

Šiandien vakaruose pasirodė debesys. Pūstelėjo vėjas. Kaitrą jau šiek tiek lengviau pakeliame, be to, nors ir esame galutinai prislėgti, vis dėlto pajuntame permainos įtaką. Su pasitenkinimu įkvepiu nebe tokį sausą orą. Bet nuo to laiko, kai bocmanas sugavo anas žuvis, mes nieko neturėjome burnose, tai yra jau ištisą savaitę. Ant plausto maisto – nė trupinio. Vakar Andrė Leturneriui atidaviau paskutinį džiūvėsio gabalėlį, kurį sutaupė jo tėvas. Ponas Leturneris, man jį paduodamas, apsiverkė.

Dar vakar negrui Džinkstropui pasisekė išsivaduoti iš savo pančių, bet Robertas Kertisas nedavė įsakymo vėl jį surišti. O ir kuriam galui? Niekšą ir jo bendrininkus irgi išsekino ilgalaikis pasninkas. Ko jie dabar gali griebtis?

Šiandien pasirodė keletas stambių ryklių; jų juodi plaukmenys pašėlusiai greitai raižo vandenis. Nejučiomis galvoju, kad tai gyvi karstai, kurie netrukus praris mūsų apgailėtinus palaikus. Rykliai jau nebegąsdina manęs, o greičiau – netgi vilioja. Jie bemaž nugaromis liečia plausto bortus; viena pabaisa vos nenukando rankos Fleipolui, įkišusiam ją į vandenį.

Bocmanas, plačiai atmerkęs akis ir sukandęs dantis, ne-

judriu žvilgsniu seka ryklius. Jis vertina juos iš visai kito žiūros taško negu aš: kaip čia juos suvalgius, užuot tapus jų grobiu. Sugautų bent vieną, tikrai nepasibjaurėtų jo kieta mėsa. Žinoma, ir mes.

Bocmanas nori pamėginti. Kadangi mes neturime kablio, prie kurio galėtume pririšti virvę, vadinasi, turime jį pasidaryti. Robertas Kertisas ir Daulasas suprato bocmano sumanymą ir pradėjo tartis, visą laiką mėtydami į jūrą karčių nuolaužas arba virvagalius, kad išlaikytų ryklius apie plaustą.

Daulasas paėmė savo kirvelį, kurį sumanė panaudoti vietoj kablio. Galbūt kirvelis užsikabins pentimi arba ašmenimis už ryklio nasrų, jeigu plėšrūnas pamėgins praryti šį „masalą". Prie kirvelio koto pririšo stiprų lyną, kitą jo galą apvyniojo apie vieną plausto stulpą.

Šie darbai dar labiau didina mūsų alkį. Tiesiog dūstame iš nekantrumo. Stengiamės visomis priemonėmis sulaikyti prie plausto ryklius. Kablys jau gatavas, bet mes nieko neturime masalui. Bocmanas vaikšto pirmyn ir atgal po plaustą, kalbasi pats su savimi, apieško visus kampus; sykiais man atrodo, jog jis tikrina, ar kas nors iš mūsų dar nenumirė.

Ką gi, bocmanui tenka griebtis priemonės, jau kartą išmėgintos: jis apvynioja kirvelį raudona skiaute, atplėšta nuo to paties mis Herbi šalio.

Bet pirmiausia bocmanas patikrina, ar viskas tvarkoje. Ar stipriai pririštas kirvelis? Ar tvirtai apvyniotas lynas apie stulpą? Ar pakankamai stiprus lynas? Jis viską atidžiai patikrina ir tik po to sviedžia savo įrenginį į vandenį.

Jūra skaidri, joje be vargo galima įžiūrėti bet kokį daiktą net šimto pėdų gilumoje. Matau, kaip kirvelis, suvyniotas į raudoną skiautę, lėtai skęsta. Ryškiai raudona dėmė aiškiausiai matosi mėlyname vandenyje.

Visi mes – ir keleiviai, ir jūreiviai – pasilenkėme virš falšborto netardami nė žodžio. Bet vos tik nuleidome šį savo „masalą", visi rykliai kažkur dingo. Beje, vargu ar godieji

tvariniai toli nuplaukė, – jų tiek daug šiose vietose, jog bet kuris grobis – netgi pats keisčiausias – bus prarytas per akimirką.

Staiga bocmanas ranka duoda ženklą. Jis rodo į milžinišką tamsią masę, kuri truputį išlindusi virš vandens lėtai slenka plausto link. Tai ryklys, gal dvylikos pėdų ilgio: jis pakilo iš gelmių ir plaukia tiesiai prie mūsų.

Kai tik plėšrūnas atsidūrė už keturių sieksnių nuo plausto, bocmanas timptelėjo lyną, kirvelis sujudėjo prieš gyvūną; raudona skiautė suplevena, savotiškai primindama gyvą objektą.

Jaučiu, jog širdis ėmė pašėlusiai daužytis – ant kortos pastatyta mano gyvybė.

O ryklys vis artėja; krauju pasruvusios jo akys žiba virš vandens, o kai jis pasisuka, pražiotuose nasruose matosi aštrūs dantys.

Pasigirsta kažkieno riksmas!.. Ryklys sustingsta vietoje, o paskui dingsta jūros gelmėse

Kas gi iš mūsų nebesusivaldė ir suriko? Žinoma, nevalingai.

Bocmanas atsitiesė išblyškęs iš įsiūčio.

– Užmušiu pirmą pasitaikiusį, kuris ištars bent žodį, – sako jis.

Ir vėl imasi darbo.

Tiesą sakant, bocmanas teisus!

Kablys vėl nuleistas į vandenį, bet prabėgo pusvalandis, ir nė vienas ryklys nebepasirodė; ką gi, „masalą" teko nuleisti į dvidešimties sieksnių gilumą. Man dingojas, kad toje gilumoje vanduo neramus, o tai rodo ten esant ryklius.

Ir iš tikrųjų – netrukus lyną kažkas stipriai trūktelėjo, jis išslydo bocmanui iš rankų, bet nenukrito į jūrą, nes buvo stipriai apvyniotas apie stulpą.

Ryklys griebė kirvelį ir pats save užkirto.

– Padėkite, vyručiai, padėkite! – šaukia bocmanas.

Keleiviai ir jūreiviai tuoj pat šoka iš vietų. Viltis suteikė

mums jėgų, tačiau vis dėlto mes per silpni grumtis su siaubūnu, kuris daužosi su neregėta jėga. Stengiamės kartu ištraukti ryklį. Palengva vanduo ima banguoti nuo galingų pabaisos uodegos ir plaukmenų smūgių. Pasilenkęs matau didžiulį kūną, mėšlungiškai besidaužantį kruvinose bangose.

– Drąsiau, drąsiau! – šaukia bocmanas.

Pagaliau pasirodo ryklio galva. Per pusiau pravirus nasrus kirvelis pateko į gerklę, įsmigo, todėl pabaisa niekaip nebegali nuo jo išsivaduoti. Daulasas griebia didįjį kirvį, kad pribaigtų ryklį, kai tik jis priartės prie plausto.

Staiga pasigirsta sausas traškesys. Ryklys galingai suspaudžia žiomenis, perkanda kirvelio kotą ir dingsta jūroje.

Iš mūsų krūtinių išsiveržia nevilties staugsmas.

Bocmanas, Robertas Kertisas ir Daulasas dar kartą pamėgina sugauti ryklį, nors dabar jau nebeturi nei kirvelio, nei įrankių pagaminti „masalui". Jie sviedžia į jūrą virvę su mirties kilpa. Bet šis lasas visąlaik nuslysta nuo glotnių ryklių kūnų. Bocmanas net tiek įsiaudrina, jog mėgina atkreipti jų dėmesį basa koja, kurią paneria į vandenį, rizikuodamas, kad ją kuris nors gyvūnas nukąs...

Pagaliau baigiame šiuos nesėkmingus mėginimus. Visi grįžta į savo vietas laukti mirties, kurios jau niekas nebegali sustabdyti.

Tačiau aš pasitraukiau ne iš sykio ir spėjau išgirsti, kaip bocmanas pasakė Robertui Kertisui:

– Kapitone, kada mesime burtus?

Robertas Kertisas nieko neatsakė, bet klausimas liko.

Keturiasdešimt penktasis skyrius

Sausio šešioliktoji

Visi gulime pasikloję bures. Jeigu dabar pro šalį praplauktų laivas, tai jo įgula mus palaikytų sudužusio laivo nuolauža su lavonais.

Siaubingai kenčiu. Argi galėčiau valgyti, kai šitaip atrodo lūpos, liežuvis, gomurys? Nemanau, tačiau mano bendrakeleiviai ir aš svaidome vieni į kitus kraugeriškus žvilgsnius.

Šiandien, nors danguje kaupiasi audros debesys, karštis dar sustiprėjo. Virš vandens kyla tiršti garai. Tačiau man atrodo, jog lietus prapliups bet kur, tik ne ant mūsų plausto.

Ir vis dėlto žvelgiame į debesis godžiais žvilgsniais. Mūsų lūpos veržiasi prie jų. Vyresnysis Leturneris maldaujamai iškelia rankas į negailestingąjį dangų.

Įsiklausau: ar nepasigirs kur tolimas dundesys, pranašaujantis audrą. Vienuolikta valanda ryto. Debesys uždengia saulę, bet dabar jau aišku, kad jie neįelektrinti. Matyt, audros nebus, nes visi debesys vienodos spalvos, be to, jų kontūrai, labai aiškūs ankstyvą rytmetį, dabar susilieja į vientisą pilkšvą masę. Tai viso labo tik tirštas rūkas.

Bet nejaugi iš šio rūko negali pasipilti lietus, bent jau lietutis, galiausiai – keli lašai?

– Lyja! – ūmai surinka Daulasas.

Ir iš tikrųjų! Už kokios pusmylės nuo plausto iš dangaus nusileidžia lietaus uždanga, aš matau lašus, šokčiojančius

vandenyno paviršiuje. Sustiprėjęs vėjas pučia tiesiai į mus. Kad tik debesis neišsilytų anksčiau, negu ims plaukti virš mūsų galvų!

Pagaliau Dievas mūsų pasigailėjo! Iš tamsių debesų krenta stambūs lašai! Bet liūtis, matau, nebus ilga. Reikia surinkti visa, ką tik galima, nes apatinis debesies kraštas jau slenka link horizonto.

Robertas Kertisas liepė pastatyti sudaužytą statinę taip, kad kuo daugiau joje susirinktų vandens; išvyniojome bures: tegu jose susigeria tiek lietaus, kiek tik galima.

Atsigulėme aukštielninki ir pražiojome burnas. Lietus plauna man veidą, lūpas, aš jaučiu, kaip jis bėga į gerklę! Ak! Neapsakomas malonumas! Pati gyvybė liejasi į mane! Lietaus srovelės tarsi viską sutepa mano viduje. Giliai kvėpuoju, mėgaujuosi gyvybinga drėgme, besiskverbiančia į pačias mano esybės gelmes.

Lietus tęsėsi apie dvidešimt minučių; paskui pusiau išsilijęs debesis išsisklaidė.

Pakilome atsigavę, stipresni ir geresni. Taip – „geresni". Mes spaudžiame vieni kitiems rankas, šnekamės! Mums atrodo, kad jau esame išgelbėti! Gailestingasis Dievas atsiųs dar kitų debesų, jie vėl gausiai dovanos vandens, kurio taip ilgai neragavome!

Be to, vanduo, nukritęs ant plausto, irgi neprapuls. Jis susigėrė į bures, susirinko statinėje, reikia tik stropiai jį saugoti ir dalyti po lašelį.

Iš tikrųjų statinėje radome dvi ar tris pintas vandens, o jeigu išsunktume bures, tai mūsų atsargos dar truputį padidėtų.

Jūreiviai jau nori imtis darbo, bet Robertas Kertisas juos sustabdo.

– Palūkėkite! – sako jis. – Ar šis vanduo tinka gerti?

Nustebęs žvelgiu į kapitoną. Kodėl jis gali būti netinkamas – juk lietaus!

Robertas Kertisas išspaudžia į skardinį puodelį truputį vandens, buvusio tarp burės klosčių. Paskui paragauja ir, didžiausiai mano nuostabai, tuoj pat išspjauna.

Aš irgi paragauju. Vanduo sūrus! Visiškai kaip jūros!

Mat burės įsūrėjo nuo bangų ir suteikė vandeniui druskos skonį. Nepataisoma nelaimė! Bet vis tiek! Mes neprarandame vilčių: juk statinėje yra keletas pintų vandens, be to, jei kartą lijo, tai ir ateityje dar lis.

Keturiasdešimt šeštasis skyrius

Sausio septynioliktoji

Jeigu kuriam laikui numalšinome troškulį, tai alkis kamuoja vis stipriau. Nejaugi nėra jokio šanso sugauti bent vieną ryklį, nuo kurių jūra apie plaustą virte verda? Ne, nebent pačiam šokti į vandenį ir pulti juos su peiliu rankoje jų pačių stichijoje, kaip tai daro indai perlų ieškotojai. Robertas Kertisas apie tai pamąsto ir svarsto, ar nevertėtų išmėginti laimės. Bet mes jam neleidžiame. Čia pernelyg daug ryklių, todėl kapitonas pasmerktų save tikrai ir nenaudingai pražūčiai.

Pastebiu, jog įmanoma apgauti troškulį pasinėrus į vandenį arba čiulpiant kokį nors metalinį daiktą. Bet alkio niekuo neapšausi. Vandenį lengviau gauti, pavyzdžiui, jį duoda lietus. Todėl niekada neverta prarasti vilties dėl vandens, užtat galima nieko nebesitikėti dėl maisto.

Dabar mes visi puolėme į absoliučią neviltį. Jeigu turiu viską atvirai išdėstyti, tai neslėpdamas sakau, kad kai kurie mano bendrakeleiviai žvilgčioja vieni į kitus alkanais žvilgsniais. Vadinasi, štai kur krypsta mūsų mintys ir iki kokio žvėriškumo badas gali pastūmėti žmogų, turintį vieną vienintelį troškimą!

Po pusvalandinio lietaus debesys išsisklaidė, dangus vėl giedras ir grynas. Vėjas trumpam sustiprėjo, bet netrukus vėl aprimo, burė pakibo palei stiebą. Beje, mes jau liovėmės vėją laikyti varomąja jėga. Kur dabar mūsų plaustas? Į kurią

Atlanto vandenyno pusę nunešė srovė? Niekas negali nei atsakyti į šį klausimą, nei pageidauti, kad vėjas, sakykime, papūstų iš rytų, o ne iš šiaurės ar pietų! Mes vėjo maldaujame tik vieno dalyko – kad atgaivintų mūsų krūtines, sudrėkintų sausą orą, deginantį plaučius, kad pagaliau sumažintų kaitrą, kurią mums iš dangaus siunčia ugninė saulė.

Atėjo vakaras, iki vidurnakčio bus tamsu, paskui patekės mėnulis, šiuo metu jau pasiekęs delčios fazę. Apsimiglojusios žvaigždės nebešviečia ta nuostabia šviesa, kuri liejasi iš dangaus šaltomis naktimis.

Pusiau klejodamas, kamuojamas žiauraus alkio, ypač sustiprėjančio vakarais, atsigulu ant burių krūvos prie dešiniojo borto, paskui pasilenkiu virš vandens, kad įkvėpčiau gaivinančio jūros kvapo.

Nejaugi mano bičiuliai, gulintys įprastose vietose, kietai užmigdami, sugebėjo išsivaduoti iš savo kančių? Manau, kad nė vienas. Kai dėl manęs, mano ištuštėjusios smegenys drumsčiasi, užplūsta įvairiausi košmarai.

Vis dėlto palengva panyru į liguistą snaudulį – nei tai miegu, nei tai būdrauju. Nežinau, kiek laiko šitaip praleidau. Tik prisimenu, kad mane privertė atsibusti kažkoks keistas pojūtis.

Galbūt aš sapnuoju, bet netikėtai mane pasiekia kvapas, kurio iš pradžių neatpažįstu. Jis vos juntamas, kartkartėmis jį atneša lengvas vėjelis. Mano šnervės išsiplečia ir įkvepia šį nesuprantamą kvapą. „Kas čia galėtų būti?" – vos nesurinku... Bet instinktyviai susivaldau ir stengiuosi prisiminti, kaip paprastai daro žmonės, ieškodami pamiršto žodžio ar vardo.

Praslenka kelios akimirkos, kvapas vis labiau stiprėja, aš dar giliau jį įkvepiu.

„Bet, – sakau sau ūmai kaip žmogus, prisiminęs tai, ką buvo užmiršęs, – juk tai virtos mėsos kvapas!"

Dar keletą sykių įkvepiu ir galutinai įsitikinu, kad uoslė manęs neapgavo... tačiau ant mūsų plausto...

Atsiklaupęs dar giliau įkvepiu tą malonų orą, – atleiskite

už išsireiškimą, – tiesiog jį uostinėju!.. Tas pats kvapas vėl kutena mano šnerves. Aha, į mano pusę pučia vėjas, kuris neša kvapą iš plausto pirmagalio.

Palieku savo vietą, šliaužiu lyg koks gyvūnas, ieškau ne akimis, o nosimi, slenku po burėmis tarp karčių atsargiai lyg katė: kad tik nepatraukčiau bendrakeleivių dėmesio.

Keletą minučių knisuosi po visus kampus, lyg koks pėdsekys šuo, vadovaudamasis uosle. Retsykiais pametu pėdsaką – ar tai nutolstu nuo tikslo, ar tai nusilpsta vėjas, – bet paskui kvapas ima ypač stipriai erzinti. Pagaliau surandu pėdsaką ir jaučiu, kad slenku tiesiai į tikslą!

Dabar esu plausto priekinėje dalyje prie dešiniojo borto ir aiškiai jaučiu, kad čia ir kvepia rūkytais lašiniais. Ne, neapsirinku. Ima atrodyti, kad lašiniai čia pat, man ant liežuvio, – burna prisipildo seilių.

Dabar lieka tik palįsti po plačia burės kloste. Niekas manęs nemato ir negirdi. Šliaužiu keliais, remiuosi alkūnėmis. Ištiesiu ranką. Pirštai apčiuopia suvyniotą į popierių daiktą. Greitai jį prisikišu prie akių ir apžiūriu mėnulio, šią akimirką pakilusio virš horizonto, šviesoje.

Ne, tai ne regėjimo apgaulė, – aš laikau lašinių gabalėlį. Jis sveria mažiau negu ketvirtį svaro, tačiau pakankamai didelis, kad visai dienai numalšintų mano kančias! Prisikišu prie burnos...

Kažkas čiumpa mane už rankos. Atsigręžiu, vargais negalais susivaldydamas. Prieš mane bufetininkas Hobartas.

Dabar man viskas aišku: ir Hobarto elgesys, ir jo palyginti gera sveikata, ir veidmainingi skundai. Persikeldamas ant plausto, jis sugebėjo nuo visų paslėpti dalį maisto ir ramiai sau valgė, kai kiti tuo metu galavosi iš bado. Ak, niekšas!

Bet ne! Hobartas veikė protingai. Suprantu, kad jis atsargus ir sumanus žmogus, ir jeigu jam pavyko nuo visų nuslėpti šiek tiek maisto, tuo geriau... ne tik jam, bet ir man.

Hobartas galvoja kitaip. Jis griebia mano ranką ir stengiasi

atimti gabalėlį lašinių, netardamas nė žodžio, – mat nenori atkreipti bičiulių dėmesio.

Aš irgi suinteresuotas tylėti. Kad tik tie kiti neišluptų man iš rankos grobio! Ir grumiuosi tylėdamas, vis labiau niršdamas, nes girdžiu murmant Hobartą: „Mano paskutinis kąsnis! Paskutinis!"

Paskutinis? Nieko nepaisydamas, privalau jį atimti. Aš noriu jo! Ir gausiu! Griebiu už gerklės savo priešininką. Pasigirsta gargaliavimas, bet greitai Hobartas nutyla. Aš godžiai suleidžiu dantis į lašinių gabalą, viena ranka tvirtai laikydamas Hobartą.

Pagaliau paleidęs nelaimingąjį bufetininką, keturiomis grįžtu į savo vietą. Niekas manęs nematė. Aš pavalgiau!

Keturiasdešimt septintasis skyrius

Sausio aštuonioliktoji

Keistai sunerimęs laukiu aušros! Ką pasakys Hobartas? Man dingojasi, jog jis turi teisę mane išduoti. Ne! Gryna nesąmonė. Juk aš visiems papasakosiu, kas atsitiko. Jeigu visi sužinos, kaip gyveno Hobartas, kai mes mirėme iš bado, kaip slapta nuo mūsų valgė, tuo mus skriausdamas, bičiuliai be gailesčio jį užmuš.

Vis tiek! Norėčiau kuo greičiau sulaukti dienos.

Alkio skausmai aprimo, nors lašinių buvo mažai – vienas kąsnis, „paskutinysis", kaip šnypštė šis nelaimėlis. Dėl to aš esu visiškai ramus, bet, atvirai kalbant, atgailauju dėl ko kita: kaipgi aš šio gabalėlio nepasidalijau su likimo draugais? Turėjau pagalvoti apie mis Herbi, apie Andrė, apie jo tėvą... O galvojau tik apie save!

Mėnulis kyla vis aukščiau, ir netrukus jau brėkšta: čia rytas greit ateina, nes šiose platumose nebūna nei aušros, nei sutemų.

Taip ir nesumerkiau akių. Švystelėjus pirmoms ryto šviesoms man pasivaideno, jog stiebe tamsuoja kažkokia beformė masė.

Kas gi ten? Kol kas dar negaliu gerai įžiūrėti ir tebeguliu ant burių krūvos.

Pagaliau jūros paviršiumi nuslydo pirmieji saulės spinduliai, ir aš jau įžiūriu kūną, siūbuojantį ant virvės pagal plausto

ritmą.

Neįveikiama nuojauta traukte traukia mane prie kūno, todėl skubiai žengiu prie stiebo...

Ten pakaruoklis! Ten kabo bufetininkas! Tai aš pastūmėjau nelaimingąjį Hobartą nusižudyti... taip, aš!

Man išsprūsta siaubo riksmas. Bendrakeleiviai sukyla, pamato kūną ir puola prie jo... Bet ne dėl to, kad sužinotų, ar jo kūne dar rusena gyvybės kibirkštėlė!.. Tarp kitko, Hobartas jau miręs; jo lavonas jau atšalęs.

Akimirksniu vienas jūreivis nupjauna virvę. Bocmanas, Daulasas, Džinkstropas, Folstenas ir kiti pasilenkia prie pakaruoklio kūno...

Ne! Aš nemačiau! Nenorėjau matyti! Aš nedalyvavau toje siaubingoje puotoje! Nei mis Herbi, nei Andrė Leturneris, nei jo tėvas nepanoro tokia kaina palengvinti savo kančios!

Kai dėl Roberto Kertiso, tai nežinau... Neišdrįsau jo paklausti.

Bet kiti – bocmanas, Daulasas, Folstenas, jūreiviai! Žmonės, pavirtę laukiniais žvėrimis... Koks siaubas!

Leturneriai, mis Herbi, aš – visi pasislėpėme po burėmis, nes nenorėjome nieko matyti! Pakako ir to, jog viską girdėjome!

Andrė Leturneris jau norėjo pulti šiuos kanibalus ir atimti baisiojo valgio likučius! Aš griebiausi jėgos ir jo neleidau.

Kita vertus, juk jie, šie nelaimingieji, turi teisę nemirti iš bado! Hobartas jau miręs! Ne jie vyruką nugalabijo! Ir kaip sykį pareiškė bocmanas, „geriau suvalgyti mirusį negu gyvą".

Kas žino, galimas daiktas, ši scena – tiktai šlykščios ir kruvinos dramos prologas, dramos, kuri netrukus bus suvaidinta ant mūsų plausto!

Šiomis mintimis pasidalijau su Andrė Leturneriu.

Tačiau nepajėgiau išsklaidyti siaubo ir pasibjaurėjimo, kurie jam kelia vos ne pamišimą.

Bet mes mirštame iš bado, o mūsų aštuoni bičiuliai, galimas

dalykas, išvengs šios baisios mirties.

Hobartas buvo pats sveikiausias iš mūsų, nes valgė paslėptą maistą. Jo kūno audinių nepakeitė kokia nors organinė liga. Jis nutraukė savo gyvybę būdamas kupinas jėgų.

Bet kas per baisios mintys klaidžioja mano galvoje? Nejaugi kanibalai man kelia ne pasibjaurėjimą, o pavydą?

Šią valandėlę pasigirsta vieno iš jų – dailidės Daulaso balsas.

Jis sako, jog reikia saulėje išgarinti jūros vandenį ir surinkti druską.

– Mes susūdysime tai, kas liko, – tęsia jis.

– Taip, – pritaria bocmanas.

Štai ir viskas. Be abejonių, dailidės patarimas priimtas, nes daugiau nebegirdėti nė garso. Ant plausto tvyro gili tyla, todėl padarau išvadą, kad mano draugai užmigo.

Jie sotūs!

13. 1035

Keturiasdešimt aštuntasis skyrius

Sausio devynioliktoji

Per visą šią dieną – tas pats giedras dangus, tas pats karštis. Ateina naktis, tačiau atgaivos neatneša. Neišmiegojau ir kelių valandų.

Paryčiais išgirstu įnirtingus riksmus.

Leturneriai ir mis Herbi, gulėję kartu su manimi po tentu, atsisėda. Aš kilsteliu tento kraštą, norėdamas pažiūrėti, kas ten vyksta.

Bocmanas, Daulasas ir kiti jūreiviai kažko labai įtūžę. Robertas Kertisas, sėdėjęs plausto paskuigalyje, atsistoja ir mėgina juos nuraminti. Kapitonas klausia, kas vyrams sukėlė šitokį įsiūtį.

– Taip! Taip! Mes sužinosime, kas tai padarė! – rėkia Daulasas, svaidydamas kerštingus žvilgsnius.

– Žinoma, – palaiko jį bocmanas, – čia yra vagis! Tai, ką dar turėjome, dingo!

– Tai ne aš! Ne aš! – atsiliepia paeiliui jūreiviai.

Nelaimingieji naršo po visus kampus, kiloja bures, perstumdo lentas. Kadangi nieko neranda, vis labiau niršta.

Bocmanas prieina prie manęs

– Jūs tikriausiai žinote, kas čia vagia? – klausia jis.

– Nesuprantu, apie ką kalbate, – atkertu.

Prisiartina Daulasas, o paskui jį ir kiti jūreiviai.

– Apieškojome visą plaustą, – sako Daulasas. – Lieka tik

ši palapinė...

– Niekas iš mūsų niekur nebuvo išėjęs, Daulasai.

– Norime žvilgtelėti!

– Ne! Palikite ramybėje mirštančius iš bado!

– Pone Kazalonai, – valdydamasis sako man bocmanas, – mes jūsų nekaltiname. Jeigu kas nors iš jūsiškių pasiimtų savo dalį, kurios nenorėjo vakar valgyti, ką gi, tai jo teisė. Bet dingo viskas, suprantate – viskas!

– Apieškoti palapinę! – suklykia Sandonas.

Jūreiviai žengia dar arčiau. Nebegaliu priešintis šiems nelaimėliams, kuriuos akina pyktis. Man pasidaro baisu. Nejaugi Leturneris nusirito iki to, jog paėmė – žinia, ne sau, o sūnui... Jeigu iš tikrųjų taip, tai tie bepročiai suplėšys jį į gabalus!

Žvelgiu į Robertą Kertisą, tarsi prašydamas jo pagalbos. Kapitonas atsistoja šalia manęs. Abi jo rankos sukištos į kišenes, todėl spėju, jog ten jis spaudžia ginklą.

Vėliau, bocmanui reikalaujant, iš palapinės išlindo mis Herbi ir Leturneriai; jūreiviai išnaršo viską – visus slapčiausius kampelius, – laimei, be rezultatų.

Aišku, jog kažkas išmetė į jūrą Hobarto kūno likučius.

Bocmanas, dailidė, jūreiviai puola į siaubingą neviltį.

Bet kas galėjo taip padaryti? Žvelgiu į mis Herbi, į senąjį Leturnerį. Iš jų akių matau, kad ne jie.

Nukreipiu žvilgsnį į Andrė, kuris akimirką nusuka akis.

Nelaimingas jaunuolis! Nejaugi tai jis? Ar gerai supranta šio savo poelgio padarinius?

Keturiasdešimt devintasis skyrius

Nuo sausio dvidešimtosios iki dvidešimt antrosios

Keletą dienų po baisiosios puotos, įvykusios sausio aštuonioliktąją, jos dalyviai jautėsi gan pusėtinai: juk gerai pasisotino ir numalšino troškulį.

Bet mis Herbi, Andrė Leturneris, jo tėvas ir aš... Mūsų kančios neaprašomos! Ar mes dabar nepradedame gailėtis, kad dingo bufetininko likučiai? Jeigu kuris iš mūsų numirs, ar likusieji atsilaikys?..

Netrukus badas vėl pradeda kamuoti bocmaną, Daulasą ir kitus, jie nuolat dėbso į mus pamišusiomis akimis. Nejaugi jiems esame tik geidžiamas laimikis?

Ne, badas – ne pats baisiausias dalykas, – kur kas labiau kamuoja troškulys. Taip! Jeigu mums kas nors pasiūlytų pasirinkti – ar keli vandens lašai, ar šiek tiek džiūvėsių, nė vienas, manau, nesudvejotų! Šitaip tvirtina visi, kurie patyrė katastrofas ir turėjo vargti taip kaip mes. Ir teisingai tvirtina! Iš troškulio žmonės kenčia stipriau negu iš bado, be to, ir numiršta greičiau.

O aplinkui – vanduo, daugybė vandens, kuris iš pažiūros niekuo nesiskiria nuo gėlo! Siaubingas išmėginimas! Ne sykį bandžiau praryti bent keletą lašų šio vandens, tačiau jis tik sukėlė neapsakomą šleikštulį ir dar baisesnį negu pirma troškulį.

Visos kantrybės ribos peržengtos! Štai jau pralėkė ketu-

riasdešimt dvi dienos, kai palikome „Čenslerį". Nė vienas nebeturime nė menkiausios vilties prošvaistės. Nejaugi mums lemta mirti blogiausia iš visų mirčių?

Nugrimztu į kažkokį rūką; šis rūkas, deja, vis tirštėja. Imu karštligiškai kliedėti. Grumiuosi, stengdamasis sutramdyti savo klejones. Šitokia būsena man kelia baimę. Kur kliedėjimas mane nuves? Ar dar turėsiu pakankamai jėgų grįžti į tikrovę?

Vis dėlto atsigavau, – negaliu pasakyti, po kelių valandų. Man ant galvos keli kompresai, sudrėkinti jūros vandeniu; mane slaugo mis Herbi; jaučiu, kad nebedaug man liko gyventi!

Šiandien, sausio dvidešimt antrąją, mačiau siaubingą sceną. Negras Džinkstropas, netikėtai pagautas siautulingo pamišimo, rėkaudamas laksto po plaustą. Robertas Kertisas nori jį nuraminti, bet bergždžiai! Negras puola ant žmonių, matyt, trokšdamas juos praryti. Tenka nuo jo gintis lyg nuo plėšraus žvėries. Džinkstropas pasičiupo pagalį, todėl labai sunku išsisukti nuo jo smūgių.

Bet ūmai – tai galima paaiškinti tik keista priepuolio eiga, – Džinkstropo įsiūtis nukrypsta į jį patį. Jis drasko savo kūną dantimis, nagais, kraujas trykšta mums ant veidų.

– Gerkite! Gerkite! – klykia jis.

Šitaip negras siautėja keletą minučių, paskui lekia prie plausto krašto, vis taip pat klykdamas:

– Gerkite! Gerkite!

Pamišėlis sumosuoja rankomis, ir aš išgirstu, kaip jo kūnas krenta į jūrą.

Bocmanas, Folstenas, Daulasas puola prie falšborto, kad sulaikytų bekrentantį negrą, tačiau jūros paviršiuje jau nieko nebematyti, išskyrus didelę kruviną dėmę, kurios viduryje blaškosi siaubingieji rykliai!

Penkiasdešimtasis skyrius

Nuo sausio dvidešimt antrosios iki dvidešimt trečiosios

Dabar ant plausto liko tik vienuolika žmonių. Man jau aišku, kad kasdien bus vis naujų aukų. Artėja dramos atomazga. Jeigu šią savaitę nepasieksime žemės arba mūsų nepaims koks nors laivas, patyrusieji „Čenslerio" žūtį mirs visi iki paskutinio.

Dvidešimt trečiąją dangus pasikeitė, sustiprėjo vėjas. Naktį jis pasisuko iš žiemryčių. Burė išsipūtė, o ryškus pėdsakas, liekantis paskui plaustą, rodo, kad plaukiame gana sparčiai. Trijų mylių per valandą greičiu, kaip sako kapitonas.

Robertas Kertisas ir inžinierius Folstenas – patys stipriausi. Nepaisydami siaubingiausio sulysimo, juodu nuostabiai narsiai atlaiko visus sunkumus. Negaliu aprašyti, kokią būklę pasiekė vargšė mis Herbi. Iš jos liko vien tik dvasia, bet narsi dvasia! Visa merginos gyvybė tarsi susitelkė akyse, kurios neįprastai žvilga. Atrodo, jog ji ne iš šio pasaulio!

Užtat bocmanas, be galo gyvybingas vyriškis, matyti, visiškai negaluoja. Sunku jį bepažinti. Galva vis nuleista ant krūtinės, ilgos kaulėtos rankos guli ant aštrių kelių, ryškiai išsišovusių iš sunešiotų kelnių. Nepakeldamas akių nuolatos sėdi plausto kampe. Skirtingai negu mis Herbi, bocmanas – visiškai žemiškas žmogus; jis retai kur pajuda, todėl sykiais pradedu baimintis, ar tik nenumirė.

Ant plausto nebesigirdi pašnekesių, netgi dejonių. Abso-

liuti tyla. Per dieną neišgirsi ir dešimties žodžių. Beje, jeigu savo sutinusiomis ir suskeldėjusiomis lūpomis ištartume bent keletą žodžių, nepajėgtume jų ir suprasti. Ant plausto liko tik vaiduokliai – be kraujo ir be gyvybės, – juose jau nebėra nieko žmogiška!

Penkiasdešimt pirmasis skyrius

Sausio dvidešimt ketvirtoji

Kur mes? Į kurią Atlanto vandenyno dalį mus nuplukdė plaustas? Du sykius to klausiau Robertą Kertisą, bet jis negalėjo nieko konkretaus pasakyti. Bet vis dėlto kapitonas, visą laiką sekęs srovių ir vėjų kryptį, mano, jog mes, matyt, nešami į vakarus, tai yra žemės link.

Šiandien vėjas vėl absoliučiai nuščiuvo. Vis dėlto jūroje lekia didelės bangos, rodančios, jog rytuose vandens stichija įsisiautėjo. Be abejonės, toje Atlanto vandenyno dalyje jį išjudino audra. Plaustas labai išklero. Robertas Kertisas, Folstenas ir dailidė – visi iš paskutiniųjų stengiasi sutvirtinti tas jo dalis, kurios gali netrukus atsiskirti.

Bet kuriam galui stengtis! Tegu pagaliau atsiskiria visos tos lentos, tegu mus praryja vandenynas! Argi verta su juo grumtis dėl pasigailėtinų mūsų gyvybių!

Juk mūsų kančios jau pasiekė aukščiausią ribą. Daugiau žmogus nebegali pakelti. Ne, nebegali! Karštis nebeįmanomas. Dangus mus laisto ištirpintu švinu. Pro mūsų skarmalus prasimuša prakaitas, ir tai dar labiau sustiprina troškulį. Nebepajėgiu aprašyti savo pojūčių! Nebeturiu žodžių, kuriais galėčiau apibūdinti tokias antžmogiškas kančias!

Dabar jau nebegalime pasinaudoti vieninteliu atsigaivinimo būdu, kurio anksčiau retsykiais griebdavomės. Jau nėra ko galvoti apie maudymąsi, nes po Džinkstropo mirties rykliai

atplaukia ištisomis bandomis ir sukiojasi apie plaustą.

Šiandien, garindamas jūros vandenį, pamėginau bent šiek tiek gauti tinkamos gerti drėgmės, bet, nepaisant viso mano atkaklumo, vargais negalais pavyksta tik sudrėkinti gabalėlį audinio. Be to, arbatinukas toks senas, jog pradėjo leisti, todėl turėjau atsisakyti šios užmačios.

Inžinierius Folstenas irgi nežmoniškai išsekęs, – jeigu jis ir pergyvens mus, tai tik keletą dienų. Pakėlęs galvą, net nematau, kur jis. Gal guli po bure, o gal jau numirė? Vien tik energingasis kapitonas Kertisas stovi ant plausto krašto ir žiūri!

Tik pagalvok: šis žmogus... vis dar tiki!

Nuslenku į savo vietą, kad ten išsitiesčiau ir laukčiau mirties. Kuo anksčiau ji ateis, tuo geriau.

Nežinau, kiek praėjo valandų...

Staiga girdžiu kažką garsiai nusijuokiant. Matyt, kažkuris pamišo!

Juokas vis garsėja. Galvos vis dėlto nepakeliu, nes man vis tiek. Po valandėlės mane pasiekia kažkokie nerišlūs žodžiai.

– Pievelė! Pievelė! Žali medžiai! O po medžiais smuklė! Ei! Vikriau! Degtinės, džino, vandens! Už kiekvieną lašą duodu po ginėją (*ginėja – auksinė moneta, jos vertė – 21 šilingas. – Vert.*)! Tikrai užmokėsiu! Aš turiu aukso! Aukso!

Haliucinuoja... Vargšas... Už visą valstybinio banko auksą dabar negausi nė lašo vandens...

Tai jūreivis Fleipolas. Klejodamas jis surinka:

– Žemė! Antai žemė!

Šis žodis galėtų prikelti ir numirėlį! Sunkiai pasikeliu. Nė ženklo tos žemės! Fleipolas slankioja po plaustą, juokiasi, dainuoja ir duoda ženklus įsivaizduojamo kranto pusėn... Žinia, jis jau tiesiogiai nebegirdi, nebemato, nebejunta, nes šiuos jutimus pakeičia grynai smegenų reiškiniai. Vyriškis šnekučiuojasi su nesamais bičiuliais ir kviečia juos į Kardifo smuklę „Po karaliaus herbo prieglobsčiu". Čia jis siūlo jiems

džino, viskio, vandens – ypač vandens, nuo kurio svaigte svaigsta! Klajoja tarp gulinčių kūnų ir kas žingsnį klumpa, griūva, vėl keliasi, dainuoja kimiu balsu. Galima pagalvoti, jog jūreivis mirtinai girtas. Pasidavęs beprotybei, jis jau nebesikamuoja, nebejaučia troškulio. Ak, kaip norėčiau ir aš šitaip išsikraustyti iš protelio...

Nejaugi ir šis nelaimingasis baigs taip pat kaip ir negras Džinkstropas, nejaugi ir jis šoks į jūrą?

Matyt, Daulasas, Folstenas ir bocmanas galvoja tą patį. Taigi, jeigu Fleipolas susimanys nusižudyti, jie neleis, kad jis tai padarytų „be naudos". Štai jie pakyla, slenka pamišusio jūreivio pėdomis, saugo jį! Jeigu Fleipolas šoks į jūrą, jie šį kartą ištrauks vargšą iš ryklių nasrų!

Bet Fleipolas nepuola į jūrą. Jis taip apsvaigo nuo haliucinacijų, tarsi iš tikrųjų būtų prisigėręs degtinės. Nuvirtęs lyg pėdas, pamišėlis užmigo sunkiu miegu.

Penkiasdešimt antrasis skyrius

Sausio dvidešimt penktoji

Naktis iš dvidešimt ketvirtosios į dvidešimt penktąją buvo ūkanota ir nežinia kodėl viena iš karščiausių, kokias tik įmanoma įsivaizduoti. Nuo rūko mes dūstame. Mums dingojasi, jog pakaktų tik vienos kibirkšties, kad tarsi parako rūsyje įsipliekstų gaisras. Plaustas net nesisuka vietoje – jis tiesiog sustingęs. Kartkartėmis klausiu savęs, ar jis apskritai gali plaukti?

Naktį keletą sykių mėginau suskaičiuoti, kiek mūsų liko gyvų. Regis, vienuolika, bet man jau be galo sunku susikaupti, todėl vienąsyk išeina vienuolika, kitąsyk – dvylika. Po Džinkstropo mirties ant plausto turėjo likti vienuolika žmonių. Rytoj jų liks tik dešimt: mirsiu aš.

Ir iš tikrųjų jaučiu, jog mano kančios greitai baigsis: prieš akis praplaukia visas buvęs gyvenimas. Tėvynė, draugai, šeima, – man leista paskutinį kartą juos išvysti ūkanotose svajonėse!

Paryčiais nubudau, jeigu galiu vadinti miegu tą liguistą snaudulį, kuris buvo mane apėmęs. Teatleidžia man Dievas, bet aš visai rimtai manau baigti savo kančias. Ši mintis tiesiog persekioja mane. Jaučiu tam tikrą palengvėjimą, sau sakydamas, jog galiu padėti tašką tada, kai norėsiu.

Kažkaip labai ramiai apie savo sprendimą pasakau Robertui Kertisui. Kapitonas tik pritariamai linguoja galvą.

– Kai dėl manęs, – sako, – aš nesižudysiu. Tai reikštų, jog palieku savo postą. Jeigu mirtis nepasiims manęs anksčiau negu visų kitų, aš ant šio plausto liksiu paskutinis.

Rūkas vis dar nesisklaido. Mus supa kažkokia pilkšva skraistė. Nesimato net vandens. Rūkas plūsta iš vandenyno tirštomis bangomis, bet vis tik jaučiame, jog virš mūsų plieskia karšta saulė, kuri, matyt, anksčiau ar vėliau išsklaidys šiuos garus.

Apie septintą valandą man pasivaideno, kad kažkur aukštai klykia paukščiai. Robertas Kertisas – jis vis dar stovi ir atkakliai žvelgia į tolį – irgi godžiai įsiklauso į šiuos riksmus. Išgirstame juos bent tris kartus.

Trečiąsyk klausydamasis prieinu prie kapitono ir girdžiu jo kimų murmesį:

– Paukščiai!... Vadinasi, arti žemė!..

Nejaugi Robertas Kertisas vis dar viliasi pamatyti sausumą? Aš tai jau nebetikiu! Neegzistuoja nei žemynai, nei salos. Žemės rutulys – viso labo tik skystas sferoidas, koks buvo antruoju periodu po atsiradimo!

Ir vis dėlto aš gerokai nekantrauju ir laukiu, kada išsisklaidys rūkas; ne todėl, kad tikėčiausi išvysti žemę, – nors ši nevykusi mintis, ši neišsipildanti viltis persekioja mane; ką gi, skubu jos atsikratyti.

Tiktai apie vienuoliktą valandą rūkas pradeda retėti. Virš vandens dar vinguriuoja tiršti tumulai, o aukščiau, debesų properšose, jau regiu dangaus žydrynę. Ryškūs spinduliai prasiskverbia per garų uždangą ir sminga į mus lyg iki baltumo įkaitintos metalinės strėlės. Bet horizonte garai vėl tirštėja, todėl nieko negaliu ten pamatyti.

Rūko tumulai mus supa dar pusvalandį, paskui lėtai sklaidosi, nes vėjo bemaž nėra.

Robertas Kertisas, pasilenkęs virš plausto borto, stengiasi įžvelgti, kas vyksta už rūko uždangos.

Pagaliau karšta saulė nuvalo vandenyno paviršių, rūkas

kažkur nuslenka, šviesa pripildo erdvę, išryškėja horizontas.

Kaip ir per pastarąjį pusantro mėnesio jis stūkso prieš mus tuščiu puslankiu! Vanduo ir dangus!

Robertas Kertisas, apsidairęs aplinkui, neišspaudžia nė žodžio. O! Man nuoširdžiai jo gaila, – juk kapitonas vienintelis iš mūsų, kuris neturi teisės atimti sau gyvybę, kai tik panorės. Aš mirsiu rytoj, o jeigu mirtis nepakirs manęs, pats eisiu jos pasitikti. Nežinau, ar dar gyvi mano bendrakeleiviai, bet atrodo, jog jau seniai jų nebemačiau.

Atslinko naktis. Negaliu nė valandėlei nusnūsti. Apie antrą valandą nakties troškulys taip pašėlo mane kamuoti, jog ėmiau gailiai dejuoti... Kaip? Nejaugi man neskirta prieš mirtį pasimėgauti įstabiausiu malonumu – užgesinti ugnį, kuri degina krūtinę?

Taip! Aš atsigersiu savo kraujo, nes kitų kraujo nėra! Žinau, kad jokios naudos nesulauksiu, bet nors laikinai apgausiu troškulį!

Vos tik ši mintis šmėkštelėjo mano galvoje, tuoj pat ėmiausi ją vykdyti. Sunkiai atlenkiu kišeninį peilį ir apnuoginu ranką. Skubiai persipjaunu veną. Kraujas sunkiasi lašais, – ir štai aš malšinu troškulį iš savo gyvybės šaltinio! Kraujas įeina į mane ir akimirką nuramina žiaurias kančias: paskui jis išsenka ir nebeteka.

Kaip ilgu laukti rytdienos!

Išaušus rytui, tirštas rūkas vėl pakilo horizonte ir siaurina ratą, kurio centre plūduriuoja plaustas. Rūkas kažkoks karštas lyg garai, besiveržiantys iš katilo.

Šiandien paskutinė mano gyvenimo diena. Prieš numirdamas norėčiau paspausti draugui ranką... Netoliese stovi Robertas Kertisas. Vargais negalais prišliaužiu prie jo ir paimu jo ranką. Kapitonas mane supranta, jis žino, jog tai atsisveikinimas, bet vis dėlto stengiasi pažadinti paskutinę vilties prošvaistę, deja, veltui.

Norėčiau pamatyti ir Leturnerius bei mis Herbi... Bet ne-

bedrįstu! Jaunoji mergina viską supras iš mano akių. Ji prabils apie Dievą, apie būsimąjį gyvenimą, kurio reikia kantriai laukti... Laukti! Aš jau nebeturiu ryžto ir narsos... Teatleidžia man Dievas!

Sugrįžtu į plausto paskuigalį; po ilgų pastangų pagaliau sugebu atsistoti šalia stiebo. Paskutinį sykį apžvelgiu šią negailestingąją jūrą, šį nesikeičiantį horizontą! Net jeigu pamatyčiau žemę arba burę, besisiūbuojančią ant bangų, manyčiau, kad tai vaizduotės žaismas... Bet jūra tuštutėlė!

Dabar dešimta valanda ryto. Laikas baigti. Vėl pradeda kamuoti alkio skausmai, vėl degina krūtinę troškulys. Savisaugos instinktas jau nutilo. Po kelių minučių baigsis mano kančios!.. Tepasigaili manęs Viešpats!

Tą akimirką išgirstu kažkieno balsą. Pažįstu Daulasą.

Dailidė prieina prie Roberto Kertiso.

– Kapitone, – sako jis, – meskime burtus!

Jau esu pasirengęs pulti į jūrą, bet ūmai susilaikau. Kodėl? Nežinau. Lėtai grįžtu į savo vietą.

Penkiasdešimt trečiasis skyrius

Sausio dvidešimt šeštoji

Pasiūlymas padarytas. Visi jį girdėjo, visi suprato. Štai jau kelios dienos, kaip jis virto įkyria idėja, kurios niekas nedrįso atvirai išdėstyti.

Taigi bus metami burtai.

Tas, kurį pasirinks lemtis... Ką gi, kiekvieno laukia sava dalia.

Tegu! Jeigu burtas kris man, neimsiu dejuoti ir skųstis.

Man regis, buvo pasiūlyta padaryti išimtį mis Herbi, – to griežtai pareikalavo Andrė Leturneris. Tačiau jūreiviai ėmė piktai niurnėti. Mūsų ant plausto – vienuolika žmonių, vadinasi, kiekvienas iš mūsų turi dešimt šansų už save, vieną prieš, taigi, jeigu padarome kam nors išimtį, santykis keičiasi. Mis Herbi irgi dalysis bendra lemtimi.

Pusė vienuoliktos ryto. Bocmanas, kurį labai pagyvino Daulaso pasiūlymas, spiriasi, jog tuoj pat būtų metami burtai. Jis teisus. Beje, niekas jau nebebrangina gyvybės. Tas, kurį pažymės likimas, tik keliomis dienomis, galbūt viso labo tik keliomis valandomis aplenks savo bendrakeleivius. Visi tą žinome, todėl nesibaiminame mirties. Nebekentėti bado dieną ar dvi, nebejausti troškulio; štai ko trokštame! Ir savo pasieksime!

Nežinau, kaip bilietėliai su mūsų vardais atsidūrė kažkieno kepurėje. Tikriausiai Folstenas surašė juos lape, išplėštame

14. 1035

iš užrašų knygutės.

Prieš mus – vienuolika pavardžių. Susitarėme, jog auka bus tas, kurio pavardė liks paskutiniame bilietėlyje.

Kas vykdys burtus? Niekas nesiryžta.

– Aš! – taria kažkuris iš mūsų.

Atsigręžęs į balso pusę, išvystu Leturnerį. Jis stovi mirtinai išbalęs, ištiesęs pirmyn ranką ir siaubingai ramus; žilų plaukų sruogos užkritusios ant įdubusių skruostų.

Nelaimingas tėvas! Suprantu. Žinau, kodėl pasisiūlei skaityti bilietėlius... Tas tėviškas pasiaukojimas nežino ribų...

– Kaip norite, – sako bocmanas.

Ponas Leturneris ištiesia ranką į kepurę. Ima bilietėlį, išlanksto jį, garsiai perskaito pavardę ir atiduoda tam, kuris paminėtas.

Pirmasis papuola Berkė, jis džiaugsmingai surinka.

Antrasis – Fleipolas.

Trečiasis – bocmanas.

Ketvirtasis – Folstenas.

Penktasis – Kertisas.

Šeštasis – Sandonas.

Jau perskaityta daugiau kaip pusė pavardžių.

Manoji dar kepurėje. Stengiuosi čia pat apskaičiuoti likusius man šansus: keturi už, vienas prieš.

Po Berkės džiugaus riktelėjimo nepasigirdo daugiau nė vieno žodžio.

Leturneris tęsia savo piktadarišką darbą:

septintoji – mis Herbi; jaunoji mergina net nekrustelėjo.

Aštuntasis – aš. Taip! Aš!

Devintasis – Leturneris!

– Kuris? – klausia bocmanas.

– Andrė! – atsako Leturneris tėvas.

Pasigirsta riksmas, ir Andrė nugriūva be sąmonės.

– Nagi, greičiau! – sustaugia dailidė Daulasas. Kepurėje liko tik du bilietėliai, dvi pavardės: jo ir Leturnerio.

Daulasas tiesiog gręžia akimis varžovą, tarsi rengtųsi jį pulti ir čia pat praryti. Leturneris ramus, bemaž šypsosi. Jis nuleidžia ranką ir iš kepurės paima priešpaskutinį bilietą, lėtai jį išlanksto ir taria balsu, kuriame neišgirstame nė menkiausio virptelėjimo, taria tokiu tvirtu balsu, kurio net nesitikėjau iš šio žmogaus:

– Daulasas!

Dailidė išgelbėtas. Iš jo krūtinės išsiveržia kažkas panašaus į riaumojimą.

Tada Leturneris ima paskutinį bilietėlį ir, neišlankstęs jo, suplėšo į smulkias dalis.

Tačiau viena skiautelė nulėkė į plausto kampą. Niekas jos nepastebėjo. Nušliaužiu į tą pusę, paimu tą popieriaus skiautelę ir skaitau: And...

Leturneris puola mane, piktai išlupa iš rankos tą popierėlį, įnirtingai sumaigo ir, įdėmiai pažvelgęs į mane, sviedžia jį į jūrą.

Penkiasdešimt ketvirtasis skyrius

Sausio dvidešimt šeštoji. Tęsinys

Viską supratau. Tėvas pasiaukojo sūnaus labui. Jis galėjo atiduoti Andrė tik savo gyvybę ir atidavė.

Išbadėję žmonės nebenori ilgiau laukti. Jų kančios stiprėja žiūrint į auką. Leturneris jiems jau nebe žmogus. Jie neištaria nė žodžio, bet jų lūpos išsišiepia, išlenda dantys, pasirengę kibti į grobį ir plėšyti jį taip įnirtingai ir godžiai, kaip drasko plėšrių gyvūnų iltys. Tik betrūksta, kad pultų savo auką ir surytų ją gyvą!

Kas patikės, kad tą akimirką nuaidėjo balsas, kviečiantis neprarasti žmoniškumo, kurio galbūt kibirkštėlės dar liko šių žmonių širdyse? Ir kas patikės, jog šį balsą jie išgirdo? Taip, vienintelis žodis sustabdė jūreivius tą pačią akimirką, kai jie pasirengė pulti. Bocmanas, panoręs suvaidinti mėsininko vaidmenį, ir Daulasas su kirviu rankoje ūmai sustingo tarsi užkerėti.

Mis Herbi prieina prie jų, sunkiai vilkdama kojas.

– Mano bičiuliai, – sako ji, – palaukite dar vieną dieną! Tiktai vieną dieną! Jeigu rytoj nepasirodys žemė, jeigu nesutiksime nė vieno laivo, mūsų vargšas bičiulis taps jūsų auka...

Išgirdus šiuos žodžius, virptelėjo mano širdis. Jie man pasirodė pranašiški. Ar tik ne aukštybės įkvėpė kilniąją merginą? Į širdį plūstelėjo galinga vilties banga. Galimas

daiktas, mis Herbi išvydo krantą ar laivą vienoje iš savo vizijų, kurias Dievas siunčia kai kuriems išrinktiesiems. Taip! Turime palaukti dar vieną dieną! Argi tai daug – viena diena po visko, ką jau iškentėjome!

Robertas Kertisas irgi galvoja taip kaip aš. Todėl mudu palaikome mis Herbi prašymą. Ir Folstenas. Mes maldaujame savo bendrakeleivius, bocmaną, Daulasą ir kitus...

Jūreiviai sustoja, nė vienas iš jų neišdaužia nė žodžio.

Bocmanas numeta kirvį; paskui kimiu balsu sako:

– Gerai, rytoj auštant!

Viskas pasakyta. Jeigu rytoj nepamatysime nei žemės, nei laivo, įvyks siaubingas aukojimas.

Visi sugrįžta į savo vietas ir paskutinėmis valios pastangomis slopina dejones. Jūreiviai pasislepia po burėmis. Jie net nebežiūri į jūrą. Ar ne vis tiek! Rytoj pasisotins.

Andrė Leturneris atsigauna ir pirmiausia meta žvilgsnį į tėvą. Paskui matau, jog jaunuolis skaičiuoja, kiek žmonių liko ant plausto... Tiek, kiek buvo. O kuriam krito burtai? Kai Andrė prarado sąmonę, dar nebuvo ištartos dvi pavardės – dailidės ir jo tėvo! Bet ir Leturneris, ir Daulasas gyvi!

Mis Herbi prieina prie jaunuolio ir sako, jog burtai buvo nebaigti traukti.

Andrė apsidžiaugia jos atsakymu; ima už rankos tėvą. Senojo Leturnerio veidas ramus, jis truputį šypsosi. Jis mato, jis suvokia tik vieną dalyką: jo sūnus gyvas! Šie du vyriškiai, be galo artimi vienas kitam, atsisėda plausto paskuigalyje ir pusbalsiu kalbasi.

O aš vis dar galutinai neatsigaunu nuo pirmojo įspūdžio, kurį man padarė mis Herbi, įsikišusi į burtų traukimą. Tikiu Apvaizdos pagalba. Man net sunku tiksliai paaiškinti, kaip gerai mane paveikė ši mintis. Esu pasirengęs teigti, jog artėja mūsų nelaimių pabaiga, tuo tikiu visa širdimi, tarytum jau būtų pasirodžiusi žemė arba laivas, sakykime, už kokių dviejų ar trijų mylių. Beje, šis mano tikėjimas nėra joks stebuklas.

Mano protas jau taip išsekęs, jog visiškai rimtai chimeras laikau tikrove.

Apie savo nuojautas pasakau Leturneriams. Andrė irgi nuoširdžiai tiki kaip ir aš. Nelaimingasis jaunuolis! Jeigu jis žinotų, jog rytoj...

Tėvas rimtai klausosi ir taip pat palaiko mano viltį. Jis irgi tiki, jog Dangus pasigailės likusių gyvų „Čenslerio" keleivių ir jūreivių, arba bent vaizduoja, jog tiki; meiliai ir švelniai glosto savo sūnų... paskutinį sykį.

Vėliau, kai mes su Leturneriu liekame dviese, vyriškis pasilenkia prie manęs ir šnibžda į ausį:

– Aš patikiu jums savo nelaimingąjį sūnų, – tegu jis niekada nesužino, kad...

Pašnekovas nebaigė frazės... stambios ašaros ritasi iš jo akių.

Visa širdimi tikiu. Apžvelgiu horizontą, beveik nebeatitraukiu nuo jo akių. Jūra tuščia, bet tai nekelia man jokio nerimo. Dar iki rytdienos išvysime arba žemę, arba burę.

Robertas Kertisas kaip ir aš nenuleidžia žvilgsnio nuo jūros. Mis Herbi, netgi bocmanas – visi žvelgia į bekraštę vandens platybę, sukaupę į akis visą gyvybės galią.

Tuo metu ateina naktis... bet aš vis tiek tikiu, jog koks nors laivas artėja prie mūsų per šią gilią tamsą, kad rytą jis pamatys mūsų signalus.

Penkiasdešimt penktasis skyrius

Sausio dvidešimt septintoji

Nesumerkiu akių. Įsiklausau į menkiausią triukšmą, į vandens pliuškenimą, į bangų šnaresį. Apie plaustą dabar nebėra nė vieno ryklio. Čia įžvelgiu laimingą ženklą.

Mėnulis pakilo be ketvirčio pirmą valandą. Bet blausioje jo šviesoje neįmanoma ką nors įžvelgti jūros tolybėje. Kiek sykių man pasivaideno, jog už kelių kabeltovų (*kabeltovas – 185,2 m. – Vert.*) matau trokštamos burės kontūrus...

Ateina rytas... Saulė kyla iš tuštutėlės jūros!

Artėja baisioji akimirka. Jaučiu, kaip vakarykštės viltys palengva gęsta mano širdyje. Laivo niekur nematyti. Žemės irgi. Pamažu imu suvokti žiaurią tikrovę, viską ūmai prisimenu! Tuoj pat bus vykdoma nežmoniškoji mirties bausmė!

Nebedrįstu žvelgti į auką. Kai Leturneris įsmeigia į mane žvilgsnį, kupiną nuolankumo, aš nuleidžiu akis.

Mano širdį sugniaužia nenugalimas siaubas, o galva taip svaigsta, tarsi būčiau girtas.

Jau šešta valanda ryto. Ne, jau nebetikiu Apvaizdos pagalba. Tankiai daužosi širdis, pulsas persirito per šimtą, išpylė šaltas prakaitas.

Bocmanas ir Robertas Kertisas stovi atsirėmę į stiebą ir vis dar žiūri į jūrą. Į bocmaną baisu net žvilgtelėti. Jaučiu, kad jis nieko nedarys anksčiau numatytos valandos, bet ir neleis vėluoti. Negaliu atspėti, ką dabar galvoja kapitonas.

Jo veidas mirtinai išblyškęs, žiburiuoja tik akys.

Svyrinėdami jūreiviai slankioja po plaustą ir jau godžiais žvilgsniais smaigsto savo laimikį.

Aš nebegaliu sėdėti vienoje vietoje ir nueinu į plausto priekį.

Bocmanas vis dar stovi, vis dar žvelgia.

– Laikas! – staiga jis sušunka.

Sudrebu.

Bocmanas, Daulasas, Fleipolas, Berkė, Sandonas žengia į plausto priekinę dalį. Dailidė mėšlungiškai gniaužia kirvio kotą.

Mis Herbi nebepajėgia sulaikyti dejonės.

Staiga Andrė pakelia galvą ir išsitiesia.

– Mano tėvas? – surinka jaunuolis slopiu balsu.

– Burtai krito man... – atsako Leturneris.

Andrė puola prie tėvo ir apkabina jį.

– Nė už ką! – šaukia jis; jo šauksmas panašus į riaumojimą. – Jau geriau užmuškite mane! Taip, užmuškite mane! Tai aš išmečiau į jūrą Hobarto lavoną! Tai mane reikia papjauti!

Nelaimingasis! Šie jo žodžiai dar įpila alyvos į ugnį. Daulasas, priėjęs prie jaunuolio, atplėšia jį nuo Leturnerio.

– Užteks čia švelnybių! – surinka jis.

Andrė griūva aukštielninkas, ir du jūreiviai laiko jį taip, jog jaunuolis negali nė piršto pajudinti.

Tuo metu Berkė ir Fleipolas, sučiupę savo auką, tempia ją į plausto pirmgalį.

Ši siaubinga scena vyksta greičiau, negu aš ją aprašau. Siaubas sukausto mane vietoje! Norėčiau pulti tarp Leturnerio ir jo budelių, bet nepajėgiu net pajudėti!

Ponas Leturneris stovi. Jis atstumia jūreivius, jau nuplėšusius nuo jo dalį drabužių. Vyriškio pečiai nuogi.

– Valandėlę, – sako jis tokiu tonu, kuriame girdime nesutramdomą energiją, – valandėlę! Nenoriu iš jūsų atimti jūsų raciono! Bet manau, kad šiandien viso manęs nesurysite.

Jūreiviai nuleidžia rankas, jie suglumę, jie žvalgosi, jie klausosi.

Leturneris tęsia:

– Jūsų dešimt! Argi jums pradžiai nepakaktų abiejų mano rankų? Nupjaukite jas, o rytoj gausite visa kita!..

Leturneris ištiesia jūreiviams abi nuogas rankas.

– Tebus taip! – baisiu balsu sušunka dailidė Daulasas.

Greitu lyg žaibas judesiu jis pakelia kirvį...

Robertas Kertisas negali to matyti. Aš irgi. Kol mes gyvi, neleisime žudyti žmogaus. Kapitonas žengia prie jūreivių... Bet kažkas pastumia mane, aš susipainioju tarp burių ir daiktų ir krentu į jūrą.

Sučiaupiu burną, – manau, kad geriau mirti nuo uždusimo! Bet neišlaikau. Pračiaupiu lūpas! Vanduo kliosteli į burną...

Viešpatie mieliausias! Vanduo gėlas!

Penkiasdešimt šeštasis skyrius

Sausio dvidešimt septintoji. Tęsinys

Geriu ir geriu! Aš vėl atgimstu! Gyvybė grįžta į mane! Jau nebenoriu mirti!

Šaukiu. Plauste mano šauksmus išgirsta. Robertas Kertisas pasilenkia virš borto, meta man virvę, į kurią stipriai įsitveriu. Ropščiuosi ta virve ir vėl įsikabaroju ant plausto.

Nieko nelaukdamas, vis šaukiu:

– Vanduo gėlas!

– Gėlas?! – pakartoja Robertas Kertisas – Aha, žemė arti!

Dar nevėlu! Žmogus dar nenužudytas! Robertas Kertisas ir Andrė grūmėsi su tais kanibalais; mano balsas nuaidėjo tą akimirką, kai juodu jau nebepajėgė priešintis.

Vyrai liovėsi grumtis. Aš vis kartoju: vanduo gėlas, gėlas! Ir pasilenkęs per bortą, geriu godžiai, didžiuliais gurkšniais!

Mis Herbi pirmoji paseka mano pavyzdžiu. Robertas Kertisas, Folstenas ir kiti puola prie šio gyvybės šaltinio. Visi iki vieno. Plėšrūs žvėrys virsta žmonėmis ir kelia rankas į dangų. Kai kurie jūreiviai žegnojasi ir šaukia, jog įvyko stebuklas. Visi atsigula ant plausto kraštų ir neatsikvėpdami geria. Įniršį keičia ekstazė!

Andrė ir jo tėvas paskutinieji pasilenkia prie vandens.

– Bet kur mes esame? – klausiu garsiai.

– Mažiau kaip dvidešimt mylių nuo žemės, – atsako Robertas Kertisas.

Visi žvelgia į kapitoną. Iš proto jis išsikraustė, ar ką? Jokio kranto niekur nematyti, o plaustas kaip ir anksčiau stūkso vandens platybių vidury.

Bet juk vanduo tai gėlas! Ar seniai mes atsidūrėme gėlo vandens zonoje? Ar ne vis tiek! Nuojauta neapgavo mūsų, – mes numalšinome troškulį.

– Taip, žemės dar nematome, bet ji čia! – sako kapitonas, rodydamas ranka į vakarus.

– Kokia žemė? – klausia bocmanas.

– Amerika; ten, kur teka Amazonė, vienintelė upė, kurios srovė tokia stipri, jog atstumia sūrų vandenyno vandenį dvidešimt mylių nuo žiočių!

Penkiasdešimt septintasis skyrius

Sausio dvidešimt septintoji. Tęsinys

Robertas Kertisas, matyt, sako tiesą. Amazonės, kurios debitas du šimtai keturiasdešimt tūkstančių kubinių metrų per valandą (*tris tūkstančius kartų daugiau negu Senos debitas. - Aut.*), žiotys yra vienintelė vieta Atlanto vandenyne, kur mes galėjome rasti gėlo vandens. Žemė nebetoli! Mes ją jaučiame! Vėjas mus ten neša!

Šią valandą mis Herbi pradeda garsiai melstis, ir mes visi prisidedame prie jos.

Andrė Leturnerį apglėbęs laiko tėvas. Juodu stovi plausto paskuigalyje, o mes visi susirinkome pirmgalyje ir žiūrime į horizontą, į vakarus...

Prabėga valanda, staiga Robertas Kertisas sušunka:

- Žemė!

Dienoraštis, kurį kasdien rašiau, jau baigtas. Iki išsigelbėjimo mums liko tik kelios valandos, todėl tik trumpai apie jį papasakosiu.

Mūsų plaustą vienuoliktą valandą ryto pastebėjo Maražo salos žvejai; ši sala stūkso prie Maguario kyšulio. Jie mus

paėmė, mumis rūpinosi, paskui nugabeno į Beleno miestą, kur mus labai meiliai sutiko.

Plaustas priplaukė prie kranto 0°12′ šiaurės platumos. Vadinasi, jis buvo nublokštas geriausiu atveju 15° į pietvakarius nuo tos dienos, kai palikome „Čenslerį". Sakau „geriausiu atveju", nes visiškai aišku, kad būtume nuklydę dar piečiau. Jeigu atsidūrėme prie Amazonės žiočių, tai tik dėl to, kad plaustą pasičiupo Golfo srovė. Jei ne ji, būtume žuvę.

Iš dvidešimt aštuonių žmonių, sulipusių Čarlstone į „Čenslerį", tai yra iš aštuonių keleivių ir dvidešimties jūreivių, buvo išgelbėti penki keleiviai ir šeši jūreiviai – viso labo vienuolika gyvybių.

Tik jie ir liko gyvi.

Brazilijos valdžia surašė mūsų išgelbėjimo protokolą.

Jį pasirašė : mis Herbi, Dž. R. Kazalonas, Leturneris tėvas, Andrė Leturneris, Folstenas, bocmanas, Daulasas, Berkė, Fleipolas, Sandonas, o paskutinysis – Robertas Kertisas.

Turiu pridurti, jog Beleno mieste mums beveik tuoj pat buvo suteikta galimybė grįžti į tėvynę. Įlipome į laivą, kuris atgabeno mus į Kajeną; iš čia jau nesunkiai nusigausime iki Kolonos ir persėsime į prancūzų transatlantinį garlaivį „Vil de Sen Nazerą". Šis garlaivis ir pargabens mus į Europą.

Visiškai natūralu, kad dabar po tokios gausybės nelaimių, kartu iškentėtų, po tokių pavojų, kurių pavyko išvengti, taip sakant, per stebuklą, visus „Čenslerio" keleivius sujungė neišardoma draugystė! Kad ir kur kiekvieną iš mūsų benublokštų lemtis, kad ir kaip besusiklostytų mūsų gyvenimai, niekada nepamiršime savo bendrakeleivių! Robertas Kertisas visada liks brangus bičiulis tiems, kurie buvo bendros nelaimės draugai.

Mis Herbi buvo nusprendusi pasitraukti iš visuomenės ir savo gyvenimą paskirti kenčiantiems ir nelaimėliams globoti.

– Argi mano sūnus ne ligonis? – tarė jai Leturneris.

Mis Herbi dabar turi tėvą Leturnerio asmenyje, brolį jo

sūnaus Andrė asmenyje. Sakau brolį, nes greičiausiai ši narsi mergina savo naujojoje šeimoje ras visai pelnytą laimę, kurios mes jai karštai linkime.

Pabaiga

1875 m.

TURINYS

Žiulis Vernas
„ČENSLERIS"
Romanas

Serijos redaktorius **A. Kutkus**
Redaktorius **V. Venclovas**
Dailininkas **V. Oržekauskas**
Tech. redaktorius **A. Kutkus**

SL 1467. 1998 10 28. 7 leid. apsk. l.
Užsak. Nr. 1035
"ANBO" leidykla, Servitutų 3a - 2, 3002 Kaunas.
Tel. (8-27) 740216
"Spindulio" spaustuvė, Gedimino 10, 3000 Kaunas.

Numatomų išleisti Žiuli

Pirmoji serija:

Penkios savaitės oro balionu
Archipelagas ugnyje
Tėvynės vėliava
Drama ore
Žiemojimas ledynuose
Plaukiojanti sala
Kailių šalyje
Hektoras Servadakas
Meteorą besivejant
Drama Livonijoje
Pietų žvaigždė
Kelionė į Žemės centrą
Vilhelmo Štorico paslaptis
Nukentėjusieji iš paskendusio "Džonatano"

Jau išleista:

1. ROBŪRAS UŽKARIAUTOJAS
2. PASAULIO VALDOVAS
3. JUODOJI INDIJA
4. PENKI ŠIMTAI BEGUMOS MILIJONŲ
5. KARPATŲ PILIS
6. "ČENSLERIS"

Leidimo eigoje galimi pakeitimai bei papildymai

LEIDYKLA "ANBO"

ISBN 9986-507-09-X